

ספר

שיחות וספורים

והוא אספת שיחות נפלאות וספורים יקרים, משנים
קדמוניות ומדור דורים, אשר את הנפשות היו מתיים
ומאירים, ותקנה טובה לעבודת הבורא מחדירים, עם
חשק נמרץ להיות נכלל בכלל האנשים הטהורים,
ופותחים צהר לעולמות נעלמים וטמורים.

מאנשי אמת אשר הלכו בדרך, רבנו הקדוש והנורא,
אור הגנוז והצפון, אדוננו מורנו ורבנו, בוצינא
קדישא עלאה

רבי נחמן מברסלב זי"ע

ותלמידו הגאון הקדוש אור נפלא אשר כל רז לא
אניס ליה

רבי נתן מברסלב זי"ע

ותלמידיהם הקדושים מדור דור, אשר עבדו את ה'
במסירות נפש

אשר השאיר אחריו ברכה, התסיד האמתי עובד ה'
בתמימות ובפשיטות, מסר נפשו אליו יתברך בכל
יום ויום מיום עמדו על דעתו

מרון מזהרא"ש זי"ע

הובא לדפוס לקראת י"ז שקט תשע"ז - יומא דהוליא קדישא

על ידי

חסידי ברסלב

עיר הקדש ירושלים ת"ו

נתן להשיג את הספר הקדוש הזה
וְכָל סֵפֶרִי אֲדַמּוּ"ר מוֹהַר"ן מִבְּרֶסְלֵב זי"ע
וְסֵפֶרִי תַלְמִידֵי הַקְּדוֹשִׁים:

באשדוד:

052-7618316

בבני ברק:

052-7138892

03-5743542

יבנאל עיר ברסלב:

055-6624109

בארה"ב:

1-347-977-7994

הפצה ראשית ותרומות להדפסה:

052-7147779

דוא"ל:

3127779@GMAIL.COM



דְּבָרִים אֶחָדִים
מֵאֵת הַמוֹצִיאִים לְאוֹר

בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָנוּ גּוֹאֵל, וּבְכֹל דּוֹר וָדוֹר שׁוֹתֵל צְדִיקִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים, הַמְּאִירִים לְאֶרֶץ וְלְדָרִים עָלֶיהָ בְּרַחֲמִים - לְקַרְבָּנוּ אֱלֹהֵינוּ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֱלֹהֵינוּ שָׁלַח לָנוּ לְמַחֲזֶה אֶת אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ אוֹר הַגָּנוּז וְהַצָּפוּן, אִישׁ הָאֱלֹקִים רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרָ"ן מִבְּרֶסֶלַב זי"ע, אֲשֶׁר עַל יְדֵי תִלְמִידוֹ גָּאוֹן עוֹזְנֵנוּ, מוֹרְנוּ רַבִּי נִתָּן מִבְּרֶסֶלַב זי"ע, הָאִיר אֶת הַדּוֹרוֹת בְּאֻמוֹנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרוּ, וּבְלִמּוּדֵים נִפְלְאִים כְּאֵלוּ, אֲשֶׁר יְכוּלִים לְהַחֲיוֹת אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, יִהְיֶה מִי שְׁיִהְיֶה, בְּאִיזוֹ דְּרָגָה שְׁיִהְיֶה, לְהָאִיר עַל גִּפְשׁוֹ מְאוֹר הָאוֹרוֹת שֶׁל עֲבוֹדַת ה', בְּאֵהְבָה וְיִרְאָה, בְּשִׂמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוּת, עַד שְׁיִזְכֶּה לְקַרְבַּת אֱלֹקִים טוֹב, וְלִזְכוּת לְמַה שְּׁצָרִיךְ לְזָכוּת בְּחַיֵּי חַיּוּתוֹ.

וְהִנֵּה בְּדוֹר הָאֶחָדוֹן הַזֶּה, זְכִינוּ שְׁקָם אֶחָד הַמְּיַחֵד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, רֵאשׁ חֲבוּרַתְנוּ חֲסִידֵי בְּרֶסֶלַב, הַחֲסִיד הָאֲמִתִּי, הַרַה"צ מוֹהֲרַא"ש זי"ע, וְהַבְּעִיר אֶת כָּל הַגּוֹלָה כְּלָה כְּמִדּוֹרַת הָאֵשׁ, עַל יְדֵי שְׁהַפִּיץ וְהַצִּיף אֶת כָּל כְּדוֹר הָעוֹלָם, בְּסִפְרֵי רַבְּנוּ ז"ל וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, וְחֲבַר סִפְרִים רַבִּים וְנִכְבְּדִים הַבְּנוּיִים וּמִיִּסְדִּים עַל פִּי דְבָרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, בְּכֹל מִינֵי נוֹשְׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, וְלִקְטַט וּבְאֹר, פָּרַשׁ וְהִבְהִיר אֶת דְּבָרֵיהֶם לְמַעַן יוּכַל כָּל אָדָם בְּאִיזוֹ דְּרָגָה שֶׁהִיא, לִינוֹק

מצוּף נַעַם תּוֹרַת רַבְּנּוּ הַקְּדוֹשׁ, וְלַחֲיוֹת חַיִּים טְהוֹרִים
בְּדַבְּקוֹת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

תִּכְתַּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן, אֲשֶׁר עֲבוֹדְתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, בְּמִשְׁךְ
כָּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוֹשִׁים, לְמַעַן הָאֵר עַל הָעוֹלָם כְּלוֹ אֶת אֹר
הַצַּדִּיק הָאֵמֶת, הַצְּלִיחָה וְגַם עֲשֵׂתָה פְּרִי קֶדֶשׁ הַלוֹלִים לָהּ,
וּבְכָל מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר מַלְכוּ שֶׁל עוֹלָם וְדָתוֹ מִגִּיעַ,
מִתְקַרְבּוֹת נִפְשׁוֹת לְאֹר הָאוֹרוֹת וְעוֹשִׁים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה
וְחַיִּים חַיֵּי אֲמוּנָה מְאִירִים, וּכְבָר אֶתִּין וּמִתְכַּנְּשִׁין אֶל
הַקְּבוּץ הַקְּדוֹשׁ בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה בְּעִיר אוֹמֵן, עֲשָׂרוֹת אֲלָפִים
בְּנֵי אָדָם, אֲשֶׁר רַבִּים מֵהֶם נוֹדְעוּ מֵהָאֹר הַבְּהִיר הַזֶּה עַל
יְדֵי סִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים, שְׂזָכָה לְהַדְפִּיס בְּחַיָּיו וְלְהַפִּיצֵם עַל
פְּנֵי תֵבֵל.

וּמְרַב בְּקִיאֹתוֹ בְּמִכְמַנֵּי הַתּוֹרָה בְּכָלל וּבַתּוֹרַת רַבְּנּוּ בְּפֶרֶט,
לֹא הֵנִיחַ פְּנֵה שְׁלֹא הִשְׁתַּטַּח בָּהּ, וְכָל יְמָיו אֲשֶׁר חָיָה -
הֵיָה קוֹלוֹ קוֹל עוֹז קָרִי בְּחֵיל, לְהָאִיר אֶת הַחַיִּים בְּאֹר
הַצַּדִּיק, בְּפֶרֶשׁוֹת הַתּוֹרָה, בְּמוֹעֲדִים וּזְמַנִּים, בְּמַדּוֹת
וְהִנְהַגּוֹת, בְּמִצְוֹת וּבְדַרְכֵי עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּחְסִידוֹת בְּרִסְלָב
מְאִירָה עַל פִּי הַדְּרָכְתוֹ בְּאֹר יְקָרוֹת, הֵן בְּעֶמֶק לְמוֹדָה
הַנְּעִים, וְהֵן בְּשִׂיחוֹת יוֹקְדוֹת הַמְּעוֹרְרוֹת לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם
יִתְבָּרַךְ, שֶׁל חְסִידֵי קִמְאֵי וְאֲנָשֵׁי אֵמֶת, אֲשֶׁר הִצַּד הַשְׁוָה
שְׂבָכְלָן, שְׁעֵטוֹ, עֵט סוֹפֵר מְהִיר, מְמַשִּׁיכָה הָאֶרֶת לְמוֹדוֹ
שֶׁל רַבְּנּוּ בְּאֹר בְּהִיר בְּשִׁחָקִים, אֲשֶׁר כָּל הַטּוֹעֵם בָּהּ
מְאִירוֹת עֵינָיו וְאוֹמֵר בְּרַקְאֵי.

והנה אחר הסתלקותו לחיי עולם הבא, ביום המר והנמקה י"ז שבט תשע"ה, הניח אחריו ברכה עוד ספרים רבים ונכבדים, אשר לא הספיק הזמן להוציאם בהלו גרו על ראשנו, וקמא קמא דמטי לידן, אמרנו לעשות רצונו, ולהמשיך להדפיס ולהפיץ כְּאֵשׁר היינו באמנה אתו.

והספר הזה אשר לפניכם, מעט הפמות ורב האיכות, אשר בו נכללו, שיחות וספורים מעולמה המאיר של חסידות ברסלב, אשר כלם מעוררים את האדם לדבקות הבורא יתברך שמו, ללמד תורה בהתמדה, לתפלה בהתעוררות הלב ובמסירות נפש, וכחוט השני, וכברית התיכון המברית מן הקצה אל הקצה, שזורים דבורי אמונה נעימים ומתוקים, המאירים על הנפש מהארת אמתת מציאותו יתברך, להמשיך הלבבות אל השם יתברך, ולהתקרב אליו בכל לב ונפש, במחשבה דבור ומעשה. וכל הקורא בהם, מציץ כמתוך החרפים אל עולמם של אנשי שלומנו היקרים מן הדורות שלפנינו, ורואה את עבודתם ואת מסירות נפשם אליו יתברך, ומתעורר אף הוא לעשות כמעשיהם ולהקדיש ימי חייו להתקרבות אל די ברא פלא למעבד ליה רעותא שלים.

וימאת הקדוש ברוך הוא נבקש שנוזקה עוד רבות בשנים לעסק בעבודת הקדש, של הדפסה והפצה, וכמו שהזהיר אותנו מוהרנ"ת ז"ל: העסק שלכם יהיה יפוצו מעינתיו חוצה, ונוזקה לברכת המחבר שהבטיח על הספרים

הַקְדוּשִׁים שֶׁחִבֵּר (צוֹאת מוֹהֲרָא"ש סִימָן ו): וְכָל
הַמְדַפְּסִים וְהַמְפִּיץִים אוֹתָם - תְּבוֹא עֲלֵיהֶם בְּרָכָה וְיִתְבָּרְכוּ
מִמְעוֹן הַבְּרָכוֹת, וְיִזְכּוּ לְזִכּוֹת הַרְבִּים שְׂאִין חֲטָא יָבֵא עַל
יָדָם. וּבְזִכּוֹת הַדְּפֻסֹת סִפְרֵי רַבְּנֵינוּ נִקְרָב אֶת בֵּיאת הַגּוֹאֵל
צָדֵק, שְׂיָבוֹא וְיִגְאֹלֵנוּ, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן.

שיחות וסיפורים

א.

שְׁמַעְתִּי מהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל, שְׁהִיָּה לָהֶם בְּקִבְלָה מֵהֶזְקֵנִים שְׁעוֹד הַכִּירוֹ אֶת מוֹהֲרַנְיָת ז"ל, וְאֶת ר' נִפְתָּלִי ז"ל, שֶׁהֵם יָדְעוּ אֶת הַמַּגְלַת סְתָרִים, שְׁעוֹד יִהְיֶה זְמַן, שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְלַכֵּת אֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְלִכֵּן הֵם תָּמִיד הָיוּ מְעוֹרְרִים אֶת בְּנֵי הַנְּעוֹרִים שִׁיחֲטְפוּ מֵהַ שְׁיוֹתֵר לַהֲיֹוֹת בְּצִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל (חֲאָפֵט אַרְיִין וְוֹאֵס מְעַר דְּעֵם רַבִּינ'ס צִיּוֹן). כִּי יִהְיֶה זְמַן שֶׁתִּתְחַרְטוּ עַל שֶׁלֹּא הִלַּכְתֶּם מִסְפִּיק אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, וְלִכֵּן הִיָּתָה דִּרְכּוֹ וְהִרְבָּה מִחֲבָרָיו לְבַלּוֹת תָּמִיד אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל וְלֹא בְּשָׂדוֹת וּבִיעָרִים, כִּי הֵם אֲחֻזּוֹ שְׁפָה הוּא הַמְּקוֹם הַכִּי טוֹב לְהִתְבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיוּ הִרְבָּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ שֶׁאַחֲזוּ שְׁיוֹתֵר טוֹב לְלַכֵּת אֶל שְׂדֵה וַיַּעַר לְהִתְבוֹדֵד. וְכִּי זָכוּ לַהֲיֹוֹת שְׁעוֹת עַל גְּבֵי שְׁעוֹת אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל. וְסִפֵּר ר' לוי יצחק ז"ל, שֶׁשָּׁמַע לָעֵת זְקֵנְתּוֹ שֶׁל ר' אֲבָרְהָם בֶּר' נַחְמָן ז"ל, שֶׁהוּא מִתְחַרֵּט עַל שֶׁלֹּא בָּלָה בִּימֵי נְעוּרָיו אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, אֲלֵא הִתְחַבֵּא בְּשָׂדוֹת וַיַּעַרִים, וְשֵׁם הִתְבוֹדֵד עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וּמִי יוֹדֵעַ אֶל אֵילוֹ מִדְּרָגוֹת הִיָּה זוֹכָה, אִם הִיָּה מִבְּלָה יוֹתֵר אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוּ ז"ל, כִּי רַבְּנוּ ז"ל רָצָה מְאֹד שֶׁיָּבֹאוּ אֶל צִיּוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ וַיִּתְפַּלְלוּ שָׁם, וְכֵן יִלְמְדוּ שָׁם, וְאָמַר (חֲיִי־מוֹהֲרַ"ן, סִימָן קסב), שִׁיְהִיָּה לוֹ מְזִיחַ נַחַת רוּחַ גְּדוֹל מְאֹד. וְגַלְיָה אֶת דַּעְתּוֹ, וּפְרַשׁ אֶת רְצוֹנוֹ,

שִׁיבּוּאוֹ עַל קְבֵרוֹ תְּמִיד, לֹא־מֵר שֵׁם תְּהִלִּים וְכֵן לְלִמּוֹד שֵׁם, וְלְהִרְבוֹת שֵׁם בְּתַפְלָה וּתְחִנוּנִים, וַיְהִי לֹ שְׁעִשׂוּעִים וְתַעֲנוּג גָּדוֹל מְזֶה, וּבִפְרָט מִי שִׁיבּוֹא עַל קְבֵרוֹ, וַיִּתֵּן פְּרוּטָה לְצַדֻּקָה, וַיֹּאמֶר אֶת הָעֶשְׂרָה מִזְמוֹרֵי תְהִלִּים הַנִּקְרָאִים: "תְּקוּן הַכְּלָלִי", אֶפְלוֹ אִם עֲצָמוּ וְגָבְהוּ חֲטָאֵיו וּפְשָׁעָיו, יִנִּיחַ אֶת עֲצָמוֹ לְאַרְךָ וְלִרְחֹב לְעֹזֵר לְזֶה הָאִישׁ, אֶפְלוֹ שְׁעֶבֶר מִה שְׁעֶבֶר, כְּמוֹבָא (שיחות-ה"ן, סימן קמ"א); וְכֵן הִתְנַהֲגוּ הַרְבֵּה מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּכָל יוֹם בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וּבְלֹ שֵׁם כְּמֵה שְׁעוֹת, אִף בְּחֶרֶף שֶׁהָיָה אֲזִי קָר מְאֹד, וּמִמֶּשׁ הָיָה גּוֹבֵל בְּפִקּוּחַ נֶפֶשׁ, עִם כָּל זֹאת בָּאוּ שֵׁם וּבְלֹ זְמַן רַב, וּמֵרַב בְּכִיּוֹת וּתְפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת שֶׁשָּׁפְכוּ לִבָּם שֵׁם, לֹא הִרְגִּישׁוּ אֶת הַקָּר.

ב.

וּסְפָר לִי ר' לִוִי יִצְחָק ז"ל, בְּשַׁעֲה שֶׁהִגִּיעַ הַרְבֵּה הַחֲסִיד ר' שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ ז"ל מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל אֶל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ הַכִּי גְדוֹלָה, כָּל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ הִתְפַּעְלוּ מִהָאָדָם הַזֶּה עַד מְאֹד, כִּי הוּא הָיָה כָּל-כֶּף דְּבוּק אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, שֶׁלֹא רָצָה לְהַפְרֵד מִהַמְּקוֹם, אֲלֵא תִכְף-וּמִיד אַחַר תְּפִלַּת וְתִיקִין, רַץ אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וּבִלְהָ שֵׁם עַד תְּפִלַּת מִנְחָה, שָׂאֵז חֲזֹר לְהִתְפַּלֵּל וְלֶאֱכֹל, וּבְעֶרְב עוֹד פֶּעַם חֲזֹר, וַיֵּשֶׁב שֵׁם זְמַן רַב, וְהִלֵּךְ לִישׁוֹן וְקָם בְּחִצּוֹת, וְהִזְדַּרְזוּ לְמַקְוֶה, וְעוֹד פֶּעַם רַץ אֶצֶל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וְכֶן הָיָה יוֹם אַחַר יוֹם,

עד שאנשי שלומנו התפלאו — מהיכן האברך הזה יש לו הכחות. וכשאחד מאנשי שלומנו העיר לו: "הרי גם צריכים ללכת בשדה ויער להתבודד" (מען דארף גיין אין פעלד אויף), ענה ואמר: "שדות ויערים יש לי בארץ ישראל מספיק, אבל את ציון רבנו ז"ל, את זה אין לי שם"; ובשום פנים ואפן לא רצה להפרד מהציון הקדוש של רבנו ז"ל.

ג.

היה אחד מאנשי שלומנו בשם ר' יעקב ז"ל מהעיר ויטאמיר, והוא היה בעל חסד גדול, ממש היה לו לב של זהב, ומסר את נפשו עבור הזולת, ובכל יום היה הולך עם שק על פני הבתים, וקבץ לחם ושאר מאכלים. ואחר-כך כשבא אל הקלוז, חלק אותם בין אנשי שלומנו, וכשגמר לחלק, עלה אל ציון רבנו ז"ל. ואחרי שגמר את סדר אמירת "תקון הכללי", והתבודד שם בבכיות עצומות, ישב על הרצפה והתחיל לקרא ב"ספורי-מעשיות", והיה ממש תענוג לשמע איך שהוא קורא את ה"ספורי-מעשיות" עם נגון התעוררות גדול מאד, והיו הרבה מאנשי שלומנו רגילים לבוא רק לשמע איך שהוא קורא את ה"ספורי-מעשיות" בהתעוררות גדולה מאד, שהיה מושך את הלב אליו ותברך.

ד.

כְּשִׁזְכִּיתִי להיות בפעם הראשונה אצל ציון רבנו ז"ל בשנת תשכ"ו, והיתה אז מסירות נפש גדולה לבא אל ציון רבנו ז"ל, כי לא נתנו רשות לבוא, אלא עד העיר קיב, ושם היו צריכים לבקש רשיון להגיע אל ציון רבנו ז"ל, והיו צריכים לשלם הרבה כסף, ואת גדל העניות והדחקות שהיתה לי בימים ההם, זה אין לתאר ואין לשער כלל, עם כל זאת נכנסתי בחובות גדולים, ולויתי סכומים אדירים כדי לזכות להגיע אל ציון רבנו ז"ל. ומחמת שהיו צריכים להחליף מטוסים, אז בין מטוס למטוס נאבדה לי המזודה, שהיה לי שם את כל בגדי שבת והשטרִימל וכו', והיה לי צער גדול מזה, ואמרתי לעצמי, שתכף ומיד כשאגיע אל ציון רבנו ז"ל, אבקש קדם כל על האבדה שאבדה לי, כי היתה לי אז דחקות גדולה מאד, ולא היה ביכלתי לקנות בגדי שבת חדשים, ובפרט שטרִימל, וזה בלב אותי מאד, והנה אחר יגיעות וטרחות ועגמת נפש ופחדים גדולים, הגעתי אצל ציון רבנו ז"ל, ואיה שרק רציתי להזכיר קדם את האבדה, והנה כמו קול יוצא מהציון אני שומע (שמואל ט, א): "ולאתנות האבדות לך היום שלשת הימים אל תשם את לבך להם כי נמצאו", וחזר על עצמו כמה פעמים "כי נמצאו", "כי נמצאו", "כי נמצאו", ומרב התרגשות שכחתי כבר מהכל, והתחלתי לבכות בבכיות עצומות, ונזפרתי בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קפח), שצריך

לנסע אל הצדיק לחזור על אבדתו, כי האבדות של האדם נמצאות אצל הצדיק. ולכן צריכים לנסע אל הצדיק לחפש אחר אבדתו, והתחלתי להתבייש מאד, איך שאני בא לפה אחר יגיעות וטרחות ועניות ודחקות, ומבקש על אבדה גשמית, יותר טוב לבקש על אבדות רוחניות, וכך בליתי שם כמה שעות, ובקשתי רק על רוחניות, כי שכחתי לגמרי איפה אני נמצא בזה העולם. (אחר כמה חודשים, הביאו לי חזרה הביתה את המזונדה שלי בשלמות. והיה זה פלא, כי מזמן התיאשתי מהאבדה, ולויתי שטרומל ממישהו, כי לא היה לי כסף לקנות חדש).

ה.

ספר לי אחד מאנשי שלומנו, שעוד הפיר את הרב החסיד ר' ישראל קרדוונער ז"ל, שהיתה דרכו לקרב אנשים אל דעת רבנו ז"ל, והיה מלהיב את לבם מאד לעבודת השם יתברך. ואחר-כך היה מביא אותם אצל ציון רבנו ז"ל, והיה רגיל לומר להם: "עד עכשו אני טפלתי בכם, ומעכשו רק רבנו ז"ל יטפל בכם", וכבר לא רצה לדבר אתם יותר, כי אצלו היה העקר להביא אנשים אל ציון רבנו ז"ל שהבטיח שכל מי שרק יבוא אל ציונו הקדוש, והוא יאמר שם את העשרה מזמורי תהלים הנקראים "תקון הכללי" — יעסק בתקונו, ולכן אין דבר יותר גדול וחשוב מזה — מלזכות להביא אנשים אל ציון רבנו ז"ל.

.1

הפּרְתִי עוד יהודי זקן בשם ר' יצחק מנדל רוטנבערג ז"ל, שהגיע אל ציון רבנו ז"ל עוד בשנת תר"ע, שהיה אז בגיל חמש-עשרה, ונשאר שם כמה שנים, ואז היה בהתעוררות גדולה מאוד, שבער לבו בעבודת השם יתברך, והיתה דרכו לילך בכל לילה בחצות אצל ציון רבנו ז"ל, והיה צועק הרבה מאוד, בקולות משנים, הן מחמת הפחדים שהיו לו, שהיה לבד באמצע הלילה אצל ציון רבנו ז"ל, והיה חשף ואפלה, והוא עדין בגיל צעיר, והן מרב שהיה לבו מר לו ממה שעובר עליו, ומרב קולות שצעק בלילה, העיר המון אנשים שישנו אז, ובבקר באו נשים עם מטאטאים לקלויז, והיו בכעס גדול, וצעקו: "איפה זה שצעק כל הלילה, ולא נתן להם לישון"? והיה צריך להתחבא מהם. וספר לי, שאף שמצד אחד היו לו פחדים גדולים ללכת לבד באמצע הלילה אל ציון רבנו ז"ל, והוא עדין בגיל צעיר, ומצד שני, שבכל יום חפשו אותו ורצו להרביץ לו, שלא מניח את אלו שגרים לא רחוק מהציון לישון, אף-על-פי-כן חזר והלך כל לילה במשך תקופה ארבה אל ציון רבנו ז"ל, והרגיש שם עולם הבא בעולם הזה.

.2

כשהייתי בגיל שבע, היה לי מלמד שלמד אותנו

חמש מפרשת השבוע, ומלבד זאת למד אותנו נביאים, והיה לומד את זה בצורה כזו, אשר המחיש את הלמוד בצורה מוחשית, שהרגישו שנמצאים בעת הספור, נח בתבה וכו', אברהם עם העשרה נסיונות וכו', יצחק בעת העקדה וכו', יעקב עם לבן וכו', ויוסף עם אחיו, וממש הלביש את כל הלמוד, עד אשר התלמידים היו חלק מפרשת השבוע, והצליח ללמד את הכתה במשך שנה אחת את כל ספר יהושע וספר שופטים, וספר שמואל-א' ושמואל-ב', עד ספר מלכים פרק ח', והמחיש את כל הספורים בצורה חיה כזו, אשר כבר עבר עלי מאז שלמדתי את זה חמשים וחמש שנה, ועדין זכור לי הכל כמו תמונה חיה, איך שיהושע כבש את השלשים ואחד מלכים, וכל מעשיו של כל שופט בפרטיות, דבר כזה שאי אפשר להסביר איך יכולים להמחיש לילדים בגיל כזה צעיר את הלמוד בצורה מוחשית, ובספר שמואל את כל הספור איך שחנה באה ומתחננת אל הקדוש-ברוך-הוא, והולידה את שמואל, ואיך שמגיל קטנות הוא כבר משרת במשכן, ומדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, ושאל המלך, ובפרטיות מה שעבר על דוד המלך, כל רדיפותיו שרדפו אותו ואת כל מעשיו איך שברח תמיד אל הקדוש-ברוך-הוא, והלמוד היה כל-כך מוחשי, עד שאפלו שעברו חמשים וחמש שנה, אני עוד זוכר את זה ממש כמו חי, וזה פלא על גבי פלא.

ח.

המלמד הִזָּה הִיָּה יְדוּעַ בְּכָל יְרוּשָׁלַיִם בְּשֵׁם ר' יַעֲקֹב מִלְמַד, וְהִיָּה מִלְמַד מִמְּחָה עַד מְאֹד, וּכְשִׁזְכִּיתִי לְהִתְקַרֵּב אֶל רַבֵּנוּ ז"ל, וְאַחֲרֵי שָׁנַיִם כְּשִׁיָּצֵא לִי לְדַבֵּר עִם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְסִפַּרְתִּי לָהֶם מִהֶמְלַמֵּד הַזֶּה, עָנּוּ וְאָמְרוּ לִי: הֲרֵי זֶה אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בְּרֶסֶלְבֵר חֲסִיד, וְשִׁמוֹ ר' יַעֲקֹב קִלְמֵנוֹבִיץ ז"ל, וְהוּא הִיָּה אָדָם יְחִיד בְּמֵינוּ עוֹבֵד הַשֵּׁם גְּדוֹל מְאֹד, וְהַכֹּל בְּהִצָּנֵעַ לְכַת, עַד שֶׁאֶפְלוּ בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לֹא יָדְעוּ אֶת עֲבוּדָתוֹ וַיִּגִּיעַתּוֹ בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, וְסִפְרוּ לִי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שֶׁהוּא הִיָּה אוֹמֵר: בְּיוֹם שָׁאִין לוֹ הַתְּבוּדוֹת קִדָּם אֹרֵךְ הַיּוֹם, בְּיוֹם הַזֶּה כִּכָּר קֶשֶׁה לוֹ לְלַמֵּד אֶת הַיְלָדִים. וְדַרְכּוֹ הִיָּתָה, שֶׁקָּם בְּחִצּוֹת וְלוֹמֵד שְׁעוּרָיו, וְאַחֲר־כֵּן הִיָּה מִתְּפַלֵּל עַל כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּפָרְטֵי פָרְטִיּוֹת שִׁיִּצְלִיחַ, וּבִסּוֹף יָמָיו הוּא הִתְפָּאֵר, שֶׁזֹּאת פְּעֻלָּתִי אֲצִלוֹ יִתְבַּרְךָ, שֶׁשׁוּם תַּלְמִיד מִתַּלְמִידֵי לֹא יֵצֵא לְתַרְבוֹת רָעָה, חֵס וְשָׁלוֹם, וּבְכַה תַּמִּיד לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, שֶׁכָּל תַּלְמִיד מִתַּלְמִידָיו יִהְיֶה צַדִּיק וְעוֹבֵד הַשֵּׁם, וְאִזּוֹ הַתַּחֲלָתִי לְהִבִּין אֵיךְ הִצְלִיחַ לְהִמְחִישׁ אֶת הַלְמוּד בְּצוּרָה כָּל-כֵּן מוֹחֲשִׁית, כִּי אִם מִלְמַד מִתְּבוּדָד עִמוֹ יִתְבַּרְךָ, הוּא זוֹכֵה לְיִשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי, וְעַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל לְהַעֲבִיר אֶת הַחֲמֹר לְתַלְמִידִים בְּצוּרָה כְּזוֹ, שֶׁיִּבְיָנוּ כָּל-כֵּן טוֹב.

ט.

אני זוכר, שמידי פעם לקח תלמיד אחד והעמיד אותו לפני הארון-קדש, וצוה אותו לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, והוא היה אומר את התפלה באידיש, והילד אמר אחריו מלה במלה, וכך החדיר בתלמידים עוד מגיל קטנות, אשר אם צריכים משהו אין עצה אחרת אלא לגשת אל הארון-קדש, ולנשק את הפרכת, ולבקש ממנו יתברך כל מה שצריכים, וכן היה מחלק לכל אחד מטבע, ואחר-כך עבר עם קפת צדקה, והיה אומר עם קול נעים ושיר מיוחד עם כל הכתה: "הריני נותן צדקה לעניים וליתומים ולא למנות, אלא ממך השם יתברך, לפני תמיד לעזור לעניים ולנצרכים ולא אקמץ בצדקה, רק אתן ביד רחבה ונפש חפצה, ובזכות זה תצילני מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, ולא אהיה נצרך לבריות, אלא תמיד אוכל לתת להזולת" וכו', והיה מחזה נהדר איך שכל ילד הכניס את המטבע בקפת הצדקה אחר תפלה קצרה כזו, וזה נקרא חנוף אמתני. ומי יתן, שגם היום המלמדים יהיו מסורים כל-כך אל התלמידים כמו המלמד הזה, ומכל המלמדים שלמדתי אצלם אני זוכר רק אותו ועוד מלמד שהיה כמעט בדגמתו, שגם הוא הסתובב בין אנשי שלומנו.

י.

רבנו ז"ל הקפיד מאד שאנשיו לא יהיו מלמדים,

ואמר: במשאל ומתן אם בטעות לוקחים כסף
 מהזולת, עדין יכולים תמיד להחזיר לו את זה, אבל
 מלמד שעושה מלאכתו רמיה, וגונב את הזמן היקר
 מהתלמידים, את זה אף פעם לא יכולים להחזיר,
 ואין על זה מחילה עולמית. וכבר אמרו חכמינו
 הקדושים (בבא בתרא כא:): על פסוק (ירמיה מח): "ארור
 עשה מלאכת ה' רמיה" — זה שאינו מדקדק ללמוד
 היטב עם התלמידים, וכן נפסק בשלחן ערוך (יורה
 דעה הלכות מלמדים, סימן רמה, סעיף יז): מלמד תינוקות
 שמניח התינוקות ויוצא, או שעושה מלאכה אחרת
 עמיהם, או שמתרשל בתלמודו, הרי זה בכלל "ארור
 עשה מלאכת הוי"ה רמיה", לפיכך אין להושיב
 מלמד, אלא בעל יראה, מהיר לקרא ולדקדק, הגה:
 ואין למלמד להיות געור בלילה יותר מדאי, שלא
 יהיה עצל ביום ללמד. וכן לא יתענה, או לעצור
 במאכל ומשתה, או לאכל ולשתות יותר מדאי, כי
 כל אלו הדברים גורמים שלא יוכל ללמד היטב. וכל
 המשנה, ידו על התחתונה ומסלקין ליה, וענשו קשה
 מאד; ולכן צריכים מאד להזהר את מי לוקחים
 למלמד תינוקות, שיהיה רק ירא שמים גדול מאד,
 כי התלמידים לומדים מרבים את רב חכמתם, ולכן
 צריכים לשמור מאד מאד שמלמד תינוקות של בית
 רבן יהיה יהודי עם זקן ופאות, שיהיה עליו צלם
 אלקים, וידקדק מאד ללכת בכל יום למקוה, ויהיה
 זהיר ושמור מאד שלא יצא עליו שום שם רע, חס
 ושלום, כי הרי הוא מלמד תינוקות של בית רבן, בני

הקדוש-ברוך-הוא, שכל העולם כלו עומד על הבל פיהם, וכן יקבע עתים לתורה, ויהיה בעל מדות ובעל דרך ארץ גדול, וכך יהיה דגמא חיה לתלמידיו.

יא.

רבנו ז"ל מאד הקפיד על מלמד שמשפיר את עצמו לעיר אחרת, ואינו בביתו הרבה חדשים, והיה על זה הקפדה גדולה ממנו ז"ל, כי אמר שמלמד צריך להיות בביתו, בשביל שיהיה זהיר מאד בקדשה וטהרה, ובלי אשה הוא פגום מאד. ולכן רבנו ז"ל גנה מאד מלמד שמשפיר את עצמו לעיר אחרת, ואינו נמצא בביתו זמן שלם, וקראו בלשון גנאי ממש.

יב.

רבנו ז"ל הקפיד מאד לא להרביץ לילדים ולא לדחק עליהם את הלמודים, אדרבה, בזה שמקלים מהם, על-ידי-זה הם קולטים את הלמוד ביותר, ובאמת מלמד אסור לו להתענות ולסגף את עצמו בשום סגופים ובפרט בסגופי שנה, כי אם הוא לא ישן, אין לו ישוב הדעת, והוא עצבני, והוא נותן מכות לתלמידיו, ואדם בזה אסור לו להיות בשום פנים ואפן מלמד, כי צריך לדעת, שמלמד זו מלאכת השם, מלאכה קדושה עד מאד, ואינה מלאכה כשאר מלאכות, כי זו האחריות הכי גדולה

להיות מלמד, ומי שמרגיש שאין לו את האחריות הזו, אסור לו להיות מלמד תינוקות של בית רבן, כי אפלו אם הוא צריך פעם לצעק על התלמידים, גם-כן צריך לעשות את זה עם חכמה עצומה, ולהראות באלו הוא ברגז, אבל לא שיהיה, חס ושלום, בכעס ורציחה על התלמידים, יהיה איה שיהיה, ועקר חכמת המלמד שיכול להחזיק את הכתה, וירצו ללמד, ושתהיה בכתה תמיד אורח של שמחה, ולא של מתח ופחדים, ורק זה נקרא מלמד ממחה, שיכול להוריד את עצמו אל התלמידים ולהסביר להם, עד שאפלו החלש יהיה לו רצון ללמד, ומלמד כזה הוא ברכה.

יג.

העולם חושבים שמלמד הוא מיתר, ולכן מוזלזלים בפרנסתו, ובאמת אין לה עוד שטות גדולה מזו, כי מה עוד יותר חשוב לאדם כמו הילדים שלו, כי זה מה שישאר ממנו, והמלמד מחזיק את הילדים שלו רב היום, ומתיגע עמם, ולכן כל בר דעת ובעל שכל צריך להבין שצריכים מאוד מאוד לכבד את המלמדים של בניו, ולהשתדל שתהיה להם פרנסה ברוח, כי כך יוכלו ללמד עם התלמידים, ויהיה לו הרבה נחת מילדיו, ואלו שמקמצים לא לתן למלמדים משפרתם, עתידים לתן את הדין, וכן ההורים שלא משלמים שכר למוד, לא יצליחו בילדיהם. ומספרים מצדיק אחד, כשבאו לבקש ממנו

בְּרָכָה עַל יְלָדִים טוֹבִים, הִיְתָה דֶרְכּוֹ לומר — הָאֵם
 שְׁלֵמֶת שָׁכַר לַמּוֹד לְבָנִים וְלִבְנוֹת שְׁלֵךְ?! כִּי אִם לֹא,
 מַה שְׁוֵה הַבְּרָכָה שָׁאֲנִי מְבַרֵךְ אוֹתָךְ?! כָּל-כֶּף הַקֶּפִּיד
 לְשֵׁלֶם לְמַלְמָדִים אֶת מִשְׁכָּרְתֶּם בְּזִמְנִי, וּבְאַמֶּת כָּבַר
 אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בִּיצָה טו): כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל
 אָדָם קְצוּבִים לוֹ מֵרֵאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכְּפוּרִים, חוּץ
 מֵהוֹצָאוֹת שְׁבָתוֹת וְהוֹצָאוֹת יוֹם טוֹב וְהוֹצָאוֹת בְּנֵי
 לַתְּלַמּוּד תּוֹרָה, שְׂאֵם פָּחַת — פּוֹחֲתִין לוֹ, וְאִם הוֹסִיף
 — מוֹסִיפִין לוֹ; הֲרֵי שְׁלֵךְ לְפָנֶיךָ שְׂאֵם מוֹסִיפִים שָׁכַר
 לַמּוֹד, מוֹסִיפִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם.

י.ד.

יש דְּבוּר מֵרַבְּנוּ ז"ל: "אֵינִי רוֹצֵה שְׁאֲנָשִׁי יִהְיוּ
 שׁוֹחֲטִים אוֹ מְלַמְּדִים, עִם כָּל זֹאת אֵיפֹה שִׁישׁ
 שׁוֹחֵט אוֹ מְלַמֵּד רְצִיתִי שִׁיְהִיָּה מֵאֲנָשִׁי"; כִּי בְּאַמֶּת מִי
 שֶׁמְקַרֵּב לְרַבְּנוּ ז"ל, וְהוּא מֵתְבוֹדֵד בְּכָל יוֹם עִמּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, שׁוֹרָה עָלָיו יִרְאֵת שָׁמַיִם גְּדוּלָּה מְאֹד, וְאֵת זֶה
 הוּא מַחְדִּיר בְּתַלְמִידִים שְׁלוֹ, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (בְּרִכּוֹת ו):
 כָּל אָדָם שֶׁיֵּשׁ בּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם דְּבָרָיו נִשְׁמָעִין; וְרָאוּ
 בַּחוּשׁ בְּמִשְׁךָ כָּל הַדּוֹרוֹת, אֲשֶׁר שׁוֹחֵט אוֹ מְלַמֵּד
 בְּרִסְלָבֵר חֲסִיד, הִיָּה עֲנִין אַחַר לְגַמְרִי, כִּי עַל-יְדֵי רַבּוּי
 הַתְּבוֹדָדוֹת, נִכְנָסָה בּוֹ יִרְאֵת שָׁמַיִם שְׁלֵמָה, וְזֶה נִכְרַ
 כָּבַר בְּכָל הַלִּיכּוֹתָיו. וְלִכֵּן צְרִיכִים מְאֹד לְהַקְפִּיד עַל
 הַבְּשָׂר מֵאִיזָה שׁוֹחֵט לוֹקָחִים, וְכֵן לְהַקְפִּיד מִי הֵם
 הַמְּלַמְּדִים שֶׁל בְּנֵיו, וּכְדָאִי לְרַדַּת מִפְּעַם לְפַעַם

לתלמוד תורה ולבדק איה המלמד מתנהג עם התלמידים.

טו.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר, שביותר התלבש עצמו הסמ"ך-מ"ם על שוחטים ועל סופרים ועל מלמדים, כי אם הוא תופס את שלשתם, אזי כלם תחת ממשלתו, כי שוחט שמאכיל טרפות ונבלות, וסופר קל וריק ופוחז, גורם ששנים על גבי שנים לא מניחים תפלין בשרות, רחמנא לצלן, ומכל שכן מלמדים קלים ופוחזים, הם מאד מסכנים עבור הילדים, כי בנקל להכניס בילדים דעות נפסדות, רחמנא לישזבן, ולאמלל אותם לכל החיים, ובפרט בעתים הללו, שרוח הכפירות והאפיקורסות מצויה על הרחובות עם דעות נפסדות, צריכים מאד מאד לשמור מי המלמדים של הילדים, ואל יקל בדברים האלו, כי בנפשו הוא. ואשרי מי שזוכה למסור את נפשו להביא את ילדיו אל מלמדים יראי השם וחושבי שמו, ומרבה בתחנונים בכל יום על הצלחת ילדיו, כי רק זה מה שמועיל, וצריכים מאד לשמור עם מי הילדים מתחברים, וכפי שמשקיעים בילדים כן מוציאים מהם.

טז.

הדבר הכי גרוע אצל כלל ישראל במשך כל הדורות היה עון המסירה שאחד מסר את זולתו למלכות, מוסר היה מרחק מקהל עדת ישראל, ולא רצו להתחתן אתו, ולא רצו לדבר עמו, ולא רצו להתעסק אתו בכלל בשום דבר שבעולם, כי היה משקץ ומתעב לכל העדה, והיה מחרם ומנדה מקהל ה', וראו במשך הדורות איך שקמו מוסרים אף שהיו נקראים "רבנים", כגון: יוסף שור, שם רשעים ירקב, שמסר את גאון עולם בעל ה'תוספות יום טוב' זצ"ל, וכן אביגדור המתעב, שמסר את המקבל האלקי 'בעל התניא' וה'שלחן ערוך' זי"ע, וכן עוד מוסרים מתעבים שהתחזו כרבנים ומורי צדק, ומסרו גאוני עולם קדושים עליונים, שהצרכו לשבת בבית הסהר, ומה קרה לבסוף? שאלו ה"רבנים", המוסרים המתעבים, נשאר שמם לשמצה, ובניהם ונכדיהם עד היום מתבישים מהם, והחליפו שמותיהם, כדי שלא יוכלו לקשרם אל סבם המוסר.

יז.

מצינו בהמון ספרים, שבהקדמותיהם כותבים חכמי ישראל את גדל הרדיפות שהיו להם מאינשי דלא מעלי, ויש הרבה שקראו את עצמם דינים ורבנים, שהיו קלים ורקים ופוחזים, מכשילים את הרבים בטרפות ונבלות ובאסורי כריתות,

רחמנא לשזבן, והיו רבנים מטעם המלכות, ולכן היה להם כח הטמאה מטעם המלכות לרדף את גדולי עולם גאונים עצומים, עד שהצרכו להעתיק מושבותיהם למקום אחר, ומי שבקי בספרים, ראה בודאי המון ספורים כאלו, אך לבסוף כל אלו שמסרו את זולתם, היה להם סוף מר מאד, וכמו שכתב רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות מסור, סימן א'): מי שאומר מסירות על חברו, לסוף שיהיה מטלטל, ושונאים קמים עליו, ורואה בעצמו מה שרצה לראות על חברו, וכל הנסמכין עליו נופלים, ומשפחת הנרדף לוקחים גדלתו; ובאמת מי לנו גדול מה'אור החיים' הקדוש, שהיה מצופי המרכבה העליונה, ושמע תורה מפיו של הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, והיה רוחו רוח דאצילות, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אור העולם, היה נפשו נפש דאצילות, ורצה להפגש עמו, וביחד הם ימשיכו לעצמם את הנשמה דאצילות ויביאו את הגאולה, אף-על-פי-כן נמצא ארור טמא שמסר את ה'אור החיים' הקדוש, עד שהצרך לישוב בבית-סהר, ולבסוף המוסר נכחד מהעולם באפן מר מאד, וכן היה הסוף להרבה מוסרים.

יח.

מוהרנ"ת ז"ל היה כל ימיו נרדף מאינשי דלא מעלי, עד שהכניסו אותו בבית-סהר פעמים, ואף אחד מהם לא יצא נקי, כי לבסוף מתו מיתה משנה, ואפלו אלו המפרסמים שרדפו אותו

וגרמו להכניסו בבית-סהר, לבסוף נתהפר הגלגל עליהם באפן מבהיל, אים ונורא, אף שהם היו כל-כף מפרסמים בעולם, לבסוף הם בעצמם היו מכרחים לשבת בבית-סהר, באפן בזוי מאד, כידוע ומפרסם דבר זה לכל. וכשישב מוהרנ"ת ז"ל בבית-הסהר, חדש שם חדושי תורה נפלאים מאד (הלא הם כתובים בלקוטי-הלכות, זין נסף, הלכה ד'), שאלו השדין יהודאין מתלבשים בלבוש תלמידי חכמים, והם שרש הרע, והם גורמים לעקר נשמות ישראל ממנו יתברך, ורודפים את הצדיקים האמתיים ותלמידיהם ובודים עליהם שקרים וכזבים גדולים, עד שמתירים דמם בפרהסיא, והוא מרבה לשפך בוז על אלו המנהיגים של שקר, שלא די שגורמים קלקולים רבים להמון-עם, אלא הם עוד מעלילים עלילות שוא על צדיקים קדושים הדבוקים באין סוף ברוך הוא. [עין שם באריכות גדול מה שכתב בשברון לבו הטהור בישובו בבית-הסהר].

יט.

רבנו ז"ל כשהגיע לעיר טבריה, היה שם מוסר ומלשין שמסר את חכמי ישראל הספרדים למלכות, והכניסו אותם בבית-סהר, וסבלו ממנו הקהלה סבל גדול מאד, אבל לפני רבנו ז"ל התחפש כאלו הוא אדם גדול, ובא בערמומיות, ובמתק לשונו הטמא התלונן, שיש עכשיו גזירות רעות על חכמי ישראל, ויש המון צרות, ורבנו ז"ל תכה-ומיד קלט

את המוסר המתעב הזה, ושחק עמו כפי ראשו, עד שחשב שרבונו ז"ל מחזיק ממנו. והיתה דרכו לבוא אל רבונו ז"ל בכל פעם, ורבונו ז"ל שחק עמו, יען שהוא חסיד גדול, עליו לומר תהלים לפניו בבכיות עצומות, וכך עשה, ואמר תהלים בבכיות, ורבונו ז"ל סבב עמו סבובים כאלו, עד שהוא היה מכרח לבטל את כל התלונות, העדיות והשקרים שהעיד לפני הפחה, ולבסוף עשה מה שעשה רבונו ז"ל, והוציאו את חכמי ישראל הספרדים מבית הסהר, וכלם באו ונשקו את ידי רבונו ז"ל, וראו את חכמתו הגדולה, איך ששחק עם הצבוע והרמאי הזה, ולבסוף המוסר ברח מהעיר טבריה, כי נתגלה קלונו ברבים, כי הוא היה פושע ישראל, אוכל טרפות ונבלות ונואף גדול. הכלל — מי שמוסר את זולתו למלכות, הוא רשע מרשע ומתעב, ואסור להסתכל בפניו.

כ.

בסעדת שבע ברכות אנו מברכים את הברכות, קדם שש ברכות, ואחר-כך מברך זה שברך ברפת-המזון את ברפת בורא פרי הגפן, וכן זה שברך ברכה אחריתא מברך ברפת בורא פרי הגפן, ויש בזה כמה מנהגים, וכל אחד יאחז במנהגו, כפי שקבל מאבותיו ורבותיו, וכפי העדה שלו, ואין להרהר על שום מנהג, כי כל המנהגים יסודותם בהררי קדש, מנהג צדיקים כשהם מברכים את כל הברכות, אזי הם מתחילים עם ברפת "בורא פרי

הגפן", ומכל שכן אם זה שברך ברכת-המזון, ואחר כך כבדו אותו לומר את השבע ברכות, אזי הוא אומר את סדר הברכות, ומתחיל בברכת "בורא פרי הגפן" על כוס ברכת-המזון, ומניח את הכוס של ברכת-המזון, ולוקח את הכוס השנייה, וממשיך את השש ברכות, ואינו מברך עוד פעם ברכת "בורא פרי הגפן", אלא שותה קדם מכוס ברכת-המזון, ואחר כך שותה מהכוס השנייה, ומערבב את שתי הכוסות, ונותן את זה לחתן והכלה, כדי שיהנו מכוס של ברכה, ושיהיה חל עליהם הברכה, ומלבד זאת הרי השש ברכות זה רק עבורם, ולכן הם צריכים לשנות מהיין של הברכות. ויש המחלקים ברכת-המזון לאחד, ואחר-כך לששה אנשים את השש ברכות, ולכן זה שברך ברכת-המזון על הכוס, הוא צריך להתחיל לברך ברכת "בורא פרי הגפן". והמנהג, שזה שאמר ברכה אחריתא, הוא גם-כן מברך ברכת "בורא פרי הגפן", לקשר את הסוף אל ההתחלה, ומערבבים את שתי הכוסות, ונותנים לחתן ולכלה לשנות. ויש מנהג, שהאחרון לא מברך ברכת "בורא פרי הגפן", אלא סומך על זה שמברך ברכת-המזון, שהוא מחיב לברך ברכת "בורא פרי הגפן", והכל כפי המנהג, ואין לריב בשביל זה.

כא.

"שהכל ברא לכבודו" — אדם צריך לדעת, שכל מה שקורה בעולם, הכל ממנו יתברך,

ויקשר את כל מה שרואה וקורה בעולם אליו ותברך, וכמאמר התנא (אבות פרק ו'): כל מה שברא הקדוש-ברוך הוא בעולמו לא בראו אלא לכבודו. שנאמר (ישעיה מג): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו", ומובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן יב): שרש כל הבריאה הוא הכבוד, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך הוא, לא בראו אלא לכבודו, נמצא, שכבודו ותברכה הוא שרש כל בריאה. ולכן צריכים תמיד לחפש אחר כבודו ותברכה, ולא לצאת, חס ושלום, מתחת כבודו ותברכה, בחינת (ישעיה מב): "וכבודי לאחר לא אתן", הינו כי אדם שעכשו מתחתו, צריך לדעת שעכשו הוא משלים את פונת הבריאה, כמאמרם ז"ל (סוטה יז): איש ואשה זכו — שכינה ביניהן; כי אצלו יש י' ואצל אשתו יש ה', וביחד הם המחין, שהם חכמה ובינה ז"ה, שזה סוד (ישעיה ו'): "כי בנ"ה הוי"ה צור עולמים; ואמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה יב, סימן י'): בשתי אותיות ברא הקדוש-ברוך הוא את עולמו; ולכן פשאומרים את הברכה "שהכל ברא לכבודו", כבר מגלים לחתן ולפלה: תדעו, שעכשו אתם בונים בית בשביל הקדוש-ברוך הוא, ואם תשמרו ללכת על-פי חקי התורה, אזי הבית שלכם יהיה כדגמת הבריאה בלה, שברא הקדוש-ברוך הוא בשתי אותיות: ז"ה, ותמשיכו תמיד את כבודו ותברכה בתוך ביתכם, שתזכרו שהקדוש-ברוך הוא נמצא אתכם בביתכם, והוא צופה ומביט תמיד עליכם.

כב.

"יוצר האדם" — אדם צריך לדעת, שכל הבריאה נתנה רק בשביל האדם, כדי שיוזכה להכיר את הקדוש-ברוך-הוא, כי כל תכלית הבריאה היתה בגין דישתמודעון לה (זהר בא מב.); ובשביל זה בעצמו יצר את האדם, ורק זה התכלית שבשבילו נברא כל העולם כלו, ולכן בעת שמתחננים, צריכים לדעת שאז נשלמת תכלית הבריאה, ולכן מברכים ברכת "יוצר האדם". ומובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוה"ר), חלק א', סימן לו, אשר כל אדם צריך להכניע את החמר, שהוא סכלות הגוף של הארבעה יסודות, שאדם צריך לזכור את הארבעה יסודות שלו, ועל-ידי-זה נתבטל החמר, החשך, השכחה והבהמיות, ונתגבר ונתעלה השכל והיצירה, האור והזכרון, והאדם, שזה התכלית, ובשביל זה האדם מתחנן, כדי שיהיה אדם השלם, ובשביל זה מברכים "יוצר האדם".

כג.

"אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו" — כל העולמות נבראו בדגמת קומת אדם, ולכן נאמר (בראשית א'): "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", וידוע, שלמעלה אין שום צלם ואין שום דמות, כמו שפיתוב (דברים ד'): "כי לא ראיתם כל

תמונה ביום דבר הוי"ה אליכם", אלא העולמות הם נראים בצורת אדם — רמ"ח ושס"ה, ובניחוד הם תר"ג; על-ידי קיום מצוות עשה ממשיכים על עצמו אורות מהעולם השיף למצוה זו, ועל-ידי שנוהר לא לעבר על איזו עברה, חס ושלום, נמשכים עליו אורות צחצחות מהעולם שכנגד מצוות לא תעשה, שנוהר לא לעבר, ובאמת כל מצוה מתר"ג מצוות, יש בה פרטים ופרטי פרטים, והם כלולים זה בזה כדגמת כל העולמות, ואמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות שמחה, סימן א'): כשאדם עושה מצוה בשמחה, זה סימן שלבו שלם לאלקיו, ולכן צריכים למסר את נפשו לקים כל מצוה ומצוה בשמחה עצומה, וכמו-כן בזה שנוהר לא לעבר על לא תעשה, כאלו קים מצוה, כמאמר ז"ל (קדושין לט:): ישב ולא עבר עברה, נותנים לו שכר בעושה מצוה; ואמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כד): כשבר ישראל עושה מצוה בשמחה, יש בכח המצוה להעלות את האדם מהעשיה אל היצירה, ומהיצירה אל הבריאה, עד שמגיע אל עולם האצילות והוא דבוק בו יתברך, בבטול כל הרגשותיו, בבחינת 'מטי ולא מטי'. ולכן עכשו כשמתחננים הזכר והנקבה, נעשים כדגמת דלעילא, שזה "אשר יצר את האדם בצלמו ובצלם דמות תבניתו", וזה נגד זעיר אנפין ונוקבא דיליה, וכשמתניחים יחד, נולד המחין.

כד.

"שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתַגֵּל הָעֵקְרָה, בְּקִבוּץ בְּנֵיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׁמְחָה" — חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵכוֹת ה:): הַמְשַׁמַּח חֶתָן וְכֻלָּה כְּאֵלוּ בָנָה אַחַת מִחֲרֻבוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְצָרִיךְ לְהִבִּין אֶת הַקֶּשֶׁר, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרֵכוֹת ג:): אָמַר רַבִּי יוֹסִי, פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מִהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ, וְנִכְנַסְתִּי לְחֲרָבָה אַחַת מִחֲרֻבוֹת יְרוּשָׁלַיִם לְהִתְפַּלֵּל, בָּא אֵלַיהוּ זְכוּר לְטוֹב, וְשָׁמַר לִי עַל הַפֶּתַח וְכוּ', וְאָמַר לִי: בְּנִי, מַה קוֹל שְׁמַעְתָּ בְּחֲרָבָה זוֹ? וְאָמַרְתִּי לוֹ: שְׁמַעְתִּי בַת קוֹל שְׁמֹנְהַמֶּת כְּיוֹנָה, וְאוֹמַרְתִּי: אוֹי לְבָנִים שְׁבַעוֹנוֹתֵיהֶם הִחֲרַבְתִּי אֶת בֵּיתִי, וְשִׁרְפְתִי אֶת הַיִּכְלִי וְהַגְּלִיתִים לְבֵין הָאֲמוֹת. וּפְרַשׁ הַמְהַר"ל מִפְּרָג זי"ע בְּסִפְרוֹ נִצַּח יִשְׂרָאֵל' (פָּרָק כב), אֵין סִפֵּק כִּי הַחֲסִידִים כְּמוֹ רַבִּי יוֹסִי הָיוּ מְשַׁתְּמָשִׁים בְּבַת קוֹל, מְשַׁמְתוּ נְבִיאִים אַחֲרוֹנִים, וְכָל שֶׁכֵּן כְּאֲשֶׁר הָיָה הַמָּקוֹם מֵיָחַד לְדַבֵּר זֶה, שֶׁהֵיְתָה חֲרָבָה אַחַת וְהִיא מִחֲרֻבוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִחֲרָבָה מִצַּד עֲצָמָה בְּמָה שֶׁהִיא נִבְדָּלַת מִן בְּנֵי אָדָם, נִגְלִים לְשֵׁם דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים, וּמוֹכֵן הַמָּקוֹם לְהִיּוֹת נִשְׁמַע לְשֵׁם בַת קוֹל, וְאֵלַיהוּ ז"ל נִגְלָה שֵׁם כְּמוֹ שְׁמוֹכֵן לְהִיּוֹת נִגְלָה שֵׁם בַת קוֹל. וְנִרְאָה מַה שֶׁאָמַר שֶׁהֵיְתָה בַת קוֹל מְנַהֶמֶת כְּיוֹנָה, מִפְּנֵי שֶׁאֲצֵל הַיּוֹנָה הַזֵּכֶר וְהַנְּקֵבָה מִפִּירֵין זֶה אֶת זֶה בְּיוֹתֵר, אֵין לְזָכֵר כִּי אִם נִקְבָה אַחַת מֵיְחַדָּת לוֹ, וּמִפְּנֵי כֵּן הַזֵּכֶר מִצְטַעֵר אַחַר זוּגָתוֹ שֶׁהִיא מֵיְחַדָּת לוֹ, וְלִפְיֵכֶךָ אָמַר, שֶׁשְׁמַעְתִּי בַת קוֹל שְׁמֹנְהַמֶּת כְּיוֹנָה, כִּיּוֹן שֶׁהוּא מְנַהֵם אַחַר זוּגָתוֹ בְּעֵבוֹר שֶׁהִיא

מיחדת לו, כִּף השם יתברך נוהם אחר ישראל, שהם מיחדים לו יתברך, נמצא, שעכשו בשעם ישראל בגלות מפזרים בגולה, ועובר עליהם מה שעובר, וארץ ישראל היא מדבר שממה, והערב-רב מתפשט שם לעקר את האמונה מכלל נשמות ישראל, ורב מנין ובנין של כלל ישראל עדין מפזרים בכל ארצות תבל, ומחכים ומצפים בכל יום ובכל שעה ובכל רגע אל ביאת גואל צדק, שיגאלנו גאלת עולם, ויקבצנו יחד בארצות הקדושה, אז תהיה השמחה הגדולה, פי לפני ביאת הגואל אנו משבעים ועומדים לא לדחק את הקץ, ולא לעלות בחומה, ולכן דיקא עכשו כשמשמחים חתן וכלה, אומרים: "שוש תשיש ותגל העקרה", פי עכשו שכינת עזו יתברך היא בבחינת עקרה, פי ירושלים חרבה, ואנו מבקשים ומתפללים: "בקבוץ בניה לתוכה בשמחה"; ולכן כל המשמח חתן וכלה, כאלו בנה חרבה מחרבות ירושלים, ושמע רבי יוסי בת קול שמנהמת כיונה דיקא, מפני שאצל היונה הזכר והנקבה מפירין זה את זה ביותר, אין לזכר פי אם נקבה אחת מיחדת לו, ומפני כִּף הזכר מצטער אחר זוגתו שהיא מיחדת לו, ולכן עכשו שמצאו את עצמם, זו השמחה הכי גדולה, פי בזה מקרבים את הגאלה. אשרי הזוכה לכל זה!

כה.

"שומח תשמח רעים האהובים כשמחה יצירך בגן עדן מקדם" — והוא על דרך שאמר רבנו

ו"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רסה): שְׁלַמְעֵלָה הַנְּשָׁמוֹת
הֵם נְשָׁמָה אַחַת, הַזָּכָר וְהַנְּקֵבָה, אַךְ בְּשִׁירֻדִים, זֶה
יֹרֵד דְּרָךְ זֹג הוֹרִים אֶחָד, וְזֹאת יֹרֵדַת דְּרָךְ זֹג שְׁנֵי,
וְעַד שְׁמוֹצָאִים אֶחָד אֶת הַשְּׁנֵי זֶה מֵה שְׁלֹקֶחַ הַרְבֵּה
זְמַן. וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סוֹטָה ב'): קָשָׁה
זְוֹגוּ שֶׁל אָדָם בְּקָרִיעַת יַם סוּף, כִּי יֵשׁ הַרְבֵּה קִטְרוּגִים
עַל זֶה, וּבְשִׁמוֹצָאִים אֶחָד אֶת הַשְּׁנֵי, אֲזִי נַעֲשֶׂה שְׁמִחָה
גְּדוּלָה מְאֹד, כִּי נִתְגַּלֶּה אֲשֶׁר בְּאֵמַת הֵם הַנְּשָׁמוֹת
שֶׁהֵיוּ לְמַעַלָּה אֶחָד, וְזֶה "שְׂמִיחַ תְּשַׂמַּח רַעִים
הָאֱהוּבִים", שֶׁהֵם הַחֲתָן וְהַכֵּלָּה, שֶׁהֵם עֲכָשׁוּ כְּמוֹ
רַעִים אֱהוּבִים, "כְּשִׂמְחָךְ יִצִּירְךָ בְּגַן-עֵדֶן מִקֶּדֶם", כִּי
עֲכָשׁוּ נִתְגַּלֶּה שֶׁהֵם נְשָׁמָה אַחַת כְּמוֹ שֶׁהֵיוּ לְמַעַלָּה
בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים בְּגַן-עֵדֶן מִקֶּדֶם.

כו.

"אֲשֶׁר בָּרָא שְׁשׁוֹן וְשִׂמְחָה חֲתָן וְכֵלָּה, גִּילָה רִנָּה
דִּיִּצְהָ וְחִדּוּהָ, אֶהְבֶּה וְאַחֲוֶה וְשָׁלוֹם וְרַעוּת"
— אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרַכּוֹת ו'): כָּל הַמְּשַׂמֵּחַ
חֲתָן וְכֵלָּה זֹוכֶה לְתוֹרָה שְׁנֵתְנָה בְּחִמְשָׁה קוֹלוֹת. כִּי
בְּאֵמַת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (יּוֹמָא עב'): הַלּוֹמֵד
תּוֹרָה בְּטְהָרָה, מֵאִי הִיא? נוֹשֵׂא אִשָּׁה, וְאַחֲר־כֵּךְ
לוֹמֵד תּוֹרָה. נִמְצָא, שְׁשִׁלְמוֹת לַמּוֹד הַתּוֹרָה —
בְּשִׂמְחָתָן, שְׂאִזּוּ יֵשׁ לוֹ מַחִין נְקִיִּים, וְיִכּוֹל לְלַמֵּד
תּוֹרָה בְּטְהָרָה, וְהַתּוֹרָה נִתְּנָה בְּחִמְשָׁה קוֹלוֹת, כְּמוֹ-כֵן
אֲצֵל חֲתָן וְכֵלָּה נֶאֱמַר חִמְשָׁה קוֹלוֹת. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
הַקְדוּשִׁים (בְּרַכּוֹת י'): אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן

בן יוחאי, מאי דכתיב (משלי לא): "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", בנגד מי אמר שלמה מקרא זה? אמרו — אלא בנגד דוד אביו, שדר בחמשה עולמות ואמר שירה, והוא נגד החמשה פרצופים, שבהם נבראו העולמות. פתר זה עתיק, חכמה בינה זה אבא ואמא, חסד גבורה תפארת נצח הוד ויסוד — זה זעיר אנפין, מלכות זה נוקבא, וכשמחברים יחד, אז עקר השלמות, שנמשך אחריו יתברך דרך כל העולמות, ונולדים מחין חדשים. ולכן בעת שמחת חתן וכלה, אז זוכים לתורה שנתנה בחמשה קולות, וזוכים לומר שירה, כמו דוד המלך, שהיה דר בחמשה עולמות, ואין עוד שמחה כשמחת חתן וכלה, שנמחלים להם אז כל עוונותיהם, ומי שזוכה לשמח אותם, גורם לקרוב הגאלה, כמאמרם ו"ל (יבמות סב.): אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, שזה "מהרה הוי"ה אלקינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול מצהלות חתנים מחפתם ונערים ממשתה נגינתם."

כז.

הרב החסיד ר' לוי יצחק ו"ל ספר לי ששמע מאנשי שלומנו הזקנים באומן, שאצל רבנו ו"ל בחנכה היה סגור ומסגר, ואף אחד לא נכנס אליו בעת הדלקת הנרות, מה שאין כן אצל מוהרנ"ת ו"ל בן נכנסו כמה מתלמידיו לראות את התנהגותו בעת

הדלקת הנרות, והיה מלהב מאד, ומקבל אצלנו כמה מהנגונים שלו שחבר על המזמורים שאומרים בהדלקת הנרות.

כח.

פַּעַם נסע מוהרנ"ת ז"ל עם עגלה שהוליכה שקי קמח, אבל לא היה מכסה על העגלה, והתחיל לרדת גשם, והבעל עגלה הצליף מכות לסוס שירוץ מהר, כי הוא פחד מאד שמהקמח יהיה בצק, אבל היות שנעשה בוץ גדול על-ידי הגשם, ולכן הסוס לא היה יכול לרוץ כרצונו, ובין כך הקמח נעשה רטוב, והבעל עגלה באחת, מצליף מכות לסוס שירוץ מהר, והוא בוכה מרוב צער על גדל ההפסד שנעשה לו עכשו, ושמנו של הבעל עגלה היה יעקב, וכדי לחזק את עצמו שלא יפל במרירות, שר לעצמו נגון התעוררות בזה הלשון: "יענקל שטארק זיך", (יענקל תתחזק), וחזר על זה הרבה פעמים בבכיות עצומות, ומתנועה זו חבר מוהרנ"ת ז"ל התנועה ששרים אנשי שלומנו על "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים", כי הבעל עגלה התחזק ממה שנשאר עמו מהקמח, שעדין לא נתקלקל, שזה מתאים למלים: "ומנותר קנקנים", מה שנשאר בקנקנים, מזה "נעשה נס לשושנים", כי אדם צריך תמיד להתחזק אפלו שכבר גזלו ממנו את כל הקדשות, ונשארו אצלו רק קצת נקדות טובות, ראוי לו לחזק את עצמו בזה מאד, שזה "ומנותר קנקנים", מהמעט שנשאר

אָצְלוּ יִהְיֶה נַעֲשֶׂה "גַּם לְשׁוֹשְׁנִים", שְׁזָה סוּד (שִׁיר הַשִּׁירִים ב'): "כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים", וְדָרְשׁוּ עַל זֶה חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁיר הַשִּׁירִים זוטָא, פְּרָשָׁה ב', סִימָן ב'): כְּדֶרֶךְ שֶׁהַשׁוֹשְׁנָה נָאָה בֵּין הַחוּחִים, כֶּךָ יִשְׂרָאֵל נָאִים בֵּין הָאָמוֹת, שְׁזָה הַלְמוּד הָעֵמֶק שֶׁלְמִד אוֹתָנוּ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן רַפּב), שְׁאָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמַצֵּא בְּעַצְמוֹ אֶת הַנְּקֻדּוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ בוֹ, וְאִפְלוּ שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁהוּא כָּלוּ רַע, אָבֵל לְגַבֵּי אָמוֹת הָעוֹלָם הוּא יָפֵה, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא יֵשׁ לְכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְכַמְּאֲמָרָם ז"ל (מַגְלָה ו'): אִפְלוּ הַרִיקְנִין שֶׁבָּהּ מְלֵאִין מִצְּוֹת כְּרַמּוֹן; וְלִכֵּן אִפְלוּ שֶׁנִּשְׁאַר אֲצִלוּ רַק כַּמָּה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, אֵף שֶׁנִּפְּלַל לְמָקוֹם שֶׁנִּפְּלַל, עָלָיו לְהִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי לְבִסוּף יִהְיֶה גַם, וַיִּחְזֹר וַיִּמְצֵא אֶת כָּל הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁאֵבֵד עַל-יָדֵי עוֹנוֹתָיו.

כ.ט.

סֵדֶר הַמְזֻמָּרִים שְׁאוּמְרִים בְּעַת הַדְּלָקַת גְּרוֹת חֲנֻכָּה, קֵדָם כָּל מִתְחִילִים לְשִׁיר אֶת הַפְּזוֹמֵן "מְעוֹז צוּר", בְּגוֹן מוֹהַר"ן ז"ל. יְדוּעַ, שֶׁהַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע הִתְקִין לוֹמַר מְזֻמּוֹר צ"א: "יּוֹשֵׁב בְּסֵתֶר", מְזֻמּוֹר ס"ז: "לְמַנְצַח בְּנִגְיֹנוֹת", הוּא בְּסוּד צוּרַת הַמְּנוּרָה. מְזֻמּוֹר ל': "מְזֻמּוֹר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת", שְׁבוּ מְרַמְזֵת חֲנֻכַּת בַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ, וְזֶה גַם רֵאשִׁי תַבּוֹת שְׁמֻחָה. מְזֻמּוֹר ל"ג: "רַבְּנוּ צְדִיקִים", שֶׁתְּקַנּוּ הָאָרִיז"ל, וְאָמַר לְכוּן שֵׁם נַח"ל, בְּפָסוּק: גִּפְּשָׁנוּ ח'כְּתָה

ל'הוי"ה. מזמור קי"א, קי"ב: "הללויה אודה", מדבר מהודאה להשם יתברך, ולפזר צדקה לאביונים, שזמנו בחנכה. מזמור קל"ג: "בשמן הטוב", שיק לאהרן הכהן שהדליק את המנוחה. מזמור ק': "מזמור לתודה", על שם תודה והודאה, שהוא סוד חנכה. מזמור קכ"ד: "לדוד לילי הוי"ה שהיה לנו בקום עלינו אדם", צוה רבנו ז"ל לאנשי שלומנו לאמרו בחנכה. ומסיימים במזמור ק"נ: "הללו אל בקדשו", שמדבר מעשרה מיני נגינה.

ל.

בעת הדלקת הנרות, אז הוא עת רצון גדול מאד, כי אז נפתח האור הגנוז שהאיר לאדם הראשון, כמאמרם ז"ל (בראשית רבה, פרשה יא, סימן ב'): אמר רב יהודה בר רבי סימון, אור שבבא הקדוש-ברוך-הוא, ביום הראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שהסתכל הקדוש-ברוך-הוא באנשי דור המבול ובאנשי דור הפלגה שמעשיהם מקלקלין, עמד וגנזה והתקינה לצדיקים לעתיד לבוא. ומניין שגנזה? שנאמר (איוב לח): "וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר", ומניין שהתקינה לצדיקים לעתיד לבוא? שנאמר (משלי ד): "וארח צדיקים כאור נגה, הולך ואור עד נכון היום", רבי לוי בשם רבי זעירא אמר: ל"ו שעות שמשה אותה האוהה, שנים-עשר של ערב שבת, וי"ב של לילי שבת וי"ב של שבת, וכן יש ל"ו גרות בחנכה, מליל

ראשון עד ליל שמיני, הינו בליל ראשון מדליקים גר אחד ובליל שני מדליקים שני גרות, וכן להלן עד ליל שמיני מדליקים שמונה, וביחד הם ל"ו גרות, וזה האור הגנוז שהאיר לאדם הראשון מערב שבת עד מוצאי שבת, שהיה מסתכל בו מסוף העולם עד סופו. ולכן עכשו כשמדליקים גרות חנכה, מתגלה האור הגנוז הזה, ולכן הוא עת רצון גדול בשמים לפעל אצלו יתברך כל מה שרוצה, ולכן הוא סגלה גדולה מאד, להרבות אז בתפלה ובקשה, וכך היתה דרכו של מוהרנ"ת ז"ל, שהיה יושב לפני המנורה זמן רב מאד, והיה אומר הרבה בלחש, ולא שמעו מה, ומן הסתם התבודד הרבה עמו יתברך.

לא.

בחי מוהרנ"ת ז"ל היו הרבה מאנשי שלומנו מתקבצים אצלו על שבת חנכה בעיר ברסלב, אבל אחר הסתלקותו נפסק הענין, ובשנת תקצ"א היתה מגפה של חלי רע רחמנא לצלן, בכל האזור, ולכן לא בא אז רק אורח אחד, וכתב מוהרנ"ת ז"ל (עלים לתרופה, מכתבי מוהרנ"ת, מכתב לז): "על שבת חנכה לא היה לנו שום אורחים, כי אם ר' חיים נחום שיחיה וכו', ואף-על-פי-כן היה השם יתברך בעזרנו, ודברנו דברי תורה אתמול בשלש סעודות, דברים חדשים ונפלאים מאד, ובודאי היה פדאי לבוא בשביל זה אלפים נפשות לפה, אך מי יודע גדלתו של יוצר בראשית, איך הוא מתנהג

בחסדו בכל דור, ובפרט בדור הזה, מה שעושה עמנו, שזכינו לאוצרות כאלו, והמניעות משתטחים כל-כה, ובודאי הכל לטובה, וסוף כל סוף יגמור השם יתברך וכו', עין שם.

לב.

הרב הקדוש מצאנו זי"ע היתה דרכו לספר בכל שנה ליד גרות חנכה ספור זה. פעם היתה אשה זקנה, שהיתה לה משפחה גדולה, עם נכדים ונינים הרבה מאד, ועניות גדולה היתה בביתה, פעם אחת אספה את כל בני המשפחה, ואמרה להם: עד מתי נסבל את העניות הגדולה הזו, ובכן באו ונטכסו עצה בדת מה לעשות, הגיע הזמן לחשב איך אנחנו יכולים לשפר את מצבנו. והיה שם נכד אחד מבין כל הנכדים, ואמר לה בזו הלשון: "באבעשי" (סבתא), יש לי עצה לתן לה, הרי בכל הבית יש לנו רק ביצת תרנגלת אחת, תשימי את זה על השלחן, וכל אחד יתן עצה מה יכולים לעשות מזה. אמרה הסבתא: כן ונכון הדבר נכדי. ושמה את הביצה על השלחן, ונתן נכד אחד עצה, שיקחו את הביצה, ויגשו אל שכן שיש לו תרנגלת, ולשים את הביצה תחת התרנגלת ויצא מזה אפרוח, והאפרוח יגדל, ואחר-כך יוליד ביצים, וישימו את זה שוב תחת התרנגלת עד שיקנו לול גדול, ויהיו לנו הרבה תרנגולים, ענה נכד אחר, שהלול צריך להיות בחצר, וכבר התחיל לתכנן איך יהיה הלול גדול, כי יהיו

להם מאות ואולי אלפים של תרנגולים, וענה נכד אחר: ואחר-כך נמכר את התרנגולים ונקנה פרה, ומהפרה יהיה לנו חלב, ונעשה חמאה וגבינה, ונמכר את זה, ואחר-כך אמר עוד נכד: הרי הפרה תוליד עגלים, וכך יהיו לנו פרות ועגלים, וצריכים כבר לתכנן לעשות רפת גדולה בשבילם, וכך נמכר עגלים ופרות ונבנה לעצמנו בית גדול, וכל התכניות של הנכדים מאוד מאוד נראו בעיני כל המשפחה, עד שנין אחד הזיז את השלחן, והביצה נפלה על הרצפה ונשברה, ואז התאנחה הסבתא: "אוי, עכשו כל התכניות שלנו ירדו לטמיון, ואין לנו כבר בלום", ובאמת כך הם חיי האדם, שעושה כל מיני תכניות כדת מה לעשות בחייו, ונכנסים בו כל מיני תכניות, איך שהוא יבנה ויגדל, ויהיו לו בתים וחנויות, ובתי חרשת, ובונה לעצמו כל מיני מחשבות ודמיונות, ולבסוף מאומה אין בידו, כי בא היום האחרון והשעה האחרונה והרגע האחרון, שצריך לעזוב את זה העולם, ואז כל התכניות שלו שתכנן במשך כל חייו הלכו לאבוד, ולא נשאר לו רק מה שנזכה לחטף בזה העולם: תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים, ובאמת זה כל קלפת יון, שמכניס את האדם בדמיונות, שזה תרבות יון, אשר כל ההבילים והשטיות והמשחקים באים מהיוונים, והכל להגביר את כח המדמה על האדם, עד שישכח מתכליתו הנצחית, ובחנכה בשמאירים הנרות, אז מאיר השכל, שנזכה להתבונן היטב באמתת מציאותו

יתברך, איך שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל
 אלקות גמור הוא, ואין שום תכלית בזה העולם רק
 ללמד בהתמדה רבה תורה הקדושה, ולזכות לטייל
 ולהיות בכל חלקי התורה הקדושה כרצונו של רבנו
 ז"ל, כמובא בדבריו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן כח): ראו
 לאדם שיעבור וילך בזה העולם ויטייל בכל הספרים
 הקדושים וילמד בהם, כדי שיוכל להתפאר בעולם
 העליון שהיה בכל מקום, וכשאדם מרגיל את עצמו
 ללמד הרבה תנ"ך, ששה סדרי משנה, גמרא, בבלי,
 ירושלמי, תוספתא, מכילתא, ספרא, ספרי וכל
 המדרשים כלם, וספרי הזהר והתקונים, וספרי
 הפוסקים: רמב"ם, טור ושלחן ערוך וכו' וכו', וכן
 להרבות בתפלה בכל יום הן התפלות הקבועות
 שחרית, מנחה מעריב וחסות, והן להרבות באמירת
 תהלים, ותפלות ותחנונות, והן התבודדות, לשפך
 שיחו ותפלתו אליו יתברך בלשון שרגיל בה, זה
 הטוב הנצחי שנשאר לאדם, ובפרט קיום מצוות
 מעשיות בשמחה עצומה, אשר אין למעלה מזה,
 אבל שאר דברים של הבלי עולם הזה, לא נשאר
 מזה כלום. ולכן צריכים לבחור דיקא עכשו בימי
 חנכה בלמוד תורה שב-על-פה, כי היונים רצו לעקר
 מאתנו את האמונת חכמים, וכן להרבות בתפלה
 ותודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, שזכינו
 להבראות מזרע ישראל, ולא עשנו כגווי הארצות,
 אשר השמחה הזו עולה על כל השמחות, כמובא
 בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן י'): מה שבני

אדם רחוקים מהקדוש-ברוך-הוא, מפני שאין להם ישוב הדעת, ולישוב הדעת אי אפשר להגיע אלא על-ידי שמחה, ולשמחה אי אפשר להגיע אלא על-ידי שמחה את עצמו עם הטוב שיש בו, ובפרט בזה שזכה להבראות מורע ישראל.

לג.

רבנו ו"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ב'), שבחנפה מאיר אור האמת, ואז זוכים לתורה ולתפלה ולזווגים, ולכן אז הוא הזמן הכי טוב לקבל על עצמו קבלות חזקות להתחיל ללמד על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ו"ל, שגלה לנו דרך נפלאה מאד, איך שכל בר ישראל יכול ללמד אם הוא רק רוצה, כמובא בדבריו ו"ל (שיחות-הר"ן, סימן עו), שאדם יקח תנ"ך, וירגיל את עצמו לומר הרבה, וכן משניות וכן גמרא, וכן שלחן ערוך, וכן זהר, ושאר למודים, ואפלו שבהתחלה הוא לא מבין הכל, עם כל זאת ירגיל את עצמו לומר הרבה, פרק אחר פרק, דף אחר דף, סימן אחר סימן, עד שיזכה לסיים, ואז יתחיל עוד פעם, ובכל פעם יבין יותר, וזה בדיוק ומנסה, ורבים הפסיקו ללמד מרב הדקדוקים, וכן בתפלה אדם צריך להרגיל את עצמו לדבר הרבה אל הקדוש-ברוך-הוא, כאשר ידבר הבן אל אביו, ויבקש ממנו יתברך כל מה שהוא צריך בשפת האם שלו, ויהיה רגיל בזה מאד מאד, ואפלו שבהתחלה ידמה לו שאף אחד לא מסתכל עליו, ואף אחד לא שם לב

אֵלָיו הוּא צָרִיף לְהִיּוֹת חֹזֵק בְּזֶה מְאֹד מְאֹד, וְאִזּוֹ לְבִסּוֹף יִפְתַּח לוֹ הַמּוֹחַ, וְיִבִּין אֶת כָּל מַה שְּׁלוֹמֵד, וְכֵן יִזְכֶּה לְהִיּוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרַךְ בְּדַבְּקוֹת אָמֶת. וְכֵן בְּעֵנֵן זְוֹגִים צָרִיכִים לְהִיּוֹת חֶכֶם גְּדוֹל מְאֹד, כִּי חֶכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ (יבמות סג.): נְחוּת דִּרְגָא וְנָסִיב אִיתְתָּא, וּפְרַשׁ רַשִׁי: לֹא תִקַּח אִשָּׁה חֲשׂוּבָה מִמֶּךָ, שָׁמָּא לֹא תִתְקַבֵּל עָלֶיהָ. וְרוּאִים, שֶׁעַקֵּר הַמְּנִיעָה בְּמִצִּיאת הַזְּוּג הוּא רַק מִחֲמַת, שֶׁאָדָם חוֹשֵׁב שֶׁהוּא צָרִיף אִשָּׁה מַה שִׁיּוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן מִתְעַכֵּב לוֹ הַזְּוּג, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם מִשְׁפִּיל אֶת עַצְמוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה תִּכְּפֶ-וּמִיד יִמְצָא אֶת זְוּגוֹ, וְאוֹתוֹ דִּבֵּר בְּעֵנֵן שְׁלוֹם-בֵּית, שְׁעַל-פִּירֵב אָדָם אוֹמֵר שֶׁאֲשֶׁתוֹ מִרְשַׁעַת, וְהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת שֶׁהִבְעֵל הוּא רָשָׁע, וְהֵם לֹא יְכוּלִים לְהִשְׁתַּוּוֹת יַחַד, וּבְאֵמֶת עֲלֵיהֶם לְדַעַת, שֶׁאִם כֵּן הֵם שְׁנֵיהֶם זְוּג טוֹב, וְלָמָּה לָהֶם לָרִיב, יְכוּלִים לְחִיּוֹת בְּיַחַד בְּאַהֲבָה וּבְהִבְנָה הַדְּדִית. וְרַבְּנּוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן רסה), שֶׁלְמַעֲלָה בְּשָׂמִים הִבְעֵל וְהָאִשָּׁה הֵם נִשְׁמָה אַחַת, וּכְשִׁיּוֹרְדִים כָּאֵן לְמִטָּה הֵם מִתְּפַצְּלִים, זֶה יוֹרֵד דֶּרֶךְ זֶה הוֹרִים אַחַד, וְזֹאת יוֹרֵדֶת דֶּרֶךְ זֶה הוֹרִים אַחֲרֵים, וְעַד שְׁמוּצָאִים אֶת עַצְמָם זֶה הַקְּשִׁי בְּמִצִּיאת הַזְּוּג, אֲבָל תִּכְּפֶ-וּמִיד שְׁמִצָּאוּ אַחַד אֶת הַשְּׁנִי, עֲלֵיהֶם לְשִׁמּוֹחַ, כִּי הֵם נִשְׁמָה אַחַת, וּמַה לָהֶם לָרִיב, וְאִפְלוּ שֶׁהָאִשָּׁה מְדַבֶּרֶת כָּל דְּבַר אֲסוּר עַל בְּעֻלָּה, וְכֵן הִבְעֵל מְדַבֵּר כָּל דְּבַר אֲסוּר עַל אֲשֶׁתוֹ, חָבֵל עַל הַמְּרִיבוֹת, כִּי צָרִיכִים לְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶם, וְלְדַעַת שֶׁהֵם נִשְׁמָה אַחַת. וְאִם כֵּן לָמָּה לָהֶם לְחִיּוֹת

במרירות ובמריבות, בשעה שיכולים לבלות את החיים באהבה ובהבנה הדדית. ואל כל זה יכולים לזכות על-ידי אור חנכה, שאז מאיר אור האמת לתורה ולתפלה ולזווגים.

לד.

רבנו ז"ל אמר למוהרנ"ת ז"ל: אני רוצה שתדבר עם בני אדם. ענה מוהרנ"ת ז"ל: אבל אני לא יודע מה עובר על הזולת? השיב לו רבנו ז"ל: מה זה הענין שלך, אתה תדבר. אמר על זה מוהרנ"ת ז"ל, שהבין מדברי רבנו ז"ל, שאם מדברים עם בן אדם, בודאי פועלים אצלו, אפלו שלא יודעים מה עובר עליו (עין חיי-מוהר"ן, סימן שכה). ולכן הוא דבר גדול מאוד להיות רגיל לדבר תמיד עם הזולת, כי אין עוד מצוה גדולה מזו, כי היום עובר על אנשים כל-כך הרבה צרות ויסורים ומרירות, ובני אדם ממרמרים. ומאד מרים להם החיים. ולכן מצוה גדולה לדבר על לבבות בני ישראל, לחזק אותם, לדבר אתם ולשמח אותם, וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קו) על הפסוק (תהלים מא): "אשרי משפיל אל דל", אשרי האדם שמכניס שכל לדל, ומה גם בשאדם נופל בקטנות המחין ויש לו חלישות הדעת, עצה לבוא לגדלות המחין — לדבר עם אחרים. ובאמת אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קפד): בשאדם מדבר עם חברו ביראת שמים, נעשה מזה אור ישר ואור חזר, הינו בשאדם מדבר

אֶל הַזוּלָּת, הוּא מְעוֹרֵר אוֹתוֹ, שָׁזָה נִקְרָא אוֹר יִשְׂרָאֵל, וּמְדַבֵּר יִשְׂרָאֵל הַזּוּלָּת, אֲבָל נַעֲשֶׂה גַם אוֹר חוּזֵר, שֶׁהַדְּבוּרִים שֶׁדִּבֶּר עִם הַזּוּלָּת קוֹפְצִים חֲזָרָה אֵלָיו. וְהִרְבֵּה פְּעָמִים יֵשׁ לְאָדָם דְּבוּרִים רַבִּים בְּהִתְחַזְּקוֹת, אֲךָ מִחֲמַת שֶׁהַדְּבוּרִים שׁוֹכְבִים אֶצְלוֹ וּמִנְחִים בְּתוֹךְ לְבוֹ, הוּא לֹא מְתַעוֹרֵר מִזֶּה, אֲבָל בְּזֶה שֶׁהוּא מִחֲזֹק וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמַּח אֶת הַזּוּלָּת, עַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַדְּבוּרִים שֶׁהָיוּ אֶצְלוֹ, חוּזְרִים וּמְתַעוֹרְרִים אֵלָיו, וְהוּא מִתְחַזֵּק בְּעֶצְמוֹ מִהַדְּבוּרִים שְׁלוֹ, וְאִם לֹא הָיָה מְדַבֵּר עִם הַזּוּלָּת, אֵף שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ מִהַדְּבוּרִים וְהִתְחַזְּקוֹת הָאֵלוּ, זֶה לֹא הָיָה עוֹשֶׂה אֶצְלוֹ רֶשֶׁם, אֲבָל בְּזֶה שֶׁהוּא מוֹצִיא אֶת זֶה מֵהֵלֶב שְׁלוֹ לְדַבֵּר אֶל הַזּוּלָּת, זֶה עוֹשֶׂה אֶצְלוֹ רֶשֶׁם גָּדוֹל.

לה.

כָּל הַזְּמַן שֶׁרַבְּנוּ ז"ל הָיָה חַי בְּעֵלְמָא הַדִּין, הָיָה מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל יוֹשֵׁב תְּמִיד אֶצְל רַבְּנוּ ז"ל, וְלֹא דִבֶּר עִם אֵף אֶחָד, רַק קָבַל מִרַבְּנוּ ז"ל וְרֶשֶׁם לְעֶצְמוֹ כָּל מֵה שֶׁשָּׁמַע, וְהָיָה בְּטֵל וּמִבְטָל לְגַמְרֵי אֶל רַבְּנוּ ז"ל, אֲבָל אַחֵר הִסְתַּלְּקוֹת רַבְּנוּ ז"ל לְעֵלָא וּלְעֵילָא, נִכְנַס לְבֵית-הַמְּדֻרָּשׁ בְּעִיר נְעַמִּירוּב, מְקוֹם מְגוּרָיו, וְיָשָׁב וְלָמַד בְּהִתְמַדָּה רַבָּה מְאֹד, וְלֹא תָאֵר לְעֶצְמוֹ אֵיךְ שִׁיּוּכָל עֲכָשׁוּ לְקָרֵב אֲנָשִׁים אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל (עֵין יְמֵי מוֹהֲרַנְ"ת, חֶלֶק א', סִיּוּמָן ע'), וּכְשֶׁלָּמַד בְּבֵית-הַמְּדֻרָּשׁ, הָיָה שֵׁם עוֹד אַבְרָהָ, שֶׁהָיָה לוֹ שֵׁם בְּכָל הָעִיר שֶׁהוּא הַמְּתַמִּיד הַכִּי גָדוֹל, כִּי תְּמִיד הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית-

המדרש, והתבוננתי עליו, אומר מוהרנ"ת ז"ל, וראיתי שאינו לומד כלום, רק מסתובב ומוציא ספרים וכו', והתחלתי לדבר עמו מדברי רבנו ז"ל ומסדר דרך הלמוד, עד שעוררתי אותו, והתחיל ללמוד בהתמדה רבה: טור, בית יוסף ושלחן ערוך עם המגנינים, ועוד למודים, והוא התחיל להמשיך אחרי מאד, ואז התחלתי לראות שיש בכחי לעורר ולחזק אנשים, ומאז התחיל לדבר עם אברכים בעבודת השם יתברך, והדריך אותם בדרך רבנו ז"ל, הינו ענין התבודדות, לדבר ולשיח ולספר את כל לבו אל הקדוש-ברוך-הוא, וכן ללמוד תורה על-פי סדר דרך הלמוד של רבנו ז"ל המובא בדברינו (עין שיחות-הר"ן, סימן עו). ולאט לאט התחילו להבנס אליו בני הנעורים, והיה מדבר עמם מדברי רבנו ז"ל, ובתוך כך בשנה הראשונה אחר הסתלקות של רבנו ז"ל, היה עסוק מאד לשדך את בת רבנו ז"ל מרת חיה ע"ה, וכן לסדר את כל עניני הכספים, כפי שצוה אותו רבנו ז"ל, וגם התחיל לעסק בשנה הראשונה לאחר הסתלקות רבנו ז"ל בהדפסת "לקוטי-מוהר"ן" תנינא, וזה גרם לו שהיה צריך לנסע הרבה נסיעות, כדי לעורר את אנשי שלומנו, שיתרמו עבור ההדפסה, וכך איפה שרק בא בקבוץ של אנשי שלומנו תלמידי רבנו ז"ל, התחיל לדבר עמם מהעצות הנוראות והנפלאות של רבנו ז"ל, וכלם השתוקקו לשמע את דבוריו, ומזה נתעורר ביתר שאת וביתר עז לדבר אל כל אנשי שלומנו,

וכך התחיל להלהיב את לבם עם הדבורים של רבנו ז"ל, וזה היה היסוד מוסד של השארת אור רבנו ז"ל בעולם, עד שהגיע ערב ראש חדש שבט, והוא הפעם הראשונה שאחר הסתלקות רבנו ז"ל, שנסע אל ציון רבנו ז"ל, ועשה התעוררות גדולה בדרך כל העירות שגרו אנשי שלומנו תלמידי רבנו ז"ל, שגם כן יצטרפו עמו להשתטח על ציון רבנו ז"ל, ואמר להם: יען שבחדש שבט יש חג שהוא ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, וכתוב (דברים כ): "כי האדם עץ השדה". ולכן שזה יהיה התחלה להכין את עצמנו על ראש השנה, שנבוא ונתקבץ אצל רבנו ז"ל באומן, כדי לקיים את רצונו ז"ל, שמאד בקש אותנו שנבוא אליו בראש השנה, איש בל יחסר, וכך הצטרפו אליו הרבה מאנשי שלומנו, ואז התחיל להדליק את הנר תמיד על ציון רבנו ז"ל, שאמר (ספר-המדות, אור נר תמיד, סימן א'): בזכות נר תמיד הדולקים בשמן זית נצולים מגזרות שמד; ואיפה עוד יש מקום מסגל לקיים את זה כמו אצל ציון רבנו ז"ל; אשר מובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רטו), אשר הצדיק האמת שהוא בחינת משה, עומד בין שמד לרצון, אפלו אלו האנשים שנפלו עד שמד, רחמנא לשזבן, שזה הדבר הכי גרוע, עם כל זאת גדל כחו של הצדיק שיכול להוציא אותו מהמקום הירוד הזה, ולהביא אותו אל המדרגה הכי עליונה, רצון שברצונות, רעוא דרעוין. והענין הזה נתגלגל ונשתלשל על-ידי ספור נורא: שבא אדם אחד שהיה

גַּר בְּאוֹמֵן אֶל מוֹהֲרַנְתָּ ז"ל, וּבְכֵה מְאֹד, יַעַן שָׁבַתוֹ יִצְאָה לְתַרְבוֹת רְעָה, עַד שֶׁהִשְׁתַּמְדָּה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, מָה עָלְיוֹ לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ מוֹהֲרַנְתָּ ז"ל, שִׁיקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ לְסַפֵּק שֶׁמֶן זַיִת עֲבוּר הַדְּלָקַת גֵּר תְּמִיד עַל צִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וְתַכְּף-וּמְיָד יִרְאֶה גַס, וְהָאִישׁ הַזֶּה קִבֵּל עַל עֲצָמוֹ, וְתַכְּף-וּמְיָד הֵבִיא שֶׁמֶן זַיִת, וּמוֹהֲרַנְתָּ ז"ל הַדְּלִיק אֲזוֹ בַּפְּעַם הָרֵאשׁוֹנָה גֵּר תְּמִיד בְּצִיּוֹן רַבְּנוֹ ז"ל, וּלְבִסוּף הַבַּת הַתְּחַרְטָה וְחִזְרָה לְמוֹטֵב. וְרָאוּ בְּזֶה עֵינַי בְּעֵין גַּס נִפְלָא. וְאַחַר-כֵּן נָסַע מִשָּׁם אֶל עוֹד בְּמָה עֵירוֹת שָׁגְרוּ שָׁם אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו, תְּלַמִּידי רַבְּנוֹ ז"ל, וּבֵין כֵּן עוֹרֵר אֶת כָּלָם לְלַכֵּת עַל-פִּי דְרָכֵי רַבְּנוֹ ז"ל, וְזֶה הָיָה הַתְּחִלַּת הַשְּׁאֲרָה מֵרַבְּנוֹ ז"ל.

לו.

וּמֵאָז וְעַד הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן שְׁלוֹ, הָיָה תְּמִיד מְדַבֵּר עִם כָּל מִי שֶׁרָק בָּא לְבֵיתוֹ מֵרַבְּנוֹ ז"ל, וְכֵן קָרַב הַמּוֹן בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֶל דַּעַת רַבְּנוֹ ז"ל, וְהִדְרִיף אוֹתָם בְּסִדֵּר דְּרָף הַלְמוּד שֶׁל רַבְּנוֹ ז"ל, וּבִהַתְּחִלָּה הִיָּתָה לוֹ קְבוּצָה שְׁלֵמָה וְעֵסְקוּ בְּעִבוּדַת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ יַחַד, וְהָיָה לָהֶם שְׁעוּרִים קְבוּעִים כְּסִדְרָן בְּכַמָּה מֵיָנִי לְמוֹדִים, וּבְתוֹכָם לְמוּד מְשֻׁנּוּת, וְזֶה הָיָה לָהֶם לְחֹק קְבוּעַ, עַד כְּדֵי כֵּן, שֶׁהָיָה לָהֶם עֲנָשֵׁי קִנְס בְּמִמּוֹן, אִם לֹא קִיְמוּ אֶת הַהִתְחַיְבוּת וְהַהִתְקַשְׁרוּת.

לז.

על-פני-רב ישב מוהרנ"ת ז"ל בביתו, ולמד בהתמדה רבה, וכן חדש הרבה על-פי דעת רבנו ז"ל, וכשהיה אחד נכנס לדבר עמו מדברי רבנו ז"ל, היה מדבר עמו הרבה, והיה מלהיב לבו בעבודת השם יתברך, ואם קרה שיום אחד לא נכנסו אליו, אזי יצא בעצמו בחוץ, וחפש אחר אחד מאנשי שלומנו מדברי רבנו ז"ל, כל-כף היה חזק בדבר זה, ובפרט כשנסע נסיעות ארכות, אז איפה שרק פגש מישהו, דבר אתו מדברי רבנו ז"ל, וכך התחיל לפרסם את רבנו ז"ל בעולם.

לח.

אנשי שלומנו היו משבחים מאד את מוהרנ"ת ז"ל בנוסף לכל מעלותיו, שהיה קדוש וטהור, דבוק תמיד בו יתברך, והיה בעל מח נפלא, ועסק המון בכתיבת חדושי תורה, כי הוא כתב את כל ספרי רבנו ז"ל וכן את חדושו, והיה עסוק בעצמו להדפיסם, ומלבד זאת היה מתמיד עצום בלמוד התורה הקדושה, שעורים בסדרן כרצונו של רבנו ז"ל, והיה בעל מתבודד גדול מאד, ובפרט בעבודת החצות שלו היה אים ונורא, עם כל המעלות והשבחים שלו, אף-על-פי-כן היה סבלן גדול מאד, והיה יכול להוריד את עצמו אל כל אחד שרק בא אליו, ודבר עמו כפי דעתו ומחו, וחזק את כל איש

מר נפש, ושמח אותו, והמשיך את לבו אליו יתברך, ואף שדבר זה לקח לו הרבה זמן, עם כל זאת היה אצלו דבר זה, לדבר עם אחרים מדברי רבנו ז"ל יקר מאד, ופעם אחד התבטא ואמר: כדי לעזור לבעל בחירה, כדאי לבלות הרבה זמן, כי לקרב אנשים אליו יתברך אין למעלה מזה, וכמוכא בזהר (תרומה קכח): תא חזי כל מאן דאחיד בידוהי דחייבא, ואשתדל בה למשבק ארחא בישא איהו אסתלק בתלת סלוקין, מה דלא אסתלק הכי בר נש אחרא. גרים לאכפיא סטרא אחרא, וגרים דיסתלק קדשא בריה הוא ביקרה. וגרים לקימא כל עלמא בקיומיה לעלא ותתא, ועל האי בר נש כתיב (מלאכי ב'): "בריתי היתה אתו החיים והשלום". וזכי למחמי בגין לבנוי, וזכי בהאי עלמא וזכי לעלמא דאתי. כל מארי דינין לא יכלין למידן לה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. עאל בתריסר תרעי ולית מאן דימחי בידה. ועל דא כתיב (תהלים קיב): "גבור בארץ יהיה זרעו דור ישראלים יברך". "הון ועשר בביתו וצדקתו עומדת לעד". "זרח בחשך אור לישראלים" וגו'. ולכן אשרי מי שעוסק תמיד לדבר עם בני אדם בעבודת השם יתברך, ולגלות ולפרסם את דעת רבנו ז"ל בעולם, אשר אין למעלה מזה, והוא תקון גמור על הכל.

לט.

מוהרנ"ת ז"ל בקש שלא יבואו אל ציונו, ואמר, שהוא תמיד נמצא אצל ציון רבנו ז"ל,

והִרְאָה עוֹד בְּחַיָּיו בְּדִיּוֹק אֵיפֹה שֶׁהוּא יִהְיֶה, (וְהָיוּ זְקֵנֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו יוֹדְעִים בְּדִיּוֹק אֵיפֹה הַמָּקוֹם, וְזֶה הָיָה תַּחַת הַחֲלוֹן בְּאֵהֶל הַיִּשָּׁן). עִם כָּל זֹאת הָיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו בֶּן רִגְלִים מְדֵי פַעַם לָבוֹא אֶל צִיוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ.

מ.

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל רָצָה שְׂיִקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּתַחֲלַת הַבַּיִת
עַלְמִין, וְהִבְטִיחַ שְׁכָל נַפְטָר שְׂיַעֲבֹר דְרָךְ
קְבָרוֹ, יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה.

מא.

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל דִּבֶּר פַּעַם מַעֲנִין בְּרַבַּת הַהַפְּטָרָה,
שְׂאוּמְרִים: "כִּי בְשֵׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לִּי
שֶׁלֹא יִכָּבֵד גֵּרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שְׁזֶה סוֹבֵב עַל אֹר רַבְּנוּ
ז"ל, וְסֵיִם: אֲנִי מְקוּיָה וּמִיחַל שְׂיִקָּים בְּזֶה הַנֵּר מֵה
שְׁכַתוֹב (מִשְׁלֵי ד'): "וְאֵרַח צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגַהּ הוֹלֵךְ
וְאוֹר עַד נִכּוֹן הַיּוֹם", שְׁזֶה הַנֵּר עוֹד יֵאִיר אֶת כָּל
הָעוֹלָם כְּלוֹ (וּתְהִלָּה לְאֵל, מִתְקִים תִּקְוֹתוֹ, אֲשֶׁר אוֹרוֹ
הִגִּינוּ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל הוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט בְּעוֹלָם בְּכַח גְּדוֹל
מְאֹד, וּמִתְקַרְבִּים אֶלְפִים וּרְבָבוֹת מֵאַחִינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, וְנִהְיִים מֵהַנֵּר הַזֶּה, וְרוֹאִים גְּדוֹל
הַהֲתַעֲוֵרוֹת שֵׁשׁ בֵּין כָּלֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם
אַחֲרֵי סְפָרֵי רַבְּנוּ ז"ל, שְׁכַמְעַט כָּלֵם לִוְקָחִים אֶת
סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, וּמְחַיִּים אֶת עַצְמָם עִם זֶה, וּבָאִים
עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוֹמֵן אֶלְפִים מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר

אף אחד לא תאר לעצמו, שפעם יהיה קבוצת כל-כף גדול, ובכל ראש השנה באים יותר ויותר אנשים, ובפרט במשך השנה מבקרים אצל ציון רבנו ז"ל רבבות נשמות ישראל בלי שום גזמא כלל).

מב.

פעם אחת דבר מוהרנ"ת ז"ל מהפלגת שטף מים רבים שיש עכשו בעולם, על-ידי תאוות רעות של נאוף, רחמנא לצלן, ושל ממון, רחמנא לישזבן, ובפרטיות בענין כפירות ואפיקורסות, שאלות ומבוכות, אמונות כוזביות, ומטעים את העולם בכל מיני דמיונות, והשקר יש לו חן, וסוים: אף-על-פי-כן יקים על-ידי אור רבנו ז"ל מה שכתב רש"י ז"ל: "וישב יעקב", הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן, הפחמי תמה: אנה יבנס כל הפשתן הזה? היה פקח אחד משיב לו: נצוץ אחד יוצא ממפוח שלך, ששורף את כלו, כף יעקב ראה כל האלופים — אלופי עשו, תמה ואמר: מי יכול לכבש את כלם וכו'? אלא נצוץ אחד יוצא מיוסף, שמכלה ושורף את כלם, כף האור הגנוז של רבנו ז"ל, יש בכחו להאיר את כל העולם כלו עם אורו יתברך, ולתקן עולם במלכות שדי, ומה גם שמעט מהאור דוחה הרבה מהחשך, ויש בכח עצותיו של רבנו ז"ל לבטל את כל התאוות הרעות, תאות נאוף, תאות ממון, ובפרט את הכפירות והאפיקורסות שנתפשטו בעולם.

מג.

פַּעַם דָּבַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מְנַקֶּדֶת הָאֲמַת שִׁישׁ אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁעֲכָשׁוּ הוּא מִשְׁלַךְ אֲרֻצָּה, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (דְּנִיאל ח'): "וְתִשְׁלַךְ אֲמַת אֲרֻצָּה", וְאָמַר עַל זֶה: מִשָּׁל לְדַכֵּס אֶחָד שֶׁהִיָּה לוֹ גֵּן יָפֵה וְנִפְלָא, וְנִמְצָאוּ לְגַדּוּלָיו כָּל מִיָּנֵי חֻלְקֵי הַצּוּמָח שֶׁבְּעוֹלָם, מִלְּבַד מִיֵּן אֶחָד מֵיָחַד, שֶׁחֲלָפוּ שָׁנִים הַרְבֵּה, וְלֹא נִמְצָא בְּגֵן זֶה, מִחֲמַת שֶׁהִיָּה יָקָר הַמְּצִיאוֹת, עַד שֶׁבָּרַב הַזְּמַן וּבָרַב הַשְׁתַּדְּלוֹת וַיִּגְיעָה, הִשְׁיֵג גִּרְעִין אֶחָד מִמֵּין צוּמָח זֶה, וְזָרַע גַּם אוֹתוֹ בְּגֵנוֹ, וּמִחֲמַת שֶׁגִּרְעִין זֶה הִיָּה יָחִיד וּמֵיָחַד בְּגֵנוֹ, וְדוֹקָא עַל גִּרְעִין כְּמוֹהוּ הַסִּכְנָה מִרְחַפֶּת בְּיוֹתֵר עַד שֶׁיִּגְדֵּל כָּל צָרְפוֹ, הֵן מִצַּד הַמְּכַשִּׁירִים הַנִּצְרָכִים לְגַדּוּלוֹ, שֶׁצְרִיכִים לְהִיּוֹת מְכוֹנִים הַיָּטֵב, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא צָרִיךְ לָהֶם וּבְמַדָּה מְצַמְצָמַת, לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר, וְהֵן מִצַּד הַצְּפָרִים הָאוֹרְבִים עַל הַגִּרְעִינִים, עַל-כֵּן הַפְּקִיד עַל גִּרְעִין זֶה שׁוֹמְרִים מֵיָחָדִים, שֶׁתִּמְיֵד יִשְׁגִּיחוּ עַל גִּרְעִין זֶה בְּעֵינָא פְּקִיחָא, לֹא יִסִּירוּ עֵין מֵעֲלָיו אֶף רֶגַע אֶחָד. כֵּן הַדָּבָר הוּא בְּעֵנִין נְקוּדַת הָאֲמַת שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁנִּדְמָה שֶׁעֲכָשׁוּ מִשְׁלַךְ אֲרֻצָּה, וְעוֹבֵר עָלָיו מֵהַ שְׁעוֹבֵר, כִּי רַבּוֹ הַמֵּתְנַגְּדִים וְהַמְדַּבְּרִים נִגְדוּ, אֶף-עַל-פִּי-כֵן לֹא צְרִיכִים לְהִתְפַּעֵל, כִּי הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹמֵר בְּעַצְמוֹ אֶת הָאֲמַת הַזֶּה, כְּמוֹ שִׁכְתוּב (תְּהִלִּים קמז): "הַשׁוֹמֵר אֲמַת לְעוֹלָם", שֶׁכִּבְיָכוֹל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעַצְמוֹ שׁוֹמֵר עַל הָאֲמַת הַזֶּה, שְׂאֵף אֶחָד לֹא יוּכַל לְהַזִּיקוֹ וּלְהַחְלִיפוֹ, וְסִיִּים: אֲנִי

מקוה שלבסוף יתקיים (תהלים פה): "אמת מארץ תצמח", ותגדל ותצליח ותעשה פרי, עד שיקים (משלי יב): "שפת אמת תכון לעד", ותהלה לאל, עכשו רואים את זה בחוש, שזה קרוב למאתים שנה מאז ההסתלקות של רבנו ז"ל, ועכשו רק התחיל להאיר אורו הגנוז של רבנו ז"ל בכל העולם כולו, וכלל נשמות ישראל נהנים מהאור הזה, ונתפרסם שמו הגדול והקדוש של רבנו ז"ל אצל כלל נשמות ישראל, וכלם מקבלים את ספרי רבנו ז"ל בכבוד גדול, ומכבדים מאוד את שם רבנו ז"ל, כי מרב הצרות והיסורים, העניות והדחקות, הירידות והנפילות וההשלות, שעובר על כל אחד ואחד בזה העולם, והכפירות והאפיקורסות מתגברת ומתפשטת מאוד בעולם, עד שמדברים פתוח נגדו יתברך, רחמנא לישובן, והפריצות והתאוות עושים פרצות בין נשמות ישראל, ובפרט שמתפשט השקוץ, תעוב, זהום ונאוף בעולם, שעושים שמות בין בני הנעורים, ונעשה חרבן גדול בעולם, על-ידי הפלי משחית שיש היום, רחמנא לצלן, אין שום עצה להנצל מפל זה, אלא על-ידי נקדת האמת של רבנו ז"ל, והיא ההנהגה הנפלאה שהדריך אותנו, שכל אחד ירגיל את עצמו להתבודד עמו יתברך, ודיינו שילך במקום פנוי שאין שם בני אדם וידבר עמו יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ויספר לו יתברך כל מה שעובר עליו בין בגשמי ובין ברוחני, בתמימות ובפשיטות גמורה (עין לקוטי-מוהר"ן,

חלק ב', סימן כה), שזו הנהגה כללית לכל בר ישראל, שכל מה שעובר עליו ידבר וישיח אליו יתברך, בלשון שרגיל בו, ועל-ידי-זה הוא נדבק באין סוף ברוך הוא, כי על-ידי רבוי תפלה והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו, נזדבק מחו, עד שרואה בעיני שכלו איך שמלא כל הארץ כבודו, והוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ובתוך כל עלמין, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ודבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו, אלא בהשגחת המאציל העליון, והוא נעשה בטל ומבטל אל עצם עצמיות אלקותו יתברך, וזו נקדת האמת של רבנו ז"ל, שמכל מה שעובר עליו, הוא בורח רק אליו יתברך, ויודע, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, עד שנדבק לגמרי בו יתברך.

מד.

מוהרנ"ת ז"ל אמר פעם בזו הלשון: "ביים רעבינ'ס לעבן האב איך זיך מחיה געווען מיט זיינע דבורים, היינט בין איך מיה מחיה מיט זיין קוקן וואס ער האט געקוקט אויף מיר" (בחי רבנו ז"ל החייתי את עצמי בדבוריו, כיום מחיה אני את עצמי בהבטה שהביט עלי); כי רבנו ז"ל לפני ההסתלקות שלו הביט והסתכל הרבה על מוהרנ"ת ז"ל, כאומר: עוד יעבר עליך בזה העולם מה שיעבר, העקר חזק ותתחזק. ובאמת שיחה זו שייכת לכל אחד מאנשי שלומנו היקרים, אשר רבנו ז"ל אמר פעם (חי-מוהר"ן,

סימן שכב): איך האב מיה שוין מיינע אויגן אויס גיקוקט אויף איטליכן באזונדער (אני כבר הסתכלתי על כל מקרב שיתקרב אלי במיוחד). ולכן כל מי שזוכה להתקרב אל רבנו ז"ל, צריך להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם, ולא לפל בדעתו, אלא שידע שרבנו ז"ל כבר הסתכל עליו מראש מה יהיה בסוף, ואם רק יתמיד בלמוד ספריו הקדושים, ויתנהג כפי שהורנו והדריכנו, ובפרט בענין תפלה והתבודדות להיות רגיל לדבר אליו יתברך, עליו להתחזק, ולא לפל בדעתו, ולהחיות את עצמו על זה שנכלל בכלל הקבוץ הנקראים על שמו.

מה.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ו'), שעקר התשובה — שישמע בזיונו וידם וישתק, כי על-ידי שמחרפים ומבזים את האדם, והוא שותק ודומם, על-ידי-זה הוא מכניס את הדים שבחלל השמאלי, שממש הדמים הרעים מהיצר הרע שבוער באדם. ולכן אם האדם היה יודע מעלת הבזיונות והחרופים והגדופים, שמחרפים ומבזים אותו, היה שולח מתנות לזה שמחרפו ומבזו. כי באמת על כל חטא ועון שאדם חוטא, בר מינן, הוא מעלים ומסתיר ממנו את אמתת מציאותו, ואינו יכול בשום פנים ואפן להשיג אלקות, ולכן תקן האריז"ל על כל חטא ועון מספר תעניות להתענות, כדי לזכר את לבו ומחו, שיהיו בלים לקבל בו אלקותו יתברך.

והנה רבנו ז"ל גלה לנו את מעלת האדם שמקבל בזיונות, חרופים וגדופים מאינשי דלא מעלי, שעל-ידי-זה נכנעת הגשמיות ועביות חמרו העב וגס, ועל-ידי-זה הוא כבר לא צריך להתענות. והפליג רבנו ז"ל מאד מאד במעלת האדם שסובל חרופים וגדופים, שמבזים אותו ומדברים עליו כל דבר אסור, שעל-ידי-זה נכנעים הדמים הרעים שבחלל השמאלי, עד שנעשה כסא ומרכבה לשכינת עזו יתברך. פי זוכה על-ידי הזיונות והחרופים והגדופים להכניע את חמרו. ובלבד שידם וישתק, ולא יענה למחרפו דבר, ואף שכואב לו מאד, שאנשים רשעים ארורים, אנשים מגשמים רודפים אותו, ומדברים עליו כל דבר רע, עם כל זאת בו ברגע שהאדם שותק למחרפי ולמבזי נפשו, על-ידי-זה נשפע עליו אור עליון ממנו יתברך, ונעשה אדם היושב על הכסא; פי כל החמירות והעביות והגשמיות מתבטלים ממנו, עד שזוכה להיות מרכבה לשכינת עזו יתברך. אבל לזה צריכים כחות עליונים — לא לענות לכל אלה שמחרפים ומבזים אותו, פי זה קשה לאדם הרבה יותר מתענית, פי האדם יודע שהוא צודק, ואף-על-פי-כן מבזים אותו, מדברים עליו כל דבר אסור ורודפים אותו, ומוסרים אותו למלכות, והוא בכל אפן שותק, זה התקון הכי גדול. ולכן עכשו בימי שובבים, אדם צריך לקבל על עצמו לדם ולשתק על כל מה שמחרפים ומבזים אותו, וזה מועיל על כל התעניות.

מו.

בְּשַׁחֲזֹר רַבְּנוּ ז"ל מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, נִכְנַס לְגוֹר בְּעִיר
 זְלַאטִיפֶאליע, שָׁזָה מְרַחֵק שֶׁל כְּעֶשְׂרִים
 קִילוֹמֶטְרִים מֵהָעִיר שְׁפֶאליע, וְזֶה הָיָה בְּשַׁנַּת תַּק"ס,
 וְהָיָה שָׁם כָּל הַשָּׁנָה, וְאַחֲר־כֵּן הִגִּיעַ רֹאשׁ הַשָּׁנָה
 תַּקס"א, וְהָיָה שָׁם הַקְּבוּץ הַקָּדוֹשׁ שְׁלוֹ, וְאַחֲר־כֵּן
 הִתְחִילָה עֲלָיו הַמַּחְלָקֶת הַגְּדוֹלָה, עַד שֶׁכָּל אֲנָשֵׁי
 הָעִיר חָלְקוּ עֲלָיו מְאֹד מְאֹד, וְדִבְּרוּ עַל רַבְּנוּ ז"ל מֵהַ
 שְׂדֵבְרוּ, וּמֵאֲזוּ נִתְרַבְּהָ עֲלָיו הַמַּחְלָקֶת עַד מְאֹד, וּרַבְּנוּ
 ז"ל לֹא הִסְתַּכַּל עַל זֶה, אֶלָּא סָבַל. וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל
 לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ: כָּל הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים הִגִּיעוּ לְמַעְלָה
 וּלְמִדְרָגָה שֶׁהִגִּיעוּ, וְעָמְדוּ בְּאוֹתָהּ הַמִּדְרָגָה, וְאֲנִי,
 בְּרוּךְ הַשֵּׁם, בְּכָל רֶגַע וְרֶגַע נֶעֱשֶׂה אִישׁ אַחֵר. וְנִתַּן
 טַעַם לְזֶה שְׁחוֹלְקִין עֲלָיו, כִּי הַצְּדִיק נִקְרָא אֵילָן, וְיֵשׁ
 לוֹ שָׂרָשִׁים וְעֵנָפִים וְכוּ', וְכָל צְדִיק קָדָם שְׂמַגִּיעַ
 לְדִרְגָתוֹ, יֵשׁ עֲלָיו מַחְלָקֶת. כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
 (סִנְהֶדְרִין ז): הָאִי תִּגְרָא דְּמִנְיָא לְצִנּוֹרָא דְּבִידְקָא דְּמִנְיָא;
 נִמְצָא, שֶׁהַמַּחְלָקֶת הִיא בְּחִינַת מַיִם, וְהַמַּיִם הֵינּוּ
 הַמַּחְלָקֶת מְרִימִין אוֹתוֹ, אֲבָל אֲנִי צָרִיף שֶׁתְּהִיָּה עָלַי
 מַחְלָקֶת תָּמִיד, כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ בְּכָל פֶּעַם וּבְכָל רֶגַע
 מִדְרָגָא לְדִרְגָא, אֵלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ, שֶׁאֲנִי עוֹמֵד עַכְשָׁו
 כְּמוֹ בְּשַׁעַת הַקּוֹדֶמֶת, לֹא הָיִיתִי רוֹצֵה אֶת עַצְמִי כָּלֵל
 בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלָכֵן רַבְּנוּ ז"ל סָבַל מְאֹד, וְלֹא הִגִּיב עַל
 גְּדֹל הַמַּחְלָקֶת שֶׁהִיָּתָה עֲלָיו.

מז.

וַיַּעַם אחת היו אנשי שלומנו קובלים לפניו, שקשה להם לסבל ענין המחלקת והרדיפות וכו', ענה ואמר להם: תאמינו לי, שיש בידי כח לעשות שלום עם כל העולם, שלא יהיה שום חולק עלי, אבל מה אעשה, שיש מדרגות והיכלות כאלו, שאי אפשר לבוא אליהם רק על-ידי מחלקת. והראיה, כי משה רבנו, עליו השלום, בודאי היה לו כח המושך להמשיך את כל ישראל אליו, כמו שכתוב (שמות לה): "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", כי הוא היה הדעת של כלל ישראל, והיה בכחו להקהיל ולהמשיך את כלם אליו, ואף-על-פי-כן מה פתיב (שם לג): "והביטו אחרי משה", וחכמינו הקדושים דרשו מה שדרשו וכו' (עין תנחומא פקודי): היו אומרים ראה צואר, ראה שוקים, אוכל משל יהודים, ושותה משל יהודים, וכל מה שיש לו מן היהודים, וחברו משיבו: אדם ששלט על מלאכת המשכן, אין אתה מבקש שיהא עשיר, וכיוצא בזה, ועוד שדברו עליו (עין במדבר רבה, פרשה יח, סימן כ'): מלמד שחשדוהו באשת איש, שנאמר (תהלים קו): "ויקנאו למשה במחנה", אמר רבי שמואל בר יצחק, אמר רב, מלמד שכל אחד קנא לאשתו ממשה. וכל זה פי יש דברים כאלו, שאי אפשר לבוא אליהם, רק על-ידי מחלקת שחולקין עליו וכו'. ואמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין ז.) האי תגרא דמיא לבדקא דמיא, שנאמר (משלי יז):

"פוטר מים ראשית מדון" וכו', וכתיב (דברים כ): "כי האדם עץ השדה". ועץ השדה (שקורין ביימל) כל מה ששופכין מים סביבו ביותר, הוא גדל ביותר. ולכן לא בחנם שהיתה על משה רבנו מחלקת כזו, והעלילו עליו דברים כאלו, וכן דברו עליו כל מיני דברים מגנים, רחמנא לישזבן, והכל כדי שיעלה בכל פעם מעלה מעלה, ובזה נחם אותם רבנו ז"ל.

מח.

ופעם אחת היתה על אנשי שלומנו מחלקת כל-כף גדולה, עד שלא יכלו כבר לסבל את גדל הבזיונות שהיו להם, ענה ואמר להם רבנו ז"ל: הבאתי לכם מארץ ישראל מתנה מחלקת, (כי הרי אחרי שחזר רבנו ז"ל מארץ ישראל, אז נכנס לגור בעיר זלאטיפאליע), כאומר שמחלקת הוא דבר גדול מאד, כי באמת שמחרפין ומגדפין את האדם, ומדברים עליו כל דבר אסור, והוא שותק, על-ידי-זה הוא עולה מדרגא לדרגא, וכשהציקו להם כבר יותר מדי, ובאו להתלונן על רבנו ז"ל, ואמרו: רבי, אנחנו לא יכולים יותר לסבל. ענה ואמר להם: "נישט דאס האב איך גימיינט, איך האב גוואלט עס זאל זיין אויף אייך מחלקת, אז מען זאל נישט רעדען מיט אייך און נישט קענען זיצן לעבען אייך", (לא אף מחלקת כזו התכונתי, אני רציתי שתהיה עליכם מחלקת כזו, שלא יוכלו לדבר אליכם, ולא לשב על ידכם), ובזה נחמם. והאמת נתנת לומר, שאותי זכה הקדוש-

ברוך-הוא במחלקת ושנאת הנם כזו, שלא רק שלא מדברים אתי על לא דבר, אלא אפלו לא רוצים לשבת על ידי, ותהלה לאל, בזכות זה שסבלתי, ועדין אני סובל חרופין וגדופין מאינשי דלא מעלי, נואפים ככלבים, המדברים עלי כל דבר אסור, זכני הקדוש-ברוך-הוא לחבר כל-כך הרבה ספרים, ונתפשט כל-כך בעולם, אשר לא יאמן כי יספר, שאזכה לראות בחיי שכל ספר ידפס בעשרות מהדורות, במאות אלפי עתקים, והכל בזכות העלבונות והבזיונות והלשון-הרע והשקרים שמדברים עלי כל דבר אסור, ותהלה לאל, אני בורח רק אל הקדוש-ברוך-הוא, ועל-ידי-זה לא עזב אותי הקדוש-ברוך-הוא.

מט.

בעשרת ימי תשובה תשל"ו הייתי בירושלים, והתפללתי ותיקין בבית-המדרש הגדול, והיה אדם אחד שהיה לו יארצייט, והביא יין שרף ומזונות, כנהוג בעולם אצל החסידים, ושם את זה על השלחן, ונגש אליו הרב החסיד ר' לוי יצחק ו"ל, ואמר לו בזו הלשון: אתה עושה שתי עולות: א. ידוע, שרבנו ו"ל הקפיד מאד לא לשנות משקה המשפר, ואיך אתה מביא את זה בתוך הבית-כנסת הנקרא על שם רבנו ו"ל? ב. ידוע אצל אנשי שלומנו המנהג עוד מרבנו ו"ל, שבעשרת ימי תשובה מתענים עד חצות, ואיך אתה מכניס מזונות בבית-

המִדְרָשׁ הַנִּקְרָא עַל שֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל? וְהָיוּ לֹא יָדַע מֵהַ
 לְהַשִּׁיב, כִּי הִיָּה אָדָם פָּשׁוּט, וְלֹא מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ,
 וּפְתָאם צָץ לוֹ אֵיזָה בְּחֹר עֲזוֹ פָּנִים, וְהִתְחִיל לְחַרֵּף
 וּלְגַדֵּף בְּרַבִּים אֶת הָרַב הַחֲסִיד ר' לִוִי יִצְחָק ז"ל בְּכָל
 מֵינֵי בְּזִיווֹת וּקְלָלוֹת, וְלֹא יָכַלְתִּי לְסַבֵּל אֶת זֶה, אִיךָ
 בְּחֹר צָעִיר מְלֵא עֲזוֹת נֶגֶד אִישׁ זָקֵן וּמְבַגֵּר, וְהִתְחַלְתִּי
 לֹדַם לּוֹ: "זֶה לֹא יָפָה לְדַבֵּר כְּכֹה וּלְבַזּוֹת אִישׁ זָקֵן
 וְתַלְמִיד חֲכָם", וְהִלָּה לֹא הִפְסִיק, וְתַפֵּס אוֹתִי הָרַב
 הַחֲסִיד לִוִי יִצְחָק ז"ל בְּיָדֵי, וְאָמַר לִי בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "לֹא
 אִיְהִים! לֹא אִיְהִים! (תַּנִּיחַ לּוֹ! תַּנִּיחַ לּוֹ!) הֲלֹא זֶה
 הָעֶנְיָן שְׁלֵנוּ: "יִשְׁמַע בְּזִיווֹ יָדָם וַיִּשְׁתַּק", וּבֵין כֶּף הַלֵּךְ
 הַבְּחֹר, וְקָנָה לֶחֶם שְׁלָם, וְנָטַל יָדָיו, וְאָכְלוּ בְּבֵית-
 הַמִּדְרָשׁ דְּוָקָא לְהַכְעִיס. וְאִזּוֹ הִיָּה שֵׁם הָרַב הַחֲסִיד ר'
 אֶלְחָנָן סַפְקָטוֹר ז"ל, וּכְדִי לְפַיֵּס אֶת הָרַב הַחֲסִיד ר'
 לִוִי יִצְחָק ז"ל, שֶׁסָּבַל בְּזִיווֹת כְּאֵלוֹ בְּרַבִּים, עָנָה
 וְאָמַר: "בְּפוֹלְגָנָה הִיָּתָה הַדְּרָה, שֶׁהָרוּפָא שְׂרַפָא בְּנֵי-
 אָדָם, הִיָּה לוֹ חֹדֵר אֶחָד שֵׁשׁ טַפַּל עִם הַחוּלָה,
 וּבְחֹדֵר הַשְּׁנַי הִיָּה לוֹ בֵּית-מְרַקְחָת, שֶׁתִּכְף-וּמִיד
 כְּשֶׁנָּתַן אֶת הַמְרָשָׁם (שְׁקוֹרָאִים רַעֲצָפֵט), נִכְנַס
 הַחוּלָה, וּכְבָר לָקַח אֶת הַתְּרוּפָה", וְסִיָּם בְּחִיוֶךָ: גַּם
 אֶצֶל רַבֵּנוּ ז"ל הוּלֵךְ כֶּף, שֶׁהוּא נוֹתֵן לָנוּ תְּרוּפָה,
 "יִשְׁמַע בְּזִיווֹ יָדָם וַיִּשְׁתַּק", וְתִכְף-מִיד עַל הַמְּקוֹם
 מְקַבְּלִים אֶת הַתְּרוּפָה, לֹא צְרִיכִים לְצַאת בְּחוּץ,
 וּלְחַפֵּשׂ אֵיזָה אִישׁ שֶׁיִּבְזֶה אוֹתוֹ, כִּי עַל הַמְּקוֹם, עוֹד
 בְּתוֹךְ הַבֵּית-מִדְרָשׁ הַנִּקְרָא בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, נִמְצָא כְּבָר
 מִי שֶׁיִּחַרֵּף וַיִּגְדֵּף אוֹתוֹ.

ג.

אז בעשרת ימי תשובה התחילה עלי מחלקת גדולה, על-ידי אברך מצרע, מוציא רע, והתחיל להסית נגדי, ענה ואמר לי הרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל בזו הלשון: ווי איך זעי, זוכען זיי אויף דיר חסרונות מיט ליכט, גיב זיי נישט די געלעגנהייט (איך שאני רואה הם מחפשים עליך חסרונות עם גרות, אל תתן להם את ההודמנות הזאת).

נא.

במוצאי יום הכפורים נכנסתי אצל הרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל להפחד, כי תכף-ומיד למחרת יום הכפורים בבקר השכם הצרכתי לחזור לארצות-הברית, וכדי להרחיב את דעתי, שלא יהיה לי חלישות הדעת, ענה ואמר לי: "שמעתי מר' אברהם בר' נחמן ז"ל, שהבזיונות שאדם מקבל מהזולת, הם כל-כף גדולים וגבוהים, שלעולם היו צריכים לרוץ קדם למקוה, לפני שמקבלים איזה בזיון, בדרך חסידים ואנשי מעשה, שלפני מצוה נדירה שמקימים פעם בשנה, כגון: לפני הסדר בפסח, או לפני הדלקת נר הנכה, הם רצים למקוה, אבל יען שהבזיון בא פתאם, אזי אין זמן לרוץ קדם למקוה, אבל באמת כפי גדל המדרגה העליונה והתקון הנפלא שנעשה על-ידי שסובל בזיונות

וחרופין וגדופין ושותק, היו צריכים ללכת קדם למקוה.

נה.

וְאִז ספר לי ספור זה: שהרב הקדוש מטשעהרין זצ"ל הלך עם עוד אחד מאנשי שלומנו אל ציון רבנו ז"ל, ובדרך יצא איזה מתנגד, עם חתיכת ניר, שהיתה שם צואה, וזרק את זה עליהם, והרב ז"ל הלך עם בגד משי מכבד, ונפלה הצואה על בגדו, והוא לא הגיב ולא ענה שום דבר, אבל זה מאנשי שלומנו שהלך אתו הסתובב, והתחיל לצעק על המתנגד שייגיץ וכו', והלה צעק חזרה וכו', והרב ז"ל תפסו בידו, ואמר לו בזו הלשון: "שווייג דאס איז דאך אינזער זאך" (שתק, הרי זה הענין שלנו לדם ולשתק). והמשיכו ללכת, והרב ז"ל נכנס לאיזה בית, ובקש מים, ובגדיו רחץ את הצואה מהבגד משי שלו, ואמר אז לזה מאנשי שלומנו שהלך עמו: "מען דארף שווייגען עס וועט אוינז ציניץ קומען" (צריכים לשתק דבר זה עוד יבוא לעזרתנו); הינו כשאדם שומע בזיונו ושותק, מקבל את שכרו ממנו יתברך עוד בזה העולם. וסיים הרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל ואמר לי: אף שיקרפו ויבזו אותך מאד, אבל צואה לא יזרקו עליך, רק שתק, שתק למחרפי ומבזי נפשה, ולא תפסיד מזה, כי כבר אמר רבנו ז"ל: "צי מיר האט נאך קיינער נישט דערלייגט" (אצלי אף אחד לא הפסיד); ולזה אותי עד סוף המדרגות שבביתו וחזק

אותי, שלא אתפעל מכל המחלקת שהתחילה עלי.

נג.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עג): מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגלת לתשובה, כי יש נו"ן שערי תשובה, ומ"ט שערים יכול כל אדם לכנס בהם ולהשיגם, אף שער החמשים הוא בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כביכול, כי גם אצלו יתברך מצינו בחינת תשובה. כמו שכתוב (מלאכי ג): "שובו אלי ואשובה אליכם", ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות שנים-עשר שבטי יה, כי כל שער ושער יש לו אות ממ"ט אותיות השבטים. והנה הכל חפצים ליראה את שמה, ואף-על-פי-כן לא כל אדם זוכה לעשות תשובה, כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה, ואפלו מי שיש לו התעוררות לתשובה אינו זוכה להגיע אל האות והשער של תשובה השיף לו. ואפלו אם מגיע לשם, יכול להיות שהשער של תשובה סגור, ומחמת כל זה אין האדם זוכה לתשובה, ועל-ידי אמירת תהלים, אפלו מי שאין לו שום התעוררות לתשובה, הוא מתעורר לעשות תשובה, וגם זוכה על-ידי תהלים להגיע אל השער והאות השיף לו ולפתח השער, נמצא, שזוכה על-ידי תהלים לעשות תשובה. וזה בחינת (שמואל ב, כג): "ונאם הגבר הוקם על..." ודרשו חכמינו הקדושים

(מועד קטן טז:), שהקים עליה של תשובה ונעים זמירות ישראל, דהינו ספר תהלים שיסד, על-ידי-זה הוקם עליה של תשובה, כי על-ידי תהלים זוכים לתשובה. וזה שאמרו חכמינו הקדושים (עבודה זרה ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא כדי להורות תשובה ליחיד וכו'. נמצא, שעקר הוראת התשובה נעשית על-ידי דוד המלך, ועקר התשובה של דוד המלך היא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדולה מאד וברוח-הקדש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא, יכול למצא את עצמו בתוך ספר התהלים, ולזכות לתשובה על-ידי אמירת תהלים. ועקר הזדבכות שנים-עשר שבטי יה, שהם מ"ט אותיות, שהם בחינת מ"ט שערי תשובה היתה במצרים, שהיא בחינת מצר הגרון, שהוא בחינת תשובה עלאה. ועל-בן אחר שנזדבכו שם במצרים, וזכו לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות, וביום החמשים אז (שמות יט): "ויַרְדּוּ הַיַּיִן עַל הַר סִינַי", זה בחינת "ואשובה אליכם", בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו כביכול, בחינת שער החמשים, וזהו "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו", סופי תבות הם אותיות ת'ה'ל'י'ם ואותיות ת'ש'ו'ב'ה, כי על-ידי תהלים זוכים לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו', כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה

להזדבך שם. וזה שאנחנו רואים, שימי שובבים מתחילים מפרשת שמות דיקא, ששם מספר על גלות מצרים, שעם ישראל הצרכו לעבור את כור הברזל, "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך": "ויומרו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך": "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה", וזאת הייתה גלות מצרים, שהצרכו להזדבך שם בשביל חטאי אדם הראשון, כמובא בדברי האריז"ל, שאלו הנשמות שהיו במצרים היו הטפות שנאבדו מאדם הראשון, כמאמרם ז"ל (ערובין יח.): כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנדוי, הוליד רוחין ושרדין ולילין, ולכן הארבעים ימים האלו שקוראים בהם פרשיות גלות מצרים וגאלתם עד קבלת התורה, הם מסגלים לתקן פגם הברית, הוצאת זרע לבטלה, אשר החטא הזה גורם שהאדם יהיה איש רע ובליעל, כמובא בדברי רבנו ז"ל (שיחות ה"ב, סימן רמט), כמו שפיתוב (בראשית לח): "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני הוי"ה", מדוע רע ולא רשע? אלא מי שעובר עברה זו, רחמנא לישזבן, פגם הברית, הוצאת זרע לבטלה, הוא איש רע ובליעל, ותמיד בכעס וברציחה, שזה הסימן שהאדם פגם בחטא הזה, שהוא תמיד רק רוצה לעשות רע לזולת, הוא לא יודע מה זה לעשות טוב לשני. וכן אמר רבנו ז"ל (שיחות ה"ב, סימן קפד): בהחטם יכולים להכיר הנואף, כי על-ידי הפעס

והרציחה, הוא מגלה את מעשיו הרעים, רחמנא לישזבן, ולכן דיקא בימי שובבים מתחילים עם "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו", סופי תבות הם אותיות ת'ה'ל'י'ם' ואותיות ת'ש'ו'ב'ה', כי על-ידי תהלים זוכים לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו', כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה להודיף שם, וזה שבימי שובבים מרבים באמירת תהלים, כי תהלים מסגלים לתשובה, ונפתחים המ"ט שערים שערי התשובה, כנגד מ"ט אותיות שבשמות השבטים, להורות אשר עקר התשובה — שיתאחדו יחד נשמות ישראל, ואפלו שכל אחד בא משבט אחר, עם כל זאת יתאחדו יחד, שזה שלמות התשובה, שאחד עוזר לשני, כי אצלו יתברך חשוב מאד האחדות בין נשמות ישראל, שלא יהיו פרודים ביניהם, ולא ידברו רע אחד על השני, שזה עון חמור מאד, כמאמרם ו"ל (ערכין טו): כל המספר לשון-הרע מגדיל עוונות כנגד עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. ואמרו (בבא בתרא קסה): אמר רב עמרם, אמר רב, שלש עברות אין אדם נצל מהן בכל יום — הרהור עברה, ועיון תפלה ולשון-הרע, לשון-הרע סלקא דעתך? אלא אבק לשון-הרע, הינו שאפלו מי שנוהר לא לדבר לשון הרע, אבל נדבק בו אבק לשון-הרע, שזה מה שגורם לאדם להכשל בפגם הברית, הוצאת זרע לבטלה, וזה

א'ב'ק' ראשי תבות: א'ות ב'רית ק'דש, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יט): כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בְּדַבּוּרוֹ, הוּא בָא לְיַד פֶּגַם הַבְּרִית, כִּי צְרִיכִים לְקַדֵּשׁ אֶת הַלְשׁוֹן שֶׁתְּהִיָּה לְשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ, כִּי בְרִית הַמַּעֲוֵר תְּלוּי בְּבְרִית הַלְשׁוֹן, וְלִכֵּן דִּיקָא בֵּימֵי שׁוֹבְבִים מְרַבִּים בְּאַמִּירַת תְּהֵלִים, וְהוּא תְּקוּן גְּדוּל לַפֶּגַם-הַבְּרִית, פֶּגַם הַדַּבּוּר, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה, פָּרָשָׁה א', סִימָן ל'): הִיָּה מִשָּׁה מְהֵרָהּ בְּלִבּוֹ, וְאוֹמֵר: מָה חָטְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁתַּעַבְדּוּ מִכָּל הָאֲמוֹת, כִּיּוֹן שֶׁשָּׁמַע דְּבָרָיו, אָמַר: לְשׁוֹן-הָרַע יֵשׁ בֵּינֵיהֶן, הִיאֵף יִהְיוּ רְאוּיִים לְגֵאֲלָהָ? לִכְךָ אָמַר: "אֲכֵן נוֹדַע הַדְּבָר", עֲתָה יִדְעָתִי בְּאִיזָה דְּבַר הֵם מִשְׁתַּעַבְדִּים. נִמְצָא, שְׁכָל גְּלוּת מְצָרִים הִיָּתָה רַק מִחֲמַת חָטָא שֶׁל פֶּגַם הַבְּרִית, שָׁבָא עַל-יַדֵּי לְשׁוֹן-הָרַע, וְזֶה הִיָּה פֶּגַם אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁאָמַר (בְּרֵאשִׁית ג'): "וַיֹּאמֶר הָאָדָם, הֲאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נָתַנָּה לִי מִן הָעֵץ וְאֶכְלָה", וְלִכֵּן עָקַר הַתְּקוּן לְהַרְבּוֹת בְּאַמִּירַת תְּהֵלִים, וְזֶה מֵה שֶׁרַבְּנוּ ז"ל גָּלָה תְּקוּן לַפֶּגַם הַבְּרִית לוֹמַר אֶת הַעֲשָׂרָה מִזְמוּרִים הַנִּקְרָאִים "תְּקוּן הַכֶּלְלִי", שְׁכָלּוּלִים מִעֲשָׂרָה מֵיָנִי נְגִינָה, שְׁבָהֵם נֹאמַר סֵפֶר תְּהֵלִים.

נד.

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח אֶת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ רַק בְּזְכוּת הָאֲנָשִׁים הַתְּמִימִים וְהַפְּשׁוּטִים הָאוֹמְרִים תְּהֵלִים בְּפִשְׁטוּת וּבְתִמְיָמוּת, וְלֹא עִם הַהוֹלְכִים בְּחֲכָמוּת. וְסֵפֶר מִשְׁל מִמְּלֶךְ אַחַד,

שְׁהֵלֶךְ לְצוּד חַיּוֹת, וְהָיָה לְבוֹשׁ כְּאִישׁ פְּשׁוּט, כְּדִי שִׁיְהִיָּה נֹחַ יוֹתֵר לְצוּד, בְּאִמְצַע פְּתָאם יָרֵד מִטֵּר גְּדוֹל מִמֶּשׁ מִבּוֹל מַיִם, וְכָל שָׂרֵי הַמְּלוּכָה נִתְּפוּזוּ בְּלֶם מַחְמַת הַמֶּטֶר וְכוּ', וְהַמֶּלֶךְ הָיָה בְּסַכְּנָה גְדוֹלָה, וְחָפֵשׁ מְקוּם לְהִסְתַּתֵּר שָׁם, עַד שֶׁמָּצָא בֵּית שֶׁל כְּפָרִי אֶחָד, וְהִכְנִיסוּ הַכְּפָרִי לְבֵיתוֹ בְּכָבוֹד, וְהִלְבִּישׁוּ מְלָבוּשִׁים חֲמִים, וְנָתַן לוֹ אֶכָּל כְּפָרִי וּפְשׁוּט, וְהִסִּיק עֲבוּרוֹ אֶת תַּנּוּר הַחֹרֶף כְּדִי שִׁיִּתְחַמֵּם, וְהִנִּיחוֹ לִישֹׁן, וְכָל-כֶּף הָיָה עָרֵב וּמִתַּק אֲכִילָתוֹ וּשְׁנָתוֹ, כִּי מַעוֹלָם לֹא טָעַם טָעַם עָרֵב כְּזֶה, כִּי הָיָה עֵינָף וַיִּגַע עַד מְאֹד, וְשָׂרֵי הַמְּלוּכָה חָפְּשׂוּ אֶת הַמֶּלֶךְ, עַד שֶׁבָּאוּ לְבֵית הַכְּפָרִי וְרָאוּ שֶׁהוּא יָשָׁן, וְהִמְתִּינוּ עַד שִׁיִּתְעוֹרֵר, וְרָצוּ שִׁיִּחְזֹר הַמֶּלֶךְ עִמָּהֶם לְבֵיתוֹ, אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ: כִּיּוֹן שֶׁאַתֶּם לֹא הִצַּלְתֶּם אוֹתִי, וְכָל אֶחָד הִצִּיל רַק אֶת עַצְמוֹ, וְרַק זֶה הַכְּפָרִי הִצִּיל אוֹתִי, וְאַצְלוֹ טַעַמְתִּי טָעַם מִתַּק כְּזֶה, עַל-כֵּן הוּא יָבִיא אוֹתִי לְבֵיתִי בְּעִגְלָה שְׁלוֹ, וּבָאֵלוּ הַמְּלָבוּשִׁים שֶׁהִלְבִּישְׁנִי אֲשֶׁב עַל כֶּסֶא הַמְּלוּכָה. וְסִיִּים רַבְּנוּ ז"ל וְאָמַר: בְּעַקְבוֹת מְשִׁיחָא יְהִיָּה מִבּוֹל שֶׁל כְּפִירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, (מְעַן וְעַט שִׁיִּסֵּן מִיֵּט אַפִּיקוֹרְסוֹת) לֹא שֶׁל מַיִם, רַק שֶׁל מַחְשְׁבוֹת זְרוֹת וְהִרְהוּרֵי כְּפִירָה, וַיִּכְסּוּ כָּל הַהָרִים הַגְּבוּהִים, וְאַפְלוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא הָיָה שָׁם מִבּוֹל, כְּמֵאמָרם ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פְּרָשַׁת לֵג, סִימָן ו'): דִּלָּא טַפַּת אַרְעָא דִּישְׂרָאֵל בְּמִבּוֹלָא, וְהוּא שֶׁהַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹמֵר לִיחֻזְקָאֵל (יְחֻזְקָאֵל כב): "אַרְץ לֹא מְטַהֶרֶה הִיא לֹא גִשְׁמָה בְּיוֹם זַעַם", רַק מַחְמַת שְׁיָרֵד בְּכַח נִתְּזוּ גַם שָׁם

המים (דאס הייסט עס וועט אריין שפריצן אפלו אין די כשר'ע הערצער), הינו שיכנס גם בין היראים מחשבות של כפירות ואפיקורסות, "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", כי כלם יתפסו במינות ואפיקורסות, ועם חכמות לא יוכלו לתת לעצמם יצה, וכל שרי המלוכה יתפזרו, והמלוכה לא תעמד על עמדתה, (וועט זיך ניט דער האלטן נאר מיט פשוט'ע מענטשען) רק עם פשוטי ישראל שאומרים תהלים בתמימות ובפשיטות וכו', ובזכותם יבוא ויתגלה משיח בעולם, ועל-כן בשיבוא משיח, הם יתנו את כתר המלוכה בראשו, כי הם החזיקו מעמד בכל הצרות והיסורים שעברו על עם ישראל מהערב-רב ששטפו את כל העולם עם כפירות ואפיקורסות, ואף-על-פי-כן עמדו בנסיון, והרבו באמירת תהלים בתמימות ובפשיטות, ודברו הרבה עמו יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו, והבן אל אביו, דיקא הם יהיו מחילי משיח.

נה.

רבנו ו"ל אמר (שיחות-הרב"ן, סימן צח): אמירת תהלים היא מעלה גדולה כאלו אמרם דוד המלך בעצמו, כי הוא אמרם ברוח הקדש, ורוח הקדש מנחת בתוך התבות, וכשאומרם הוא מעורר ברוח פיו את רוח-הקדש, עד שנחשב כאלו אמרם דוד המלך, עליו השלום, בעצמו, והוא מסגל מאד לרפאות החולה, שיהיה לו בטחון רק על השם

יתְבַרַךְ, שְׁעַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים יוֹשִׁיעוּ הַשֵּׁם
 יתְבַרַךְ, וְהַבְטָחוֹן הוּא בְּחִינַת מְשַׁעֲנַת, כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם
 נִשְׁעָן עַל הַמַּטָּה, כֵּן הוּא נִשְׁעָן עַל הַבְטָחוֹן שְׁבוֹטֶחַ
 שְׁיוֹשִׁיעוּ הַשֵּׁם יתְבַרַךְ, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים יח):
 "וַיְהִי הַיּוֹ"ה לְמִשְׁעָן לִי", וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַפָּא
 הַחֹלֶה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת כא): "אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ
 בַּחוּץ עַל מְשַׁעֲנָתוֹ וְנִקְּה", וְזֶה בְּחִינַת (ישַׁעְיָה יא):
 "וַיֵּצֵא חֶטֶר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל", הַנֶּאֱמָר עַל מְשִׁיחַ שֶׁהוּא דָּוִד.
 וּבְאֲמַת עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים מִמְּשִׁיחַ עַל עֲצֻמוֹ
 יְשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת. וְאָמַר רַבְּנּוּ ו"ל (שיחות-הַר"ן, סִימָן סח),
 שֶׁהִתְהַלְּכִים זֶה הֵתְבוּדָּהּ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, כִּי דָּוִד
 הַמֶּלֶךְ הָיָה מְרַגֵּל אֶת עֲצֻמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יתְבַרַךְ, וְעַקֵּר
 הֵתְבוּדָּהּ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיְתָה עַל מִטָּתוֹ, בְּעַת
 שֶׁשָּׁכַב עַל מִטָּתוֹ וְכִסָּה עֲצֻמוֹ עִם סֵדִין, אִזּוֹ הָיָה מְדַבֵּר
 וּמְשִׁיחַ אֶת כָּל לְבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יתְבַרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 (תְּהִלִּים ו): "אֲשַׁחֲהָ בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי בְּדַמְעָתִי".

נו.

פַּעַם אַחַת אָמַר רַבְּנּוּ ו"ל: "א גִּיט קַאפִּיטֶל תְּהִלִּים
 אַז מְע זָאגט אִיז אַזוי ווי א פֶּאַנש" (לוֹמַר
 מְזֻמּוֹר תְּהִלִּים אֶחָד, זֶה כְּמוֹ מְשַׁקָּה מִיְחָד שֶׁשְּׁמוֹ
 פֶּאַנש, וְהוּא מְשַׁקָּה הָעֲשׂוּי מִיַּיִן וְדָבַשׁ מְעַרְבֵי עִם
 מַיִם), כְּאוֹמֵר: מִי שֶׁמְרַגֵּל אֶת עֲצֻמוֹ בְּכָל פַּעַם לוֹמַר
 אִיזָה מְזֻמּוֹר תְּהִלִּים, זֶה כְּמוֹ שֶׁשׁוֹתָה מְשַׁקָּה מִיְחָד.
 כָּל-כֶּף אָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּישׁ נַעַם וְעַרְבוּת בְּאֲמִירַת

תהלים, עד שבכל מזמור ירגיש תענוג בזה כמו שמרגישים בגשמיות בשתיית משקה טוב.

נז.

כְּשֶׁנִּסְעָתִי באחת הנסיעות שלי אל ציון רבנו ז"ל בשנת תשכ"ט, הינו קבוצה של אנשי שלומנו, והיה בינו יהודי בשם ר' פסח הכהן ז"ל, והבחנתי שבכל מקום שהגענו הוציא מהכיס שלו תהלים קטן ואמר מזמור, ואיפה שרק לא באנו השאיר שם מזמור תהלים, וכשראה שאני כל-כך מסתכל עליו, ענה ואמר לי: הרגלתי את עצמי זה שנים, שאיפה שאני בא, אני משאיר שם מזמור תהלים אחד: בתחנה, באוטובוס, בחנות, על הדרך, באיזה מקום שרק לא אהיה שם, אני אומר שם מזמור תהלים, ואמר כל מזמור בחשק בזה ובהתלהבות גדולה, שממנו הבנתי את שיחתו של רבנו ז"ל: "לומר מזמור תהלים אחד זה כמו משקה מיחד שקוראים פאנש".

נח.

רַבְּנוּ ז"ל הפליג מאד במעלת הצדיקים המפרסמים, שהרגילו את אנשיהם לומר הרבה תהלים, ופעם אחת אמר: צריכים להודות לר' רפאל מברשאד זי"ע (שהיה תלמידו של הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זי"ע) על שהכניס בעולם לומר תהלים אף בקרירות וללא התעוררות, והיה רגיל לומר

לְאָנְשׁוֹ: "זָאגְט אַפּלו אַ קאַלְטן קאַפּיטל תּהלים נָאר זאָגען תּהלים" (תּגידו אַפּלו מְזמור תּהלים בְּקרירות, העֶקֶר לומר), כּי הוא הרגיל אֶת אָנְשׁוֹ לומר הרְבֵה תּהלים, וְכֵן עָשָׂה הַתְּעוֹרְרוֹת בְּעוֹלָם שְׂיֵאמְרוּ הַרְבֵּה מְזמורי תּהלים, וְאֵת זֶה רַבְּנוּ ז"ל שֶׁבַח מְאֹד.

נט.

פַּעַם דִּבֶּר רַבְּנוּ ז"ל עִם אָנְשׁוֹ שְׁלוֹמְנוּ מִמַּעַלְת אַמִּירַת תּהלים, וְסִפֵּר לָהֶם סְפּוּר מִשְׁנֵי יְלָדִים קִטְנִים, שֶׁהָיוּ אוֹהֲבִים זֶה אֶת זֶה מְאֹד, עַד שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוּלִים לְחַיּוֹת זֶה בְּלֹא זֶה, וּפַעַם אַחַת נִחְלַשׁ אֶחָד מֵהֶם, וְהָיָה הַשְּׁנַי בְּצַעַר גְּדוֹל עַד מְאֹד, וְשָׂאֵל אֶת הָאָנְשִׁים בְּתַמִּימוֹת יְלָדוֹתֵיהֶן: מַה לַּעֲשׂוֹת שְׂיִבְרִיא חֲבֵרִי? וְאָמְרוּ לוֹ שְׂיֵאמֶר תּהלים, וְהוּא בְּתַמִּימוֹת הַתְּחִיל לומר תּהלים, וּבְכָל פַּעַם שָׂאֵמֶר כַּמָּה קַפּיטְלֵאךְ (מְזמורִים), שָׂאֵל אֶת חֲבֵרוֹ אִם הִבְרִיא כְּבָר? עָנָה וְאָמֵר חֲבֵרוֹ: לֹא, עֲדִין אֲנִי מְאֹד חַלְשׁ, וְאֵינְנִי מְרַגֵּשׁ טוֹב, וְאֵז הוּא יֵצֵא וְאָמֵר תּהלים בְּבִכּוּת, וְנִכְנַס עוֹד פַּעַם, וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: הֵאֵם כְּבָר הִבְרִיא? וְעָנָה לוֹ, שְׁעֲדִין כּוֹאֵב לוֹ פֶּה וְשֵׁם וְכוּ', וְיֵצֵא עוֹד פַּעַם וְהִמְשִׁיךְ לומר עוֹד תּהלים בְּבִכּוּת בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוֹת גְּדוֹלָה, וּבִקְשׁ מִמְּנוּ יִתְבַּרַךְ שְׁחֲבֵרוֹ יִהְיֶה בְּרִיא, כּי לֹא יְכוּל לְחַיּוֹת בְּלַעֲדָיו, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים, שֶׁבְּכָל פַּעַם נִכְנַס וְאָמֵר לוֹ חֲבֵרוֹ, שְׁעֲדִין הוּא חוֹלָה, וְכֵן הִמְשִׁיךְ לומר תּהלים בְּבִכּוּת בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוֹת גְּמוּרָה, עַד שֶׁהִיָּתָה לוֹ רְפוּאָה

בשלמות, ובספור הזה שספר לנו רבנו ז"ל, למד אותנו את דרך התפלה, איך שצריכים להתפלל בתמימות ובפשטות גמורה בלי שום חכמות כלל, לומר במה מזמורי תהלים, ולשאל את החולה אם כבר הבראת? ואם לא, אזי עוד פעם להתחיל ולהמשיך לומר תהלים, בלי שום חכמות כלל, ולהיות בטוח שעם תפלה ואמירת תהלים, תהיה לחולה רפואה שלמה, כי בכל תפלה ותפלה שמתפללים, ממתיקים את הדין וממשיכים ישועה.

ס.

פעם אחת היתה עצירת גשמים גדולה מאוד בכל רוסייה ואוקריינה, עד שבאמצע החורף עדין לא ירדו גשמים, אף-על-פי שהיה חרף קשה מאוד, והיה קר גדול מאוד, והיתה סכנה גדולה מאוד, שלא יהיה מה לאכל, שלא צמח שום דבר, והלכו כל אנשי שלומנו אל ציון רבנו ז"ל, וגמרו שם את כל ספר התהלים בהתעוררות גדולה מאוד, וכוננתם היתה לקים מה שאמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות תפלה, חלק ב', סימן ז'): אמירת תהלים סגלה להוריד גשמים, כי תהילים" ראשי תבות (דברים יא): "ל'מטר ה'שמים ת'שתה מים, ומיד כשגמרו את כל ספר התהלים, התחיל לרדת גשם שוטף, שלא ראו כזה גשם כבר שנים רבות, והיה קדוש השם גדול מאוד, כי כלם אפלו המתנגדים, הצרכו להודות שזה היה רק בזכות אמירת תהלים של הברסלב'ר'ס.

סא.

מוהרנ"ת ז"ל הִזָּה רָגִיל לומר בְּכָל יוֹם "יום תהלים", וְכֵן סִיִּים בְּכָל שָׁבוּעַ אֶת כָּל סֵפֶר תהלים, וְרַק שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה אָמַר בְּכָל יוֹם פְּעָמִים אֶת הַיּוֹם תהלים, כְּדֵי לְסַיֵּם בַּשָּׁבוּעַ פְּעָמִים סֵפֶר תהלים, וְהֵם: בִּימֵי שׁוֹבְבִים, בִּימֵי סְפִירָה, וּבִימֵי אֱלוֹל וְעֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה.

סב.

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קכג): מִקְּוָה אֵינָה מְזַקֶּת כָּלֵל, וְהִדְאֶקְטִיר (רופא) שְׂיֵאמַר לוֹ שְׂמִקְוָה מְזַקֶּת, אֵינּוּ דְאֶקְטִיר (רופא) כָּלֵל, אֲדַרְבָּא טְבִילַת מְקוּוָה טוֹבָה מְאֹד לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף, כִּי יֵשׁ נִקְבִים קְטָנִים הַרְבֵּה בְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם, וְהֵם נִקְבֵי זַעֲה שְׂדֵרָךְ שֶׁם יוֹצֵאת הַזַּעֲה מִן הָאָדָם, וְהֵם צְרִיכִין לְפִתּוֹחַ, כִּי אִם נִסְתַּמֵּין נִקְבֵי הַזַּעֲה יָכוֹל לְחַלֵּשׁ וְלִפְלֹל לְחַלְשָׁה, חֵס וְשְׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי טְבִילָה בְּמֵים נִפְתַּחִין נִקְבֵי הַזַּעֲה, וְזֶה טוֹב מְאֹד לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף, רַק שְׂלֹא יִהְיוּ הַמֵּים קָרִים בְּיוֹתֵר, כִּי אִזּוּ מֵיָא מְטַרְשֵׁי (הַמֵּים סוֹתְמִים) לְהַנְקָבִים, אֲבָל כְּשֵׁאִין הַמֵּים קָרִים מְאֹד, אִזּוּ הַטְּבִילָה בָּהֶם טוֹבָה מְאֹד.

סג.

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוּמְנוּ, שְׂיִהְיוּ זֹהִירִים מְאֹד

לטבל במקוה בכל יום, ובפרט בימים שאין
 אומרים בהם תחנון (עין שיחות-הר"ן, סימן קפה). ואמר
 אז בזו הלשון: כל הנהגה והנהגה שאני מצוה
 לעשות, זו סגלה ותקון, ומועיל על מה שעבר ועל
 העתיד, ולאחר ההסתלקות של האדם ולימות
 המשיח ולתחיית המתים ולעתיד לבוא, ואמר בענין
 ה'תקון הכללי' לומר עשרה מזמורי תהלים
 המסגלים מאד לתקן את כל פגמי הברית, ואז אמר
 (עין שיחות-הר"ן, סימן קמא), שהתקון הראשון הוא
 טבילה במקוה, שצריכין לטבל במקוה (ואמר בזו
 הלשון: דאס ערשטי איז מקוה). כי תכף-ומיד
 כשאדם נכנס בתוך המקוה, מבטל מעצמו את כל
 הקלפות שסובבו אותו על-ידי פגם הברית, כי
 על-ידי כל חטא ועוון הוא בורא קלפות ומשחיתים
 שמסובבים אותו, ותכף-ומיד כשאדם טובל במקוה,
 הרוחות מתבטלים ממנו, כי ריח עם מים אף פעם
 לא יכולים להתערב יחד כידוע, ולכן תכף-ומיד
 כשאדם טובל במקוה, ונכנס בתוך המים, הרוח
 מסתלק ממנו, ולכן זה דבר גדול מאד לטבל בכל יום
 במקוה, ובפרט מי שיודע שחטא, שיהיה זהיר מאד
 בטבילת מקוה, ועל-ידי-זה ינצל מכל הצרות. ורבנו
 ז"ל אמר (ספר המדות, המתקת דין, אות כב): על-ידי
 טבילת מקוה נתבטל הגזרות וישועה באה; וכבר
 אמר הנביא (ירמיה יד): "מקוה ישראל מושיעו בעת
 צרה", ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש תהלים ד'): מה
 מקוה מטהר את הטמאים, כך הקדוש-ברוך-הוא

מטהר את ישראל, מי ראוי לילה, מי המקוה אצל הטמא, או הטמא אצל המקוה, הטמא צריך לילה ולירד ולטבל בו, כן הקדוש-ברוך-הוא מטהר את ישראל, ומוהרנ"ת ו"ל הבטיח, שכל מי שילה בכל יום למקוה, לטבל עבור תשובה, יש לו תקוה לתקן את הכל, את כל מה שרק עשה, כי טבילת מקוה ממשכת עליו שער החמשים של הקדשה.

ד.ד.

רבנו ו"ל אמר (סיימוהר"ן, סימן תעח): בדרך צריכין להזהר בטבילת המקוה, כי מקוה מסגל להנצל מרוצחים. הינו מי שנמצא בדרך, שיהיה זהיר מאד ללכת לטבל בכל יום, כדי שינצל מרוצחים, ואפלו שהוא צריך לנסע על הדרך, כדאי ללכת קדם כל למקוה, כי טבילת מקוה מצלת את האדם מרוצחים.

סה.

רבנו ו"ל כשהיה ילד קטן היה רגיל מאד לרוץ בכל פעם אל קבר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, לבקש מאתו שיעזרו להתקרב להשם יתברך, והיה רגיל לילה לשם בלילה, ובזמן החורף בעת שהיה הקרירות גדול מאד היה הולך לשם בלילה, ומשם חזר והלך אל המקוה, והיה שם מקוה חוץ למרחץ, ומקוה אחד בתוך המרחץ, ובחר לו לילה בהמקוה

שחויץ למרחץ בעת הקרירות הגדולה, וכבר היה קר לו מאוד, מחמת שבא מהציון של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, כי היה דרך רחוק בין ביתו לבית העלמין, וכן מהבית עלמין למקוה, מלבד השהיות שנשתתה הרבה על הקבר, אף-על-פי-כן אחר כל זה היה הולך דוקא לטבל בהמקוה שהיתה עומדת בחויץ כדי לסגף עצמו. וכל זה עשה בהצנע בלילה, שאף אחד לא ידע מעבודתו, שעבד את השם יתברך במסירות נפש גדולה מאוד, והיה אז בסף הכל בגיל שש, שכבר אז התניגע מאוד בעבודת השם יתברך, בטבילת מקוה קרה מאוד, וכן בהשתטחות על ציון הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, כי היה גר במעוז'בוז בימי קטנותו (עין שבחי-הר"ן, סימן יט).

סו.

רבנו ז"ל היה לו תלמיד מיוחד במינו, שהיה בקי בקבלה מעשית, והיה שמו ר' יצחק לייב מטעפליק ז"ל. פעם נסע עם רבנו ז"ל על הדרך, ונכנסו בעבי היער, ופתאם עצר רבנו ז"ל את הבעל עגלה וזרד, ענה ואמר: יצחק לייב, איך דארף א מקוה (אני צריך מקוה), ובקש רשות מרבנו ז"ל לעשותו. ענה ואמר לו רבנו ז"ל בוז הלשון: "יצחק לייב, דו מעגסט" (לך מתר). והיה לו מקל ביד, ועשה עגול, ופלא על גבי פלא שנבקע האדמה, ויצא מים לרב, ורבנו ז"ל ירד לטבל שם, ואחר-כך רצה גם ר'

יצחק לייב לטבל, ענה ואמר לו רבנו ז"ל: "דו נישט"
(אתה לא).

סז.

הרב החסיד רבי לוי יצחק ז"ל ספר, שפעם נסע
לעיר קיבליטש לבקר את חמיו וחמותו, והיה
זה ביום ט"ו בשבט באמצע החורף הקשה, ובעת
חצות לילה רצה ללכת לטבל במקוה, אולם המקוה
היתה קרה ביותר, פי נשברה אז תקרת המקוה,
ושלג רב נכנס בפנים, והיה צריך לעמל הרבה לפנות
את השלג הרב, כדי שיוכל לטבל בו, ומחמת
שהיתה עבודה קשה, שיגע וטרח לסלק את השלג,
והיה קר לו מאד מאד, לזאת התחיל להסתפק
לגמרי אם ילך לטבל, פי נתקרר מאד, והלך משם
ונכנס בדרך חזרה לבית סב אשתו, אבי חמותו ר'
יעקב ישעיה ז"ל, שלא היה מאנשי שלומנו, אף היה
נזקר מאד גם הוא בסדר אמירת תקון חצות מדי
לילה בלילה, והוא היה אדם גדול מעלה בצדקות
וחסידות, ובפרט הצטין במדת הכנסת אורחים,
וכשנכנס אליו ושאל בשלומו, ובתוך דבורו ענה
ואמר לו ר' יעקב ישעיה ז"ל, שפעם אחת בחדש
אלול שעה כן בעיר יהודי אחר, והבחין ר' יעקב
ישעיה ז"ל, שהיהודי הזה זהיר הוא מאד בטבילת
מקוה, ומצא חן בעיניו, עד שהזמינו להתאכסן
בביתו, וספר לו האורח בין דבריו ספור זה: הייתי
פעם חולה ברגלי מאד מאד, עד שהחלה רגלי לרקב

ממש, והיזה חשש שכל גופי ירעל ממנה, ונסעתי כל עוד נפשי בי לוינה לאיזה רופא גדול, ואמר לי הרופא: "אין שום בררה, אלא תכף ומיד לכרות את הרגל", שאלתי את הרופא: "אולי אפשר לחכות עם נתוח זה עד למחר". ענה לו הרופא: "מחר כבר לא יהיה את מי לנתח"... והמשיך האורח לספר: היתה לי תשוקה עצומה קדם ללכת למקוה לטבל, והתעקשתי ואמרתי לעצמי — 'הנה בעת כשהולכים כבר לכרות לך את הרגל, ותשאר כל ימי חייך ללא רגל, לכל הפחות לך וטבל במקוה עם הרגל לפני בריתתה', ובכך התגברתי בכל כחי, והלכתי למקוה, וטבלתי בו מתוך יסורים קשים ונוראים, ותכף ביציאתי מהמקוה, הרגשתי הקלה ושנוי ברגל, ההרגשה היתה חזקה כל-כך, עד שאמרתי לעצמי: אני לא הולך יותר לרופא לכרות את הרגל. למחרת הלכתי שוב ביסורים קשים ונוראים לטבל במקוה, ואחר הטבילה שוב הרגשתי שנוי גדול מאוד, ממש הקלה גדולה מאוד. וכך הלכתי כמה ימים למקוה ובכל יום הרגשתי טוב יותר עד שגרפאתי לגמרי. ומאז אני זהיר מאוד בטבילת מקוה. וסים האורח את ספורו: בהיום אני עני, כי בעת חליי, בשכל הרופאים התיאשו מרפואתי, וחשבתי שאני הולך למות, חלקתי את כל הוני ורכושי בין יורשי, ולא נשאר לי כלום. ועכשו אין מי שינחם עלי, ואני נע ונד מעיר לעיר. כן ספר ר' יעקב ישעיה ז"ל משיח לפי תמו את הספור אל נכדו ר' לוי יצחק

ו"ל, וכששמע זאת ר' לוי יצחק ו"ל, כבר היה לו תרוץ על ספקו שהיה לו, אם בן ללכת למקוה או לא ללכת למקוה, כי היה קר לו מאד, והתנגע לפנות את השלג מהמקוה, ותכף-ומיד רץ אחר-כך אל המקוה, וטבל בתוך המים המשלגים.

סח.

דבר זה ידוע בין אנשי שלומנו, אשר אצלנו מאד מקפידים בטבילת מקוה, אפלו שזה בא במסירות נפש, וכמעט כל אחד מאנשי שלומנו בלי יוצא מן הכלל מוסרים את נפשם עבור טבילת מקוה, יש שטובלים בלילה לפני אמירת תקון חצות, ויש שטובלים ביום, ויש שטובלים במה פעמים ביום. וידוע מהרבה מאנשי שלומנו, שהיו להם את המפתחות של מקוה העיר, כדי שבכל פעם יוכלו לקפץ בתוך המקוה ולטבל, ועל כל אחד יש ספורים נפלאים, את גדל עבודתם ומסירות נפשם עבור טבילת מקוה, כגון: ר' געציל ו"ל, שהיה עובד השם מפרסם בעיר אומן, ואף שידידיו היו בחרף מלאות דם ומגלה, והיה צריך ללכת עם תחבשת ונדבקה בידיו, עם כל זאת קדם שטבל הוריד את זה, ואף שבא לו דבר זה בכאב גדול מאד, וכן הבלין שהיה איש מגשם, לקח ממנו בכל פעם כסף מלא עבור טבילת מקוה, והוא היה עני ואביון, שבקשי היה לו מה לאכל, עם כל זאת אסף כסף, העקר שיוכל לטבל במקוה. וכן יש המון

ספורים מעובדי השם, שהיתה דרכם לילך במסירות נפש לטבל בחרף ובקר גדול, והמים היו קפואים ממש, עם כל זאת לא מנע מהם דבר זה מלטבל בכל יום, אשריהם ואשרי חלקם!

ס.ט.

רבנו ז"ל הזהירנו מאד על נקדת החבר, הינו שאחד ידבר עם חברו בעבודת השם יתברך, ואמר (לקוטי-מוה"ר, חלק א', סימן לד), שקדם צריכים לקבל את הנקדה של הצדיק, ואחר-כך לקבל את נקדת חברו, בבחינת: "ומקבלין דין מן דין", ואחר-כך נקדת עצמו, ומסבירו מוה"ר ז"ל (לקוטי-הלכות, ברפתי-המזון, הלכה ג'), שקדם צריכים ללמד אצל הצדיק עצות איהן להתחזק ולהחזיק מעמד בכל הירידות והנפילות שעוברות עליו, ויבטל ממנו את האהבות הנפולות, ויקשר את לבו אל הנקדה השייכת אליו בעת הזאת, וזה זוכים רק על-ידי שמקבלים מהצדיק, שהיא הנקדה הכללית, ואחר-כך צריכים לקבל מהחבר, שגם-כן קבל מהצדיק, כי בכל אחד יש נקדה שאין בחברו, וכן כל אחד מבין מדברי הצדיק קצת אחרת ממה שחברו מבין, ולכן צריכים לקבל את כל הנקדות מכל אחד, שזה מעלת אהבת חברים, ולאחר מכן יש נקדת עצמו, שכל מה שהוא למד מהצדיק, והבין יותר על-ידי חבריו, יקח את הלמודים האלו ויתחזק בעצמו, ויתבודד עמו יתברך, ועל-ידי-זה יקשר את הנקדה השייכת ללבו

בַּעַת הַזֹּאת, וַיִּזְכֶּה לְשֹׁבֵר אֶת הַחֲרָפוֹת שֶׁשׁוֹבְרִים אֶת לְבוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ט): "חֲרָפָה שֶׁכָּרָה לְבִי", הַחֲרָפוֹת שֶׁל הָאָדָם שׁוֹבְרִים לוֹ אֶת הַלֵּב, כִּי עַל כָּל אֶחָד עוֹבְרִים תְּאוֹוֹת וּמִדּוֹת רַעוֹת, מַחֲשָׁבוֹת מְגַנּוֹת, יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת, וְזֶה מֵה שֶׁשׁוֹבֵר אוֹתוֹ לְגַמְרִי, וְלִכֵּן כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל מִכְּרַח לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצְּדִיק הָאֱמֵת, שֶׁהִיא נִקְדָּה הַכְּלָלִית שֶׁל כָּלל יִשְׂרָאֵל, וְלִקְבֹּל מִמֶּנּוּ עֲצוֹת נוֹרְאוֹת וְנִפְלְאוֹת מְאֹד, אִיךָ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִחְזִיק מֵעַמֵּד, וְשׁוּם דְּבַר בְּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשֹׁבֵר אוֹתוֹ, כִּי הַנְּסִיווֹת קָשִׁים וּמְרִים עַד מְאֹד, וְאַחֲר־כֵּן הוּא צָרִיךְ לְמַצֵּא לְעַצְמוֹ חֵבֵר, שִׁיחֹזֵק אוֹתוֹ לְקַיֵּם אֶת דְּבָרֵי הַצְּדִיק, כִּי יֵשׁ הִרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁאָדָם בְּעַצְמוֹ לֹא מִבִּין מַה לַעֲשׂוֹת, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית ז): הִרְבֵּה לְמַדְתִּי מִרְבוֹתַי, וּמִחֲבָרֵי יוֹתֵר מִרְבוֹתַי. כִּי הִרְבֵּה פְּעָמִים הֶחְבֵּר שֶׁלֹּא כָּל-כֵּן רְחוּק מִמֶּנּוּ, יְכוּל לְהִסְבִּיר לוֹ יוֹתֵר בְּקִלּוֹת אֶת דְּבָרֵי הָרֵב, וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֻכּוֹת ג): לְפִי שְׂאִין הַתּוֹרָה נִקְנִית אֲלֵא בְּחִבּוּרָה, כִּי הֶחְבֵּר לֹא כָּל-כֵּן רְחוּק מִמֶּנּוּ בְּמַעֲלָתוֹ, וְלִכֵּן הוּא יְכוּל לְהִסְבִּיר יוֹתֵר, וּבְרִגַע שֶׁקְּבִלְתָּ כָּבֵר מִחֲבֵרָה אֶת נִקְדָּתוֹ וּמֵה שֶׁהִסְבִּיר בְּדְבָרֵי הַצְּדִיק, אִזּוֹ תִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַנִּקְדָּה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כְּפִי שֶׁאַתָּה מִבִּין אֶת דְּבָרֵי הַצְּדִיק, וְתִרְבֶּה לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהִבֵּן אֶל אָבִיו, וְתַעֲשֶׂה מִתּוֹרוֹת תְּפִלוֹת, הִינּוּ כָּל מַה שֶׁלְּמַדְתָּ אֶצֶל רַבֶּךָ, תַּעֲשֶׂה מִזֶּה תְּפִלָּה, וְתִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שֶׁתִּזְכֶּה לְקַיֵּם אֶת דְּבָרֵי הָרֵב, וְזֶה עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת. וְלִכֵּן הָעֵקֶר

הוא נקדת החבר, כי הרבה פעמים אדם שבור בעצמו, והוא צריך חבר שיחזקו, וכמו שגלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מח), ושמענו מצדיק אמתו שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שהוא עסק בעבודת השם יתברך בתחלתו: "אחי, חזק, ואחז עצמך", היתני רץ ומזדרז מאד בעבודתו יתברך, כי גם עליו עברו כל הצרות והירידות והנפילות וחלישות דעת, שעוברים על כל הבא להפגס אל תוך שערי הקדשה, אבל לא היה לו אף אחד שיחזק אותו, כי לא שמע שום התחזקות משום אדם. ולכן נקדת החבר היא יסוד גדול בעבודת השם יתברך, וצריכים לקנות לעצמו חבר. ואמרו חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו זוטא, פרק טז), ללמדך שאין חבר נקנה, אלא בלקיחה, ואין חבר נקנה אלא בדמים; ואמרו (ספרי נצבים), שאין חבר נקנה אלא בקשי קשין. מכאן אמרו (אבות דרבי נתן, פרק ח'): יקנה אדם חבר לעצמו להיות קורא עמו ושונה עמו, ואוכל עמו, ושותה עמו, מגלה לו סתרו; כי על-ידי חבר טוב יכולים להחזיק מעמד כל ימי חייו. ועקר בשלונו של האדם — כשאין לו חבר טוב שיחזק אותו. ובזה יובן מדרש פליאה: "מה ראה אדם לחטא? לפי שראה בשמים, אלמלא ראה בשלש, לא היה חוטא", ועל-פי דברי רבנו ז"ל הנזכרים יובן כמו חמר, אדם הראשון היה לבר, ולכן היתה לו רק נקדת עצמו, וכן היתה לו נקדת הרב, שהוא הקדוש-ברוך-הוא, כמאמרם ז"ל (תנחומא חקת),

שְׁהִיָּה לוֹ לַנְּחָשׁ לוֹמַר לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: אַתָּה אָמַרְתָּ לְאָדָם לֹא תֹאכַל, וְאֲנִי אָמַרְתִּי לוֹ אַכְּל, דְּבַרִּי הָרַב וְדְבַרִּי הַתְּלָמִיד — דְּבַרִּי מִי שׁוֹמְעִין? נִמְצָא, שֶׁכִּבְיָכוֹל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִיָּה רַבּוֹ, וְלִכֵּן אָדָם הִרְאִישׁוֹן הָיָה לוֹ רַק שְׁתֵּי נִקְדוֹת: נִקְדַּת הָרַב וְנִקְדַּת עֲצָמוֹ, אָבֶל הִיָּה חֶסֶר לוֹ נִקְדַּת הַחֵבֶר, כִּי אִם הִיָּה לוֹ חֵבֶר טוֹב, וְהִיָּה מְחֻזָּק אוֹתוֹ, שְׁאִפְלוֹ שְׁחָטָא אֶל יִתְיָאֵשׁ, אֶלֶּא יַחְזוֹר אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְיוֹדֶה עַל חֲטָאֵיו וְיִתְוַדֶּה, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִמְחַל לוֹ, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (תּוֹרַת כְּהֻנִּים בְּחֻקְתֵּי): אָמַר הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁמִיָּד שֶׁהֵם מִתְוַדִּים עַל עֲוֹנוֹתֵיהֶם, מִיָּד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם. אָבֶל אָדָם הִרְאִישׁוֹן לֹא הִיָּה לוֹ אֶת הַהִתְחַזְקוֹת הַזֹּאת, אֶלֶּא תִכְפְּרוּמִיד שְׁחָטָא, בְּמָקוֹם לְהִתְוַדֹּת, זָרַק אֶת הָאִשְׁמָה עַל אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (בְּרֵאשִׁית ג'): "וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נָתַנָּה לִּי מִן הָעֵץ וְאֹכַל", וּפְרַשׁ רַש"י: "כָּאֵן כְּפַר בְּטוֹבָה", כִּי אִם אָדָם הִיָּה מִתְוַדֶּה וְהִיָּה אוֹמֵר: חֲטָאתִי, עֲוִיתִי, פָּשַׁעְתִּי, לֹא הִיָּה זֶז מִשָּׁם עַד שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הִיָּה מוֹחֵל לוֹ, וְהִיָּתָה מִתְבַּטְּלַת מִמֶּנּוּ כָּל הַגְּזֵרָה, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (דְּבָרִים כָּבֵד, פְּרָשָׁה ח', סִימָן א'): גְּדוּלָה הִיא הַתְּפִלָּה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רְצוּנָךְ לִידַע כִּחָה שֶׁל תְּפִלָּה? אִם אֵינָה עוֹשֶׂה כְּלָה, חֲצִיָּה הִיא עוֹשֶׂה, קִיֵּן עֲמַד עַל הַבַּל אֲחִיו וְהִרְגוֹ, יִצְאָה גְּזֵרָה (בְּרֵאשִׁית ד'): "נַע וְנָד תִּהְיֶה בְּאַרְצְךָ", מִיָּד עֲמַד וְהִתְוַדֶּה לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁנֵאָמַר (שִׁם): "גְּדוּל עוֹנֵי מִנְשׂוֹא", אָמַר

לפניו: רבונו של עולם, כל העולם אתה סובל, ולעוונתי אי אתה סובל, כתבת (מיכה ז): "נושא עון ועובר על פשע", סלח לעוונתי שהוא גדול, מיד מצא חסד לפני הקדוש-ברוך-הוא, ונמנע ממנו חצי הגזרה, שכן כתיב (בראשית ד): "וישב בארץ נוד", מפאן אתה למד שגדולה התפלה לפני הקדוש-ברוך-הוא, נמצא, שאם היה לאדם הראשון חבר שהיה מחזק אותו, לא היה חוטא. וזה 'מה ראה אדם לחטא? לפי שראה בשמים' — שהיו לו רק שתי נקודות: נקדת הרב ונקדת עצמו, 'אלמלא היה לו שלש לא היה חוטא', שאם היה לו גם חבר טוב, שהיה מחזקו, לא היה חוטא; ומכל זה רואים מעלת החבר טוב, שמחזק ומעודד ומשמח את חברו, ולא נותן לא לפל בחלישות הדעת, ועל-ידי-זה נצל מחטאים, ולכן הוא דבר גדול מאד לדבר בכל יום עם חברים בעבודת השם יתברך, שעל-ידי-זה יתלהב תמיד אליו יתברך.

ע.

מוהרנ"ת ז"ל היתה דרכו לשבת תמיד בביתו, בחדר העליה שהיה לו, ושם למד והתבודד וכתב את ספריו, וכל מי שרק נכנס אליו, התחיל לדבר אתו מעבודת השם יתברך על-פי דרכו של רבנו ז"ל, והיה מחזקו ומעודדו ומשמחו, ומלהיב את לבו אליו יתברך, וכשארע פעם, שלא נכנסו אליו בני הנעורים לדבר מעניני עבודת השם יתברך,

אזי יצא בחוץ, וחפש את אחד מאנשי שלומנו לדבר אתם בעבודת השם יתברך, כל־כף הִיָּה חֹזֵק בְּנִקְדָּה זוֹ לְקַיֵּם אֶת רְצוֹן רַבְּנוּ ו"ל לְדַבֵּר בְּכָל יוֹם עִם חֵבֵר טוֹב, עַד שֶׁכָּשְׁלֹא הָיוּ נִכְנָסִים אֵלָיו, הוּא יֵצֵא לְחוּץ לְחַפֵּשׂ עִם מִי לְדַבֵּר בְּעֵינָיו עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כֹּל־כָּף חָשׁוּב הָיָה בְּעֵינָיו דְּבַר זֶה, וּבְאַמַּת כָּבֵר אָמַר רַבְּנוּ ו"ל (לקוטי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קפ"ד): כִּשְׁאֶחָד מְדַבֵּר עִם חֵבֵר בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, נַעֲשֶׂה אֹר יִשְׂרָאֵל וְאֹר חוּזֵר, וְלִפְעָמִים מְקַדִּים הָאֹר חוּזֵר קִדְּם הָאֹר יִשְׂרָאֵל, כִּשְׁהַמְקַבֵּל יֵשׁ לוֹ מִחַ קָטָן, וְאֵינּוּ יָכוֹל לְקַבֵּל דְּבָרֵי חֵבֵרוֹ, כִּי אִזּוֹ בַּמְּקוֹם שֶׁמְקַבֵּל חֵבֵרוֹ מִמֶּנּוּ, שְׂזָהוּ בְּחִינַת אֹר יִשְׂרָאֵל, קִדְּם לְזֶה מְקַבֵּל הוּא מִחֵבֵרוֹ, וְאִזּוֹ הָאֹר חוּזֵר קִדְּם לְאֹר יִשְׂרָאֵל, כִּי כִּשְׁמְדַבֵּר עִם חֵבֵרוֹ בְּיִרְאַת שָׁמַיִם, אֵף שְׂאִין חֵבֵרוֹ מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, אֵף־עַל־פִּי־כֵן הוּא מְקַבֵּל הַתְּעוֹרְרוֹת מִחֵבֵרוֹ, כִּי עַל־יְדֵי הַהִכָּאָה שֶׁיֵּצְאוּ הַדְּבוּרִים מִפִּיו לְחֵבֵרוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה חוּזֵר הָאֹר אֵלָיו. וְזֶהוּ בְּחִינַת אֹר חוּזֵר. וְעַל־כֵּן אִם הָיָה מְדַבֵּר אֵלּוֹ הַדְּבוּרִים בֵּינּוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂלֵא הָיָה מִתְּעוֹרֵר מֵהֶם כָּלֵל, וְעַל־יְדֵי שְׁדַבְּרָם לְחֵבֵרוֹ נִתְעוֹרֵר מֵהֶם, אֵף שֶׁחֵבֵרוֹ לֹא נִתְעוֹרֵר מִזֶּה כָּלֵל, עִם כָּל זֹאת חֲזָרוּ אֵלָיו הַדְּבוּרִים, עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַהִכָּאָה. וְלָכֵן הוּא דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד לְדַבֵּר עִם חֵבֵרִים, כִּי עַל־יְדֵי שְׁמְדַבֵּר עִם חֵבֵרִים, אֶפְלוּ שֶׁהֵם לֹא יִקְבְּלוּ אֶת דְּבָרָיו, הַדְּבוּרִים יִחְזְרוּ אֵלָיו.

ע.א.

רַבְּנוּ ז"ל רצה שַׁנְדֵּבֵר דְבוּרִים עִם כָּל אֶחָד, וְאֶפְלוּ שיחות חֲלִין, הֶעֱקֵר שְׂבִטוֹף יִהְיֶה בְּדְבוּרִים דְבוּרֵי אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, וַיִּמְשֵׁךְ אֶת לִבָּב הַשׁוֹמְעִים אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָמַר, שָׂאזּוּ אֵלוּ הַדְּבוּרִים אֵינָם דְּבָרִים בְּטָלִים, כִּי מֵאַחַר שִׁיְצָא מִהַדְּבוּרִים דְבוּרֵי אֲמוּנָה, וּבְנֵי אָדָם נִתְעוֹרְרוּ בְּתִשׁוּבָה עַל-יַדֵּי דְבוּרָיו. וְתָמִיד עוֹרֵר אֶת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ עַל דְּבַר זֶה, שִׁיְדַבְּרוּ אֶפְלוּ דְבוּרִים שֶׁל מַה בְּכָף עִם הַזּוּלָת, הֶעֱקֵר שִׁיְהִיָּה בְּכוּנָתוֹ לְשַׁלֵּב בְּתוֹךְ דְבוּרָיו דְבוּרֵי אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, לְהַמְשִׁיךְ אֶת לִבָּב הַשׁוֹמְעִים דְּבָרָיו אֶל אֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת בּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶה דְּבַר גְּדוֹל מְאֹד, וּבִלְבָד שֶׁהַמְדַּבֵּר וְהַמְסַפֵּר יִהְיֶה דְבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכוּנָתוֹ תִּהְיֶה כְּדֵי לְהַגְבִּיֵה וּלְהַעֲלוֹת אֶת אֵלוּ שְׂרַחוּקִים מִהַקְדָּשָׁה, וּלְקַשֵּׁרם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁזוֹ עֲבוּדַת הַצְּדִיקִים, שֶׁמְשִׁיחִים כָּל מֵינֵי שִׁיחוֹת שְׁנֵרָאִים כְּמַה בְּכָף, וְכוּנָתָם לְקַרֵּב בְּנֵי אָדָם אֵלָיו יִתְבָּרַךְ (לְקוּטִי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן צ.א). שֶׁזֶה מַה שֶׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (עֲבוּדָה זְרָה יט.): שִׁיחַתָּן שֶׁל תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים צְרִיכָה לַמּוֹד, כִּי הַצְּדִיק הָאֵמֶת הַמְדַּבֵּר דְבוּרִים שֶׁל מַה בְּכָף, הוּא צְרִיף לְדַבֵּר דּוֹקָא כְּף, כְּדֵי לְקַשֵּׁר אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי אִם הִיא מְגַלָּה תִּכְף-וּמִיד לָהֶם אֶת פְּנִימִיּוֹת כּוּנָתוֹ, שֶׁהוּא רוֹצֵה לְהָאִיר עֲלֵיהֶם הָאוֹר אֵין סוֹף בְּרוּף הוּא, לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְקַבֵּל, כִּי אֲנָשִׁים מְגַשְׁמִים מְלֵאִים עוֹזוֹנוֹת וְחֻטָּאִים חֲמוּרִים, הֵם מְאֹד מְבַלְבְּלִים, וְהֵם רְחוּקִים

לגמרי מהשגות רוחניות אלקות, ולכן אם ידברו אתם תכף-ומיד באפן פתוח גלוי אלקות, לא רק שלא יקבלו, אלא גם יתפקרו. ולכן הצדיקים מלבישים את השגותיהם בכל מיני ספורים, שהמון עם לא רחוקים מזה, ויש להם השגה בספורי דברים וחדשות העולם, ופטפוטים של מה בכך, ולאט לאט הצדיקים מלבישים בתוך הדבורים והספורים שמדברים ומספרים עם המון עם, דבורי אמונה והשגחה פרטית, עד שמחדירים בהם גם-כן השגות אלקות, ולכן מזה בא, שיש על גדולי מבחרי הצדיקים מחלקת, ומזלזלים בכבודם, כי (הושע יד): "ישראלים דרכי הוי"ה, וצדיקים ילכו בהם ופשעים יכשלו בהם"; ודרשו חכמינו הקדושים (יומא עב:): זכה — נעשה לו סם חיים, לא זכה — נעשה לו סם המות; אלו שבאמת זוכים ומכירים את האמת, נתעוררים בתשובה שלמה ותשוקה עצומה אחריו יתברך, ומתלהבים בהתלהבות גדולה מאד, ומושכים את עצמם רק אליו יתברך, אבל אלו שלא זכו, לא רק שמתפקרים ביותר, אלא גם עוד חולקים ומתלוצצים על הצדיק האמת הדבוק בו יתברך, שרצה לקרבם אליו יתברך, והם מסכנים יורדים לבאר שחת.

עב.

אדם צריך לדבר באפן פתוח עם מי שהוא פוגש מהקדוש-ברוך-הוא, בלי להתבייש, וזה בדוק ומנסה, שעל-ידי-זה הרע של הזולת יתבטל, פי

כְּשֶׁמְדַבְּרִים בְּנַעַם וְאֵהָבָה רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, אֲפִלוּ עִם
 גּוֹי, הַהִכָּרַח שְׂוִיתֵבֶטֶל, הָעֵקֶר לֹא לְהַכְנִס בּוֹכּוּחִים,
 שְׁזֵה בְּחִינַת (תְּהִלִּים צו): "סִפְרוּ בַּגּוֹיִם כְּבוֹדוֹ בְּכֹל
 הָעַמִּים נִפְלְאוֹתָיו", וְזֶה בְּדוּק וּמְנַסָּה, אִם רוֹצִים
 לְפַעַל מִשְׁהוּ בְּמִשְׁרָד שֶׁל גּוֹיִם, וּתְדַבֵּר עִם הַפְּקִיד
 דְּבָרֵי אֱמוּנָה וְרַק תְּבָרְכוּ, אִז תֵּרְאֶה אֵיךְ שְׂוִיכְנַע לְפָנֶיךָ
 בְּסוּף, וּמִכָּל שְׂכָן בֵּר יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁמְדַבְּרִים אִתּוֹ רַק
 דְּבוּרֵי אֱמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה פְּרִטִית, וּמְבָרְכִים אוֹתוֹ
 בְּרִכּוֹת, הוּא מִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, וְאֲפִלוּ אִם עֲכָשׁוּ אִינוֹ
 רוֹאֶה שׁוּם תּוֹעֵלַת מְהַדְּבוּרִים, וְלֹא פֶּעַל כְּלוּם עִם
 דְּבוּרָיו שְׁדָבֵר — הֵן עִם בֵּר יִשְׂרָאֵל וְהֵן לְהַבְדִּיל עִם
 גּוֹי עַרְל, אִךְ לְבִסּוּף תִּצָּא מִזֶּה טוֹבָה גְּדוֹלָה. וְכִמוֹ
 שְׂאֵרַע לְרַבֵּנוּ הַחֵת"ם-סוֹפֵר ז"ל בֵּימֵי בְּחֻרוֹתוֹ, שֶׁהָיָה
 בְּעִיר מִינְץ, כְּשֶׁלָּמַד אֶצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי מִיכָל שְׂוִיאַר
 ז"ל, וּבְאַכְסֵנְיָה שְׁלוֹ הַתְּגוּרֵר שֶׁם סְטוּדֵנְט צְרַפְתִּי,
 שְׁנוּצְרוּ בִּינֵיהֶם קִשְׁרֵי יְדִידוּת, עַל-יְדֵי שְׁדָבֵר אִתּוֹ
 הִרְבָּה מַעֲנִין אֱמוּנַת הַיְחוּד, וּמַעֲנִין דַּת יִשְׂרָאֵל,
 וּלְבִסּוּף זֶה הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ וְזֶה הֵלֵךְ לְדַרְכּוֹ, עֲבָרָה תְּקוּפָה
 שֶׁל אַרְבָּעִים שָׁנָה, כְּשֶׁרַחֲפָה סִכְנָה גְּדוֹלָה עַל רַבֵּנוּ
 הַחֵת"ם-סוֹפֵר זי"ע, שֶׁהָעֵלִילוֹ עָלָיו רְשָׁעִים אַרְוּרִים
 עֲלִילוֹת דָּם, וְהָאֵשׁ בְּבֵית מִשְׁפֵּט צְבָאִי, כְּמִשְׁתַּף
 פְּעֵלָה עִם סוּחְרֵי נֶשֶׁק לְאוֹיְבֵי הַמְּדִינָה, לְאַחַר הִרְבָּה
 דִּיוּנִים בְּעַת הַמִּשְׁפֵּט, נִקְרָא עַל-יְדֵי רֹאשׁ הַשׁוֹפְטִים
 לְלִשְׁכָתוֹ, וְהַזְדַּהָה לְפָנָיו כְּאוֹתוֹ סְטוּדֵנְט שֶׁשָּׂהָה
 בְּמִינְץ, כִּי רֹאשׁ הַשׁוֹפְטִים הִפִּירוּ תַכְּף־וּמִידָה, וְנִזְכָּר
 בְּכֹל הַשִּׁיחוֹת וְהַסְּפוּרִים וְהַדְּבוּרִים שְׁדָבֵר עִמּוֹ, וְזֶה

היזה פלא על גבי פלא, ותכף-ומיד הוציאו זכאי ופטריו לשלום. והייתה דרכו של רבנו החת"ם-סופר זי"ע לספר את זה לתלמידיו, איך שלא יכולים לדעת מה דבורי אמונה פועלים אצל הזולת, ואפלו אם עכשו לא רואה ישועה, לבסוף תצא לו ישועה מזה, ופרש את הפסוק (שמות לג): "וראית את אחרי ופני לא יראו", הינו שאדם לא יכול להבין את דרכי השם כי נורא הוא, אלא לאחר המעשה, כשעוברת תקופה ממשכת, אז מבינים למפרע את דרכי ההנהגה של הבורא יתברך שמו, כי הכל משגח עם מי צריך לדבר, ולכן אשרי האדם שמרגיל את עצמו תמיד לדבר עם הזולת רק דבורי אמונה והשגחה פרטית.

עג.

שמעתי מהרב החסיד ר' לוי יצחק ז"ל, שהצדיק ר' אברהם בר' נחמן טולטשינער ז"ל (בעל מחבר ספר "באור הלקוטים"), אמר לו כמה פעמים בזו הלשון: "דער אמת פון דעם רבי'ן איז אזא אמת דאס איך דארף שטענדיג אריין קוקען אין מיר, ווי בין איך אויף דער וועלט" (האמת של רבנו ז"ל היא אמת כזו, שאני צריך תמיד להסתכל בעצמי איפה אני נמצא בזה העולם); ובאמת אם נתבונן, נראה שזה דברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן סז), אשר הצדיק האמתי הוא החן והיפי והפאר של כל העולם כלו, וכשזה הצדיק שהוא היפי של כל העולם נתפרסם ונתגדל בזה העולם, אזי נפתחין

העינים של העולם, שכל מי שנכלל בזה החן האמת של זה הצדיק, דהינו שמתקרב אליו ונכלל בו, נפתחין עיניו, ויכול לראות, והעקר להסתכל על עצמו, איך שהוא אוהו בכל המדות שנמשכים מארבעה יסודות, עין שם. כי באמת דרך האדם להסתכל תמיד על מומין וחטאים וחסרונות של אחרים, ומעצמו הוא שוכח, וכעין שאמרו חכמינו הקדושים (נגעים פרק ב'): כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו; וזה טבע של האדם, שתמיד מסתכל על אחרים, ודן אותם, ואף פעם לא יסתכל על עצמו, וזה החסרון הכי גדול; כי עקר השלמות הוא רק להסתכל על עצמו, איך הוא אוהו בהד' יסודות, שמהם יוצא כל המדות רעות, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), שיש ד' יסודות: אש, רוח, מים, עפר, שמשם נמשכים כל המדות והתאוות רעות, מכח האש נמשך הפעס והרציחה, ומכח הרוח נמשכים הדברים בטלים והלשון-הרע וכל הדבורים אטורים, ומכח המים נמשכים כל התאוות רעות: תאוות נאוף, תאוות אכילה ושתייה, תאוות ממון, ומכח העפר נמשכים העצבות, המרירות והדכאון, וצריכים לראות לברר ולזכך את המדות והתאוות רעות, הבאות מד' היסודות. וזה נעשה על-ידי תורה ותפלה, כמוכא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ח'), שעל-ידי למוד תורה ללון לעמקה של הלכה, הינו ללמד פוסקים, על-ידי-זה מבררים את הטוב מהרע, וכן על-ידי שמתפלל

ומתבודד אליו יתברך, נזדבף דמו, ומתחיל להרגיש איך שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, וזוכה להכלל בו יתברך, עד שמאיר לו תמיד, ואל כל זה זוכים דיקא אם אדם מסתפל תמיד על עצמו, איך לתקן את המדות הרעות שלו, שבאים מהארבעה יסודות שנמצאים אצלו, וזו האמת של רבנו ז"ל, שאדם יהיה עסוק לתקן את המדות הרעות שלו, ויזכה להגיע אל מדות טובות.

עד.

פעם נגש אדם אל אחד מאנשי שלומנו, שהיה עני גדול מאד, שבקשי היה לו לאכל ליום אחד, ובכל שבוע היה טורח מאד שיהיה לו על צרכי שבת, כי מרב עניותו לא היה לו זמן לקדוש, ולא חלות ללחם משנה, ומכל שפן לא דגים וכו', והיה לו בית מלא ילדים, והאדם השני פדרכם של בני אדם, התחיל להטיף לו מוסר, על דא ועל הא, וזה מאנשי שלומנו שתק, כי קיים את דברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ו'): עקר התשובה — ישמע בזיונו וידם וישתק; וכשהוא לא עזב אותו, אלא ביש אותו ברבים על לא דבר, ושפף את דמו, הוא כבר לא היה יכול לסבל, וענה ואמר לו בשקט ובלחש באזנו בזו הלשון: אתה תדאג על הגשמיות שלי, ועל הרוחניות שלי אני כבר אדאג, האינך יודע שאין לי אפלו על צרכי שבת?! והלה כששמע זאת עזב אותו, וברח מרב בושה. וזה מוסר השכל לכל אדם,

שקדם שהוא הולך לומר מוסר לזולתו, הוא צריך לדאג להגשמיית של האדם, וכמו שעשה אברהם אבינו, שפתח את דלתי ביתו מארבעה רוחות העולם והאכיל אנשים. וכששבעו, אז התחיל לגלות להם את אחדותו יתברך, וזו הנהגה נפלאה מאד, לפני שהולכים לומר מוסר לזולת, ומכל שכן לבישו בברים, עליו להתבונן מה עובר על האדם, הנה האם יש לו צרות ויסורים? האם יש לו מה לאכל? כי זו סכנה גדולה מאד להגיד מוסר לבן-אדם, כי מה אתה יודע מה שעובר עליו? לה יש מכל טוב, ולא חסר לה שום דבר, וההוא מסכן, עני ואביון, יש לו בית מלא ילדים, ואין לו במה להאכיל אותם, או הוא אלמן, רחמנא לצלן, ונשאר לבד, או שאין לו ילדים, או יש לו ילד חולה בבית, או הוא בעצמו סובל יסורים, ואיך אדם יכול להוכיח את חברו? ולכן לא בחנם שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ח'), שלא כל אחד יכול להוכיח את זולתו, כי אם הוא אינו ראוי להוכיח את הזולת, הרי זה מבאיש את ריחו, ויכול להפיל אותו לעמקא דתהומא רבא, ורבים חללים הפילו אלו שהוכיחו את זולתם לא לשם שמים, סתם להציק להם, שגרמו שאלו ששמעו את תוכחתם, פרקו על לגמרי, רחמנא לצלן, ועזבו את היתהדות. ולכן צריך כל אדם לדעת, לפני שאתה הולך להוכיח את חברך, ולחטט בחסרונות והמומים שבו, תבדק קדם אם יש לאדם הנה מה לאכל? או אם יש לאדם הנה על צרכי שבת

וכו', תדאג לו קדם על הגשמיות, ואחר-כך על הרוחניות, וזה יסוד גדול לכל אדם, שישמר מאד לא להחליש את הזולת, כי אין זו האמת של רבנו ז"ל בכלל, זו אמת מלאה שקר, אמת מטעית, כי לפעמים אדם טועה בעצמו, הוא חושב שהוא מחזיק באמת, ואין זה אלא שקר, כי כבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן נא), שהשקר בא מעכירת הדמים, שמי שנעכרים דמיו, הוא חושב שהוא אוהו באמת, ואינו אלא בלו שקר; כי אדם צריך הרבה לבכות להקדוש-ברוך-הוא בדמעות שלישי, שיזכה לאמת המבררת, ולא יטעה את עצמו, כי ברגע שאדם חושב מהזולת, ודן אותו איך שהוא מלא רע וכדומה, זה כבר שקר, כי מה יש לה עם הזולת? האם תקנת כבר את עצמך? אם אתה באמת דואג כל-כך לזולת, קדם תבדק אם יש לו מה לאכל, או אם אינו בעל חוב, או סובל יסורים מרורים, ולכן צריכים הרבה לבקש מהקדוש-ברוך-הוא, לדעת מה זה אמת? כי צריכים לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, שלא יטעה אותו האמת בעצמו, כי לפעמים אדם חושב שהוא אוהו באמת, אבל הוא אינו אלא שקרן גדול, ועל זה צריכים לפל בכל יום בתפלה על הארץ בפשוט ידים ורגלים, ולבקש מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכה לאמת של הקדוש-ברוך-הוא, שזה מה שדוד המלך בקש (תהלים פו): "הורני הוי"ה דרכך אהלה באמתך", שאזכה לילה עם האמת שלך, רבנו של עולם, לא עם האמת שלי, כי האמת שלי יכולה

להיות מלאה בטעיות, וצריכים לבקש תמיד לזכות אַל נקדת האמת, כי פן ואולי הוא מטעה את עצמו. וכבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קיב): והמשכיל המבין יש לו להתפלל כל ימיו, שיזכה פעם אחת כל ימי חייו לדבר דבור אחד של אמת לפני השם יתברך בראוי, כי גם בתפלה יכולים להטעות את עצמו. ועל זה צריכים הרבה רחמים, שלא תטעה אותו האמת בעצמו, כי גם בשאדם נכנס ביאוש, ונדמה לו באמת שאבדה תקוה ממנו, וממנו כבר לא יהיה שום דבר, זה בעצמו שקר, הינו כי בודאי אדם צריך להחזיק את עצמו ללא כלום, וכמו שאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן יד), שיש ד' בחינות בעונה: א. צריך להקטין את עצמו לפני גדולים ממנו. ב. ולפני בני אדם בערכו. ג. לפני קטנים ממנו. ד. לפעמים שהוא בעצמו כנגד מדרגת עצמו, וידמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו, כמו שכתוב (שמות טז): "שבו איש תחתיו", שב תחת מקומך, וזו האמת האמתית, עם כל זאת עליו לזכר, שאפלו שהוא עשה מה שעשה, ופגם מה שפגם, עדין הוא יכול לתקן את הכל, וכמאמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קיב): אם אתה מאמין שיכולים לקלקל, תאמין שיכולים לתקן, אמת צריך להיות מבקר מכל הצדדים, לידע שהוא כלום נגדו יתברך, ותמיד יזכר את עוונותיו ואת מעשיו המגנים לפני שהוא הולך להוכיח את זולתו, אבל מצד שני עליו לזכר, שאף שחטא ופגם, הוא יכול לשוב

בתשובה שלמה אליו יתברך, והוא יתברך יקבלו באהבה, וכמו שאדם אוהב את עצמו, וכמאמרם ו"ל (סנהדרין ט): אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע, כמו-כן יסתכל על זולתו, וזה נקרא שלמות האמת, וזה מה שאמר הלל לגר שבא להתגיר, ובקש ממנו: גירני על מנת שתלמדני כל התורה כלה, כשאני עומד על רגל אחת; ענה ואמר לו הלל: דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה כלה (שבת לא): מה שאתה לא רוצה שיעשו לך, אל תעשה לזולתך, ובזה תלוי כל התורה כלה, אשר היא תורת אמת, תורת חיים.

עה.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר, שאדם צריך לבקש הרבה את הקדוש-ברוך הוא, שלא יפגס בו אפלו משהו של גאווה, ותלמידיו הקדושים העידו, שנשמתו הקדושה יצאה בפסוק: "אל תבואני רגל גאווה", ותמיד אמר, שעד הרגע האחרון אדם צריך לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, שלא תפגס בו שום ישות כלל, ופעם אחת החזיק את נבדו שהיה עוד ילד קטן (שנתגדל ונתפרסם אחר-כך בספרו "דגל מחנה אפרים"), ואמר לו בזו הלשון: דא זיצט א מענטש וואס ער הערט תורה לא מפי מלאך ולא מפי שרף, אלא מפי הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, און ער האט מורא יעדע רגע ער זאל נישט אראף פאלען אין נוקבא דתהומא רבא (כאן

יֹושֵׁב אָדָם שְׁשׁוֹמֵעַ תּוֹרָה לֹא מִפִּי מְלֶאךָ וְלֹא מִפִּי שָׂרָף, אֲלֵא מִפִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֶצְמוֹ, וְהוּא מִפְּחַד בְּכָל רִגַע שֶׁלֹא יִפֹּל בְּנוֹקְבָא דְתַהוֹמָא רַבָּא).
עַל-יְדֵי שֶׁתִּכְנַס בּוֹ אִיזוֹ יִשׁוּת וְגֵאוּת, כִּי זֶה אָבִי אֲבוֹת הַטְּמָאָה.

עו.

פַּעַם אַחַת אָמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ לְתַלְמִידָיו, כַּמָּה אָדָם צָרִיךְ לְזָכוֹת לִיגַע אֶת עֶצְמוֹ בִּיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת עֲצוּמוֹת, וְלַעֲסֹק בְּעִבּוּדוֹת קָשׁוֹת בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שְׂיִזְכֶּה לְגִלּוֹי אֱלֹהֵיו הַנְּבִיא, וְכַמָּה אָדָם צָרִיךְ לְזָכוֹת לִיגַע אֶת עֶצְמוֹ בְּכָל מִינֵי יִגִיעוֹת וּטְרָחוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁאֱלֹהֵיו הַנְּבִיא יִצְטָרֵךְ לַעֲמֹד בְּפֶתַח הַבַּיִת, וּלְבַקֵּשׁ רְשׁוּת לְהַכְּנִס, כִּי רַבּוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע הָיָה אָחִיהַ הַשִּׁילּוֹנִי, וְהוּא הָיָה רַבּוֹ שֶׁל אֱלֹהֵיו הַנְּבִיא, וְלִכֵּן בְּכָל פַּעַם שֶׁאָחִיהַ הַשִּׁילּוֹנִי הָיָה לוֹמַד עִם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע, הָיָה אֱלֹהֵיו הַנְּבִיא דוֹפֵק לוֹ עַל הַדְּלֵת, וּמִבְקֵשׁ מִמֶּנּוּ רְשׁוּת לְהַכְּנִס. וְסִיִּם הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע, שֶׁעַל-יְדֵי מַעַט גְּאוּה וַיִּשׁוּת יְכוּלִים לְאַבֵּד אֶת הַכֹּל בְּרִגַע אֶחָד. וְלִכֵּן עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חֲסִיד לַעֲת מְצֵא, שֶׁיְהִיָּה נָקִי מִיִּשׁוּת וְגֵאוּת, שְׂזֶה שְׁלֵמוֹת הָאֱמֶת, שֶׁיְהִיָּה מְכִיר אֶת מְקוֹמוֹ.

עז.

הרב הקדוש רבי דוד צבי אורבאך זי"ע, חמיו של מוהרנ"ת ז"ל היה אדם גדול במעלה נוראה ונפלאה מאד, והיה בעל מדרגה ובעל השגה גדול, ויען שהיה ראב"ד בשלש עירות גדולות: קרמיניץ, שאריגראד ומאהליב, רצה מאד שחתנו מוהרנ"ת ז"ל יהיה רב באחת הערים הנ"ל, וכשספר את זה מוהרנ"ת ז"ל לרבנו ז"ל, אמר לו רבנו ז"ל: מדוע לא?! ואז התחיל מוהרנ"ת ז"ל להתנצל לפני רבנו ז"ל, שמפחד לקחת על עצמו על הרבנות, כי יש בזה אחריות גדולה מאד. ואמר לו רבנו ז"ל בזו הלשון: "ווער דען זאל זיין רב נישט דער וואס האט מורא?" (אם בן מי צריף להיות רב, לא זה שמפחד לפסק?) ושאל מוהרנ"ת ז"ל את רבנו ז"ל: האם קבלת הרבנות הוא האמת והנכון? "דער רבי מיינט דאס מיט אן אמת?" וענה לו רבנו ז"ל: בן זהו האמת, "יא איה מיין דאס מיט איין אמת", וחזר ושאל מוהרנ"ת ז"ל את רבנו ז"ל: האם הוא האמת לאמתה? "דער רבי מיינט דאס מיט איין אמתין אמת?" ענה ואמר לו רבנו ז"ל: "דו ווילסט דעם אמתין אמת שטיי זעה אין דער זייט", "אם אתה רוצה את האמת לאמתה, אל תהיה רב", כי באמת צריכים רב, כי מי יפסק שאלות אם לא רב ירא שמים, שמאד מפחד מלפסק הלכה, שלא יבשל חס ושלום, כי היא אחריות גדולה מאד להיות רב ולפסק פסקים, כי זה ענין של דיני נפשות, ובקלות יכולים להטעות אותו, ובפרט

מי שהוא רב מטעם, שההכרח לו לפסק כמו שמכתיבים לו, אבל על-פי האמת לאמתו, מי שרק רוצה את התכלית האמתית, להכליל באין סוף ברוך הוא, הוא בורח מכל זה. וכבר אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן א'), שמי שרוצה לזכות לדבקות אמת, ולהשיג נבואה, עליו לברח מהתמנות, כי ההתמנות, מפסיק השפעת הנבואה, שהיא הדבקות והבטול אל האין סוף ברוך הוא. וכמו שאמר יהושע (במדבר יא): "אדני משה בלאם", ופרש רש"י: הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם, פי צרכי צבור הינו התמנות, מכלה ומפסיקה את השפעת הנבואה והדבקות והבטול אל האין סוף ברוך הוא.

עח.

רבנו ז"ל אמר: כשחוזרין על השקר שתי פעמים, נעשה אצלו אמת, ולא די שמטעה את עצמו, אלא הוא עוד יכול להטעות גם את אחרים בערממיותו, ולא די בזה, עד שכפי-יכול יכול להמשיך הסתרה כזאת כאלו השם יתברך מסכים עמו, בבחינת (ברכות טג.): גנבא אמחותרתא רחמנא קריא; וצריך לבקש הרבה רחמים ממנו יתברך, שלא יטעה את עצמו, ולא יטעה את אחרים, כמובא בדברי מוהר"ן ז"ל (לקוטי-הלכות, גנבה, הלכה ה', אות יא), אשר בשביל הבחירה והנסיון נתנו כח לאדם, שיכול להטעות את עצמו, וכן להטעות את אחרים, וכן

כביכול הוא יכול להתפלל ולבקש דברים ממנו
 יתברך, שהוא הפך האמת, כמו עשו שרצה להטעות
 את אביו עד שימשיך עליו את הברכות מלמעלה,
 ואף-על-פי-כן חטף ממנו יעקב את הברכות במרמה,
 עם כל זאת עשו התעקש: "ברכני גם אני אבי", עד
 שברכו "ועל חרבך תחיה", שעל-ידי-זה מתארך
 הגלות כל-כף, וזה מפלאי כח הבחירה, שאי אפשר
 לחקר בזה כלל. ולכן כל מי שרוצה לחוס על עצמו,
 עליו לבקש ולהתחנן ממנו יתברך, שלא יטעה את
 עצמו עם האמת שלו, ומכל שכן שלא יטעה את
 אחרים. ועל כלם — צריך שידע היטב, שלא יטעה
 גם כלפי מעלה כביכול, וזה נסיון מאוד גדול, כי
 לפעמים עם האמת בעצמו יכולים לטעות, ועל זה
 צריכים הרבה לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, שיזכה
 לנקדת האמת, וידע באמת את מצבו האמתי, איך
 שהוא באמת לא כלום, כי אפלו שחוזר בתשובה,
 אומר רבנו ז"ל (לקוטי-מוה"ר, חלק א', סימן ר'), שצריך
 תמיד לעשות תשובה על תשובה, כי בשעה שאדם
 אומר: חטאתי, עויתי, פשעתי, אפלו את זה אי
 אפשר לומר בבר לבב בלי פניה כלל, שזה בחינת
 (משלי כ'): "מי יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאתי", כי
 גם בזה הוא יכול להטעות את עצמו, כמו שכתוב
 (ישעיה כט): "בפיו ובשפתיו כבדוני, ולבו רחק ממני,
 ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה", וכמה
 שאדם לא יבקש על נקדה זו, שיזכה להגיע לאמת
 לאמתו, זה עדין לא מספיק, כי אדם יכול להטעות

את עצמו ואת האחרים מאד מאד, ולא עוד אלא יכול להטות את עצמו כאלו מסכימים עמו בשמים, ואחר-כך יש לו טענות כביכול למה לא עושים רצונו, והוא אינו יודע, שמטעה את עצמו מאד, וכי בשקר גדול מאד. והמשכיל המבין צריך לבקש על זה בכל יום ויום מחדש.

עט.

רבנו ו"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ג'): על-ידי צדקה ממשיכים השגחה שלמה, כי בזה שאדם נותן צדקה, הוא מאמין שהקדוש-ברוך-הוא זן ומפרנס לכל, ולכן אף פעם לא יחסר לו, כי בזה שאדם נותן לזולתו, הקדוש-ברוך-הוא משפיע עליו כפל בפלים. ולכן כל המרבה בצדקה נמשכת עליו השגחתו הפרטית ביתר שאת וביתר עז, וזאת היתה מעלת גדולי ומבכרי הצדיקים, שתמיד היו נותנים צדקה, ולא השאירו אצלם כסף מיום ליום, וחלקו את כל מה שהיה להם, כי רבנו ו"ל הפליג מאד במעלת המדרגה הזו, וספר (חיי-מוהר"ן, סימן תצט), שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע והצדיק הקדוש הרבי רבי אלימלך זי"ע, בכל יום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם, ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחברו, וזו מדרגה גדולה מאד, שלא דואגים מיום ליום, אשר זו שלמות הבטחון, ולכן על-ידי שאדם מרבה בצדקה, ממשיך עליו השגחתו הפרטית, שיודע ועד, אשר כל הכסף והזהב בא רק

מהקדוש־ברוך־הוא, וכמו שכתוב (תגי ב'): "לי הכסף ולי הזהב נאם הוי"ה צבאות"; וכשאדם יודע את כל זה, על־ידי־זה בנקל לו לתן צדקה, פי יודע שהכל ממנו יתברך, וזה בונה לו את האמונה הקדושה, פי בכל פעם כשנותן צדקה, הוא יודע שהכל ממנו יתברך, וכמו שנתן לי הקדוש־ברוך־הוא עכשו בחסד חנם, כן יתן לי בכל פעם, ועל־כן על־ידי צדקה, ממשיך על עצמו השגחתו הפרטית בכל פעם יותר ויותר, ולכן הוא דבר גדול מאוד לתת בכל פעם צדקה, וכך נמשך עליו השגחתו הפרטית, עד שעל־ידי רבוי צדקה, שמפזר את ממונו, על־ידי־זה נמשכת עליו השגחה כזו, שיש לו דעה בשמים. ולכן כל בעל צדקה, שנותן צדקה לשמה, לשם אל עולם, לעזור לעניים, יש לו כח לפעל בשמים כל מה שצריכים, ולכן היו גדולי מפרסמי הצדיקים בעלי צדקה גדולים מאוד, ועל־ידי־זה פועלים אצלו יתברך כל מה שהיו צריכים, בין בגשמי ובין ברוחני, והיו ממשיכים ישועות לנשמות ישראל.

פ.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי־מוהר"ן, חלק ב', סימן ד'), שהטבע של אדם הוא אכזרי, וכל אחד לפני שמתחיל לתת צדקה, נכנסת בו אכזריות לא לתת לזולת, וצריכים לעבד על עצמו לשבור את האכזריות ולבוא לידי רחמנות, וזה עקר העבודה הכי גדולה, פי מי שנולד בטבע של רחמנות, ונותן צדקה מחמת

רחמנות, אין זו עבודה, כי עקר העבודה להפך את טבעו, וכשאדם טבעו אכזרי, והופך את זה לטבע של רחמנות, זה עקר השלמות, וזה (מלכים א, יז): "ואת הערבים צויתי לכלכלך", כי טבעו של עורב הוא אכזרי, ונתהפך לרחמנות לכלכל את אליהו, וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבן, צריך לעבר את העבודה הזו, ולכן כל מי שרוצה לזכות לתת צדקה, עליו לידע שההכרח לו לעבר את הנסיון הגדול הזה, לשבור את הטבע הרע והאכזרי שיש לו, כי מי שלא נותן לו לבו לתת צדקה, זה מחמת רע לבבו, והאכזריות שיש בו, וההכרח לשבור את הרשעות והאכזריות שנכנסה בו מטבעו, ולרחם על הזולת, וגדל תועלת הצדקה, זה אין לתאר ואין לשער כלל, כי בשרוצים להכניס בקדשה, צריכים לפתח פתח, כי כל עבודה קדושה בעבודת השם יתברך, יש לו פתח כדי להכניס בו, אבל קשה לאדם לפתח את הפתח, ובזה שנותנים צדקה פותחים את הפתח, שזה (דברים טו): "פתוח תפתח", בזה שתפתח ידך לצדקה, תפתח פתח למעלה, וכן בכל עבודה ועבודה שאדם עובד את הקדוש-ברוך-הוא, צריך שיפתח פתח יותר רחב להכניס בו, וזה זוכים על-ידי צדקה, וככל שרוצה שיפתח לו פתח יותר רחב, עליו להרבות בצדקה, ובכל פעם שהאדם בא במדרגה יותר גבוהה, ורוצה להשיג השגה יותר עמקה, עליו להרבות בצדקה, כדי שיפתח לו פתח יותר רחב, שזה "פתוח תפתח", שבכל פעם צריכים לפתח פתח חדש, יותר רחב

ויותר עמק, אבל לפני זה צריכים להרבות יותר בצדקה, ובזה פותח פתחים חדשים, אבל זה לעמת זה גם האכזריות של האדם מתגברת עליו בכל פעם לא לתת צדקה לעני, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שמות רבה, פרשה לו, סימן ג') על פסוק (משלי ו'): "כי גר מצוה ותורה אור", ומהו "ותורה אור"? אלא הרבה פעמים שאדם מחבב בלבו לעשות מצוה, ויצר הרע שבתוכו אומר: מה לך לעשות מצוה, ומחסר את נכסיה, עד שאתה נותן לאחרים — תן לבניך. ויצר טוב אומר לו: תן למצוה, ראה מה פתיב: "כי גר מצוה", מה הנר הזה כשהוא דולק אפלו אלה אלפים קרונין וסבבין מדליקין הימנו אור במקומו, כך כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו, לכה נאמר: "כי גר מצוה ותורה אור", כי קדם שנותנים צדקה, מתגבר עליו תמיד יצרו, ואומר לו: מה לך לתת לעני, תן יותר טוב לבניך ולבנותיה, וכן יש בני-אדם, שגם לבניו ולבנותיו אינו נותן, מחמת רע לבבו, כי חושב שיחיה תמיד, על-ידי-זה הוא מחסיר גם מהם, ואין לך אכזריות ורע לב יותר מזה.

פא.

פעם אחת בא עשיר גדול אל המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע, ובכה מאד, יען שעבר עברות חמורות, ורוצה תקון לנפשו, והתחנן לפניו שיתקן אותו, ושלחו החוצה ואמר, שיחזור בעוד כמה שעות, ואז יתן לו תקון. והעשיר יצא בחוץ ובכה

הרבה, ועשה לעצמו חשבון מי יודע כמה תעניות וסגופים יתן לו הרבי להתענות ולסגף את עצמו, והיה מלא פחד, ואימה גדולה נפלה עליו, וכשחזר, אמר לו המגיד הקדוש: אני רוצה שתאכל בכל יום סעדה גדולה, דגים ובשר וכל מיני מעדנים דיקא, ותשתה בכל סעדה יין משבח, והעשיר התפלא מאוד, איזו תשובה זאת?! והוא באחת: תעשה כמו שאני אומר לך, וזה יהיה התקון שלך. והעשיר חשב שהרבי צוחק ולועג ממנו, ולכן לא רצה ללכת משם, אלא הוא בכה ואמר: רבי האם זה נקרא תשובה?! ענה ואמר לו: אם אתה תאכל בכל יום דגים ובשר וכל מיני מעדנים, ותשתה בכל סעדה יין משבח, כשיבוא אליך עני אל הפתח, ויבקש ממך צדקה, תתן לו לכל הפחות לחם יבש, אבל אם אני אגיד לך שאתה צריך להתענות, כשיבוא עני אל הפתח ויבקש ממך צדקה, תאמר לו: לך תאכל אבנים (כי המגיד הקדוש הבין, שהעשיר הוא קמצן גדול, ולא נותן פרוטה לצדקה לאף עני, ועוד מסלק אותו מביתו בבזיונות גדולים), ואז תפס העשיר את עצמו — איפה הוא אויזו? ונפלה עליו בושה גדולה מאוד, כי היתה דרכו לסלק את העניים מביתו בבזיונות גדולים, וקבל על עצמו, שמהיום והלאה לא יוציא שום עני מבלי שיתן לו צדקה.

פב.

חמיו של מוהרנ"ת ז"ל היה צדיק קדוש ונורא מאוד,

וְזָכָה לְגִלּוּי אֱלֹהֵי הַנְּבִיא, וְעוֹד לְהִרְבֵּה מִדְּרָגוֹת גְּבוּהוֹת, וְהִיְתָה דְרָכּוֹ לּוֹמֵר, שְׂאָדָם צָרִיךְ שִׁיְהִי לּוֹ בְּבֵית קֶפֶה שֶׁל צְדָקָה, וּבְכָל יוֹם וּבְכָל עֵת רְצוֹן שִׁיכְנִיס כִּמָּה מִטְּבַעוֹת בְּקֶפֶה, וּמִמִּילָא הַכֶּסֶף הַזֶּה כֶּבֶר אֵינוֹ שְׁלוֹ, כִּי הוּא כֶּבֶר נָתַן אֶת זֶה לְצְדָקָה, וּכְשִׁיבּוֹא עָנִי עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ, יוֹצִיא אֶת הַצְדָקָה מִהַקֶּפֶה וַיִּתֵּן לוֹ, וּפִרַשׁ בְּזֶה אֶת הַפְּסוּק (דְּבָרִים טו):

”נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יִרַע לְבָבְךָ בְּתַתָּךְ לוֹ”, בְּדֶרֶךְ כָּלֵל כְּשָׂבֵא עָנִי אֶל פֶּתַח בֵּיתוֹ, קֶשֶׁה לוֹ לְתַת צְדָקָה, כִּי אֵיךְ יִחְסַר מְמוֹנוֹ, וַיִּתֵּן אֶת זֶה לְעָנִי, וְכוּאֵב לוֹ הַלֵּב, אֲבָל אִם כֶּבֶר שָׁם אֶת זֶה בְּתוֹךְ הַקֶּפֶה, הַכֶּסֶף כֶּבֶר לֹא שְׁלוֹ, וְאִזּוֹ כְּשִׁיבּוֹא עָנִי יִתֵּן לוֹ מִהַקֶּפֶה, וְאִזּוֹ כֶּבֶר לֹא יִרַע לְבָבוֹ בְּנִתְנוֹ לוֹ, כִּי הַכֶּסֶף כֶּבֶר לֹא שְׁלוֹ, וְזֶה ”נָתַן תִּתֵּן לוֹ” (וְאֶלְסֵט גַּעֲבַעַן דִּי גַעְגִּיבִינַע), תִּתֵּן אֶת הַנָּתוּן כֶּבֶר, וְאִזּוֹ יְהִי ”וְלֹא יִרַע לְבָבְךָ בְּתַתָּךְ לוֹ”, כִּי זֶה כֶּבֶר לֹא הַכֶּסֶף שֶׁלְךָ, זֶה הִיָּה בְּקֶפֶה, וְזוֹ עֲצָה גְדוּלָה לְכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שִׁיְהִיָּה בְּבֵיתוֹ כִּמָּה קְפוֹת שֶׁל צְדָקָה, וּבְכָל פַּעַם יִפְרִישׁ צְדָקָה קֶדֶם הַתַּפְּלָה, וְקֶדֶם הָאֲכִילָה, וּבַעַת הָאֲכִילָה, וְקֶדֶם כָּל עֲשִׂית מְצוּהָ, וְכֵן הָאִשָּׁה קֶדֶם הַדְּלֶקֶת גְּרוֹת, וְכֵן יִתְקַבֵּץ סְכוּם הַגּוֹן בְּקְפוֹת, וּכְשִׁיבּוֹא עָנִי — יִתֵּן לוֹ בְּשֵׁתֵי יָדָיִם.

פג.

רַבְּנוּ ז' לֵאמֹר (סִפְרֵי-הַמִּדּוֹת, אוֹת צְדָקָה, סִימָן כו): יִתֵּן לְצְדָקָה בְּשֵׁתֵי יָדָיִם, וְתִהְיֶה תַפְּלָתוֹ נִשְׁמַעַת; וּבְדָבָר זֶה יְכוּלִים לְהַכִּיר כָּל חֲסִיד בְּרִסְלָב, כִּי כְּשֶׁהוּא

נותן צדקה, הוא נותן את זה בשתי ידיים, כמו שצוה רבנו ז"ל, וזה דבר גדול מאד, שמראה נדבית לבו, שנותן את זה בלב רחב ובנפש חפצה.

פד.

מוכא בזהר (נירא קד.): בשעתא דקדשא בריך הוא רחים לה לבר נש, משדר לה דורונא. ומאן איהו? מסקנא, בגין דיזכי בה. וכיון דזכי בה איהו אמשיף עליה חד חוטא דחסד דאתמשף מסטר ימינא. ופריש ארישה ורשים לה. בגין כף פד יתי דינא לעלמא ההוא מחבלא יזדהר בה. וזקיף ענוי וקמא לההוא רשימו. בדין אסתלק מניה ואזדהר בה. בגיני כף אקדים ליה קדשא בריך הוא במה דיזכי [כשהקדוש-ברוך-הוא אוהב את האדם שולח לו מתנה עני לזכות בו, וכיון שזכה בו, ונותן לו צדקה, ממשיך על עצמו חוט של חסד, וזה נמשך על ראשו, וכשיש דין בעולם, רחמנא לישזבן, והמחבל רוצה לחבל בו, אף רוצה את החוט של חסד על ראשו, אז מסתלק ממנו]; רואים מכל זה מה זה לתת צדקה לעני, ולכן כשבא עני לביתכם, תקבלו אותו בסבר פנים יפות ובשמחה גדולה, וצריכים מאד מאד לשמור לא לשלח את הבן או את הבת ולהגיד: "אבא לא בבית!" "אמא לא בבית!" כי חס ושלום, יכולים לגרם לעצמו שבאמת בבית הזה כבר לא יהיה אבא או כבר לא תהיה אמא, וצריכים להזהר בדבר זה מאד מאד, אדרבה, כשבא עני לפתח הבית

צריכים לדעת שהקדוש-ברוך-הוא שלח לך מתנה, וראה לזכות בו, ואם בני אדם היו יודעים מה זה לשמוח עם עני שבא על פתח ביתו, היתה מתחיל לרקד עם העני, ומכניסו בכבוד גדול לביתו, ונותן לו לאכל ולשתות, ואחר כך נותן לו נתינה הגונה, ואפלו שאין לך הרבה מה לתת לו, תן לו משהו, אבל אף פעם לא להוציא עני בבזיונות. וכבר אמרו חכמינו הקדושים (מדרש אנדה): מי שאינו פותח דלתו לעני, פותח דלתו לרופא; ולכן צריכים להזהר בדברים אלו מאוד מאוד, ואף פעם אסור להקניט ולבייש את העני, ואם אתה חושד בו וכו', פי יש הרבה רמאים, צבועים, שקרנים, עם כל זאת אל תוציאו בלא כלום, אלא תן לו משהו בכבוד, ותאמר לו: אם היתה לי יותר הייתי נותן לך, ואדרבה, תברך אותי שיהיה לי, ואז אתן לך כל הון דעלמא, ועל זה כדאי להשתמש עם העצה שנתן רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות אמת, סימן ב'): מתר לשנות בדבר השלום; כי לצערנו הרב יש הרבה שקרנים וצבועים ורמאים שבאים לבקש צדקה, ובאמת הם אינם צריכים, ומכל שכן בשמשותפים עם הכסף לעשות דברים רעים וכו', עם כל זאת אסור להוציא אותם בבזיונות, אלא ישנה בדבר השלום, כדי שההוא יצא עם הרגשה טובה, כי זה מאוד מסכן לגרש עני, כי אף פעם לא יכולים לדעת מי הוא העני ההגון. ולכן צריכים מאוד מאוד לשמר לא להוציא את אף אחד בבזיונות, כי זה מאוד מאוד מסכן, והרבה אנשים

נכשלו בדברים כאלו, וקבלו ענש, רחמנא לצלן, ולכן צריכים להזהר בדבר זה מאד.

פה.

אחד מאנשי שלומנו הלך לאסוף צדקה, והגיע לפתח איזה עשיר, וההוא התנפל עליו, ובזה אותו מאד, וחרפו בכל מיני חרופים וגדופים, והעני לא התפעל, אלא נטה על ימינו, והראה עם אצבעו ואמר: "אתה שומע מה שזה אומר לי?" וככל שהעשיר קלל אותו ובזה אותו, והוא באחת — מראה באצבעו לצד ימינו, ואומר: "אתה רואה איך שהוא מבזה אותי, אתה שומע מה הוא אומר לי?!" והלך לו. והעשיר מאד נבהל, ורץ אחריו, ואמר לו: אני אתן לך כמה כסף שתרצה, רק תפתר לי את הפתרון הזה — אל מי דברת? ענה ואמר לו בפשיטות גמורה: דוד המלך אומר (תהלים קט): "כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו", כל עני שבא, הקדוש-ברוך-הוא עומד על ימינו, ולכן לא אותי בזית, רק את הקדוש-ברוך-הוא, שעומד על ימיני, ולכן כל מה שקללת אותי, ובזית אותי, הראיתי והשמעתי לזה שעומד על ימיני. וכששמע זאת העשיר, נבהל מאד, ובקש ממנו סליחה. ורצה לתת לו סכום הגון, והעני לא רצה לקחת ממנו, עד שיבטיח לו שאף פעם בחייו לא יצעק על עני שבא לפתח ביתו. ובאמת צריכים להזהר בדברים כאלו מאד מאד, כשבא עני שבור ורצוץ אל פתח ביתך,

תקבלו בסבר פנים יפות, וכך אמרו חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה ל', סימן י'): העני הזה עומד על פתחך והקדוש-ברוך-הוא עומד על ימינו, דכתיב (תהלים קט): "כי יעמד לימין אביון", אם נתת לו, דע מי שעומד על ימינו ונותן לך שכרה, ואם לא נתת לו, דע מי שעומד על ימינו, פורע ממך, דכתיב (שם): "להושיע משפטי נפשו", ואם בני-אדם היו יודעים דבר זה-שבשעה שעני בא אליה הקדוש-ברוך-הוא הולך עמו, אזי היית מקבלו בסבר פנים יפות ובשתי ידיים. ורואים היום איך מזלזלים בעניים, ובפרט בתלמידי חכמים עניים ואביונים, ואחר-כך מתפלאים למה עובר על האדם כל-כך הרבה צרות ויסורים, וסובל ענשים קשים ומרים מבית ומבחוץ, אשרי מי שנוהר בדבר זה, ובפרט כשבא אליה עני בן טובים, עני תלמיד חכם, תכבדו ותיקרו בכל מיני אפנים שבעולם, כי גדל המעלה לכבד תלמיד חכם עני ולסיעו, זה אין לתאר ואין לשער כלל, כי קונה לעצמו זכות בתורת התלמיד חכם.

פו.

העני כשמסתובב על פתחי הבתים לקבץ צדקה, הוא מאד שבור, ומתרעם עליו יתברך: למה נפל בחלקו שהוא צריך להיות עני, וצריך ללכת מדלת לדלת, ולקבץ נדבות, מה הוא יותר גרוע מאלו שיושבים בביתם. ולכן על העני שורים דינים גדולים, ומי שמחרפו ומבזו, רחמנא לצלן, הדינים

עוברים עליו, וכן אמרו חכמינו הקדושים (ויקרא רבה, פרשה לד, סימן טז): אמר רבי יהודה ברבי סמון, העני הזה יושב ומתרעם — מה אני מפלוני, הוא ישן על מטתו ואני ישן כאן, פלוני ישן בביתו, ואני כאן, ועמדת אתה ונתת לו, חייך שאני מעלה עליך כאלו עשית שלום בינו לביני, הדא הוא דכתיב (ישעיה כז): "או יחזק במעזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי", וכן אמרו (מדרש אגדה) על הפסוק (ישעיה לב): "והיה מעשה הצדקה שלום", על-ידי שאדם נותן צדקה לעני, הוא עושה שלום בינו לבין המקום ברוך הוא, כי העני הזה מתרעם למה הוא צריך לכתת רגליו אל העשיר, וכשנותנים לו צדקה, עושה שלום בינו ובין המקום ברוך הוא. ולכן אשרי האדם שמקבל את פני עני בשמחה, ונותן לו בסבר פנים יפות, שעל-ידי-זה נצול מכל פגע רע וצרה ומשחית. ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש זוטא, שיר השירים א): הדורון של הקדוש-ברוך-הוא צדקה, הנותן צדקה אפלו היתה בידו עברה, ונחתם דינו לאבד, יכול להיות מקבל פני שכינה בכל יום, והקדוש-ברוך-הוא אומר למלאך של פרענות אל תגע בו. כל-כף חשובה מצות צדקה. ולכן אשרי מי שמקרב כל עני שבא לפתח ביתו.

פז.

בעיר טשעהרין היתה גר אחד מאנשי שלומנו עובד השם גדול, והיה צדיק קדוש ונורא, ודבוק

בהקדוש-ברוך-הוא, והיה תמיד מלהב מאד, ושמו
 היה ר' פנחס בן ר' יהושע, וקראו אותו: ר' פנחס
 יהושע'ס, וישב כל היום בבית-המדרש, ולמד תורה
 בהתמדה רבה מאד מאד, ומי שהיתה לו זכות, עזר
 לו ותמך בו, ובין כך עברו חמש שנים, שלא שלם
 שכר דירה, ובא בעל-הבית ורצה להוציא אותו
 מביתו, כי הוא היה חייב כפר הון תועפות, שלשים
 וחמשה רבל, ולא היה לו אפלו פרוטה לפרטה, אז
 הוא הלך אל ר' אבא'לע, שהיה עשיר גדול מאד
 בטשעהרין, שהיה מאנשי שלומנו, ושפך לפניו את
 כל לבו, שרוצים להוציא אותו מהדירה, ואין לו
 איפה ללכת, והוא צריך שלשים וחמשה רבל, ולקח
 ר' אבא'לע ונתן לו חמשה רבל, שהיה גם-כן סכום
 גדול מאד, ופטרו: זה מה שאני יכול לתת לך. והלך
 ההוא בפחי נפש, ואיך שרק הגיע לדלת, קרא לו ר'
 אבא'לע חזרה, ואמר לו: נו! קח עוד חמשה רבל.
 ועכשו לך לעוד אנשים לקבץ את השאר, והלך
 בפחי נפש, ומיד כשיצא לחדר השני (כי לר' אבא'לע
 היתה דירה מאד גדולה של הרבה חדרים), קרא לו
 בחזרה ואמר לו: נו! קח עוד חמשה רבל, וכן היה
 כמה פעמים ששלחו וחזר וקראו, עד שהשלים את
 כל הסכום של שלשים וחמשה רבל, שזה היה הון
 תועפות, וכשראה ר' אבא'לע שר' פנחס יהושע'ס
 מתפלא, ענה ואמר לו: רבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן,
 חלק ב', סימן ד'), שאדם צריך לשבור את האכזריות
 שיש בלבו, ולתת צדקה, והנה בדרך כלל כשאדם

נותן נתינה הגונה, אומר לעצמו: זהו, כי כך החליט, ואינו משנה את דעתו, וכך היה אצלי, בכל פעם החלטתי שזהו זה, כך אני נותן, אבל רציתי לשבור את האכזריות, ולכן בכל פעם הוספתי חמשה רבלי, וכך שברתי את האכזריות שבי שבע פעמים, רואים מכל זה מה זה מעלת האדם שמשבר את הרשעות והאכזריות שבלבו ומרבה בצדקה.

פח.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קטז): הנותן צדקה נצול מעברות; כי כך אמרו חכמינו הקדושים (שבת קנא): כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים. ואמרו חכמינו הקדושים (ברכות לג): כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, וכיון שמרחמים עליו, בהכרח שנותנים לו דעת, ועל-ידי-זה הוא נצול מלעשות עברות. כי אמרו חכמינו הקדושים (סוטה ג): אין אדם עובר עברה אלא אם נכנס בו רוח שטות, אבל כשיש לו דעה, נצול מעברות. נמצא, שמי שנותן צדקה, נכנס בו שכל ודעת, כי חיה אין לה רחמנות מפני שאין לה דעת ושכל, ולכן היא טורפת כל מי שבא לידה, אותו הדבר אדם שיש לו דעת ושכל, הוא תמיד מרחם על הזולת, ועוזר לו. וזו מעלת מצות צדקה, שאחד עוזר לשני, הוא לא יכול לסבל שהשני סובל, וזה מראה שיש לו שכל ודעת, וכיון שיש לו שכל ודעת, הוא אף פעם לא יבוא לידי חטאים, כי כל

החטאים באים רק שמאבד את השכל שלו, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה ט', סימן ו') על הפסוק (משלי ו'): "נאף אשה חסר לב משחית נפשו הוא יעשנה", מהו חסר לב? מכאן שאין אדם הולך אצל אשת איש עד שיצא מדעתו. וכן הוא אומר (שם): "מי פתי יסר הנה וחסר לב, ואמרה לו מים גנובים ימתקו" וגו', וכשם שהוא נקרא פתי, כך הזונה נקראת פתיה, שאינה מזנה עד שתצא מדעתה, שכן כתיב (שם): "אשת כסילות המיה פתיות ובל ידעה מה לקרא לעברי דרך" וגו', וכן רמז משה בתורה על חסרון דעתה, שנאמר (במדבר ה'): "איש איש כי תשטה אשתו", תשטה כתיב בשין (שמאלית), לומר שאינה מזנה עד שיכנס בה השטות, הוי כי תשטה אשתו. וכן אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא נשא): שנו רבותינו, אין המנאפים נואפים עד שתכנס בהם רוח שטות, שכן כתיב "כי תשטה אשתו". ורואים בחוש, שכל מי שעושה עברות, הוא מבהל ומבלבל לגמרי, ואין לו ישוב הדעת, והוא תמיד שבור ונמצא בדכאון פנימי, ואת זה אף אחד לא רואה מבחוץ, כי הוא לא מוצא ספוק בנפשו, כי בכל פעם מחפש עברות חדשות, ובין כך הוא מסתבך בכל פעם בסבוכים אחרים, עד שיש אנשים שכל כך הסתבכו וגרמו לעצמם המון צרות, ואבדו את דעתם לגמרי, ולכן בשאדם זוכה ונותן צדקה, נכנס בו דעת ושכל, ונצל מכל העברות. וזה מה שכתוב (דניאל ד'): "וחטאך בצדקה פרק", ולכן

אשרי האדם שמרבה לתן צדקה לעניים, שעל-ידי-
זה ינצל מעוונות, כי יכנס בו דעת ושכל.

פ.ט.

כְּשֶׁנֶסַע הרב הקדוש רבי שניאור זלמן מלאדי זי"ע
(הבעל התניא) אל הרב הקדוש רבי ברוך
ממעז'בוז זי"ע, שגר אז בטולטשין, כדי לישב את
המחלקת שהיתה ביניהם, נסע דרך העירות ברסלב,
הייסין וטעפליק וכו', ואז נכנס גם לבקר את רבנו
ז"ל, ובאותו מעמד היה שם עשיר גדול בשם משה
חינקעס, ואמר לו רבנו ז"ל: "תן צדקה לתלמיד חכם
אמת" (גיב צדקה פאר א אמתן תלמיד חכם). ונתן
להרב הקדוש ה'בעל התניא' זי"ע רענדל זהב על
השלחן, ענה ואמר רבנו ז"ל לעשיר: "זה נותנים
לתלמיד חכם אמת" (דאס גיט מען פאר א אמתן
תלמיד חכם?) ונתן עוד רענדל. וכשראה שרבנו ז"ל
עדין מתפלא עליו, נתן עוד רענדל, והבחין שרבנו
ז"ל עדין מתפלא עליו, ונתן עוד רענדל, עד שנצטבר
לעשרה רבל זהב, (שהיה הון תועפות). אז לקח רבנו
ז"ל, והוריד בידו את העשרה רבלים של זהב לתוך
ידו של הרב הקדוש ה'בעל התניא' זי"ע (א ראפ
גישארט פון טיש). ורבנו ז"ל דבר עמו אז הרבה מאד,
ואחר-כך לווהו אנשי העיר עד מחוץ לעיר, ורבנו ז"ל
ישב עמו בעגלה אחת, וכל אנשי העיר לוו אותם
ביחד, והלכו אחר העגלה. ואז שאל אותו רבנו ז"ל:
העולם אומרים שיש לכם שמונים אלף חסידים.

ענה ואמר לרבנו ז"ל: לי יש חסידים מלמדים רבים, ולכל אחד יש המון תלמידים, וכל מלמד יש לו קפה של צדקה שנותן עבורי, ובדאי כל אלו שנותנים צדקה עבורי לא יחלקו עלי. רואים מזה, שמי שנותן צדקה עבור צדיק, הוא כבר אף פעם לא יחלק עליו, כי הנותן צדקה נשלם ודעתו. ואמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות צדקה, סימן מד): על-ידי הנדיבות יבוא לאהבת הצדיקים; וזה בשנותן סתם צדקה, ומכל שכן בשנותן צדקה להצדיק בעצמו, תכנס בו אהבה, ויאהב את הצדיק. ורבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ע'): הנותן צדקה להצדיק, כבר רואה ברכה; כי הצדיק הוא בחינת עפר, כי הוא ענו ושפל ומשים עצמו בעפר, וכתוב: "ועפרות זהב", שכל ההשפעות נמשכות מעפר, ועל-כן אם נותנים צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד, כי הוא בחינת זריעה על העפר, שמצמחת כפל כפלים, כמו שכתוב (הושע י'): "זרעו לכם לצדקה, קצרו לפי חסד".

צ.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רא): סגלה לחלי נופל, רחמנא לצלן, לפזר צדקה, כי (תהלים קיב): "פזר ג'תן ל'אביונים", ראשי תבות "נפל", כשהיה מוהר"ן ז"ל ושאר אנשי שלומנו, בטשרנוביל על החתנה שהיתה שם בין הבת של הרב הצדיק רבי אהרן מטשרנוביל זי"ע, עם רבי ישראל בנה של שרה בת רבנו ז"ל, שאל הרב

הקדוש רבי מרדכי זי"ע את מוהרנ"ת ז"ל: "מה אומר רבכם על ענין חלי נופל", כי אחד מבניו היה לו חלי זה, רחמנא לצלן. ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל מה שאמר רבנו ז"ל: "פ'זר נ'תן ל'אביונים", ראשי תבות: "נפל", כששמע זאת הרב הקדוש רבי מרדכי זי"ע, ענה ואמר: "אם כך צריכים אנו להתחיל מחדש לפ'זר צדקה" (אויב אזוי דארפן מיר אויפסניי אנהויבן צו טיילן צדקה). כי הוא היה בעל צדקה במעלה גדולה מאד, והיה מחזיק המון צדיקים נסתרים, עם כל זאת כששמע מהעצה הזו אמר, שעכשו יתחיל לתת עוד יותר, ובאמת חלי נופל, זה לא רק בגשמיות, רחמנא לצלן, שהיא מחלה מאד קשה, אלא יש גם ברוחניות חלי נופל, שהנה אדם בוער להקדוש-ברוך-הוא, והנה הוא נופל ירידה אחר ירידה, כי הדמים מתיזים אל תוף המח, על-ידי רבוי הדבורים דברים בטלים שאדם מדבר, שזה גורם לו לפל ברוחניות, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן בט), והתקון לזה להרבות בצדקה, עין שם.

צא.

פעים אחת לפני התפלה, כשהיה מוהרנ"ת ז"ל עומד מוכן להתעטף בציצית, והיתה הטלית עדין מנחת על כתפו כנהוג, בא אחד וספר לו ספור, מרבי ייבי מאוסטר'הא זי"ע, תלמידו של התולדות הקדוש רבי יעקב יוסף זי"ע, שפעם הלך רבי ייבי

לְאֶסֶף צְדָקָה, וְנִכְנָס לְבֵית עֲשִׂיר אֶחָד לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ
 כֶּסֶף לְצְדָקָה, וְלֹא רָצָה הָעֲשִׂיר לָתֵת לוֹ, וְהִלֵּךְ מִמֶּנּוּ
 רַבִּי יִיבִי, וַעֲשֵׂה אִיזוֹ מִצְוָה, וְהִלֵּךְ אַחֲרֶיךָ שׁוֹב לְבֵית
 הָעֲשִׂיר, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עוֹד פַּעַם צְדָקָה, וְהַפַּעַם נָתַן לוֹ
 צְדָקָה. וְהִסְבִּיר רַבִּי יִיבִי הַטַּעַם בְּזֶה, שֶׁמִּקְדָּם לֹא נָתַן
 לוֹ צְדָקָה, וְעִכְשָׁיו הוּא כֵּן נָתַן לוֹ, מִפְּנֵי שְׁעַל-יָדֵי
 עֲשִׂית הַמִּצְוָה שְׁעָשָׂה, קָבַל פָּנִים חֲדָשׁוֹת, וְעַל-כֵּן
 כִּשְׁבַקֵּשׁ צְדָקָה מִהָעֲשִׂיר לְאַחַר שְׁעָשָׂה מִצְוָה, אִזּוֹ נָתַן
 לוֹ הָעֲשִׂיר כְּמוֹ שְׁבַקֵּשׁ, כִּי בְּכָל פַּעַם שְׁעוֹשִׂים מִצְוָה
 נִשְׁתַּנָּה פָּנָיו, וְלָכֵן קִדְּם לֹא רָצָה לָתֵת לוֹ הָעֲשִׂיר
 צְדָקָה, אֲבָל אַחַר שְׁעָשָׂה מִצְוָה נִשְׁתַּנּוּ פָּנָיו לְטוֹבָה,
 וְאִזּוֹ כָּבַר הָיָו לוֹ פָּנִים אַחֲרוֹת, וְלָכֵן הוּא נָתַן לוֹ צְדָקָה,
 וּכְשֶׁשָּׁמַע מִזֶּה רַבִּי יִיבִי "ל אֵת הַסְּפּוֹר הַזֶּה, הִתְלַהֵב
 מְאֹד מְאֹד, וְתַכְּף-וּמִיד עֵטֶף בְּהִתְלַהֲבוֹת אֵת עֲצָמוֹ
 בְּטָלִית, וְאַחֲרֶיךָ כְּשֶׁהָיָה כָּבַר מֵעֵטֶף עִם הַטָּלִית,
 כְּשֶׁגָּלָה אֵת פָּנָיו, אָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ שְׁעַמְדוּ עַל
 יָדוֹ: "נִכּוֹן יֵשׁ לִי כָּבַר עֲתָה פָּנִים אַחֲרוֹת" (אֵינִי אִיךָ
 הָאֵב שׁוֹיִן אֵי־צִטָּעֵר אֵ אֲנִדְעֵר פָּנִים). כִּי בְּאֵמֶת כְּשֶׁבֵר
 יִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה מִצְוָה, הוּא מְקַבֵּל פָּנִים אַחֲרוֹת לְגַמְרֵי,
 וּבִפְרָט כְּשֶׁאֲדָם נוֹתֵן צְדָקָה לְזוּלָת, אִזּוֹ הוּא מְקַבֵּל
 פָּנִים דְּקִדְּשָׁה, וּבִפְרָט כְּשֶׁנוֹתֵן לְעֵנִי עַל שַׁבָּת, שְׁאִזּוֹ
 נִשְׁלַמְתָּ צוּרְתוֹ לְצוּרַת אָדָם, וְכַמוֹבֵּא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ יִיבִי
 (לְקוּטֵי-מוֹהֲרֵי, חֶלֶק א', סִימָן נו).

צב.

פַּעַם אחת ספר הבעל-שם-טוב הקדוש לתלמידיו הקדושים ספור אחד מעשיר וספור אחד מעור, הספור מהעשיר, כִּן הִיָּה המעשה: שְׁהִיָּה עשיר גדול וְהִיָּה מִפְרָסָם לְקִמְצָן גָּדוֹל, שְׁלֹא רָצָה לְתַת פְּרוּטָה אַחַת לְעֲנִיִּים, וְהָיוּ כָּלֵם מְקַלְלִים אוֹתוֹ בְּכָל מִיָּנִי קָלְלוֹת שֶׁבְעוֹלָם, וּכְשֶׁנִּפְטָר, שְׁלָמוֹ לוֹ כְּגִמּוּלוֹ, שִׁבְּזוּ אוֹתוֹ כֹּל הַזְּמַן, וּבְקִשֵׁי קָבְרוּ אוֹתוֹ בְּבִזְיוֹן גָּדוֹל מְאֹד, כִּי אָמְרוּ, שְׂאָדָם קִמְצָן בְּזָה לֹא מְגִיעַ לוֹ שׁוֹם כְּבוֹד הַמֵּת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. וְהִנֵּה תִכְּף כְּשֶׁנִּפְטָר, נַעֲשֶׂה לְהַמּוֹן עֲנִיִּים חֶשֶׁךְ בְּעִינַיִם, כִּי בַעַל הָאֵטְלִיז הִפְסִיק לְתַת לְעֲנִיִּים בְּשֶׁר, וּבַעַל הַמֵּאֲפִיָּה הִפְסִיק לְתַת לְעֲנִיִּים חִלּוֹת וְלֶחֶם, וּבַעַל הַיִּרְקוֹת הִפְסִיק לְתַת לְעֲנִיִּים יִרְקוֹת, וְכֵן כָּל הַבְּעָלִי עֲסָקִים שְׁהָיוּ מִחֻלְקִים בְּחָנָם לְעֲנִיִּים, פְּתָאֵם הִפְסִיקוּ לְחַלֵּק, וּכְשֶׁבָּאוּ אֲלֵיהֶם בְּטַעֲנוֹת, עָנָה כָּל אֶחָד וְאָמַר לְעֲנִיִּים: מָה אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת לָךְ? הָעֵשִׂיר הִזָּה כָּבֵר מֵת, וְאִין מִי שִׁישְׁלָם, כִּי הָעֵשִׂיר הִזָּה הִשְׁבִּיעַ אֶת כָּל אֵלָה שֶׁחֻלְקוֹ לְעֲנִיִּים בְּשֶׁר וְחִלּוֹת וְלֶחֶם וִירְקוֹת, שְׁלֹא יִגְלוּ מִי נוֹתֵן אֶת זֶה, כִּי רָצָה לְתַת צְדָקָה בְּאִפְן בְּזָה שְׁשׁוֹם בְּרִיָּה לֹא תִדַע מִזֶּה, וְאִדְרָבָה, שִׁיחֲזִיקוּ שְׁהוּא קִמְצָן גָּדוֹל, וְלֹא רוֹצֶה לְתַת צְדָקָה, וְעַכְשָׁו בִּיּוֹן שֶׁנִּפְטָר מִן הָעוֹלָם הַתְּגַלָּה הַכֹּל. וְהַסְפּוֹר מִהָעוֹר כִּן הִיָּה הַמַּעֲשֶׂה: הִיָּה בַעַל מְנַגֵּן, שְׁהִיָּה מְנַגֵּן עַל כְּלֵי זָמֵר בְּחַתְנוּת, וַיַּעַן שֶׁבְדָרְךָ כָּלֵל בְּחַתְנוּת יֵשׁ הַרְבֵּה נָשִׁים, וְלֹא רָצָה לְהַכְשֵׁל בְּרֵאיוֹת אֲסוּרוֹת, וְלָכֵן עָשָׂה

את עצמו עור וכסה את עיניו, וכל החיים שלו חשבו כלם שזה נגן עור, כי כף הכירו אותו, וכשנסתלק התגלה הסוד, שבאמת לא היה עור, אלא מפני שרצה לשמור את עצמו לא להכשל בראיות אסורות, ולכן עשה את עצמו עור, וכסה את עיניו. וסים הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: עכשו תענו לי מי יותר גדול, זה שעשה עצמו עור כל החיים, כדי לא להכשל בראיות אסורות, או זה העשיר שקבל על עצמו כל ימי חייו להיות סופג בזיונות חרופים וגדופים וקללות מענייים? והיו התלמידים מאד מתלהבים משניהם, ואמרו ששניהם היו בעלי מדרגות גבוהות מאד, ענה ואמר להם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שגם למעלה בשמים אי אפשר להכריע מי מהם יותר גדול. רואים מכל הספור הזה איך יש צדיקים קדושים נוראים ונפלאים כאלו, שיכולים להעלים ולהסתיר את עצמם מכל העולם, ועוד יחשדו עליהם בדיוק ההפך, וזה עקר השלמות בזה העולם, שאדם יהיה צדיק קדוש וטהור דבוק בדבקות אמת בו יתברך, ויהא בטל ומבטל באין סוף ברוך הוא, ומבחוץ לא יפירו עליו שום דבר.

צג.

רבנו ז"ל אמר (חיי-מוהר"ן, סימן תקסב), שזמן נתינת צדקה בארץ ישראל הוא באדר, ויש לומר הטעם, כי עקר קלפת עמלק היא להכניס ספקות באדם, כמו שכתוב (שמות יז): "ויקרא שם המקום

מִסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת הַיְיָ לֵאמֹר הִיֵּשׁ הַיְיָ בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין, וַיָּבֵא עִמְלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְיָדִים, וּמוֹבָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן מ"ח), אֲשֶׁר בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל אִיִּהִי רִיב, כִּי שָׁם מִתְגַּלֶּה אֲמֵת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּכְשֶׁמִּתְגַּבְּרִים לְשׁוֹנוֹת שֶׁל עֲבוּרִים, חֵס וְשְׁלוֹם, אֲזִי הַשְּׂכִינָה הִיא רִיב עִם קָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כַּמוֹבָא בְּתַקּוּנִים (תַּקּוּן כ"א): "שָׁמְעוּ הָרִים רִיב", דְּאִיִּהִי רִיב עַל בְּנֵהָא בְּגִלּוּתָא, כִּי כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר הַשֶּׁקֶר, נַעֲשֶׂה מִ"רַבִּי" רִיב", אֲזִי אִיִּהִי רִיב עַל בְּנֵהָא שְׁגָלוֹ מִשְׁלַחַן אָבִיהֶם וּמֵאַרְצָם יֵצְאוּ; נִמְצָא, כְּשֵׁיֵשׁ רִיב שֶׁל הַשֶּׁקֶר, כִּי מֵצֵד הַקָּדְשָׁה יֵשׁ תְּמִיד אַחַדוֹת, וְלִהְפֹךְ מֵצֵד הַטְּמֵאָה יֵשׁ פְּרוּד, שְׁזֵה קִלְפַת עִמְלֶק, כִּי הִרְגַע שְׁהִיּוּ מְרִיבוֹת בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, כְּבָר בָּא עִמְלֶק וְהַכְּנִיס סְפָקוֹת בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל — "הִיֵּשׁ הַיְיָ בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין", וּכְדִי לְתַקֵּן אֶת זֶה צְרִיכִים לְהַרְבוֹת בְּאַחַדוֹת, וְאֵין עוֹד דְּבַר שֶׁמֵּאֲחַד אֶת בְּנֵי אָדָם כְּמוֹ מִצּוֹת צְדָקָה, שֶׁהַעֲשִׂיר עוֹזֵר לְהַעֲנִי, וְזֵה מַה שֶּׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (הַשְּׂמֻטוֹת חֲנִי-מוֹהַר"ן): אַדְרָר רֵאשֵׁי תַבּוֹת (תְּהִלִּים קִיט): "רֵאשׁ דְּבִרְךָ אֲמֵת", כִּי הִרְגַע שְׁאָדָם נוֹתֵן צְדָקָה לְזוּלַת, הוּא כְּבָר אוֹחוֹ בְּאֲמֵת, כִּי הַצְּדָקָה שְׁאָדָם נוֹתֵן לְזוּלַת, אֶפְלוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לְשִׁמָּה, עַל-כָּל-פָּנִים הַעֲנִי נִהְנֶה מִזֶּה, וְאֵין לָהּ אֲמֵת יוֹתֵר גְּדוּלָה מִזֶּה שְׁעוֹזְרִים לְעַנִּי, וְלָכֵן דִּיקָא בְּאֲדָר, אֲזִי זְמַן נְתִיבַת צְדָקָה בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, לְעֹזֵר לְעַנִּי אֶרְץ יִשְׂרָאֵל, וְזֵה אַדְרָר — נוֹטְרִיקוֹן אֶל"ף: אֵלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, דְּלִ"ת, רִי"ש,

מלשון דל ורש, כי ברגע שמחדירים אמתת מציאותו יתברך בתוך הדל והרש, נעשה שמחה, שזה סוד אדר. וזה שאמרו חכמינו הקדושים (ביצה טו): אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר בן רבי שמעון, הרוצה שיתקומו נכסיו יטע בהם אדר, הינו בנ"ל, שיתקומו נכסיו של עולם בתוך הדל והרש, ואז יתקומו נכסיו, כי יש לו מאה רוצה מאתים, שזה עקר העניות, מה שאין בן עקר העשירות הוא השמח בחלקו, ולכן בו ברגע שאדם נוטע אדר, שהוא אלוף של עולם, בתוך הדלת והרי"ש, זוכה לשפע כפול, וכבר לא חסר לו שום דבר. ולכן על-ידי שמרבים בצדקה ובפרט לעניי ארץ ישראל, זוכים למחות את עמלק, ומפכים את הרי"ש של אחר, אל הדלת של אחר, ונעשה היחוד השלם.

צד.

רבנו ז"ל הוכיח את אנשי שלומנו מאד, ואמר להם בזו הלשון: "עפ"י טוט איר גאר קיין מצוות ניט" (אתם לא עושים במצוות), וכונתו היתה, שאנשי שלומנו ילכו לקבץ נדבות ולעסוק בגמילות חסדים (שיחות-הר"ן, סימן רנח); ולכן עסקו אנשי שלומנו היקרים במשך כל הדורות לקבץ נדבות, ולחלק לעניים, ואני בעצמי עוד זכיתי להפיר הרבה מאנשי שלומנו, שהיו הולכים פעם בשבוע לקבץ נדבות, ואנשים חשבו שלוקחים את הכסף לעצמם, וגם קבלו הרבה בזיונות, ואף-על-פי-כן הם לא

הסתכלו על שום דבר, אלא קימו את רצון רבנו ז"ל, והלכו לאסוף צדקה עבור עניים, והיתה להם רשימה ארבה של עניים, וחלקו בכל ערב שבת לעניים אלו כסף מזמן, וכן מצרכי מזון לצרכי שבת: יין, דגים, בשר וחלות וכו'.

צה.

הפּרְתִּי את אחד מאנשי שלומנו בשם ר' שמואל מרדכי קורנבליט ז"ל, שהוא בעצמו היתה לו חנות מנפקטור (סוחר בדים), והיה הולך בכל יום חמישי לאסוף צדקה בכל הבתי כנסיות, ונגש אל כל אחד, ובקש: "א נדבה פאר שבת" (נדבה עבור שבת), והיו הרבה מאד שנתנו לו, והיו כאלו שנתנו לו המון בזיונות, כי אמרו לו: תתביש, לך יש לה חנות, ואתה סוחר, ואיך אתה לא מתביש לאסוף כסף? כי חשבו שהוא לוקח את זה לעצמו, ובאמת היתה לו רשימה ארבה של עניים, שהיה מחלק להם צדקה בהצנע גדול, ואף אחד לא ידע מזה, והוא אף פעם לא ענה לאנשים שבוז אותו.

צו.

ושמעתי מאנשי שלומנו על הרב החסיד ר' אפרים'ל זצ"ל, שהיה איש צדיק וקדוש, וענו גדול מאד, והיתה דרכו בכל יום חמישי להסתובב בכל הבתי כנסיות, והפּרְתִּי פניו ענתה

עליו, כאלו הוא עני גדול, שאין לו על צרכי שבת, ובלי לבקש כל אחד הרגיש זכות לתת לו, וכך קבץ סכום גדול, ובהצנע היה מחלקם לעניים על שבת, ואף אחד לא ידע מזה, וכלם חשבו שנותנים רק עבורו, ובאמת זה נקרא שלמות הצדקה, שהנותן לא יודע למי הוא נותן, והמקבל לא יודע ממי הוא מקבל.

צז.

הרב החסיד ר' משה גלידמן ז"ל (הנקרא ר' משה טשענסטכובר) בשהגיע לארץ ישראל, היה יושב באיזה בית-מדרש צנוע כל השבוע, ולמד שם בהתמדה גדולה מאוד, וכן התבודד הרבה עמו יתברך, ובכל יום חמישי היה יוצא לרחוב יפו, והיה מתחיל ללכת על צד ימין מהדאר הראשי עד מחנה יהודה בכל חנות וחנות, ואחר-כך חזר מצד שמאל אותה דרך חזרה, והיה אומר: "צדקה לכבוד שבת", ומי שנתן לו צדקה, היה אומר לו 'תודה', ומי שלא נתן לו, אמר לו גם כן 'תודה', והוסיף ואמר לו: אתה לא הדור שלי, והלך לו, ולא הסתפל על הבזיונות שבוז אותו, והיתה חנות אחת, שהבעל-הבית היה איש רע ובליעל, ובכל שבוע בשהוא רק נגש אל החנות ההיא, כבר הקדים אותו עם שלל קללות ובזיונות, והוא בתמימות ענה לו: "תודה, אתה לא הדור שלי", פעם אחת הבעל-הבית של החנות כבר לא היה יכול להתאפק, ושאל אותו: מה זה שאתה

אומר לי בכל שבוע: "תודה, אתה לא הדור שלי?" ענה ואמר לו ר' משה ז"ל: הכסף שלי נמצא בכל החניות, וינען שחטאתי, אני צריך ללכת ולכתת את רגלי ולאסוף את כספי, ומי שלא נותן לי, סימן שאין כספי מנח אצלו, וכמו שהדאר חלקו את השכונות לאזורים, ובכל אזור יש שם דור אחר המחלק את הדאר, האם שנה שאדם יתנפל על דור של אזור אחר ויצעק עליו: למה אתה לא מביא לי דאר? אותו דבר מי שלא רוצה לתת לי, סימן שאין הכסף שלי אצלו, ולכן אני אומר לו "תודה, אתה לא הדור שלי", והוא אמרו בתמימות ובפשיטות כזו, עד שנתהפך לב בעל החנות, ובכל יום חמישי כבר עמד בדלת וחכה אליו, ונתן לו סכום הגון לצדקה.

צח.

בעיר טיראויצע הייתה חבורה גדולה מאנשי שלומנו עובדי השם, ממש בעלי מסירות נפש, הן בהתבודדות, והן בלמוד תורה הקדושה, והעולה על הכל הצטינו במדת הצדקה, והיה להם ארון שלם עם מעילים, ארנז שלם עם נעלים ומגפים וכו', וכל עני שהיה צריך איזה מלבוש, או איזה זוג נעלים, ידע שהכתבת היא לנסע לעיר טיראויצע, ובימים ההם העניות והדחקות הייתה נוראה ואימה, ולכן זה היה חסד גדול לתת לעני מעיל או נעלים וכו', ראש החבורה היה ר' סנדר ז"ל, שהוא היה סוחר בדים, אבל גם עובד השם גדול, משהו מיחד,

הִיָּה מִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם בְּקוֹלֵי קוֹלוֹת, וּבְהַתְּלַהְבוֹת
 עֲצוּמָה, וְכָל תְּפִלָּה מֵהַשֵּׁלֶשׁ תְּפִלוֹת: שַׁחֲרִית, מִנְחָה,
 עֶרְבִית, לְקַחַהּ לֹא הִרְבָּה זְמַן מְרַב דְּבָקוֹתוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ,
 עִם כָּל זֹאת עָקַר עֲבוּדָתוֹ הִיָּתָה צְדָקָה, שֶׁהִיָּה מְעוֹרָר
 אֶת כָּל אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ בַּפְּרָטִיּוֹת, וּמֵאַנְשֵׁי עִיר
 טִירָאוּיָצֵעַ בְּכָל־לַיּוֹת, שִׁיתָנוּ צְדָקָה לְעֲנִיִּים, וְכֻלָּם רָאוּ
 אֶת טֹהַר לְבָבוֹ, וְאִיךָ שִׁכְוָנָתוֹ הִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם. וְלִכֵּן
 נָתַנוּ לוֹ בְּשִׁפְעוֹ, וְהוּא חִלַּק אֶת זֶה לְעֲנִיִּים. וְהִיָּתָה
 דְּרָכָם שֶׁל עֲנִיֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שָׂאֵם הֵם צְרִיכִים
 בְּתַחֲלַת הַחֲרָף עֲצִים וְכוּ', אוּ בְּגָדִים וְכוּ', וְאַפְלוּ כֶּסֶף
 עַל הַחֲרָף הַקָּר, הָיוּ נוֹסְעִים לְעִיר טִירָאוּיָצֵעַ, וְדָבַר זֶה
 אִי אֶפְשָׁר לְתַאֵר וּלְשַׁעַר אִיךָ שָׂאָדָם שֶׁהִיָּה סוֹחֵר, עִם
 כָּל זֹאת בְּעַר לְבָבוֹ בְּתַבְעֵרָה עֲצוּמָה אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ,
 וְהִיָּה רְגִיל לֹאמַר בְּכָל נְסִיעוֹתָיו שְׁנוֹסֵעַ, כְּגוֹן
 לְבִרְדִּיטְשׁוֹב אוּ לְשָׂאֵר מְקוֹמוֹת לְקִנּוֹת סְחוּרָה:
 "בְּאֲמַת בְּכָל נְסִיעוֹתַי אֲנִי נוֹסֵעַ לְאוּמָן, רַק בְּדֶרֶךְ אֲגַב
 אֲנִי עוֹבֵר בְּעִירוֹת אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ". וְלֹא פֶּעַם קָרָה, שֶׁסָּבַב
 אֶת דְּרָכּוֹ לְאוּמָן קָדָם שְׁנוֹסֵעַ עֲבוּר מִסְחָרוֹ, וְהִיָּה רְגִיל
 לֹאמַר, שֶׁהַכְּתָבַת לְכָל הַיְּשׁוּעוֹת זֶה בְּאוּמָן, שֶׁם יֵשׁ
 רַבֵּי שְׁפוֹתַח אֶת הַפֶּה שֶׁל כָּל אֱלֹם, וּמֵרָאֵה לוֹ אִיךָ
 לְדַבֵּר רַק אֶל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּבְרָגַע שָׂאָדָם מְדַבֵּר
 עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא כְּבָר נוֹשֵׁעַ. אֲבָל הַמְּפַתַּח לְדַבֵּר אֶל
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה מְקַבְּלִים אֲצֵל רַבְּנוּ ז"ל בְּאוּמָן,
 וַיְסוּד הַיְּסוּדוֹת אֲצֵלוֹ הִיָּה שְׁמָחָה, שְׁתַּמִּיד שְׂמַח
 אַנְשִׁים, וְהִיָּה רוֹקֵד עִמָּהֶם, וְכָךְ חִזַּק וְעוֹדֵד וְשִׂמַּח אֶת
 כָּל הַנְּשֻׁבָרֵי לֵב, וְכֵן בְּשֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּמִסְחָר עִם

עשירים הִיָּה לֹקַח אוֹתָם לְרִקּוּד, וְרִקְדוּ אִתָּם בְּהַתְּלַהֲבוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד, וְהָיָה מוֹרִיד אֶת הַכּוֹבֵעַ הָעֲלִיּוֹן, וְשָׁם אֶת זֶה בְּאִמְצַע הַמַּעְגָּל, וְכָל הָעֲשִׁירִים זָרְקוּ לָשֵׁם צְדָקָה בְּשֹׁפֵעַ, כִּי מֵרַב שִׁמְחָה שֶׁהַכִּנִּיס בָּהֶם, וְדָבַר אִתָּם דְּבוּרֵי אֲמוּנָה וְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, פָּתַח לָהֶם אֶת לִבָּבָם, וְכֻלָּם נִתְּנוּ בְּעֵין יָפָה.

צ.ט.

ספר לִי הָרַב הַחֲסִיד ר' לִוִי יִצְחָק ז"ל, שִׁפְעָם אַחַת חָלָה חֲמִיּוֹ ר' אֶהְרֵן קוֹבְלִיטְשֶׁר ז"ל, שֶׁהָיָה יְדוּעַ וּמְפָרְסָם כְּעוֹבֵד הַשֵּׁם גְּדוֹל מְאֹד, וְהָיְתָה דְרָכּוֹ לְהַתְּבוֹדֵד הַרְבֵּה בַּיַּעַר, וְהָיָה אֶרֶע שְׁנַחֲלָה עַד מְאֹד, וְהָיָה כְּבָר גּוֹסֵס, רַחֲמָנָא לְצַלּוֹן, וְזָרְזוּ וְהִבִּיאוּ אֶת הַחֲבֵרָה קְדִישָׁא שִׁיְהִיּוּ מוֹכְנִים, וְהָיָה נִכְנָס אֶחָד מִהַחֲבֵרָה קְדִישָׁא, וְאָמַר לְחֲבֵרָיו: מִיָּד כְּשֶׁנִּכְנַסְתִּי פָתַח אֶת הָעֵינַיִם, וְנַעֲשֶׂה לוֹ יוֹתֵר טוֹב, בּוֹאוּ וּנְחַכֶּה עַד שֶׁנֶּאֱמַר אֶת הַפְּסוּקִים, וְנִגַּשׁ אֵלָיו, וְלַחֵשׁ בְּאָזְנוֹ: "אֶהְרֵן! אֶהְרֵן! אַתָּה זוֹכֵר אוֹתִי?" פָּתַח חֲמִיּוֹ אֶת עֵינָיו, וְהִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל עָלָיו, וְהוּא בְּאַחַת צוּעֵק: "אֶהְרֵן, אֶהְרֵן, תִּתְעוֹרֵר, תִּרְגִּישׁ טוֹב", וְהוֹטֵב לוֹ, וּבֵין כֶּף הֵלְכוּ כָּל הַחֲבֵרָה קְדִישָׁא, וּבִבְקָר כְּבָר יָשַׁב עַל הַמַּטָּה בְּרִיא וְחֹזֵק, וְהָיָה כָּל הַסְּפּוֹר הַזֶּה לְפָלֵא בְּעֵינַי כָּל הַמְּשַׁפָּחָה, וּבְעֵינַי כָּל הַשְּׂכָנִים, וְשָׂאֵלוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה מַה קָרָה? אֵיזָה לַחֵשׁ אֲמַרְתָּ? וְסִפֵּר לָהֶם כֶּף: לְפָנַי הַרְבֵּה שָׁנִים הָיִיתִי בְּחוּר גְּלִמּוּד וְעֵרִירִי, וְלֹא הָיָה לִי אֶף אֶחָד, וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זָכָה אוֹתִי

להתחתן עם נערה יתומה, אבל לא היה לי במה לפרנס אותה, ובפרט שנולד לי הבן הראשון, לא היה לי אפילו מזון סעדה אחת, ונגשתי אל ר' אהרן ז"ל, ואמרתי לו בזו הלשון: "אהרן היקר, אין לי פרנסה, אני התחתנתי, ואני נמצא במצב מאוד קשה". ושאל אותי: "במה אני יכול לעזור לך?" עניתי ואמרתי לו: "אני רוצה להיות עגלון". ואמר לי: "ובכן?" והשבתי לו: "אין לי כלום, אני רוצה סוס ועגלה להיות בעל עגלה, ולהתפרנס מזה". ואיך ששמע, אמר: "אל תדאג, הכל יסתדר". ור' אהרן קיבליטשער ז"ל הלך ואסף כסף ולוה כספים ונכנס בחובות, ולא נח ולא שקט עד שקנה לי סוס ועגלה, שתהיה לי פרנסה, ומאז, תהלה לאל, זו הפרנסה שלי, וכנראה שברגע שנכנסתי, נתעורר למעלה בשמים המצוה שעשה עמי, שהצילני אז מלגוע ברעב, ובזכות זה נעשה לו טוב, עד שלמחרת נעשה לו יותר טוב, עד שהבריא לגמרי. רואים בחוש מה שכתוב (משלי יא): "לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל ממות". ודרשו על זה חכמינו הקדושים (מדרש משלי, סימן י'): "וצדקה תציל ממות", מצלת לעושיה ממיתה משנה. וכן אמרו (תנא דבי אליהו זוטא, פרק א'): גדולה צדקה שמצלת את האדם מדרך המות, גדולה צדקה שהיא מאריכה ימיו ושנותיו של אדם. ומנין שהיא מצלת את האדם מדרך המות? שנאמר: "לא יועיל הון ביום עברה, וצדקה תציל ממות", בוא וראה שבמדה שאדם מודד, בה מודדין לו, אדם נותן

צדקה לחברו בעולם הזה, ומתכונן עליו שיחיה ולא ימות, אף הקדוש-ברוך-הוא מתכונן על נותנה שיחיה ולא ימות. ועקר שלמות הצדקה, שהוא עושה אותה בהצנע, ומציל נפשות מלמות ברעב. וראו בחוש במשך הדורות, שכל אלו שהחיו את העניים שלא יגעו ברעב, החזיר להם הקדוש-ברוך-הוא חיים ואריכות ימים.

ק.

כל בר ישראל צריך לדעת, כשרואה אברך אחד או שני אברכים הולכים לצדקה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות או על חתנות, והכרת פניהם ענתה עליהם שהם יראי השם, מצוה רבה לתמוך בהם, ואפלו שהם באים עבור הכנסת כלה וכדומה, צריכים לדעת שהאברכים האלו אין להם מה לאכל, פשוטו כמשמעו, ואין להם לשלם שכר דירה, ושעתם דחוקה להם, ולכן צריכים לקבל אותם בסבר פנים יפות, ולא לבקש מהם המלצה, ומכל שכן לא ברבים, וזה שלמות הצדקה, לעזור לאברכים בני תורה, שתורתם אמנותם, ועד שהם אוזרים כח ועזות דקדושה להסתובב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות או בחתנות, לקח להם הרבה זמן, וגם עכשו הם מתביישים מאד, שהם צריכים להיות נצרכים לבריות, ולכן כל בר ישראל צריך שתהיה לו עין פקוחה, ולהשתדל מאד לעזור להם, וזו שלמות המצוה של צדקה, ואוי להם לעשירים

הַבַּעַלִי גֵאֹוה, שְׁמֵבִישִׁים אוֹתָם בְּרַבִּים, כִּי לֹא יֵאבֶה
הַשֵּׁם לְסִלּוֹחַ לָהֶם, וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִזְהַר בַּדְּבָר הַזֶּה
מְאֹד מְאֹד, וְלִזְכּוֹר אֲשֶׁר אֱלוֹ הָאֲבֻרָכִים הֵם אֲבֻרָכִי
כּוֹלֵל, וְאֵין לָהֶם מִמָּה לְפָרֵנס אֶת בְּנֵי בֵיתָם וְאֶת
יְלָדֵיהֶם, וְאֲשֶׁרֵי מִי שְׁעוֹזֵר לָהֶם.

קא.

מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל דְּבַר פַּעַם מִמָּה שְׁהֶאָרִינוּ לְאוֹמֵר,
שְׁבֻכָל חֵג מְאִירָה אוֹתָהּ הָאָרֶז שְׁהִיתָה
בַּעַת הַחֵג, כְּגוֹן: בְּפֶסַח מְאִיר בְּגִלּוֹי רַב מְאֹד אוֹר
הַפֶּסַח וַיִּצִיאת מִצְרַיִם, וְכֵן בְּשִׁבְעוֹת מְאִיר אוֹר חֵג
מִתֵּן תּוֹרָה, וְכֵן בְּסִכּוֹת מְאִיר אוֹר הָעֲנָנִים שְׁסֻבָּם
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִכְתָּם בַּמִּדְבָּר, וְכֵן בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה
וַיּוֹם כַּפּוֹר, שְׂאֵז הוּא יְמֵי הַדִּין שְׁדָנִים אֶת הָאָדָם,
מִתְעוֹרֶרֶת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה אוֹתָהּ הָאָרֶז, בְּסוּד (אָסְתֵר
ט'): "וַהֲיָמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר"
וְגו', וְכֵן בִּימֵי חֲנֻכָּה וּפּוּרִים, וְאָמַר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, שְׁזֶה
שִׁיף גַם עַל עֲנִינֵי תַעֲנִיּוֹת, שְׂאָדָם צְרִיף לִזְכּוֹר בְּתַשְׁעָה
בְּאָב, וְלִבְכוֹת עַל חֲרַבֵּן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, וְכֵן בְּהַד'
צוֹמוֹת שְׁתַּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, וְכֵן בְּתַעֲנִית אָסְתֵר,
וְלִזְכּוֹר לְמָה צָמִים. וְסִפֵּר שְׁפַעַם בְּתַעֲנִית אָסְתֵר,
הַתְּבוּדָה כְּמָה שְׁעוֹת וְדָמָה בְּדַעַתּוֹ, אֵיף שְׁהָמֵן עֲמֵלֵק
עוֹמֵד עָלָיו עִם מַקֵּל, וּמִכָּה בּוֹ, וְסִיִּם: תִּתְאַרוּ
לְעַצְמְכֶם אֵיף אָדָם מְרַגֵּשׁ כְּשֶׁעוֹמֵד עָלָיו אָדָם, וּמִכָּה
בּוֹ עִם מַקֵּל, בּוֹדְאֵי הַבְּכִיּוֹת שְׁלוֹ הֵם בְּכִי אַחַר לְגַמְרֵי.
כִּף תִּאֲרָתִי לְעַצְמִי בַּעַת הַתְּפִלָּה וְהַתְּבוּדוֹת, כְּאֱלוֹ

המן עמלק עומד עלי, ונותן לי מכות רצח, אשר בודאי הבכיות והצעקות הולכים כבר בצורה אחרת לגמרי, כך צעקתי ובכיתי להקדוש-ברוך-הוא (ורצה מוהרנ"ת ז"ל להכניס באנשי שלומנו דרך קלה איך להתעורר בעת תפלה והתבודדות, שירגיש ממש כאלו עומד עליו רשע אכזר ומכה בו, אשר בודאי הפאב גדול מאוד, והאדם צועק מרב כאב, כך הוא עם כל אדם בעת תפלה והתבודדות, עליו לציר בעצמו איך שהסמ"ך-מ"ם עומד עליו ומכה בו מכות רצח, אשר בודאי זה פואב, והוא צועק ובוכה, כך האדם צריך להרגיש בכל יום את הפאב והמכאוב שמכה בו הסמ"ך-מ"ם, ומכשילו בעברות חמורות, שזה פאב גדול להנשמה, ובתענית אסתר בעת ההתבודדות שלו, אז הרגיש ממש, איך שהמן עמלק עומד עליו עם מקל, ומכה בו מכות אכזריות, אשר בודאי התפללות שלו אז היו תפללות אחרות לגמרי, וכך צריך כל אחד להרגיש את הצער בכל תענית, בשביל מה מתענים?! ולהרגיש אז כאלו עכשו הפאב הזה קורה עכשו, וזו שלמות התבודדות, שירגיש בכל לבבו את הפאב הגדול שפואב לו ועובר עליו).

קב.

פעם לפני תפלת המנחה של תענית אסתר, כשנכנס ר' נחמן מטולטשין ז"ל לבית-הכנסת, ולבש כובע שהיה מדבק עליו הרבה נרות,

והיזה מאד שִׁמְחָה, וְרָצָה לְשִׂמְחָה אֶת כָּל הַמְתַּפְּלִים, כִּי הִנֵּה נִכְנַס פּוּרִים, שֶׁהוּא זְמַן שֶׁל שִׂמְחָה, וְרָצָה לְהַקְדִּים כְּבָר אֶת הַשִּׂמְחָה מִקֵּדָם, וּכְשֶׁרָאָה אוֹתוֹ מוֹהֲרֵנִת ו"ל, אָמַר לוֹ: "נִחְמָן! הִנֵּה הוֹלְכִים כְּעֵת כָּל הַצְּבוּר לומר 'כִּי בְּצָרָה גְדוֹלָה אֲנַחְנוּ' (בַּתְּפִלַּת 'עֲנֵנוּ' שְׁבַמְנָחָה), וְעֵדִין פּוּרִים לֹא הִגִּיעַ, מָה הַשִּׂמְחָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת?" (בְּאוֹמֵר, שֶׁכָּל דְּבָר יֵשׁ לָזֶה הַזְּמַן שֶׁלוֹ, עֲכָשׁוּ זֶה תַעֲנִית אֶסְתֵּר וּבּוֹכִים עַל הַגּוֹזְרָה שֶׁגּוֹזֵר הַזְּמַן הַרְשָׁע: "לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד", וְלִכֵּן הוּא עֲכָשׁוּ זְמַן שֶׁל בְּכִיָּה וְשֶׁל צַעַר עַל צְרוֹת יִשְׂרָאֵל, וְאִין הַמְקוֹם לְשִׂמְחָה, רַק בְּלִילָה בְּשִׂיחָה פּוּרִים).

קג.

דִּרְךְ הָעוֹלָם לְשִׂתוֹת לְשִׁכְרָה בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה, שְׂאִין עַל זֶה שׁוֹם מְקוֹר, כִּי בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה שְׂמַחִים עִם הַתּוֹרָה, אֲבָל לֹא עִם יֵין שְׂרָף, וּפְעַם אַחַת הַשְׂתַּכֵּר ר' נַחְמָן טוֹלְטְשִׁינְעֵר ו"ל בְּשִׂמְחַת תּוֹרָה עִם יֵין שְׂרָף, וּבָא לְמוֹהֲרֵנִת ו"ל, וְנָפַל עַל רַגְלָיו, וְצַעַק וּבְכָה מְרַב שְׂכָרוֹת: "ר' נַתָּן, אַתָּם כָּל הַחַיּוֹת שְׂלִי", עָנָה וְאָמַר לוֹ מוֹהֲרֵנִת ו"ל בּוֹז הַלְשׁוֹן: "כֵּן! כֵּן! אֲבָל לְשִׂתוֹת רַק בְּפוּרִים וְלֹא יֵין שְׂרָף, אֶלָּא עִם יֵין", כִּידוּעַ שְׂרַבְנוּ ו"ל הַקְּפִיד מְאֹד מְאֹד לֹא לְשִׂתוֹת כָּל הַשָּׁנָה יֵין שְׂרָף, וְשׁוֹם מִשְׁקָה הַמְּשַׁבֵּר, רַק יֵין בְּקִדּוּשׁ וּבְהַבְדֵּלָה, רַק בְּפוּרִים הַתִּיר לְשִׂתוֹת יֵין בְּמָה כּוֹסוֹת וְזֵהוּ זֶה, וְאָמַר, כִּי הַשְּׂכָרוֹת בְּפוּרִים זֶה תַקּוּן הַבְּרִית.

ואנשי שלומנו הוסיפו, שההקאה הוא בסוד (איוב כ'): "חיל בלע ויקאנו", ולכן צריכים מאד מאד להזהר בזה, ולא להיות חכם בעיניו, כמו שיש אנשים שמסכנים את חייהם ושותים בקבוק שלם עם ערק או יין שרף, שזה הורס את הבריאות, ומאד מסכן, מספיק לשתות שתים או שלש כוסות, עד שמתחיל להסתובב לו הראש, ורוקד כל-כף הרבה, עד שזוכה אל "עד דלא ידע", וכשאדם שותה בצורה כזו, שאינו יודע מחייו, אזי לבסוף הוא לא מתפלל מנחה ולא מקים את מצות סעדת פורים, ולא מברך ברכת-המזון, שהוא דאורייתא, ומכל שכן שלא מתפלל ערבית, ואז יצא שכרו בהפסדו, והאדם צריך להיות בבחינת החכם עיניו בראשו).

קד.

הרב הקדוש ר' אהרן מברסלב זי"ע, היה יושב בסעדת פורים עם בני העיר, בעיר ברסלב בכל שנה כדרך הרבנים, כי הוא היה הרב של העיר ברסלב. פעם באיזו שנה באמצע הסעדה, כששמע מאנשים גדל השמחה שהיתה אז בבית מוהרנ"ת ז"ל עם תלמידיו העובדי השם יתברך הגדולים במעלה נפלאה, התפעל מאד, ואמר אז לאנשי העיר, שהוא מתחרט שלא הלך אל השלחן של מוהרנ"ת ז"ל בסעדת פורים, ושבח אז את מוהרנ"ת ז"ל מאד מאד, והפליג מאד בשבחו, ואמר אז, שהעולם אין להם השגה בגדלת מוהרנ"ת ז"ל.

קה.

לְמוֹהֲרַנְתָּ ז"ל הָיָה תַלְמִיד בְּשֵׁם ר' מֵאִיר
טַעֲפִלִּיקֶעַר ז"ל, וּמוֹהֲרַנְתָּ ז"ל עָשָׂה
אוֹתוֹ לְעוֹבֵד הַשֵּׁם גָּדוֹל מְאֹד, וְהָיָה לְר' מֵאִיר הָיָה
הָיָה לוֹ מְקַרְב אֶחָד אִישׁ כִּפְרִי, וְנִחְשָׁב גַּם-כֵּן מֵאֲנָשֵׁי
שְׁלוֹמְנוֹ, וְהָיָה הַמְנַהֵג בְּטַעֲפִלִּיק לְהַתְקַבֵּץ בְּפוּרִים
אֶצֶל ר' מֵאִיר, וְשֵׁם אֶכְלוּ אֶצְלוֹ סַעֲדַת פּוּרִים, וְהָיָה
מְנַהֵגוֹ, שֶׁבִשְׁעָה שְׁתַּיִם אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם כָּבֵר סָגַר
הַחֲלוֹנוֹת וְהַתְּרִיסִים, וְהִדְלִיק נְרוֹת הַרְבֵּה, וְתַכְּף
הַתְּחִילוּ בְּסַעֲדַת פּוּרִים בְּשִׂמְחָה רַבָּה. פַּעַם, בְּשָׁנָה
אַחַת הָיָה בֵּין הַבָּאִים גַּם הָאִישׁ הַכִּפְרִי שֶׁהָיָה מְקַרְב
אֵלָיו, וְרָאָה ר' מֵאִיר אֵיךְ שָׁפַל אָנָּשִׁי שְׁלוֹמְנוֹ שְׂמַחִים
מְאֹד, וְהָאִישׁ הַכִּפְרִי יוֹשֵׁב מִן הַצַּד, וְעֻצוֹב מְאֹד,
וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: "מָה זֹאת, לָמָּה אֵינְךָ שִׂמְחָה? הֲלֹא הַיּוֹם
פּוּרִים וּמִצְוָה רַבָּה לְשִׂמְחָה". וְהָשִׁיב לוֹ הַכִּפְרִי: "אֵי
וּאֵס טוֹט מְעַן אֲזוֹ מְעַן הָאֵט אַ צְבִיָּה אוֹיִפִּין קֶאֱפ" (מָה
עוֹשִׂים שֵׁישׁ צְבִיָּה עַל הָרֶאֱשׁ, כִּי הָיוּ לוֹ כַּמָּה בָּנוֹת
לְהַשִּׂיאָן, וְהַבְּכוֹרָה הָיָה שְׂמָה צְבִיָּה, וְלֹא הָיָה לוֹ
אֶפְלוּ פְרוּטָה לְצַרְךָ נְשׂוּאִין). וְהָשִׁיב לוֹ ר' מֵאִיר: "אִם
כָּל-כֶּף רַע לָךְ, לְקַחְתָּ לְעִצְמָךְ עֵצָה לְהִיּוֹת בְּמִקְרָה
שְׁחוּרָה? הֲלֹא אֲנַחְנוּ קִבְּלֵנוּ מִרְבֵּנוּ ז"ל אֲזוֹ עֵס אִיזו
שׁוֹיִן גָּאֵר שְׁלַעֲכֵט שְׁרִיִּט מְעַן אֹן מְעַן שְׁרִיִּט צוֹ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ" (אִם כָּבֵר לְגַמְרֵי רַע, צוֹעֲקִים וְצוֹעֲקִים
לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ), "צְרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוֹקוֹתַי
הוֹצִיאֵנִי", וְלָקַח אוֹתוֹ ר' מֵאִיר בְּיָדוֹ, וְרָקַד עִמּוֹ

בַּעֲגוּל, וְהָיוּ כָּלֶם מִבְּסָמִים, וְלֹא יָדְעוּ בֵּין אֲרוּר הַמֶּן לְבְרוּךְ מְרַדְכִי, וְהִתְחִיל ר' מֵאִיר לְצַעֵק אֶל הַכִּפְּרִי: "אִז עַס אִיז גָּאָר שְׁלַעֲכֵט שְׁרֵיט מֵעַן אַט אַזוּי" (אם כָּבֵר לְגַמְרֵי רַע, צוֹעֲקִים כָּף), וְהוּא צַעֵק אֶחְרָיו בְּבִכּוּיֹת עֲצוּמוֹת וּבְשִׁמְחָה רַבָּה עַד שֶׁנֶּחַר גְּרוֹנוֹ. אַחַר פּוּרִים הַזֶּדְמָן, שְׁאַחַד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ נָסַע לְדַרְכּוֹ, וְהִכְרַח לְשָׁבוֹת בְּכָפֵר אֶצֶל הַכִּפְּרִי, וְשִׁרְתָּה אוֹתוֹ בְּתוֹ הַבְּכוּרָה שֶׁל הַכִּפְּרִי, וַיִּשְׁרָה בְּעֵינָיו, וְאָמַר לְאִישׁ הַכִּפְּרִי: "הֵיִוֹת שְׁיֵשׁ לוֹ בֶּן בְּגִיל כְּזֶה, אוּלַי נִשְׁתַּדָּף יַחַד". עָנָה לוֹ הַכִּפְּרִי: "אֲנִי מִכְרַח לְשָׂאֵל עַל זֶה מֵרַבִּי וּמִזְרִי", וְשָׂאֵל אוֹתוֹ הָאוֹרַח מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ: "מִי הוּא רַבִּי?" וְהִשִּׁיב: "ר' מֵאִיר טַעֲפְלִיקֶעֶר, הוּא קָרַב אוֹתִי אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל, וְלִכֵּן אֲנִי צָרִיךְ לְשָׂאֵל אוֹתוֹ מָה הוּא אוֹמֵר עַל זֶה". עָנָה לוֹ הָאוֹרַח: "ר' מֵאִיר בּוֹדָאֵי מִסְכִּים". וְנָסַע הַכִּפְּרִי וְשָׂאֵל אֶת ר' מֵאִיר, וְהִסְכִּים, וְנַעֲשֶׂה שְׂדוּף בֵּינֵיהֶם, אִז רָאוּ עֵין בְּעֵין מָה שְׁקֻדְשֵׁת פּוּרִים פּוֹעֵלֶת, וּבִפְרָט תְּפִלוֹת וּבִכּוּיֹת שֶׁל שִׁמְחָה, שְׁאֲמָרוּ צְדִיקִים עַל מֵאֲמָרָם ז"ל (יְרוּשְׁלַמֵי מְגִלָּה, פֶּרֶק א', הֶלְכָה ד'): כֹּל מִי שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט יָדוֹ לְטַל נוֹתְנִין לוֹ, שְׂזָה סוֹבֵב עַל רוּחָנִיּוֹת, מִי שֶׁבָּא אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וּפּוֹשֵׁט יָדוֹ וּמִבְּקֵשׁ — נוֹתְנִין לוֹ, כִּי בְיוֹם הַפּוּרִים, אִז כֹּל הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַי הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים, וַיְכוּלִים לְפַעַל אֶצְלוֹ יִתְבַּרֵךְ כֹּל מָה שְׂרוּצִים, אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמִּנְצֵל אֶת הַיּוֹם הַזֶּה בְּדַבְרִים טוֹבִים, וְשׂוֹאֵל וּמִבְּקֵשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ כֹּל מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ.

קו.

מוֹהֲרַנֵּ"ת ז"ל הָיָה פֶּעַם בְּפוּרִים אֶצֶל רַבְּנוּ ז"ל,
 וְאָמַר לוֹ אֲזוּ רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁעָקַר בְּוִנַת מַחִית
 עֲמֶלֶק עַל-יְדֵי שְׁמַחַת פּוּרִים, הוּא לְבַטֵּל אֶת הַסְּפָקוֹת
 שְׁעוֹלוֹת בְּכָל פֶּעַם עַל לֵב הָאָדָם, סִפֵּק גִּימְטְרִיָּה
 עֲמֶלֶ"ק, כִּי אֶפְלוּ בַקְדֻשָּׁה אֲסוּר שְׂיִהְיֶה לְאָדָם סְפָקוֹת,
 אָדָם צָרִיף לִהְיוֹת כָּל-כֶּף דְּבוּק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 עַד שֶׁלֹּא יִכְנַס בּוֹ שׁוּם סִפֵּק וְסִפֵּק סִפִּיקָא בְּשׁוּם דְּבַר,
 אֲלֵא יֵדַע שֶׁכָּל מַה שֶּׁהוּא עוֹשֶׂה בְּשִׁבִיל הַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, זֶהוּ נַחַת רוּחַ לוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵל כָּל זֶה בְּאִים
 רַק עַל-יְדֵי תַקְוָה הַשְּׂמֻחָה, כִּי כְּשֶׁאָדָם שְׂמַח, יְכוּל
 לְהוֹלִיף אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ לְאִיזָה כּוּוֹן שֶׁהוּא רוֹצֶה,
 כְּמוֹכָא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַנֵּ"ת, חֶלֶק ב', סִימָן י'),
 שֶׁעַל-יְדֵי שְׂמֻחָה יְכוּלִים לְהוֹלִיף אֶת הַמַּחְשָׁבָה
 לְאִיפָה שְׂרַק רוֹצִים, וְזֶה מַחְשַׁבָּה אוֹתִיּוֹת בְּשְׂמֻחָה,
 וְאֵת שְׂמַחַת פּוּרִים צָרִיכִים לְהַמְשִׁיף עַל כָּל הַשְּׁנָה,
 שְׁנֵה בְּשְׂמֻחָה עוֹלָה כְּמִסְפַּר שְׁנֵה, כִּי הָאָדָם צָרִיף
 לִהְיוֹת כָּל-כֶּף שְׂמַח בְּפוּרִים, עַד שֶׁתִּמְשַׁף הַשְּׂמֻחָה
 הַזֶּה עַל כָּל הַשְּׁנָה, וְרוֹאִים שָׂרֵב בְּנֵי-אָדָם נִשְׁבָּרִים
 מִהַסְּפָקוֹת שֶׁנִּכְנְסוּ בְּלִבָּם, שֶׁהֵם לֹא יְכוּלִים לְהַחֲלִיט
 בְּשׁוּם דְּבַר, אֲלֵא תַמִּיד הֵם שְׁבוּרִים וְרוֹצִיצִים,
 וְנוֹפְלִים בְּעֵינֵי עֲצָמָם, כִּי הַסְּפָקוֹת זֶה בְּעֲצָמוֹ קִלְפַת
 עֲמֶלֶ"ק, אָדָם צָרִיף לִהְיוֹת תַּמִּיד בּוֹדְאֹת, זֶהוּ זֶה,
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, וְסוּבֵב כָּל
 עֲלָמִין, וּבִתּוֹף כָּל עֲלָמִין, וְאֵין שׁוּם מְצִיאֹת בְּלַעֲדֵיו
 יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל, וְצָרִיכִים לְצִיר בְּדַעְתּוֹ, שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֵּלּוֹ

זֶה אֱלֻקוֹת, וְהוּא עוֹמֵד בְּאֲמֻצָּע, וְהוּא מְסַבֵּב עִמּוֹ יִתְבַּרְךָ, וּבְזֶה בְּעֵצְמוֹ מְכַנְיָעִים אֶת קִלְפַת הַמֶּן עִמְלֶק, שֶׁהוּא הַסְּפָקוֹת, וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֻכּוֹת נח.): "לֵךְ הַיּוֹ"ה הַמְּמַלְכָּה", זֶה מְלַחֶמֶת עִמְלֶק, בְּזֶה שְׂמֻגְלִים שָׂאִין בַּלְעָדָיו יִתְבַּרְךָ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכֹל אֱלֻקוֹת גָּמוֹר הוּא, בְּזֶה בְּעֵצְמוֹ נִמְחָה עִמְלֶק, וְעִמְלֶק מְכַנֵּיס בְּאָדָם סְפָקוֹת (שְׁמוֹת יז): "הִיֵּשׁ הַיּוֹ"ה בְּקֶרְבָּנוּ אִם אֵין", וְעַקֵּר מְלַחֶמְתּוֹ עִם הָאָדָם הִיא, שְׁלֵא יִהְיֶה בְּשִׁמְחָה, וְזֶה אֲשֶׁר וַיִּבֵּ אַ עִמְלֶק וַיִּלְחַם, עוֹלָה מְסַפֵּר שְׂמֻחָה, שְׂזֶה עַקֵּר הַמְּלַחֶמָה שֶׁל עִמְלֶק, שְׂרוּצָה לְהַכְנִיס בְּאָדָם עֲצָבוֹת וּמְרָה שְׁחוּרָה, וּסְפָקוֹת בְּאֲמוּנָה וְחִלְיָשׁוֹת הַדַּעַת, שְׂיִדְמָה לוֹ כְּאֵלוֹ אֲבָד מְנוֹס וְתִקְוָה מְמַנּוֹ, וּמְמַנּוֹ כְּבָר לֹא יִהְיֶה שׁוֹם דְּבָר, וְאֵת זֶה צְרִיף לְעַקֵּר מַעֲצָמוֹ, שְׂזֶה עַקֵּר מְחִית עִמְלֶק.

קז.

מוֹהַרְנֵ"ת ז"ל אָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ: אִם צוּעְקִים שְׁלֵשִׁים יוֹם קִדְּם פּוֹרִים אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, "הַצִּילֵנִי מִהֶמֶן עִמְלֶק", יְכוּלִים לְזָכוֹת לְרֵאוֹת אֶת מְרַדְּכֵי בְּשַׁעַת קְרִיאת הַמְּגִלָּה.

קח.

פַּעַם נָסַע מוֹהַרְנֵ"ת ז"ל אֶל רַבְּנוֹ ז"ל לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ בְּפוֹרִים, וְלֹא הִגִּיעַ בְּפוֹרִים, אֶלָּא בְּשׁוֹשַׁן פּוֹרִים, וּמוֹהַרְנֵ"ת ז"ל הִצְטַעַר מְאֹד עַל שְׁלֵא זָכָה לְהִיּוֹת אֶצְל רַבְּנוֹ ז"ל

בפורים, ענה ואמר לו רבנו ז"ל בזו הלשון: שושן פורים איז אויף א יום טוב (שושן פורים זה גם חג), וכן אמר לו: פורים זה משה, שושן פורים זה יהושע, ורמז לו, שהוא יהיה תלמידו, שיגלה את למודו בעולם, ובאמת אם נתבונן נראה, שעקר מלחמת עמלק היתה, על-ידי יהושע דיקא, כמו שכתוב (שמות יז): "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב", כי עקר מלחמת עמלק צריכה להעשות רק על-ידי התלמיד, שהוא מגלה את למוד רבו, וראו בחוש, איך שהסמ"ך-מ"ם לחם עם רבנו ז"ל עם כל הכחות, אבל הוא לא יכול לו, אז הוציא את כל החצים רק על מוהרנ"ת ז"ל, שעליו התגברה המחלקת וההתנגדות מאד מאד, וכן ראו בכל הדורות אצל אנשי שלומנו, מי שרק עסק בהפצת מעינות החכמה חוצה, עמד עליו הסמ"ך-מ"ם ברציחה כזו, שאין לתאר ואין לשער כלל, כי הסמ"ך-מ"ם מאד מפחד מדבר רבנו ז"ל שיתגלה בעולם, כי יודע, אשר ברגע שדבר רבנו ז"ל יתגלה בעולם, אין לו כבר מה לעשות, וכמו שספר לנו רבנו ז"ל (ספורי-מעשיות, מעשה ז'), שקדם שירדה נשמתו לזה העולם, צעק הסמ"ך-מ"ם בכל העולמות, אם הנשמה הזו תרד אין לי מה לעשות, ענו ואמרו לו: הנשמה הזאת מכרחה לרדת, כי (חזקאל ז'): "קץ בא בא, הקץ הקיץ אליך הנה באה", כי רבנו ז"ל מעיר מהשנה את כלם, כמובא בדבריו (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'), שהצדיק מעורר מהשנה העמקה שהאדם ישן, וזו קלפת המן-עמלק, שאמר (מדרש אגדה): "אלקיהם ישן הוא", כי רוצה לישן את המחין, ולהכניס את האדם בשנה עמקה, כאלו

אָבד מָנוס וְתַקוּה מְמֵנוּ, וְלִכֵּן לֹא בְחַנֵּם שְׁהִסְמֵ"ךְ-מ"ם
מָאד מְפַחַד מְדַבֵּר רַבֵּנוּ ז"ל שִׁיתְגַּלֶּה בְּעוֹלָם, וּמִי שֶׁרַק
עוֹסֵק בְּגִלּוֹי וּפְרָסוּם דַּעַת וְשֵׁם רַבֵּנוּ ז"ל, עָלְיוּ מִתְלַבֵּשׁ
הִסְמֵ"ךְ-מ"ם, וְרוֹדֵף אוֹתוֹ עַד מָאד, וְצָרִיכִים כַּחוֹת
עֲצוּמִים לְעֲמֹד נִגְדוֹ, עִם כָּל זֹאת כָּבֵר הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ ז"ל
וְאָמַר: "נִצַּחְתִּי וְאֲנִצַּח, כִּי מִדַּת מִדַּת נִצַּח", וּבִשְׁבִיל זֶה
אֲנֹשִׁי שְׁלוֹמֵנוּ הַיְקָרִים קוֹרְאִים אֶת פּוּרִים "דַּעַם רַבֵּינָס יוֹם
טוֹב", כִּי פּוּרִים הוּא נִגְדַּד נִצַּח סְפִירַת רַבֵּנוּ ז"ל, אֲשֶׁרִי מִי
שֵׁיעֵסֵק כָּל הַשָּׁנָה לְהַפְיִץ אֶת אוֹרוֹ הַגָּנוּז, וּבְזֶה נִזְכָּה
לְמַחֲיַת עֲמֻלָּק.

קט.

רַבֵּנוּ ז"ל כְּשֶׁרָאָה בַּפֶּעַם הָרֵאשׁוֹנָה אֶת הַסֵּפֶר
הַקְּדוֹשׁ "נֵעַם אֱלִימֶלֶךְ" הִתְפַּלֵּא מְאֹד, וְאָמַר
אֲז (חַיִּי-מוֹהֲרֵ"ן, סִימֵן תַּקְנֵג), שֶׁקִּדְשַׁת מַעֲלַת הַרְבֵּי רַבִּי
אֱלִימֶלֶךְ זי"ע נִשְׁגָּבָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה מִמָּה שֶׁנִּרְאָה
וּמוֹבֵן בְּתוֹךְ סֵפֶרוֹ.

קי.

יְדוּעַ שֶׁהֵרֵב הַקְּדוֹשׁ ר' יִצְחָק אֵיזִיק מְקַאֲלִיב זי"ע
רָצָה לְכַתֵּב פְּרוּשׁ עַל הַסֵּפֶר הַקְּדוֹשׁ "נֵעַם
אֱלִימֶלֶךְ", וְהִתְחִיל וְרָאָה שֶׁרַק עַל הַהִתְחַלָּה כָּבֵר
כְּתַב הַרְבֵּה גְלִיוֹנוֹת, וְרָאָה שֶׁזֶה דְּבַר בְּלִתִּי אֲפֹשְׁרִי
לְכַתֵּב פְּרוּשׁ עַל סֵפֶרוֹ, כִּי לֹא יוּכְלוּ הַמוֹן יִרְיעוֹת

לפרש דבור אחד מדבריו העמקים, וחדל מלחבר פרוש.

קיא.

הרב הקדוש ה'בעל התניא' זי"ע היה פעם במקום אחד, ונשאל על ידי רב מתנגד, היות שנמצא אצלו ספר שנקרא בשם "נעם אלימלך", ויען ששמע שמחברו הוא מתלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע, ולכן הוא הניחו תחת הספסל, ובקש ממנו שיציר לו מהות המחבר, והשיב לו ה'בעל התניא' זי"ע בזו הלשון: אציר לפניכם את מהות המחבר, שאם הייתם מניחים אותו בעצמו תחת הספסל — היה שותק, ולא היה אומר לכם דבר, כי הוא היה ענו ושפל ברך באמת, שאין פדגמתו.

קיב.

מוכא בספר "נתיב מצוות" מהרב הקדוש מקמארנא זי"ע (נתיב התורה, סימן לב): ספר "נעם אלימלך", אין מי שישגו, כי הוא כלו מדרגות גדולות, אף על פי כן כל אחד טועם בו כפי מעשיו, עם כל זאת מביא בספרו הקדוש (היכל הברכה פרשת וירא), שאנשי בליעל רדפוהו והציקוהו עד מאד, אף שהוא היה אש שלהבת, בטל ומבטל לגמרי לאין סוף ברוך הוא, עם כל זאת קמו עליו אינשי דלא מעלי, ודברו עליו כל דבר אסור. ומוכא (נתיב אמונה, סימן ח'), שפעם אחת הכה אחד על לחייו של

הרבי רבי אלימלך זי"ע, ואמר אז: אם ינוחו מלחלק עלי שתי שנים, אז אביא את המשיח ותהיה הגאולה שלמה, וזה לא יאמן כי יספר, איך שצדיק קדוש ונורא כזה, אשר כל העולם כלו יראים מפחד שמו הקדוש, עם כל זאת ימצאו רשעים ארורים שיבזו אותו בבזיונות פאלו, וזה אחד מהנסיונות הכי קשים, שקשה לבני-אדם להבין שני הפכים בנושא אחד, איך שצדיק קדוש ונורא מאד, שמוסר את נפשו בכל יום, ובכל שעה ובכל רגע עבורו יתברך, כמו רבי עקיבא בשעתו, עם כל זאת יעמדו נגדו רשעים ארורים, שליחי הסמ"ך-מ"ם, אנשים פגומים מאד בגאות, ישות וכבוד, וכל ימיהם רצים אחר הממון והתאוות, והם ירדפו את הצדיק הקדוש והנורא הזה, אשר בטל ומבטל לאין סוף ברוח הוא, וזה הכל מפני הבחירה והנסיון.

קיג.

פעם שאלו את הרב הקדוש רבי אלעזר בנו של הרבי רבי אלימלך זי"ע, שיגיד אם יש איזו צוואה מאביו, ענה ואמר: "אם תרצו לידע צוואת אבא, תראו מהספר "נעם אלימלך", כי עשרים ושתים שנה אמר את התורות האלו, והם היו צוואת שכיב מרע, כי היה בטל ומבטל לגמרי אליו יתברך".

קיד.

הצדיק הקדוש השר שלום מבעלו זי"ע התבטא פעם ברבים: "הפרתי יהודי נאמן אשר העיד בפני, כי הכיר את אמו של הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, אלמלא זאת לא הייתי מאמין כי הרבי רבי אלימלך זי"ע היה ילוד אשה, כי כפי גדלתו וקדשותו, אין זה ילוד אשה כלל אלא חתיכת אש.

קטו.

גדל ענותנותו של הרבי רבי אלימלך זי"ע, זה אין לתאר ואין לשער כלל, ואין מלים לדבר מזה, ובפרט קטני ערך במונו, שאין לנו בכלל משג מה זה ענוה ושפלות, כי הוא תמיד החזיק עצמו להכי גרוע, ואת כל העברות שראה אצל אחרים, אמר על עצמו, וצעק ברבים: "מיילך מיילך, איך עשית דבר זה" (ופרט את המעשה המגנה שעשה האדם שעמד לפניו), ובכה אז בבכיות עצומות, ולא היה יכול להרגיע עצמו כלל מרב בכיות.

קטז.

וספר הרב הקדוש בעל "אמרי יוסף", שפעם אחת מצאו את הרבי רבי אלימלך זי"ע שוכב בפשוט ידים ורגלים על הארץ, ובוכה בכיות עצומות, מדוע לא היתה אמו מעברת עם אבן

במקומו, כי האבן לא הייתה חוטאת כמו שהוא חטא, כל-כף ההזויק את עצמו ללא כלום, ודבר זה אי אפשר להסביר כלל, איך אדם לא יחזיק מעצמו כי הוא זה, ויהיה בטל ומבטל בעיני עצמו לגמרי.

ק.ז.

כשפאו אנשים אל הרבי רבי אלימלך זי"ע לבקש ישועה איש כברכתו — זה בבנים וזה בפרנסה וזה בבריאות, וברכם פנהוג בסבר פנים יפות, ואחר-כך שמעו איך שזורק עצמו על הרצפה בפשוט ידים ורגלים, ובוכה ומבכה שמים וארץ: "מיילך מיילך, ראה מה שעוללת, לזה אין בנים, ולזה אין פרנסה, ולזה אין רפואה, והכל בגללך, מיילך מיילך, מפני שחטאת — אין לזה בנים, ואין לזה פרנסה, ואין לזה בריאות, ואתה חיב בכל זה, ולכן באים אליך לתבע ממך, וצועקים 'מיילך', 'מיילך', כי אתה חיב בדבר, אחרת לא היו באים אליך כלל".

ק.ח.

רבנו ז"ל אמר (סיי-מוהר"ן, סימן תצט), שהצדיק הקדוש הרבי רבי אלימלך זי"ע, לא הניח אצלו ממון מיום לחברו, אלא בכל יום ויום היה מפזר את כל ממונו לצדיק, ולא הניח אצלו שום ממון מיום

לחברו, והוא דרך נפלא בבטחון חזק לא לדאג מיום לחברו.

ק.ט.

רואים דבר פלא רק אצל שני צדיקים, אם מזכירים את תאריך ההסתלקות שלהם, כפר מתעוררים בתשובה ובתשוקה לנסע אל ציונם הקדוש, אפלו שעדין לא הזכירו את שמותם, וזה ל"ג בעמר וכן כ"א אדר, אלו התאריכים כל-כך נתקדשו אצל כלל ישראל, עד שהתאריך לבד מדבר בעד בעצמו, ומכל שכן בשמזכירים גם "מרון" או "ליז'ענסק", גם זה מעורר ביותר, מכל שכן ומכל שכן בשמזכירים גם את רבי שמעון בר יוחאי, או הרבי רבי אלימלך זי"ע וזה דבר פלא מאד, כי הרי היו עוד צדיקים קדושים בזה העולם, ורק שני התאריכים האלו מאד מאד מעוררים, ומכל זה יכולים לראות אל מה ילוד אשה יכול לזכות בזה העולם, אם רק מקדש ומטהר את עצמו, אשרי הצדיקים ואשרי דבקהם!

ק.כ.

ספר לי אחד מאנשי שלומנו, שבפולנייה היה דבר פשוט אצל חסידים, שעוד מגיל צעיר ידעו בעל-פה את הצעטיל קטן של הרבי רבי אלימלך זי"ע, והוא בעצמו הכיר המון מאנשי שלומנו, שידעו

את הצעטיל קטן בעל-פה, ונהגו לאמרו בכל יום, וזה עזר להם מאד בעבודת השם יתברך.

קכא.

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רא) על הפסוק (משלי י'): "צִדְקָה תִצִּיל מִמָּוֶת" ראשי תבות "מצת", ויש לומר הקשר לזה, על-פי מה שמובא בשלחן ערוך (ארח חיים, סימן תכט), ומנהג לקנות חטים לחלקם לעניים לצורך פסח, ובני ישראל קדושים לקחו לעצמם את המנהג היפה הזה, והיום אין כמעט קהלה קדושה בין אחינו בני ישראל שלא דואגים עבור מעות חטים לעניים, וזה למוד זכות גדול מאד על כלל נשמות ישראל, שפמש מוסרים את נפשם לדאג שיהיה לעניים על צרכי החג: יין, מצות וכו', ולכן כל מי שדואג שיהיה מעות חטים לעניים על חג הפסח, מבטח לו שימלא לו את השנה לטובה.

קכב.

ראיתי בספר "קרבן פסח" להגאון שר התורה רבי שלמה קלוגער ז"ל, גוף הטעם בזה שיש חיוב לדאג לקנות חטים לעניים על פסח, שזה ענין של חיוב לדאג עבור מעות חטים יותר מכל השנה, ונראה הטעם על-פי מה שאמרו חכמינו הקדושים (ספח מט): גדולה צדקה יותר מהקרבנות, ולפי זה כמו

שְׁקֶרֶן פֶּסַח הָיָה לְטוֹבַת יְמֵי הַפֶּסַח, שְׁבַעֲבוֹר זֶה נִגָּאֵל מִמְצָרִים, כֵּן נָמִי עֲכָשׁוּ עַל-יַדִּי הַצְּדָקָה שִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂים וְנוֹתְנִים מַעוֹת חֲטִיִּם, אָנוּ מְקוּיִם לְהִגָּאֵל בְּיָמִים אֱלֹהִי, וְהָיוּ מַעוֹת הַזֶּה צֶרֶף הַיּוֹם טוֹב, כְּמוֹ הַקֶּרֶן בְּזֶה הַבַּיִת, וְזֶה שֶׁהִתְחִיל הַמַּחְבֵּר (אֵרַח חַיִּים, סִימָן תַּכְט): שׁוֹאֲלִין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח קֵדָם לְפֶסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם, וְסָמַךְ לוֹ הַרְמִ"א: וּמְנַהֵג לְקִנּוֹת חֲטִיִּם לְחַלְקֵן לְעֵנִיִּים לְצֶרֶף פֶּסַח, כִּי בְזִמְן שֶׁהָיָה בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, הָיוּ דוֹרְשִׁים שְׁלֹשִׁים יוֹם קֵדָם פֶּסַח לְהַזְהִיר עַל הַקֶּרֶן לְבַקְרוֹ מִמוּמִין, וּבְזֶה יוֹבֵן לָנוּ הַטַּעַם מֵהַ שְׁמֵרֵדְכִי תִקֵּן בְּפוּרִים לְתֵן מִתְּנוֹת לְאֲבִיוֹנִים, וּבְשִׁלְמָא מְשֻׁלּוּחַ מְנוֹת, יֵשׁ לוֹמֵר דִּמְחַמַּת שֶׁהָיָה הַחֲטָא בְּמֵאֲכָל וּמִשְׁתָּהּ שֶׁל סַעֲדַת אַחְשׁוּרוֹשׁ מֵהַ שֶׁהִזְמִינוּ לְסַעֲדָתוֹ שֶׁל אַחְשׁוּרוֹשׁ, לְכַף הָיוּ הַתִּקּוֹן לְזֶה לְהַזְמִין אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, וְלִשְׁלַח לוֹ לְבֵיתוֹ, אָבֵל מִתְּנוֹת לְאֲבִיוֹנִים, הָרִי הָיוּ זֶה מִצּוּה בְּכָל הַשָּׁנָה, וְלָמָּה עֲכָשׁוּ יוֹתֵר, וְאִם מִפְּנֵי שְׂמִחַת הַנֶּסֶס, לָמָּה לֹא נִתְקַן זֶה בְּשָׂאֵר יָמִים הַנֶּעֱשִׂים לְיִשְׂרָאֵל בְּהֵם נְסִים, אִךְ נִרְאָה דָּאֲתֵי שְׁפִיר, דְּהֵנָּה הַחַיִּיב לְשָׂאֵל וְלִדְרֹשׁ לִי יוֹם קֵדָם הַפֶּסַח, שֶׁמִּתְחִיל מִיָּמֵי הַפוּרִים עֲצֻמוֹ, וְעַקֵּר הַדְּרִיֶּשֶׁה הָיָה בְזִמְן הַבַּיִת לְהִתְחִיל לְהַכִּין הַקֶּרֶן, וְלָכֵן בִּיָּמֵי מְרֵדְכִי שְׁלֹא הָיָה קֶרֶן, וְהָיָה הַצְּדָקָה שְׁנוֹתְנִין בְּפֶסַח כְּדָמוֹת קֶרֶן, וְלָכֵן תִּקֵּן אֲזִי שְׁבִיּוֹם הַפוּרִים עֲצֻמוֹ יִתְחִילוֹ לְתֵן מִתְּנוֹת לְאֲבִיוֹנִים הֵינּוּ בְּשִׁבִיל הַפֶּסַח, וְזֶה הָיוּ כְּהִתְחַלָּה לְהַכִּין אֶת עֲצֻמוֹ מֵהַיּוֹם לְתֵן צְדָקָה לְעֵנִין, עַד יְמֵי הַפֶּסַח, וְזֶה הָיוּ

כדמות קרבן, ובזכותו נזכה להגאל, אם בן מה שנותנים מתנות לעניים, זה עצמו הוי מעין דורשין שלשים יום קדם הפסח, עין שם. ורואים ישראל קדושים, שמוסרים את נפשם עבור צרכי החג לעניים.

קכג.

ספר לי הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר ז"ל כשהיה באומן, ומתו לו כמה ילדים, לא עלינו, אז קבל על עצמו שבכל שנה ידאג עבור עניים לצרכי פסח, והחזיק במנהג הטוב הזה כל ימי חייו, עד שנתו האחרונה, ומי לא זוכר את גדל עבודתו, שהיה לו בכל שנה בחלקת מעות חטים לעניים, ודרכו היתה, שהלך מפורים עם רשימה אל כל אחד, ותבע ממנו שיתן לו מעות חטים, והיו לו שתי רשימות, אחת של הנותנים, ואחת של המקבלים, וכשאחד רצה להשתמט ממנו שאין לו, תכף־ומיד שאלו: כמה ילדים יש לך וכו', וכבר רצה לרשם אותו על רשימת המקבלים, וההוא התבייש שלא יהיה מקבל, אז תכף־ומיד הבטיח את הסכום שיתן, ובזו הלשון אמר לכלם בעת אספת צדקה למעות חטים: "אדער דו נעמסט אדער דו געסט" (או שאתה לוקח או שאתה נותן), וכשהתחיל בשנים הראשונות היו ברשימה רק כמה אנשים, והיה מדבר במעט כסף, ובשנים האחרונות כבר זכה לחלק ללמעלה מאלף

משפחות, ונכנסו לו סכומים אדירים, פי אנשים ראו
שהוא מחלק לשם שמים.

קכד.

לפני ארבעים וחמש שנים בשנת תשי"ט כתב לי
מכתב לפני פסח, שהוא נמצא במצב קשה,
וחסר לו עוד הרבה כסף, כדי להשלים את
ההתחייבות שלו, ואין לו מאיפה לקבל, ולכן הוא
מבקש ממני שאני אדאג לו, ונקב את הסכום וכו',
והיה סכום גדול מאד, ותהלה לאל, השגתי לו את
זה, ואחר החג כתב לי מכתב ארוך עם מלא ברכות,
והבטיח לי כמה הבטחות עבור זה.

קכה.

רבנו ו"ל אמר (לקוטי מוה"ר, חלק א', סימן יג): להמשיך
השגחה שלמה אי אפשר, אלא עד שישבור
תאות ממון, ושבירתה הוא על ידי צדקה, כי בזה
שאדם נותן צדקה, בזה הוא מגלה שהוא מאמין בו
יתברך, ולא יחסר ממנו כלום, כי למה אדם לא נותן
צדקה? מחמת שהוא חושב שאם הוא יתן להזולת,
אז כבר לא יהיה לו, ולכן הוא מונע את עצמו מלתן
צדקה, ובזה שאדם מרבה בצדקה, בזה הוא ממשיך
עליו השגחה שלמה, כי יודע אשר (חגי ב'): "לי הכסף
ולי הזקה נאם הוי"ה צבאות", וזה מה שמרבים
בצדקה לפני פסח יותר מכל החגים, כי בפסח נגאלו

ממצרים, ואמרו חכמינו הקדושים (ראש השנה יא.): בניסן נגאלו, ובניסן עתידין להגאל. ועם ישראל זכו אז לשפע גדול מאד, וכמו שכתוב (שמות יב): "וינצלו את מצרים", ודרשו על זה חכמינו הקדושים (ברכות ט): מלמד שעשאוה במצודה שאין בה דגן, ופרש רש"י: רוקנו המצרים מכל ממונם, וכן היה להם ביזת הים מה שהמצרים השאירו על הים. ואמרו חכמינו הקדושים (במדבר רבה, פרשה יג, סימן כ'): ביזת הים גדולה משל מצרים, וכן עתידים ישראל שיקבלו חזרה את כל מה שגנבו וגזלו מהם אמות העולם במשך זמן הגלות, ועל זה אנחנו מרבים בצדקה לעניים לפני חג הפסח, לשמח אותם, ובזה אנחנו מתחזקים באמונה בהשגחה פרטית, לידע ולהודיע ולהודע אשר הקדוש-ברוך-הוא לא יעזב אותנו, ויגאלנו גאלת עולם, ויקים (מיכה ז): "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ואז ישפע שפע גדול לעם ישראל, שלא יחסר לאף אחד כלום, ולכן בזה שאנחנו מרבים בצדקה לעניים לפני חג הפסח, בזה אנחנו מגלים שאנו מאמינים שהקדוש-ברוך-הוא יגאלנו וישפיע עלינו שפע גדול מאד, ואנחנו לא מפחדים לתת לעניים, אדרבה, יש לנו בטחון גדול, שהקדוש-ברוך-הוא יעזר לנו, וישלם לנו חזרה כפול כפלים, שזה המשכת השגחה על-ידי צדקה.

קבו.

ובענין המשכת השגחה על ידי צדקה, צריכים לדעת מה זה השגחה? בדרך כלל אדם מנצל את זה לתאוותיו ולמדותיו הרעות, כמו שכתוב אצל אנשי סדום (בראשית יג): "ואנשי סדום רעים וחטאים להוי"ה מאד", אף שהם היו אנשים רעים מאד, ועשו רשעות לשם רשעות, עם כל זאת תמיד אמרו "להוי"ה מאד", כאלו כל מה שהם עושים הם עושים את זה בשביל הקדוש-ברוך-הוא, רואים מזה שבני אדם יכולים להטעות גם עם ההשגחה, הם יעשו כל מיני רשעות ואכזריות לזולת, הם יהיו מוסרים ומלשינים על הזולת, ויגידו שהכל בהשגחה, והם עושים את זה לשם שמים, ואם כן מה ההגדרה של השגחה, לידע שבאמת הכל משגח ממנו יתברך? על זה בא רבנו ז"ל, ומגלה לנו שעל ידי צדקה ממשיכים השגחה אמתית על עצמו, תמיד צריכים לראות שאני עוזר לשני בגשמיות וברוחניות, וזה סימן שזה לשם שמים, כי ברגע שאדם מוכן לעזור לזולת, זו הצדקה הכי גדולה, לא-כן תכף-ומיד כשאדם עושה רשעות לשני, יהיה מה שיהיה, אפלו שפונתו תהיה לשם שמים, אם רק עושים רשעות לזולת, צריכים לדעת שזה בא מהטמאה, ואין לזה שום שיכות אל הקדשה, ומכל שכן שלא יגיד שזה השגחה, שבדיוק פגשתי את האדם הזה, ובדיוק אני צריך לנקם בו או לעשות בו שפטים, רחמנא לישזבן, זה הסימן שזה

בא מהטמאה, ובזאת יכולים להבחין אם זה בא מהקדשה או להיפך מהטמאה, אם רוצים לעזור לזולת, יהיה מה שיהיה, זה נקרא השגחה מהקדשה, אבל אם רוצים לעשות רשעות להשני, צריכים לדעת שזה מקום הטמאה, ואין לזה שום שיכות להשגחה, ודבר זה צריך כל-כף הרבה לחזור לעצמו, ולהסביר לאחרים שהשגחה נמשכת על האדם רק בשעור לזולת, אפלו שהוא לא שוה שיעזרו לו, עם כל זאת מתנהגים לפנים משורת הדין ועוזרים לו, זה נקרא השגחה, אבל תכף-ומיד בשאחד מציק להשני, ומצער אותו, או עושה לו רשעות, צריכים לדעת שזה בא מהטמאה, וזה כל-כף מצער לראות אנשים שעושים רשעות להשני, מלשינים עליו למלכות ומוסרים אותו, ואחר-כך אומרים "להוי"ה מאד", שהכל "בלתי להשם", בשעה שהכל בא מצד הטמאה והסטרא אחרא, אוי לאותה בושה אוי לאותה חרפה, איך שיכולים להפך את הרע לטוב ואת החשך לאור, ואת המר למתוק, וכמו שאמר הנביא (ישעיה ה'): "הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך, שמים מר למתוק ומתוק למר: הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבנים", כי בזה העולם יכולים להטעות את עצמו מאד מאד, וכבר אמר רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן נא): את זה תקבלו ממני שלא יטעה אתכם העולם, כי העולם מטעה מאד, ורואים בני אדם עושים רשעות לשני לשם רשעות כמו אנשי סדום, ואחר-כך

אומרים "להגוי"ה מאד", כמו העמלקים הארורים, ימח שמו, שעשו כל מיני רשעות ואכזריות בנשמות ישראל, והרגו אותם ברציחה הכי גדולה, שלא שמעו בזאת מיום ברא אלקים אדם על האדמה, וגם הם אומרים שהכל בהשגחה, פתאם תפסו אנשים שהתחבאו, פתאם מצאו אנשים רצים ובורחים מהם וכדומה, רואים איך שרוצחים ארורים רשעים סרוחים, גם כן יכולים לדבר בשם הקדוש-ברוך-הוא, בשם ההשגחה, או להם ואוי לנפשם. ומאין באמת יכולים לדעת שזה באמת מהקדשה? אם אדם רק רוצה לעזור לזולת, ומושיט כל מיני עזרה לעזור לחזק לעודד ולשמח, זה סימן שהאדם הזה ממשיך על עצמו השגחה שלמה, ועל זה כון רבנו ז"ל, שעל-ידי צדקה ממשיכים השגחה, אבל אם אדם עושה רק רע לזולת, מוסר ומלשין את הזולת, מציק לו בהצנע, שאף אחד לא יתפס אותו בגלוי, כמו שאמר החכם מכל האדם (משלי כו): "כמתלהלה היכה זקים חצים ומות: בן איש רמה את רעהו, ואמר הלא משחק אני", ולכן אשרי מי שלוקח על עצמו משימה קדושה בחייו, רק לעזור ליהודים, וכך כלו רק מחשבות איך יכולים לעזור לזולת, והוא עוזר לכל בר ישראל, שכל זה בכלל צדקה, אז ימשיך על עצמו אור השגחתו הפרטית יתברך, שיאיר עליך מלך הכבוד בהארה נוראה ונפלאה מאד, כי בזה שאדם מוסר את נפשו לעזור לזולת, וכך מגמתו היא רק לעשות את הטוב לזולתו, על-ידי-זה נפתח

לו אור גדול, ומאירה עליו תמיד השגחתו הפרטית. והקדוש-ברוך-הוא בעצמו שומר עליו מכל רע, ונמשכים עליו כל הברכות שבעולם.

קכז.

ידוע ומפרסם, אשר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, שהיה תלמיד מבהק לרבנו הרב הקדוש הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע הבטיח, שמי שידליק נר לעלוי נשמתו, יעשה כל מה שביקלתו לעזור לו, ומן השמים ישקיף עליו איך לעזור לו, הוא היה ממבחי התלמידים של רבו הקדוש, ואיך זכה להגיע למדרגות פאלו עד שהיה רבו מתפאר עמו? הכל היה על-ידי זכות אבות, כי הוא נולד לאביו ר' יוסף חריף ז"ל, שהוא היה נר בכפר אחד, והיה רינדאר (מחזיק בית מרוח), והיה מתפרנס מזה בדרך כבוד, ופעם אחת בא אליו האדון של הכפר ואמר לו: מושקה, דע כי אני רוצה להעתיק דירתני למדינה אחרת, ומכרח אני לחסל את העסק שלי. והיות שאני מכירך לאיש נאמן וישר, וחביב אתה בעיני מאד, ולכן תסלק לי סך מסים שיהיה לערך חלק העשירי, שהוא פחות מכפי שונים של אלו הנחלות, אז אמכור לך ואמסור בידך כל הונני ונכסי אשר לי בזו המדינה, אבל רק באפן שתסלק לי הכסף באיזה ימים אחדים, והיה כאשר שמע זאת ר' יוסף חריף ז"ל, נכנסה שמחה בלבו, כי נודמנה לו עשירות כזה, אשר פתאם התעשר עשר

רב בזה כל-כף בנגל, בלי טרח, ולדאבון נפשו, לא
 היה לו לסלק את סכום הפעוט הנדרש מאתו,
 והתיעץ עם אשתו מה לעשות, ואמרה לו: הנה יש
 לנו בית וכלי תשמישי כסף, ותכשיטים של זהב,
 נמכר את כל אשר בידינו, והנוסף מה שלא יעלה
 בידינו לקבץ נלוה ממידעינו וקרובינו, למען לא
 נתרשל להשיג עשר, אשר הזמין השם יתברך לנו,
 ובהסכם שניהם מכרו את כל אשר בידם, ועוד
 הוסיפו ללוות משכנים ומקרובים, עד אשר הצליח
 השם בידם להשיג הסכום הנדרש מאדון הכפר בעד
 נחלותיו. והנה באשר שם לדרך פעמיו לילה למקום
 משפן אדון הכפר שמע קול צוחה, וקולות בבכיות
 עצומות, והלק אחר הקול, עד אשר ראה את הבית,
 אשר משם יוצאים הקולות והצעקות, וראה בן אדם
 אחד אשר שוכב על הקרקע ואשתו ושבעת בניה
 הקטנים סובבים אותו בבכיות וצעקות, והיה זה אדם
 שנפטר, והשאיר אחריו אשה ושבעה יתומים וכלם
 צעקו ובכו בבכיות עצומות סביב הגופה, ששכבה
 על הרצפה: "איך הנחת אשה ושבעת יתומים קטנים
 בלי מזון ומחיה ובלי לבוש", ויהי באשר שמע לקול
 צעקתם ובכיתם, נכמרו רחמיו עליהם, ולקח את כל
 צרור כספו אשר בידו ונתן לאלמנה, ואמר לה: "הי
 לך אלה המעות ותחי נפשך ונפשות בניך". והשיבה
 לו האשה: "האם באתה לשחק מאתנו ולהוסיף צער
 על צערנו?!" והוא השיב: "לא, לא, רק קחי לך
 המעות ותחי נפשך ונפש בניך הקטנים". ובין כף
 קרא לחברה קדישא של העירה, וקברו את האדם.

והנה את הספור הזה ספר הרב הקדוש רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע, ואמר, כי מהספור הזה נעשה רעש גדול בשמים, איך בר ישראל ימסר נפשו כל־כף בעבור מצוה של להחיות נפשות מדכאים אלמנה ויתומים, אחר אשר מכר את כל אשר בידו, והניח את עצמו בערם ובחסר כל, ועזב הון רב ועצום כזה, אשר היה בידו להגיע אליו בנקל, והוא עזב את הכל רק עבור מצות צדקה, ואמרו בשמים, שצריך לכבדו במתנה חשובה בעבור זה. והנה כשמע הסמ"ך־מ"ם זאת, עלה לפני הבית־דין של מעלה ואמר: הנה כל הצדיקים טרם נתנה להם מתנה מהשמים התנסו בנסיון, ולכן ארד גם אני ואנסה אותו, אם יוכל לעמד בנסיון, אז יוכל לקבל מתנה אשר יפסק עליו בבית־דין של מעלה, והוטב הדבר בבית־דין של מעלה, שיתנסה בנסיון מקדם. ובא אליהו הנביא זכור לטוב, ואמר לבית־דין של מעלה: אני ארד ואנסה אותו, כי אולי יגביר עליו הסמ"ך־מ"ם בנסיונות כבדים מבלי אשר יוכל לעמד בהם, והסכם בבית־דין של מעלה, שיירד אליהו הנביא זכור לטוב, וינסה את האיש היקר הזה, אשר מסר את נפשו עבור מצות השם להחיות לבבות נדכאים, אלמנה ושבעה יתומים. והנה פאשר גמר ר' יוסף חריף ז"ל את מצותו, שעשה עם האלמנה ושבעה יתומים ונשאר בערם ובחסר כל, והתחיל לחשב בדעתו למה אני צריך לחזור לביתי, אחרי אשר נשארתי בערם ובחסר כל, ונתישב בדעתו לילך

מכפר אל כפר כְּדָרֶךְ עוֹבְרֵי אֶרֶץ, אוֹלֵי יְחוּנָן אוֹתוֹ
הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּאִיזוֹ הַצִּלְחָה. וַיְהִי לַעֲת עָרֵב הַגִּיעַ
לְיִשׁוּב אֶחָד שֶׁל יְהוּדִים, וְנִכְנַס לְבֵית-הַמְּדַרְשׁ דָּשֵׁם,
וְקָבַל עַל עֲצֻמוֹ שְׁלֹא לְבַקֵּשׁ מִשׁוּם אָדָם אֲכִילָה
וְלִינָה, רַק בְּאֵם יִקְרָא אוֹתוֹ אִיזָה אָדָם וַיִּזְמִינוּ, אִזּוֹ יִלָּךְ
אֲצֻלוֹ, וְאִם לֹא — לֹא יִלָּךְ, וַיְהִי לְאַחַר הַתְּפִלָּה, הָיָה
מְצַפֶּה אֲשֶׁר יִזְדַּמֵּן לוֹ מִיִּשְׁהוּ, שְׂיִחִיָּה אֶת גַּפְשׁוֹ
הָרַעֲבָה וְהַצִּמְאָה, אוֹלָם לְשׂוֹא שְׂקָד שׁוֹמֵר, וְנִכְזָבָה
תּוֹחֲלָתוֹ, כִּי אֵין קוֹרָא וְאֵין פּוֹנֵה אֵלָיו, וְנִתְחַזַּק
בְּדַעְתּוֹ וְאָמַר: בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲשֶׁר הַזְמִין לִי מִצְוֶה כְּזוֹ,
וַיְהִי מָה שְׂיִהְיֶה אֲנִי לֹא מִתְחַרֵּט עַל הַמִּצְוָה
שְׁעֲשִׂיתִי, וְנִשְׁאָר בְּבֵית-הַמְּדַרְשׁ, וְלָקַח גְּמָרָא בְּרָכוֹת,
וְהִתְחִיל לְלַמֵּד בְּשִׁקְיָדָה עֲצוּמָה דִּף אַחַר דִּף כְּסֻדְרָן,
וְלֹא הִסְתַּכַּל עַל שׁוּם דְּבַר, פְּתָאם נִגַּשׁ אֵלָיו זָקֵן אֶחָד
נִשׂוֹא פָּנִים, וְאָמַר לוֹ: "שְׁלוֹם עֲלֶיךָ יְהוּדִי", וְעָנָה:
"עֲלֵיכֶם הַשְּׁלוֹם". וְשָׂאֵל אוֹתוֹ הַזָּקֵן: "מֵאֵין אַתָּה
וּמֵאֵין בָּאתָ?" עַד שֶׁנִּכְנְסוּ בְּדַבְרֵים, מִבְּלִי יוּכַל לְהַשִּׁיב
פְּנֵי הַזָּקֵן בְּעַל הַצּוּרָה, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגוֹפָא דְעַבְדָּא,
וְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַדְּבָרִים מָה שְׁאַרְע לוֹ, שְׂמַכְר אֶת
כָּל אֲשֶׁר הָיָה לוֹ, וְהַזְמִין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִצְוֶה רַבָּה,
וְנָתַן עַל זֶה כָּל אֲשֶׁר בִּידוֹ, וְנִשְׁאָר בְּעֵרָם וּבְחֶסֶר כָּל,
עַד שְׂמַכְרָח לְהִסְתַּוְּבַב בְּעִירוֹת וּלְבַקֵּשׁ נְדָבוֹת, וְאָמַר
לוֹ הַזָּקֵן: שְׁמַע נָא, יְדִידִי, אֶת אֲשֶׁר אֶגִּיד לָךְ, בְּהִיוֹת
שְׂחַנְנִי הַשֵּׁם בְּעֶשְׂרֵי רַב, לְכֵן הוֹאִיל נָא וְקַח מִמֶּנִּי סֶךְ
הַגּוֹן בְּאֲשֶׁר תּוּכַל לְפָרֵנס אֶת עֲצֻמְךָ וְאֶת בְּנֵי בֵיתְךָ
כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, וּבְאִפְּן שְׂתַמְכֹר לִי אֶת הַמִּצְוָה אֲשֶׁר

עשית, ואם יצליח אותך השם יתברך בעשר, אז יש לאל ידך עוד לעשות מצוות רבות כאלו, ולהשיג ענג הרוחני והגשמי, והתחיל הסמ"ך-מ"ם לקשקש בפעמון בקרבו, שישמע בקול הזקן, וימכר לו את המצוה, אמנם התחזק מאד בדעתו, ולא הקשיב אליו, וחזק ואמץ דעתו ולבבו, ואמר להזקן: היות שזכני השם יתברך לעשות מסירות נפש כזו, לא אמכר את המצוה בכל הון דעלמא. ויהי כאשר ראה ושמע זאת הזקן, עמד ואמר לו: דע, בני, פי אני אליהו הנביא, ונשלחתי מן השמים לנסותך, האם אוכל לפתותך למכור איזה חלק מהמצוה הגדולה הזו שעשית — להחיות אלמנה ושבעה יתומים, ועתה אשריך ואשרי חלקך שזכית למצוה רבה כזו, ועוד יותר אשר חזק השם את לבבך, שלא רצית למכור אפלו חלק קטן מן המצוה, ועכשו תבחר לך אחד מן השלשה דברים: או שתזכה אתה ואשתך באריכות ימים רבים על פני האדמה עם פרנסה, או שתעלה ותתעשר בעשר גדול מאד, או השלישי להפקד בבן זכר קדוש מן השמים, נשמה קדושה מיחדת, והשיב לו תקף-ומיד: אני בוחר בבן זכר, כי מה בצע בדמים או בחיים הארכיים, כי לא זכיתי עדין להפקד בבנים. ואמר לו: דע, שתזכה להוליד בן קדוש ונורא אשר יאיר את כל העולם בתורתו ויראתו, אשר לא ירדה עדין נשמה כזו לעולם זה רבות בשנים, אבל רק באפן שתקבל עליך התנאים שאתנה עמך. א. שתהיו אתה ואשתך נע ונד כל ימי

חייכם. ב. שתפקד אשתך, תהיה אתה מכרח להסתלק מן העולם, עוד לפני הולדו של התינוק, ואחר מלאת שנתים לתינוק, תצטרך גם אשתך להסתלק מן העולם. ובאם תקבלו עליכם אלו הדברים, אז תזכו שתנתן לכם מתנה קדושה כזו, ותלידו בן קדוש שיאיר את כל העולם בגדלתו. ענה ואמר ר' יוסף חריף ז"ל לאליהו הנביא: על דבר גדול כזה, אני צריך להתיעץ עם אשתי, ולראות אם היא תתרצה. ושאל אותה, והתרצו שניהם באמרם: אם אין לנו בן, למה לנו חיים ועשירות, והרי טוב לנו בן צדיק מכל הטובות שבעולם, וקבלו עליהם על הגלות, ונתקיים באשר הבטח להם מפי אליהו הנביא זכור לטוב, כי היא נתעברה עם הבן הקדוש הזה, אבל גם כן נתקיים באשר נפסק להם, שאביו נסתלק עוד בטרום הולדו עוד בזמן העבור, ונולד אחר-כך הבן הקדוש הזה, וקראו את שמו: מנחם, על שם "זה ינחמנו", ונתמלא הבית אורה, ואחרי פלות שתי שנים של היילד הקדוש הזה, נסתלקה גם-כן אמו ונשאר יתום בלי אב ואם, ונתגדל בעיר המבורג. והצליח בלמודו ביתר שאת וביתר עז, והיה עלוי גדול, ושקד בלמודו בשקידה רבה ויתרה, וביותר היה רגיל לשקד בלמוד הרי"ף ז"ל, ואמרו עליו צדיקי דורו, שהיה לו נצוץ הרי"ף ז"ל, וכן היה לו גלוי הרי"ף ז"ל חוץ ממדרגות הרמות, אשר זכה להן, אשר עין לא ראתה, והיה מבקש ובוכה תמיד אליו יתברך, שיורוהו דרך האמת, ושיראה לו הדרך

שִׁילָה בָּהּ, עַד שִׁפְעַם אַחַת מִגְדֵּל מְרִירוֹת נַפְשׁוֹ, וְהִיא לֹמֵד בְּסֵפֶר הַרִי"ף ו"ל, נִפְלָה עָלָיו תַּרְדֵּמָה וַיִּשָּׁן, וְהַתְּגָלָה לוֹ הַרִי"ף ו"ל, וְאָמַר לוֹ: בְּנִי, לֵךְ לַמְּדִינַת פּוֹלְנָה (פּוֹלִין), וְשֵׁם יֵשׁ צְדִיק אֶחָד וְשְׁמוֹ רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ זי"ע, וְשֵׁם תַּתְּגוּרָר אֶצְלוֹ, וְתִקְנֶה לָּךְ אֶצְלוֹ שְׁלֵמוֹת גְּמוּרָה, וְהוּא יַעֲשֶׂה מִמֶּךָ כְּלִי מִפָּאָר וְתִמְצָא שֵׁם דֶּרֶךְ הָאֱמֶת.

וּמִסְפּוֹר זֶה יֵשׁ לְלַמֵּד מוֹסֵר הַשֶּׁכֶּל גָּדוֹל, אִיךָ בְּשִׁבִיל מִצְוָה אַחַת שֶׁהוּא עֹשֶׂה לְהַצִּיל אֶלְמָנָה וְשִׁבְעָה יְתוּמִים, וּמִסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ, בְּזָכוֹת זֶה זָכָה לְהַעֲמִיד בֶּן קְדוֹשׁ כְּזֶה, אֲשֶׁר הָאִיר אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּגִדְלָתוֹ, וְכַמָּה גָּדוֹל כְּחַה שֶׁל מִצְוָה וּבִפְרָט בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁוֹ. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי הָאָדָם שֶׁשֵּׁם דְּבָרִים אֵלּוֹ אֵל תוֹף לְבוֹ, וְזוֹכָה וּמְזַכֵּה עֲנִיִּים מְרוּדִים כָּל הַשָּׁנָה, וּבִפְרָט לִפְנֵי פֶסַח שֶׁהוּא דוֹאֵג עֲבוּר עֲנִיִּים, שְׂיִהְיֶה לָהֶם קִמְחָא דְּפֶסַח, וַיִּחְיֶה נְפֹשׁוֹת, וְאִזּוּ בּוֹדָאֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִשְׁלַם לוֹ שְׂכָרוֹ בְּשָׁלוֹם, אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְרַבֵּה בְּמִצְוֹת צְדָקָה בְּמִשְׁךָ כָּל הַשָּׁנָה, וּבִפְרָט קֹדֶם הַפֶּסַח, שְׂדוֹאֵג שְׂיִהְיֶה לְעֲנִיִּים עַל צָרְכֵי הַחֵג.

קכח.

רַבְּנּוּ ו"ל הִיא נוֹהֵג בְּלִיל הַסֵּדֶר לְהַסֵּב רַק עִם בְּנֵי בֵיתוֹ וּבְנוֹתָיו, כִּי בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הִיא כָּל הַשָּׁנָה אוֹכֵל בְּחֶדֶר לְבַד, אוֹ בְּעֵת רְצוֹן הַסֵּב יַחַד עִם אֲנָשֵׁי

שְׁלוֹמְנוּ, חוץ מְלִיל פֶּסַח, שָׁאז אָף אָחַד לֹא הָיָה יְכוּל לְהִיּוֹת אֶצְלוֹ, וְסִפֵּר מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, שְׁפַעַם אַחַת קָרָה, שְׂרַבְנוּ ז"ל יֵשֶׁב בְּלִיל הַסֵּדֶר עִם בְּנֵי בֵיתוֹ וּבְנוֹתָיו, וְהוּא הֵצִרָךְ לְעִבּוֹר בְּהַחֲדָר, וְאָז רָאָה פַּעַם אַחַת בְּחַיּוֹ אֶת רַבְּנוּ ז"ל יוֹשֵׁב בְּסֵדֶר, וְהָיָה מֵרְאֵהוּ כְּמֵרְאֵה מֵלֶאֱךָ אֱלֻקִּים, הָיָה מְעַטֵּף עִם קִיטָל, וְעַם טְלִית, וּפְנֵי הָיוּ אֲדָמִים מְאֹד מֵרַב הַתְּלַהּבוֹתוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהַחֲזִיקָה אֶת עֲצָמוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל כֹּל יְמֵי חַיָּיו, שְׁעַל-כֹּל-פְּנִים פַּעַם אַחַת זָכָה לְרֵאוֹת אֶת רַבְּנוּ ז"ל בְּלִיל הַסֵּדֶר.

קכט.

בְּפֶסַח נִהְגוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְהַתְקַבֵּץ יַחַד עִם הַמְשֻׁפָּחָה כְּדִגְמַת קֶרֶבֶן פֶּסַח, שְׁאִינוּ נֹאכְל אֶלָּא לְמַנְוִיו, וְגַם אֲרַחוֹ אֹרְחִים לְאֵלוֹ שְׁאִין לָהֶם אֵיפֹה לְהִיּוֹת בְּפֶסַח, וַיְמָה נֹרָא הַמֵּרְאָה לְרֵאוֹת אֶת הַסַּבָּא וְכֹל יְלָדָיו הַיְּהוּדִים וְגַם יְלָדֵיהֶם וְאָבָא וְאָמָא וְכֹל הַיְּלָדִים יוֹשְׁבִים בְּיַחַד, וְאוֹמְרִים אֶת הַהֲגָדָה בְּהַתְּלַהּבוֹת גְּדוּלָּה, וּבְקוֹלוֹת וַצַּעֲקוֹת, כְּמוֹ שְׁגָלָה לָנוּ רַבְּנוּ ז"ל (לְקוּטִי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן כ'), אֲשֶׁר אֶת הַהֲגָדָה אוֹמְרִים בְּקוֹל רֶם, וְהוּא תַקּוּן הַבְּרִית, וְגַם אֲרַחוֹ אֹרְחִים יְהוּדִים גְּלָמוּדִים שְׁאִין לָהֶם אֵיפֹה לְהִיּוֹת, וּבַאֲמַת הָאֹיְרָה אֶצֶל כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שְׁלִיל הַסֵּדֶר זֶהוּ מְשֻׁהוּ לֹא מֵהַעוֹלָם הַזֶּה, מֵרְגִישִׁים אֶת הַשְּׂכִינָה חוֹפֶפֶת עַל כָּלָם, וְזֶה יְכוּל לְהַעֲיֵד כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שְׁנַפֵּשׁ אֱלֻקִּית שׁוֹרָה בּוֹ, כִּי בְּלִיל הַסֵּדֶר, אָז

מְרַגְּשִׁים אור חָדָשׁ לַגַּמְרִי, וְכָל אֶחָד מְרַגֵּשׁ אֵיךְ שֶׁהִשְׂכִּינָה נִמְצָאת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְזוֹ מְצִיאוֹת, וּבִפְרָטִיּוֹת אֶצֶל אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו חֲסִידֵי בְּרֶסֶלַב עִם הַהִקְדָּמוֹת שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, הַסֵּדֶר הוֹלֵךְ בְּעֵינֵינוּ אַחֵר לַגַּמְרִי, בְּשִׂמְחָה מִתּוֹךְ בְּכִיָּה, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֵלֶק א', סִימָן קע"ה): עֶקֶר מַעֲלַת הַבְּכִיָּה הִיא כְּשֶׁהִיא מִחֲמַת שִׂמְחָה וְחֻדְוָה, וְאִפְלוּ הַחֲרָטָה טוֹב מְאֹד שֶׁתְּהִיָּה מִחֲמַת שִׂמְחָה, שֶׁמֶרֶב שִׂמְחָתוֹ בְּהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מִתְחַרֵּט וּמִתְנַעֵנֵעַ מְאֹד עַל שֶׁמֶרֶד נִגְדוּ בַּיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים, וּמִתְעוֹרֵר לוֹ בְּכִיָּה מִחֲמַת רֵב הַשִּׂמְחָה, וְזֶה עֶקֶר מַעֲלַת הַבְּכִיָּה, שֶׁתְּהִיָּה מִחֲמַת שִׂמְחָה. וְזֶה בְּכִיָּה' הוּא רָאשֵׁי תְבוּת (תְּהִלִּים פ"ט): "בְּשִׂמְחָה יִגִּילוּן כָּל הַיּוֹם", שֶׁעֶקֶר הַבְּכִיָּה שֶׁתְּהִיָּה מִחֲמַת שִׂמְחָה בְּשִׂמּוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּכִיָּה הִיא מִתְעוֹרֶרֶת מִשֵּׁם ס"ג, שֶׁהוּא מִסְפִּירַת הַבֵּינָה, וְעַל-כֵּן בְּכִיָּה בְּגִימְטְרִיָּה הַמְּלוּי שֶׁל ס"ג, כְּמוֹבָא בְּכַתְּבֵי הָאֲרִיז"ל, הֵינּוּ שֶׁהִתְעוֹרְרוּת הַבְּכִיָּה תְהִיָּה מִשִּׂמְחָה, כִּי בֵּינָה לְבָא, כְּמוֹבָא (פֶּתַח אֲלִיָּהוּ): "הַלֵּב מִבֵּין", וְעֶקֶר הַשִּׂמְחָה הִיא בְּלֵב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים ד'): "נָתַתָּ שִׂמְחָה בְּלִבִּי", וּמִשֵּׁם צְרִיף שֶׁתְּהִיָּה הִתְעוֹרְרוּת הַבְּכִיָּה. וְלָכֵן כְּשֶׁאוֹמְרִים אֶת הַהֲגָדָה, נִכְנָסֶת בְּאָדָם הִתְעוֹרְרוּת עֲלִיוֹנָה וְנוֹרָאָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְכָל קִטְעַת וְקִטְעַת אוֹמְרִים בְּהִתְעוֹרְרוּת וּבְנִגּוּן אַחֵר, וּבְבְּכִיָּה עֲצוּמָה מִתּוֹךְ שִׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה.

קל.

פעם אחת בעת אמירת הגדה, היזה מוהרנ"ת ז"ל כל-כף מלהב, עד שהגיע אל הקטע: "ובמורא גדול — זו גלוי שכינה", חזר על זה כמה פעמים, עד שנפל חלשות, והצרכו להעירו (ומי שהיה שם העיד, שאצלו היזה אז גלוי שכינה, פשוטו כמשמעו, ולכן מרב דבקות נתעלה).

קלא.

פעם ביום שלפני ערב פסח נכנסה אל מוהרנ"ת ז"ל בתו מרת חנה צירל, והתאוננה לפני אביה ואמרה לו: אבי היקר! הפסח כבר מתקרב, ועדין אין לנו כלום על צרכי החג (כי זוגתו מרת דישל כבדה אותו מאוד, ולא רצתה להחליש דעתו מזה כלל, על-כן שלחה את בתה לאמר זאת). ענה לה מוהרנ"ת ז"ל: 'בתי, השם יעזור' "טאכטערל, גאט וועט העלפן", ואכן בן היזה, שאחד מאנשי שלומנו שהיזה גר רחוק, והיזה בעל יכלת, והכניס הקדוש-ברוך הוא במחשבתו מחשבה קדושה, וחשב ואמר לעצמו: 'מי יודע אולי אין למוהרנ"ת ז"ל כלום עבור צרכי החג, והתעורר בלבו והלך ושכר עגלה, ומלא אותה עם כל טוב: תפוחי אדמה, ביצים, יין, מצות וכו', והביא למוהרנ"ת ז"ל בערב חג הפסח ממש, אחר-כך בישבם בשלחן בליל הסדר, הפליג בהודאה על חסדי השם יתברך, שלא עזבו ועזרו למעלה

מִדְרָךְ הַטֵּבֶע, כִּי אִזּוּ בְּאֵמֶת לֹא הָיָה לוֹ שׁוּם דְּבָר, וּפְנָה בֵּין דְּבָרָיו אֶל בְּתוֹ וְאָמַר לָהּ: "בְּעֵת שְׂאֲמַרְתִּי לָךְ שֶׁהַשֵּׁם יַעֲזֹר, לֹא הִתְכַּוַּנְתִּי לְאָדָם זֶה", "וּוּעַן אֵיךְ הָאֵב גִּיזְאֵגֵט גָּאט וּוְעַט הֶעֱלֵפֵן הָאֵב אֵיךְ נִישְׁט אֵיהֶם גִּימֵינְט", כְּאֹמֵר שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ שׁוּם בְּטָחוֹן בְּשׁוּם אָדָם זֶה אוֹ אַחַר שְׂיִדְאָג לְצָרְכוֹ, אֲלֵא בְּאֵמֶת הִתְכַּוַּנְתִּי, שֶׁהַשֵּׁם יַעֲזֹר כְּרַצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִשְׁתַּלְשַׁל הַדְּבָר וְיָבוֹא אֵיךְ שִׁישְׁתַּלְשַׁל. (וּבְזֶה הוֹרָה דְרָךְ לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵינוּ בְּבְטָחוֹן שְׂיִדְעוּ מַה זֶה בְּטָחוֹן, שְׂצָרִיכִים לְבְטַח רַק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁהוּא בּוֹדָאֵי יַעֲזֹר, אֲבָל אֲסוּר לְבְטַח בְּבֶן אָדָם שֶׁזֶה יַעֲזֹר לוֹ, אוֹ אַחַר יַעֲזֹר לוֹ, כִּי "שׁוֹא תְשׁוּעַת אָדָם", וְלֹא יְכוּלִים לְבְטַח עַל אֶף אֶחָד, וְצָרִיכִים רַק לְבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלֹא לְתַת לוֹ עֲצוֹת אֵיךְ תִּהְיֶה הַיְשׁוּעָה, רַק לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ שְׂיַעֲזֹר לוֹ, שְׂיִהְיֶה לוֹ עַל צָרְכֵי הַחֵג, וְכֵן הָיָה אֲצִלוֹ כַּמָּה שָׁנִים, שֶׁנָּסוּ אוֹתוֹ בְּעֵנִיּוֹת גְּדוּלָה מְאֹד, עַד שֶׁקָּרָה, שֶׁפַּעַם אַחַת לִפְנֵי פֶסַח בָּאָה בְּתוֹ חֲנָה צִירָל, וְאָמְרָה לוֹ: "אָבָא, עֲדִין אֵין לָנוּ כְּלוּם עַל צָרְכֵי הַחֵג". עָנָה וְאָמַר לָהּ: "תּוֹדָה לָאֵל, שֶׁכֶּבֶר שְׂאֲבָנוּ מִיָּם, וּמִיָּם יֵשׁ לָנוּ כֶּבֶר עַל חֵג הַפֶּסַח, וּכְמוֹ שֶׁזֶה הָיָה בְּנֵס גַּם הַשָּׂאָר יִהְיֶה בְּנֵס".

קלב.

מְלֻבָּד כָּל הָעֵנִיּוֹת וְהַדְּחָקוֹת שֶׁעָבְרָה עַל מוֹהֲרַנ"ת וְ"ל בֵּימֵי חַיָּיו, עַד כְּדֵי כֵן שֶׁהָיָה הַרְבֵּה פְּעָמִים שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ עַל צָרְכֵי שַׁבָּת, וְהָיָה צָרִיךְ

ללוות, זאת ועוד היתה עליו מחלקת עצומה כל ימי חייו, ורדפוהו בכל מיני רדיפות, ועשו לו כל מיני רשעות שבעולם, אנשים שקראו את עצמם חסידים. ופעם אחת שבוע קדם פסח לא נתקררה דעתם הרשעה של הרשעים האורחים, ובעיר ברסלב נכנסו גדוד של חיילים, ובמימים ההם הלכו עם החילים גם בעלי מלאכות, כגון: חייטים וסנדלרים וכו', כי אם יקרע איזה בגד או איזה נעל של חיל כבר יתקנו את זה, ולכן חפשו מקום עבור הסנדלרים, והלכו הרשעים ומסרו, שהיות שבבית מוהרנ"ת ז"ל מתקבצים אנשים, וזה מקום גדול, ולכן טוב להם יכנסו שמה (מה שבאמת הכל היה שקר, כי למוהרנ"ת ז"ל היתה דירה קטנה בת שני חדרים, ובמטבח עשה לעצמו מחצה עם עץ, ששם ישב ולמד וכתב את הספרים, ושם חבר את ה"לקוטי תפלות", כי את בית העליה זה בנה אחר-כך). עם כל זאת הרשעים הסיתו את גדוד החילים, ונכנסו בתוך הדירה של מוהרנ"ת ז"ל, והיה ההכרח לפנות להם חדר אחד, וכלם הצטופפו בחדר אחד, והנה כבר שבוע לפני פסח, וכלם אוכלים חמץ בביתו, וכבר הגיע ערב פסח אחר חצות, ועדין הסנדלרים שמה אוכלים חמץ, ובני ביתו וילדיו לא ידעו מה לעשות, והמתנגדים הרשעים היו מלאים שמחה, שסדרו את מוהרנ"ת ז"ל (אוי לאותה בושא, אוי לאותה חרפה, שאנשים שקוראים את עצמם חסידים, יעשו דבר זה אפלו ליהודי פשוט, ומכל שכן

למנהיג ישראל, איש מורם מעם), וכמוכן שמוהרנ"ת ז"ל עשה מה שעשה, הרבה התפלל אל הקדוש-ברוך-הוא, שישתלקו עוד לפני כניסת החג, והשם יתברך עשה עמהם נסים ונפלאות, ותכף-ומיד בא ראש גדוד החילים, ונתן פקדה שצריכים לעזוב את העיר תכף-ומיד, וכך עזבו את המקום, וכמוכן זה היה כבר סמוך לזמן הדלקת גרות, וכל הילדים ואנשי שלומנו עזרו לו לבער את כל החמץ מה שהשאירו, וכך לכל הפחות בליל הסדר כבר לא היה חמץ בבית, וכשהילדים העירו לאביהם — איזה נס עשה עמהם הקדוש-ברוך-הוא, שהתפטרו מהגויים הערלים הטמאים, שאכלו חמץ, השתיקם מוהרנ"ת ז"ל, ואמר: לא פדאי עכשו לדבר מזה, כי זה ליל קדוש ונורא מאד.

ספור נסיעתו של הבעל-שם-טוב הקדוש, זכותו תגן עלינו, שנסע לארץ ישראל, הוא ספור נורא ונפלא מאד, כי היו לו בדרך נסים גדולים, ונוהגים כל יוצאי חלציו לספר את הספור הזה בחוץ לארץ באחרון של פסח, ובארץ ישראל בשביעי של פסח בשעת הסעדה שעורכים לפנות ערב, הנקראת "סעדת המשיח", או "סעדת הבעל-שם-טוב", כי אז בימים האחרונים של פסח נצל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ממנות לחיים, ויען שרבנו ז"ל הוא נכד הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע.

לְכֹן רְגִילִים אֲנֹשִׁי שְׁלוֹמְנוּ לְסַפֵּר אֶת הַסְּפוּר גַּם-כֵּן.

[וְאַנְחֵנוּ זְכִינוּ לְשִׁמְעַת אֶת הַסְּפוּר הַזֶּה מִפִּי מוֹהֲרָא"ש
נ"י, שְׁשָׁמַע חֶלֶק גָּדוֹל מֵהַרְבֵּה הַחֲסִיד ר' לִוִי יִצְחָק בִּנְדָר
ז"ל, וְחֶלֶק גָּדוֹל מִצְדִּיק אֶחָד, שֶׁהָיָה נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב
הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וְהוּא קָבְלוּ מִדוֹר דוֹר עַד הַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ ר'
בְּרוּךְ מִמְעוֹיְבוֹז זי"ע, וְהַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ ר' יְחִיאֵל מִיכָל
מִזְלָאטְשׁוֹב זי"ע, שֶׁהָיָה מִיּוֹצְאֵי חֲלָצִיהֶם].

שִׁיטַת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וְדַרְכֵי הַתְּגִלוֹתָו וּפְעֻלָּתוֹ בְּעוֹלָם

יְדוּעַ, שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע הִתְיַשֵּׁב בְּעִיר
מְעוֹיְבוֹז, שֶׁהָיְתָה אֲמֵנָם עֵינָה קְטָנָה
בְּאוֹקְרַאינָה, אַךְ מֵאוֹתָהּ עֵינָה קְטָנָה הָאִיר אֹרֶךְ עַל
כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְיְדוּעַ, שֶׁלְּמִוְדוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב
הַקְּדוֹשׁ זי"ע, שָׁאוֹתוֹ לְמַד אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, הוּא:
אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל
לְכָל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם
אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּכְפִי פְתֻגְמוֹ הַיְדוּעַ: "הַכֵּל אֱלֻקוֹת
וְאֱלֻקוֹת הַכֵּל" וְאֵין שׁוּם דְּבַר שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם גָּנוּז
אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהָאָדָם צָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ וּלְמַצֵּא
אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכָל דְּבַר, וְאֵזוּ בְּשֵׁאָדָם הוֹלֵךְ
בְּדַרְךָ זוֹ, כָּל חֲזִיו מְשֻׁתָּנִים, וְהֵם מְאִירִים לוֹ מִבֵּית
וּמִבְּחוּץ, כִּי הַגְּלוּת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהָאָדָם סוֹבֵל
הִיא רַק מִבִּיּוֹן שְׁנִסְתַּתְּרַת מִמֶּנּוּ אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא
חוֹשֵׁב שֶׁהַכֵּל הוּא טָבַע, וְהַכֵּל תְּלִוִי כְּבִיכּוֹל בְּכַחוֹ

ובשכלו ובתבוננתו, ועל-ידי-זה הוא מסתבך בכל מיני
 צרות ויסורים, לא-כן בשאדם ממשיך על עצמו
 ערבות נעימות ידידות וזיו חיות אלקותו יתברך, אז
 כל החיים שלו הולכים בצורה אחרת לגמרי, כי אין
 לך עוד חיים ערבים ומתוקים כמו מי שזוכה להאמין
 בו יתברך באמונה פשוטה, ויודע, אשר אין בלעדיו
 יתברך כלל, ואפלו עלה אחד לא נופל מהאילן בלי
 השגחתו יתברך, ואפלו קש ותבן לא נופל מהעגלה
 בלי השגחתו הפרטית, ומכל שכן בן-אדם, שהוא
 משגח בהשגחה נוראה ונפלאה עד מאד, כמאמרם
 ו"ל (חלין ז): אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא
 אם-כן מכריזין עליו מלמעלה; ועל-כן לא בחנם
 התחילו לנהר המון-עם אל הבעל-שם-טוב הקדוש
 זי"ע לעירה הקטנה מעזיבוז, כי שם נגלו אלקים
 חיים, ועל-ידי תקף דבקותו והתפללותו בו יתברך,
 זכה לעשות אותות ומופתים לעיני כל, ושמו הטוב
 נתפרסם בין כל עם ישראל, ולהבדיל גם בין הגויים,
 כי מרב התפללותו באין סוף ברוך הוא וגלוייו
 המרבים שגלה בדרכי הנהגותיו יתברך, על-ידי-זה
 זכה לשדד את הטבע והמערכה, ונעשו על ידו
 אותות ומופתים שדוד הטבע ממש, המון-העם באו
 אליו לבקש ישועות נסים ונפלאות, כל אחד בא עם
 חבילת הצרות והיסורים שעברה עליו, כלם באו
 לשפך את לבם לפני הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע,
 אצלו מצאו דברי חזק ונחומים, ובסופו של דבר גם
 נושעו בישועה, על-ידי מופתים גלויים, גם האנשים

המורמים מעם הגיעו אליו כדי ללמד את הדרך
 החדשה שגלה באמונת הבורא יתברך שמו, עד
 שמעזיבוז' נהפכה להיות אבן שואבת שמשכה
 אליה לומדים וגדולים, וסתם 'עמך' — סנדלרים,
 אפרים, בעלי עגלות, וכדומה, וכלם מצאו אצל
 הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מקום.

רעת וגנות המתנגדים שבכל דור על צדיקי האמת

מאיךך, כמובן שלא חסרו גם מתנגדים לדרך
 ושיטתו הקדושה, וכידוע, שעל כל דרך
 חדשה בעבודת השם יתברך המתגלה בעולם,
 עומדים מתנגדים הרוצים לבטלה לגמרי, כמו
 שמצאנו אצל אברהם אבינו, בעת שגלה דרך חדשה
 באמונת הבורא יתברך שמו, וחפר בארות, באר מים
 חיים, לגלוי אלקותו יתברך, שאז נאמר אצלו
 (בראשית כו): "וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי
 אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר" וגו';
 דהינו אפלו אצל האבות הקדושים: אברהם, יצחק
 ויעקב, שגלו את אמתת מציאותו יתברך, וחפרו
 בארות חדשות, באר מים חיים, גלויים חדשים
 בדרךי האמונה הקדושה, כבר היו להם מתנגדים, זה
 לעמת זה, הפלשתים שהם כלל הליצנים שיש בכל
 דור ודור על הצדיקים האמתיים, המגלים את
 אמתת מציאותו יתברך, שהם שליחי הסמ"ך-מ"ם,
 וכל מה שהצדיקים הגדולים הקדושים במעלה
 נוראה ונפלאה מאד מגלים באמתת מציאותו

יתברך, וחופרים בארות חדשים, באר מים חיים
 להשקות בהם כל הצמאים לדבר ה', כבר באים
 פלשתים, שהם כלל הליצנים והנואפים (כמו שפרש
 רש"י על הפסוק (בראשית י'): "ואת פתרסים ואת
 כסלחים אשר יצאו משם פלשתים" וגו', שנולדו
 בנאוף, שקוץ, תעוב וזהו עין שם); ועל-כן כל אלו
 המתנגדים והמתלוצצים מהצדיקים הקדושים
 הדבוקים בו יתברך בדבקות אמת, והם מגלים את
 אמתת מציאותו יתברך בגלוי נורא ונפלא מאד, הם
 נואפים גדולים כמו הפלשתים, כי גם הם סתמו את
 הבארות שחפרו אברהם ויצחק, ואפלו בשעת
 יציאת מצרים אחרי שראו עם ישראל אותות
 ומופתים, גלוי אלקות במדרגה נוראה ונפלאה מאד,
 שגלה משה רבנו לעם ישראל, עם כל זאת פתיב
 (שמות יג): "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" וגו',
 ומובא על זה במדרש (מדרש אגדה): כי הפלשתים היו
 ליצנים גדולים, ואם היו עוברים דרך ארץ פלשתים,
 היו עושים צחוק וליצנות מכל האותות והמופתים
 והגלויים הנוראים והנפלאים שגלה משה רבנו,
 כל-כך יש כח לקלפה של ליצנות להעלים ולהסתיר
 את קדשת הצדיקים. ודבר זה טוב בכל דור ודור,
 מאז שגלה אברהם אבינו את הקדוש-ברוך-הוא
 בעולם ועד דורותינו אלה, שקמים על הצדיקים
 הקדושים המגלים את אמתת מציאותו יתברך בגלוי
 נורא ונפלא מאד מתנגדים וליצנים, שהם
 הפלשתים, והם נואפים גדולים, כמו שכתוב (תהלים

נה, כ): "שָׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמֵי חֵלֶל בְּרִיתוֹ", כִּי זֶה תִּלְוִי בְּזֶה, מִי שֶׁמִּתְנַגֵּד עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים הַמְּגַלִּים אֶת אֲמַתּוֹת מְצִיאֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ, צְרִיכִים לְדַעַת שְׁבוּדָאֵי הוּא נוֹאֵף גָּדוֹל, וְדָבַר זֶה רָאוּ בְּחוּשׁ, שֶׁכָּל אֱלוֹ שֶׁקָּמוּ עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁרָפִי מַעֲלָה, שֶׁהָיוּ דְבוּקִים בְּדַבְּקוֹת אֲמַת בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, לְבִסּוֹף נִתְגַּלָּה, שֶׁהֵם הָיוּ נוֹאֲפִים גָּדוֹלִים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, כִּי לֹא יִמְלֹט, אֲשֶׁר אָדָם הַמִּתְנַגֵּד עַל צַדִּיקִים קְדוֹשִׁים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה פָּגוּם בְּבְרִיתוֹ, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְלֹא יִהְיֶה נוֹאֵף גָּדוֹל כְּמוֹ הַפְּלִשְׁתִּים כְּנ"ל.

שיטת הבעל-שם-טוב בענין רמזים אלקיים

וְהִנֵּה לְמִרוֹת כָּל הַהִתְנַגְּדוֹת הַגְּדוֹלָה, דִּרְכוֹ וְלַמּוֹדוֹ שֶׁל הַבֵּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע הַתְּגַלּוֹ וְהַתְּפִשְׁטוֹ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, הֵן אֲמַת שֶׁהָיוּ גַם קְדוֹשִׁים עֲלִיוֹנִים, שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא הִבִּינוּ אֶת דִּרְכוֹ, וְעַל-כֵּן הִתְנַגְּדוּ עֲלָיו, כְּמוֹ הָאִישׁ הָאֱלֹקִי נוֹרָא מְאֹד הַגֵּר"א וְתַלְמִידָיו, אֲבָל בּוּדָאֵי מַחְלָקְתֶם הִיָּתָה מַחְלָקַת לְשֵׁם שְׁמַיִם, וְלֹא, חֵס וְשְׁלוֹם, הַהִתְנַגְּדוֹת סִתְּם שֶׁל הַמּוֹן הָעַם, שֶׁפּוֹנְתֶם לְקִנְטֵר וְלִהְקִנִּיט, כִּי הָיוּ הַמּוֹן לּוֹמְדִים וְגֵאוֹנִים עֲצוּמִים, שֶׁבִּתְחִלָּה לֹא הִבִּינוּ אֶת דִּרְכוֹ שֶׁל הַבֵּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וְעַל-כֵּן חָלְקוּ עֲלָיו, וְלָכֵן בָּאוּ לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ בְּכָל פַּעַם, וְהוּא הִשִּׁיב לְכָל אֶחָד וְאֶחָד תְּשׁוּבָה נְצַחַת, וְגִלָּה לָהֶם אֶת

דרכי עבודתו וגלוייו בגלוי האין סוף ברוך הוא, איך שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, והוא יתברך מחיה ומתהוה את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך ממש, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם.

פגישת הבעל-שם-טוב עם הגאון שלא הבין שיטתו

ומספר, שפעם אחת בא אליו גאון גדול אחד, כדי להתנכח עמו, ושאל אותו: "מי גלה לכם את הדרך הזאת, שהיא דרך חדשה באמונה, ואם כן, הרי היא דרך מסכנת, כי כל מי שרוצה לחדש משהו בלמודי האמונה, צריכים לבדק ולחקר אחריו" ... ענה לו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "לא באתי לחדש שום דבר, באתי רק לחדש ולעורר את דרכי האמונה הפשוטה שמרב צרות הגלות נשכחה מעם ישראל, כי מרב צרות ויסורים שעוברים על אנשים, נדמה להם שהקדוש-ברוך-הוא עזב את העולם, בבכיול, והוא אינו מסתפל, חס ושלום, על אף אחד, ואפלו אלו המאמינים, חושבים שהוא יתברך נמצא בשמים, ואני באתי לגלות שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, ואותו הקדוש-ברוך-הוא הנמצא למעלה בכל העולמות, נמצא למטה גם בארץ הגשמית, ומכל דבר שבעולם אפשר ללמוד משהו, רזין וסתרי נסתרות, כי כל מה שיש בעולם מגלה את אלקותו יתברך, כי הוא יתברך מלבש

בדומם, צומח, חי, מדבר, ואפלו גוי ערל טמא, כשמדבר, אם רק ישו און קשבת לקולו, ויהיו דבוקים אז בו יתברך, יבינו וישפילו שגם הוא שליח מאת הקדוש-ברוך-הוא, לגלות לאדם אמתת מציאותו יתברך.

ויהי כשמע הגאון את הדברים האלה — קפץ ממקומו, ואמר בהתרגשות גדולה: "חס ושלום! חס ושלום! איך תאמרו דבר כזה, שאפלו ערל גוי טמא הוא גם-כן שליח מאת הבורא יתברך שמו?"... ובדיוק באותו הרגע דפק ערל שהיה עובר מבית לבית, ומחפש דברים לתקן, על דלתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, וצעק והכריז: "אולי יש כאן מה לתקן? אולי יש כאן מה לתקן?" והשיב לו הבעל-שם-טוב בחיור: "לה, לה, אצלי הכל מתקן, אין לה מה לתקן אצלי"... וחזר ושאל הערל: "אולי בכל אפן תחפשו, אולי השלחן שלכם לא בסדר, וצריכים לתקן שם משהו"... אף הבעל-שם-טוב ענהו בהחלטיות: "לא, לא! תהלה לאל, השלחן שלי מתקן בתכלית השלמות, ולא צריכים לתקנו"... אף הערל התעקש והמשיך לשאל: "אולי בכל אפן צריך לתקן משהו, אולי המטה שבורה וצריך לתקנה"... והבעל-שם-טוב בשלו: "לא, לא, תהלה לאל, המטה שלי שלמה ומתקנת בתכלית, ואינה צריכה תקון כלל"... הגוי המשיך להתעקש בכל זאת, ושאל: "אולי בכל אפן צריך לתקן משהו, תחפשו אולי

תמצאו דבר הטעון תקון... אך הבעל-שם-טוב פטרו בחיור, ואמר: "לה, לה, כבר חפשתי ובדקתי ופשפשתי בכל מקום, ותהלה לאל, הכל מתקן על הצד היותר טוב"; והלך הערל בפחי נפש.

ענה ואמר הבעל-שם-טוב הקדוש לאורחו הגאון:
 "חי נפשי, שאני נותן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא מקרב לבי, ששלח לי את הערל הזה אלי, וזה ממש הספר מוסר שלי, שאמר לי בפרוש, שאולי השלחן אצלי אינו בשלמות, הינו האכילה וכו', ושלחתי אותו מעל פני, כי תהלה לאל, תקנתי בשלמות את השלחן... והוא לא עזב אותי, ושאל: אולי המטה אצלכם שבורה... ושלחתי אותו מעל פני, כי תהלה לאל, גם זה אצלי בשלמות, בתכלית השלמות... והוא לא עזב, רק המשיך להתעקש: אולי יש אצלי איזה דבר שעדין צריך תקון, שאבדק היטב היטב, והשבתי לו: הכל אצלי מתקן... ואין מה לחפש ולפשפש ומה לתקן"... והפטיר הבעל-שם-טוב: "הרי עיניכם רואות! אם האדם זוכה לדבק את עצמו בחי החיים בו יתברך, ויודע שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, אזי אפלו ערל גוי טמא מגלה את אמתת מציאותו יתברך, והוא שליח מאת הבורא יתברך שמו, לעורר את האדם לשוב בתשובה שלמה אליו יתברך".

"יכול הנך לקבל את הלמוד הקדוש, אלא שאינך רוצה"

ויהי כשמע הגאון את דברי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, קם ממקומו בשצף קצף ואמר: "את הכל אני יכול לקבל מכם, כי כל דבריכם שגליתם באמונה הקדושה הם דברים של טעם, כי באמת כף הוא, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך מחיה ומתיה את כל הבריאה בלה, כי בכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם, וכאשר גלו לנו חכמינו הקדושים (יומא לח.): 'בשמה יקראוה ובמקומה יושיבוה, אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה, אפלו במלא נימה'; אבל בזה שאמרתם שאפלו גוי ערל טמא יכול להיות שליח מאת הבורא יתברך שמו — איני יכול לקבל..."

ענה ואמר לו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע: "יכול, יכול אתה לקבל, אלא אינך רוצה לקבל... תרצה ותוכל!... ובדרך נסיעתו חזרה של הגאון, הגיע לפרשת דרכים, ושם עצר את העגלה גוי אחד שבכה מאד, וספר: שהעגלה והסוס שלו התהפכו, וכל הפרות שהיו על העגלה נשפכו, ובקש מהגאון שיעשה עמו חסד ומצוה, ויעזר לו להרים את הסוס והעגלה, כדי שיוכל להמשיך הלאה, ענה הגאון: "אני כבר איש זקן חלש וחולה, אינני יכול...!!! אף הגוי התחיל לצעק: "יכול, יכול אתה, אף שאינך

רוצה... תרצה ותוכל...!!! ויהי כשמע הגאון את הדבורים האלה יוצאים מפי הגוי, התרגש מאד, כי הלא בדבורים אלה נפרד מן הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, והחליט להשאיר שם, עד שתעבור עוד עגלה, כדי שעוד אנשים יעזרו לגוי להרים את העגלה והסוס, והוא הגאון, התישב וקשב לעצמו: "הלא דבר הוא, הלא הם הם דברי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ובודאי יש דברים בגו, ובודאי אני יכול לקבל את למודו הקדוש אף איני רוצה, עלי לחזור אליו ולרצות לקבל את למודו הקדוש... אומר ועושה, הורה הגאון לבעל העגלה לחזור למעזיבוז אל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ויהי בהגיעו להיכל קדשו, פגשו ממתין לו בפתח ביתו, וכשירד מן העגלה, פנה אליו בחיוך ואמר: "אולי כבר נתגלה לכם, שאתם יכולים לקבל את הלמוד שלי, אף אינכם רוצים, כפי שכבר ארע לרבים מתלמידי, שלא רצו בתחלה לקבל את למודי, עד שארעו להם מעשים שכאלה"... ואכן, נשאר הגאון אצל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ולמד אצלו, אשר כל העולם כלו הוא אלקות, ואין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, עד שנעשה מגדולי תלמידיו, ואחר-כך גם הוא עסק בהפצת למודו הקדוש בעולם, כמו שעשו שאר תלמידיו הקדושים זי"ע.

תחלת רצונו של מֶרֶן לנסע לארץ ישראל

והנה הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ראה במקום שראה, והשיג במקום שהשיג, את גדלתו של רבנו איש האלקי רבי חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הקדוש זי"ע, שזכה להגיע אל מדרגתו והשגתו עד שהיה מיורדי המרכבה, וזכה לשמע בכל לילה תורה מפיו הקדוש-ברוך-הוא, והיו מתגלות אליו נשמות, והיה במדרגת רוח הקדש ברוכה עד מאוד, ואל כל זה זכה על-ידי הבזיונות, חרופין וגדופין שסבל מאינשי דלא מעלי, שהקים עליו הסמ"ך-מ"ם. והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הפליג מאוד מאוד במעלתו, וגלה, שנשמת ה"אור החיים" הקדוש היא מרוח דוד דאצילות, והוא בעצמו נפש מדוד דאצילות, והיה רוצה מאוד להתועד עמו פנים אל פנים, ועל-ידי-זה יתאחדו נפש ורוח דאצילות, ויוכלו להמשיך אליהם את הנשמה דאצילות, וליחד גם חיה יחידה דאצילות, ועל-ידי-זה יכלו כל הקלפות, ותהיה הגאלה האמתית והשלמה. ולכן נספם בדעתו לנסע לארץ ישראל, להתועד עם רבנו ה"אור החיים" הקדוש, והיה רגיל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע לומר: "בכל מקום שאני בא בעולמות העליונים, אני מוצא שהספרדי הזה... (פונתו על רבנו ה"אור החיים" הקדוש) כבר היה שם לפני... ושלח מכתב לגיסו הצדיק הקדוש רבי גרשון מקיטוב זי"ע, שישאל את רבנו ה"אור החיים" הקדוש — אם יסע לארץ ישראל, ומרב תשוקה לנסע לארץ ישראל

וְלִהְתַּנְעַד עִם הַ"אֹר הַחַיִּים" הַקָּדוֹשׁ, מֵהָר לְנִסְעַ לְפָנָי
 שְׁתִּגִּיעַ תְּשׁוּבָה... וְאִמָּנָם הַגִּיעָה תְּשׁוּבָה: "לֹא כִדְאִי
 לְסַכֵּן נַפְשׁוֹ וְלִנְסֵעַ"... אַךְ, כְּאִמּוֹר, בְּהִגִּיעַ הַמִּכְתָּב,
 כִּבֵּר הָיָה הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי"ע עַל אִם הַדֶּרֶךְ
 בְּנִסְיַעְתּוֹ לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ... כִּי נִסְכַּם בְּדַעְתּוֹ הַקָּדוֹשָׁה
 שֶׁהוּא נוֹסֵעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּכָל מַחִיר — יִהְיֶה מֵה
 שְׂיֵהִיָּה.

מִן הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי"ע מִגִּיעַ לְאִיסְטַנְבוּל

לְנִסְיַעַה הַקָּדוֹשָׁה הַזֹּאת, הִתְלַוּ אֵלָיו בְּתוֹ הַצְדָקָנִית
 מֶרֶת אֲדֵל, וְסוֹפְרוֹ הַצְדִּיק רַבִּי צְבִי ז"ל,
 וְהִתְחִילוּ לְנִסְעַ מִכְּפָר לְכְפָר וּמַעִיר לְעִיר, עַד שֶׁהִגִּיעוּ
 לְעִיר הַחוּף — אוֹדֶסָה הַשׁוֹכֵנֶת עַל הַיָּם הַשְּׁחֹר,
 וְשָׁכְרוּ סְפִינָה, וְהִפְלִיגוּ בַיָּם עַד שֶׁעָגְנוּ בְּאִיסְטַנְבוּל
 שְׁבִטוֹרְקִיָּה, וְיָרְדוּ לְנַמַּל סְמוּךְ לַחֵג הַפֶּסַח, וְשֵׁם הַיְתָה
 הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים גְּדוֹלָה מְאֹד בְּתֵ שְׁתֵי קוֹמוֹת, בְּקוֹמָה
 הַתְּחִתוֹנָה הָיוּ מִתְאַכְסְנִים הָעֲנִיִּים וְהָאֲבִיוֹנִים —
 אֶרְחֵי פְּרָחִי, וּבְקוֹמָה הָעֲלִיוֹנָה הַתְּאַכְסְנוּ אֲנָשִׁים
 בְּעֲלֵי צוּרָה — עֲשִׂירִים וּמִכְבָּדִים, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה,
 וּמִחֲמַת שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקָּדוֹשׁ זִי"ע וּבְתוֹ וְתִלְמִידוֹ
 בָּאוּ לְשֵׁם, וְאִין מִכִּיר וּמוֹדֵעַ לָהֶם, וְכֵן הָיוּ חֲסָרִים כָּל,
 כִּי מֵרֵב תְּשׁוּקַת נִסְיַעְתּוֹ, וּמֵרֵב בְּטַחוּנוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, לֹא
 לָקַח עִמּוֹ שׁוֹם דְּבָר, וְלָכֵן שָׁכְנוּ אוֹתָם בְּקוֹמָה
 הָרֵאשׁוֹנָה שְׁבֵהַכְּנֶסֶת הָאוֹרְחִים, מִקּוֹם הָאֶרְחֵי
 פְּרָחִי.

בערום ובחסר כל בערב פסח באיסטנבול

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה דבוק בו יתברך כדרכו, ושום דבר שבעולם לא בלבלו, רק הלך לבית-המדרש ועסק בעבודתו כדרכו, כאלו לא קרה שום דבר, ובין כך התקרב החג, ואין בידם לפרטה אפלו פרוטה בשביל צרכי החג, והוא לא התבלבל מזה כלל, אף לבתו הצדקת אדל, היה צער גדול וחלישות הדעת, שלא רק שלא היה להם שום צרכי החג, אלא אפלו בגדים לחג לא היו להם. והנה הגיע כבר יום לפני ערב פסח, והיתה לה כתנת אחת של אביה, והלכה לשפת הים, לכבס את הכתנת, שעל-כל-פנים יהיה לאביה הקדוש כתנת נקיה לכבוד החג. וישבה שם בחוף הים וכבסה את הכתנת, ובכתה על מצבה העגום, ובתוך כך באה רוח חזקה והעיפה את הכתנת מידה, ונעלמה ממנה, והתחילה לבכות מאד מאד, איך שבאו לעיר רחוקה, ואף אחד אינו מכיר את אביה הקדוש, ולמחר כבר ליל התקדש החג, ולא רק שאין להם שום דבר על צרכי החג, לא מצות ולא יין וכו', אלא אפלו הכתנת פרחה מידה... וכך ישבה ובכתה.

ישועה ממקום בלתי צפוי לגמרי

בתוך כך, התקרבה למקום ישיבתה של אדל, כרפרה של נוסעים, ובתוכה בעל ואשה יהודים, וכשהבחינו בה ובבכיתה, שאלוה: "מי את?

וּלְמָה אֶת בּוֹכָה? וְעַנְתָּה: "אֲנִי בָתוּ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב, וּבָאנוּ לְכָאן כָּעֵת, וְכִיּוֹן שֶׁהַמָּקוֹם רְחוֹק מִמָּקוֹם מוֹשְׁבֵנוּ — אֵין מִכִּיר אוֹתָנוּ, וְאֵין לָנוּ כְּלוּם, אֶפְלוּ לְצַרְכֵי הַחֵג" ... בְּנֵי הַזּוּג, הִתְמַלְאוּ שִׂמְחָה גְדוֹלָה, עַל שִׁפְגָשׁוֹ אֶת בַּת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וְהִזְמִינוּהָ לַעֲלוֹת עַל עֲגֻלְתָם לְנִסֵּעַ עִמָּהֶם, וְהִסְבִּימָה, בְּתוֹךְ כֶּף אָמְרוּ לָהּ: "אֵל תִּדְאָגִי יֵשׁ לָנוּ מִכָּל טוֹב, מִצוֹת וַיִּין, בְּשָׂר וְדָגִים וְכָל צַרְכֵי הַחֵג, וְכֵן בְּגָדִים לְיוֹם טוֹב, בּוֹאֵי עִמָּנוּ" ... וְשִׂמְחָה מְאֹד, וְהֵם הוֹלִיכוּהָ לְמַחְלֶקֶת הַמַּכְבָּדִים שֶׁבַּהֲכַנְסַת הָאוֹרְחִים, וְנִשְׂאוּ אֶת מִטְלָטְלֵיהֶם שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב וּמְלִיּוֹ, וְהִכְנִיסוּם לְתוֹךְ חֲדָרָם הַמַּכְבָּד, וְהִכִּינוּ שֶׁלֶחַן עָרוֹף כִּיֵּד הַמֶּלֶךְ לְכַבוֹד לַיַּל הַסֵּדֶר שֶׁל פֶּסַח.

שְׁמוֹ שֶׁל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב מִתְפָּרֵס בְּכָל הָעוֹלָם

הַסָּבָה שֶׁבְּנֵי הַזּוּג נִקְלְעוּ לְשֵׁם, הִיְתָה מִפְּלֶאָה בְּיוֹתֵר, כִּי בַהֲיוֹת הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, חוֹנָה בְּעִיר מְעִזְיָבוֹז', וּבָאוּ אֵלָיו תַּלְמִידִים קְדוֹשִׁים לְלַמֵּד אֶת דְּרָכּוֹ, שֶׁגָּלָה דֶרֶךְ חֲדָשָׁה בְּאִמּוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִי פְּרָטִית וְכוּ', וְעַל-יְדֵי-זֶה לָאֵט לָאֵט נוֹדַע שְׁמוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְהִתְפָּרֵס, אֲשֶׁר אֶצְלוּ יְכוּלִים לִרְאוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים שְׂדוּד הַטָּבַע מִמֶּשׁ, בְּכֵן הִחֲלוּ לְנַהֵר אֵלָיו כָּל מֵינֵי סוּבְלֵי חֲלָאִים, מְרֵי נֶפֶשׁ, מְדַכְּאִים וְשְׂבוּרִים, וְאֶצְלוּ נִתְרַפְּאוּ, וְהִגִּיעוּ עֲנִיִּים וּבַעֲלֵי חוּבוֹת, בַּעֲלֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְאֶצְלוּ נוֹשְׁעוּ, גַּם חֲשׂוּכֵי בְּנִים לְלֹא

מזור לכאבם — התדפקו על דלתות היכל קדשו, ואצלו נפקדו בזרע של קימא.

זוג חשוכי הבנים מגרמניה שהיו לאחר יאוש

גם בני הזוג הללו, שהיו עשירים גדולים, והתגוררו בברלין בירת גרמניה — היו חשוכי בנים, פקדו כבר את טובי הרופאים, אך אלו יאשו אותם, ואבחנו אותם בעקררים ללא סבוי ללדת כלל... חיייהם נהרסו, וכל הטוב שהיו משפעים בו בעשירותם המפלגת — לא שוה להם, ביודעם שימותו ערירים ללא זרע של קימא, רחמנא לצלן.

עצתו של השד"ר — סעו למעז'יבוז

פעם אחת נקש בדלת ביתם שלוחא דרבנן, שסבב על הפתחים לאסף כסף לצדקה, באשר ראם בעצבותם, התפלא, וברר לסבת הדבר, ענו לו: "מה שוה כל עשירותנו באשר יודעים אנו שנשארו בערירות לעולם"... אמר להם השד"ר: "דעו לכם, שבעיר מעז'יבוז' שבאוקראינה מתגורר צדיק קדוש, ורבי ישראל בעל-שם-טוב שמו, והוא עושה מופתים, הוא פוקד עקרות, רופא חולים, ומחיה מתים ממש, וקדשתו אין לתאר ואין לשער כלל, כי מרב התפללותו בו יתברך — הטבע משעבד לו, ומי שרק בא אליו — נושע"... וכך חזק ואמץ אותם לנסע אל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואמר להם:

”מה יש לכם כבר להפסיד, הלא הרופאים ייאשו אתכם, סעו אליו, ותראו שתהיה לכם ישועה“.

זוג חשוכי הבנים נוסע בעקבותיו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע

דברי השד"ר חדרו ללבם הכואב, ואף שהיו הימים קרובים לפסח, החליטו ליצאת לדרך תקף-ומיד, ונטלו עמם את צרכי הפסח בהרחבה: יין, בשר ודגים ומצות לרב, כדי שיהיה להם לפסח, ולא יזדקקו לשלחן אחרים, ועוד יוכלו להשפיע מטובם למי שאין לו. וכך יצאו לדרךם הארצה לעיר מעזיבוז' — עירו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, כשהגיעו למעזיבוז', לאחר הנסיעה הארצה, ברו למוקום מגוריו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ושם התברר להם, שבאותו שבוע יצא לנסיעה לארץ ישראל, ואף גלו להם את נתיבי נסיעתו. הם גמרו אמר, שגם הם ימקרו לנסע בעקבותיו, חשבו: "כיון שזה עתה החלה נסיעתו, בודאי נצליח להדביקו בדרכים, ולהשיג את ברכתו, לכן נשתדל למהר אולי נזכה לפגש אותו“.

זוג חשוכי הבנים פוגש בחוף הים בבתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע

וכך המשיכו לנסע מעיר לעיר ומכפר לכפר, ובכל מקום בואם שאלו ודרשו: "היכן רבי ישראל

בעל-שם-טוב הקדוש? ובכל פעם ענו להם: "זה עתה בקר במקומנו הצדיק, אך לפני זמן קצר נסע לדרפו"... בררו לאן נסע, והמשיכו לנסע אחריו, עד שהגיעו לאודסה, ושם נודע להם שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הפליג באניה לטורקיה, והחליטו להפליג אף הם... ובדיוק הזדמנה להם אניה, היצטרפו לנוסעים עם כל החבילות לצרכי פסח, כשפניהם מועדות לטורקיה... וכשהגיעו לעיר הבירה איסטנבול, פנו תכף לאכסניה של העשירים, והסתדרו שם, אך כל מעיניהם היזה — "היכן נמצא הצדיק הבעל-שם-טוב הקדוש"... אך תוחלתם נכזבה, כי שם, לא היזה מי ששמע אודות הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ולא יכלו התושבים לעזור להם בחפוש אחריו... והלך העשיר, והסתובב בין העניים הארחי פרחי, ושאל את כל אחד: האם יש פה איה חכם אשכנזי גדול? ואף אחד לא ידע מה לומר לו. והנה כבר הגיע ערב פסח סמוך לחג, הכינו חדרם לכבוד החג, עם יין ומצות, בשר ודגים ונרות, והחליטו ליצאת קצת לטייל בחוצות העיר, אולי בכל זאת יודע להם משהו, כי לא יתכן, שאף אחד לא ידע ממנו, בדרךם נקלעו לחוף היים, ומצאו שם אשה בוכיה, ולתדהמתם ולשמחתם התברר להם שהם פגשו בבתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בכבודו ובעצמו, ובכן, העלו אותה, והוליכוה לחדרם, כאמור.

בטחון בהקדוש-ברוך הוא שהכל לבסוף יסתדר

בתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, אדל, על אף שבכתה על מצבה, עם כל זאת בטחה בבטחון חזק, שבודאי הקדוש-ברוך הוא לא יעזב את אביה, כי היתה רגילה לראות אצלו אותות ומופתים ונסים נגלים שעשה כבר עמהם הקדוש-ברוך הוא, ועל-כן ידעה בבטחון חזק, שבודאי גם עכשו יהיו להם כל צרכי החג, אף לא ידעה מה, והיכן, ואימתי וכו', ובתוך כך נפגשה עם הזוג הנ"ל.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע עורך את הסדר בשמחה ללא שום פליאה

והנה במשך כל הזמן הזה, שהה הבעל-שם-טוב הקדוש בבית המדרש, ועבד שם את עבודתו הקדושה, והתהלך אנה ואנה בדבקות גדולה בבטול כל הרגשותיו, ויחד יחודים קדושים ונוראים מאד כדרךבו, ושום דבר לא בלבלו, ואף לא נשא לבו ללכת לבקש ולחפש את בתו — מה היא עושה? ואיך היא מכינה את צרכי החג? כי הנה לו בטחון חזק בו יתברך, שבודאי לא יעזב אותו! ועל-כן נשאר בבית-המדרש לתפלת מנחה של קדם החג, והאריף בתפלה זו, וכן אחר-כך התפללו ערבית, והאריף בתפלה זו מאד מאד, עד סיום התפלה, והמתינה לו בתו בחוץ, ותכף-ומיד הוליכה את אביה אל החדר למעלה, למקום אכסנית העשירים, והיה חדר רחב

ומאיר, והיה על השלחן מכל טוב, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ישב בראש השלחן, ועשה את עצמו כאלו אינו שם לב אל שום דבר, ולא שאל: מי הכין לו את הדבר הזה, ומי הם בני הזוג?! אלא התחיל לערוך את הסדר בדבקות גדולה בדרבו, וכל פסקא ופסקא לקחה לו זמן רב מאד מרב דבקות ויחודים ואמירת תורה וגלוי סודות, שגלה לבתו ולתלמידו, ועשה קדוש, ואחר-כך המשיך באמירת ההגדה, עד שהגיע ל'שלחן עורף', שאז הרפה מדבקותו, והראה פנים שמחות וצוהלות, קורנות אור זיו ונגה בשמש בצהרם, ופנה אל הזוג ואמר: "ידעתי וגם ידעתי למה באתם אלי, כי הנכם חשוכי בנים, והנה אני מברך אתכם שתזכו להפקד בזרע של קיימא, בזכות שהכנתם לי את כל צרכי הסדר, ומסרתם נפשכם עבורי..."

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הפסיד העולם הבא שלו

ותכה באשר יצאו דברי ברכה אלו מפיו הקדוש, חורו גילי צורת הוד קדשו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, והרכין ראשו, והניחו על שתי ידיו, והיה מוטל כך בדבקות נוראה, זמן רב, עד שפתאם קפץ ממקומו והכריז בזו הלשון: "וועל איך דינען דעם אויבערשטין אן עולם הבא" (אזי אעבד את הקדוש-ברוך-הוא בלי עולם הבא), והתחיל לרקוד מרב שמחה, והיה אז בדבקות גדולה עד מאד.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מרצה לעבד את ה' בלי שְׂכָר כָּלָל

וּפְשָׁר הדברים הללו הוא, כַּאֲשֶׁר סִפְּרָה אַחֲרֵי-כֵן בתו, אָדָל, שֶׁהוּגַג הַזֶּה הָיוּ שְׁנֵיהֶם עֲקָרִים לְגַמְרִי, וְלֹא יָכְלוּ לְהוֹלִיד, עַל-פִּי דֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְכִיּוֹן שֶׁהַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע בִּרְכָם שָׁיְהִיו לָהֶם יְלָדִים, וְהִיְתָה זוֹ פְּעֻלָּה שֶׁל בְּטוֹל הַטֶּבַע מִמֶּשׁ, עַל-כֵּן יֵצֵא כְרוּז מֵהַשָּׁמַיִם, שֶׁבְּשִׁבִיל זֶה אֵבֵד אֶת כָּל הָעוֹלָם הַבָּא שָׁלוֹ, וְלָכֵן נִפְּל בְּחַלִּישוֹת הַדַּעַת גְּדוּלָה, עַד שֶׁנִּסְכַּם בְּדַעְתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁיַּעֲבֹד אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִי עוֹלָם הַבָּא, וְהִתְחִיל לְרַקֵּד מְרַב שְׂמֻחָה, שֶׁעָכְשׁוּ יַעֲבֹד אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִי שׂוּם שְׂכָר עוֹלָם הַבָּא, רַק מִחֻמַּת דְּבִקּוּת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, וּבַעֲבוּר זֶה, הִחְזִירוּ לוֹ אֶת כָּל הָעוֹלָם הַבָּא, וְזָכָה לָמָּה שְׂזָכָה. וּבִרְךָ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע בְּרַבְתּוֹ-הַמְּזוּן, וְהַמְּשִׁיף אֶת הַסֵּדֶר בְּדְבִקּוּת נוֹרָאָה וְנִפְלְאוֹה, עַד מְאֹד, עַד שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַלֵּל הַגְּדוֹל.

לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת לְבָדוֹ

וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע בְּאַמִּירַת הַלֵּל הַגְּדוֹל אֶל הַפְּסוּק: "לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת לְבָדוֹ", נֶעְצָר, וְהִתְחִיל לְחַזֵּר עַל הַפְּסוּק הַזֶּה, שׁוֹב וְשׁוֹב — פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, בְּנִגּוֹן מְאִים מְאֹד, וּבִקּוֹל וַצִּעֲקָה שֶׁל לֵב נִשְׁבֵּר, וְכֵן חָזַר פְּעָמִים רַבּוֹת

על הפסוק: "לעשה נפלאות גדלות לבדו, כי לעולם חסדו", ולאט לאט נרדמו בשנה עמקה בני הזוג, ואחר-כך תלמידו ר' צבי הסופר, ואחר-כך בתו הצדקת אדל, והוא באחת, לא עוזב את הפסוק הזה, רק שר בקול מאים מאד מאד ובקול צעקה של לב נשבר: "לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו".

השולטן הטורקי טוב הלב והעממי

דרכו של השולטן, שהוא מלך טורקיה היתה, להתחפש מפעם לפעם, ולבש בגדים פשוטים ולצאת מארמונו אל הרחוב, כי היה מלך טוב מאד מאד, ורדף צדק וישר, ולכן רצה לרדת אל עמו ולדעת מה חסר להם ומה הם צריכים, ולאחר מכן בשהיה חוזר לארמונו, ושב לבגדי מלכותו, השתדל לעמוד לעזרת הנצרכים — לזה דאג שתהיה פרנסה, ולזה שלח רופא וכו', והאנשים אף פעם לא ידעו מהיכן נודע שהם צריכים עזרה. וכך היתה דרכו של השולטן שנים רבות, שהיה מתחפש ויוצא לעיר בלבוש פשוט, ואף אחד לא הכירו, וכך דאג לרוחת תושבי הממלכה.

השולטן הטורקי נשבה על-ידי שוודים

פַּעַם אחת בְּשִׁיצָא השולטן מארמונו מחפֵּשׁ, תַּפְסוּוהוּ שוודים, שְׁלֹא הִכִּירוּ שֶׁהוּא הַמֶּלֶךְ, וּלְאַחַר שֶׁשָּׁדְדוּ אֶת כֶּסֶפוֹ, רָצוּ לְהִרְגוֹ, וְאָז פָּנָה אֵלֵיהֶם הַשּׁוֹלְטָן, וְאָמַר לָהֶם: "לֹא כְּדַאי לָכֶם לְהִרְגֵנִי אוֹתִי, חֶבֶל לָכֶם, אַתֶּם יְכוּלִים לְהִרְוִיחַ עַל יְדֵי הַרְבֵּה כֶּסֶף, כִּי אֲנִי אֲמֵן מִמָּחָה בְּעֲשִׂית מַחְצָלוֹת, וְתוֹכְלוּ לְמַכּוֹר אֶת הַמַּחְצָלוֹת שָׁאֲנִי אֶאֱרַג בְּשִׁבְלֵכֶם, מִה אֲכַפֵּת לָכֶם לְנִסּוֹת, אִין לָכֶם מִה לְהַפְסִיד". הִרְעִיזוּן מִצָּא חֵן בְּעֵינֵי הַשּׁוֹדְדִים, וְהֵם הִחְלִיטוּ לְהִשְׁאִירוֹ בְּחַיִּים, הֵם לָקְחוּ אֶת הַשּׁוֹלְטָן אֶל מְקוֹם הַמַּחְבּוֹא שֶׁלָּהֶם, וְהִבִּיאוּ לוֹ חֲמָרִים כְּדֵי שִׁיּוּכַל לְאָרֵג מַחְצָלוֹת, בֵּינְתֵימִים, נַעֲשֶׂה כַּמּוּבָן רַעַשׁ בְּעִיר, הַשּׁוֹלְטָן נִעְלַם מִהָאֲרֻמוֹן, כַּחוֹת הַצָּבָא וְהַמְשַׁטָּרָה הִחְלוּ לְחַפֵּשׁ אַחֲרָיו, וְלֹא יָדְעוּ לְהִיכֵן נִעְלַם, דּוֹמָה הָיָה כְּאִלוֹ פְּצָתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אוֹתוֹ, אֵף אַחַד לֹא רָאָה אוֹ שָׁמַע הֵיכֵן הַשּׁוֹלְטָן, וְהַמְשַׁטָּרָה לֹא יָדְעָה מִה לַעֲשׂוֹת. לְאַחַר שְׁסִים הַשּׁוֹלְטָן לְאָרֵג אֶת הַמַּחְצָלָת הָרֵאשׁוֹנָה — חָתַם בְּצִדָּה אֶת הָאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה מִשְׁמוֹ, וְקָרָא לְשׁוֹדְדִים וְאָמַר: "לְכוּ אֶל הָעִיר, וְתִמְכְּרוּ אֶת הַמַּחְצָלָת הַזֹּאת לְפָלוֹנִי, שֶׁהוּא סוֹחֵר יֵינִי, וְהוּא יִשְׁלַם לָכֶם כֶּסֶף רַב עַל זֶה, אֵל תִּסְכְּימוּ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאִפֵּן לְמַכּוֹר אוֹתָהּ בְּכֶסֶף מוּעָט, תִּתְעַקְּשׁוּ שְׂאֵתֶם רוֹצִים הַרְבֵּה כֶּסֶף, וְאֲנִי בְּטוֹחַ שֶׁהוּא יִתֵּן לָכֶם".

השולטן נצל על-ידי סוחר היין היהודי

סוחר היין היהודי שספק את היין לשולטן, והיה בקשרי ידידות קרובים מאוד אל השולטן. השוודים יצאו לדרךכם, והחליטו לנסות את מזלם למכור את המחצלת במקומות אחרים, אך בכל מקום שבאו אליו, ודרשו סכום כסף גבוה, צחקו עליהם האנשים ולא הסכימו לקנות מהם. ראוי השוודים שאין אף אחד רוצה לקנות את המחצלת, והחליטו ללכת אל סוחר היין לראות מה יאמר הוא. בתחלה לא הבין סוחר היין מדוע הם רוצים מחיר יקר כל-כך עבור המחצלת, אך לפתע נפלה עינו על הפנה של המחצלת, ושם ראה אות אחת, הוא אמנם עדין לא הבין בדיוק במה המדבר, אך בין שהיה רעש גדול בעיר על כך שהשולטן נעלם, והאות הזאת היתה האות הראשונה של שמו, החליט סוחר היין לקנות את המחצלת בדמים יקרים, למרות שלא היתה שנה כל-כך הרבה, פי הבין שהלא דבר הוא, ולא לחנם נכתבה האות, הוא גם בקש מהשוודים להמשיך ולהביא לו מחצלות נוספות, פי הן מחצלות משבחות מאוד, והוא ישלם להם כסף רב עבורם. חזרו השוודים אל השבוי שלהם, השולטן, וספרו לו שאכן הצליחו למכור את המחצלת, וסוחר היין הנ"ל מזמין עוד מחצלות. שמח השולטן וארג עוד מחצלות, ובכל פעם חתם שם אות אחרת משמו, ובכל פעם מכרו השוודים

את המחצלות לסוחר היין, והוא שלם להם בעין יפה עבור הסחורה. לא לקח זמן רב וסוחר היין הבין, שהשולטן שבוי בידי האנשים האלה המביאים לו את המחצלות, הוא דוח על כל מה שנעשה למפקד הראשי של המשטרה, והורה לו לשלח חיילים ולעקב אחר השודדים האלה. ואכן, כשהביאו השודדים מחצלת נוספת, ארבו להם שוטרים, שעקבו אחריהם עד שחזרו למקום מחבואם, ושם מצאו את השולטן ושחררו אותו.

הפרס שקבל סוחר היין היהודי מהשולטן

מִיָּד לאחר ששחרר, קרא השולטן ליהודי סוחר היין לארמונו, והודה לו מעמק לבו על כך שהציל אותו, "מה אשלים לך על כך שהצלת את חיי?" שאל השולטן, "הרי אין דבר שאוכל לתת לך על כך שהצלת אותי ממות לחיים". ענה סוחר היין: "אינני צריך שום דבר, ברוך השם, יש לי הכל, אך זאת אבקש מהשולטן, שיתן לי אשור לגישה חפשית אליו בכל עת שארצה, ולא אהיה צריך לבקש רשות כניסה בכל פעם", הסכים השולטן, ונתן לו כתב, שבו הוא מאשר לו להכנס אל הארמון בכל שעות היום והלילה בלי אשור נוסף — לו ולבניו לכל הדורות, והם יוכלו להכנס תמיד אל ארמון המלך אפלו אחרי מותו. לאחר שנים מת השולטן, ובנו ירש

את מקומו, וגם סוחר היין הלך לבית עולמו, ובנו ירש את חנות היין שלו, וגם את האשור המלכותי, ולמרות שהשולטן החדש לא היה ידיד טוב של סוחר היין, אך אמו, שהיתה אשתו של השולטן הקדם, היתה בקשרי ידידות עם משפחת סוחר היין, שהציל את בעלה.

גזרת גרוש היהודים האכזרית

לשולטן החדש היה יועץ שהיה שונא יהודים גדול מאוד, יועץ זה היה נוצרי, אך מפני שבטורקיה לא היו באותה תקופה נוצרים, כי המסלמים שונאים מאוד את הנוצרים, התחפש היועץ למסלמי, ואף אחד לא ידע על כך שהוא נוצרי, אותו יועץ תמיד דבר רע לפני השולטן על היהודים, והעליל עליהם עלילות שוא, ולאט לאט נכנסה בשולטן שנאה גדולה על היהודים, עד שהחליט ביחד עם היועץ להפתיע את היהודים, וביום הראשון של חג הפסח, להכריז על גרוש מכל העיר איסטנבול, ויכרזו כי על כל היהודים יהיה לעזוב את העיר מיד באותו היום ללא רכושם, וכל מי שיפר את הפקדה יומת, היועץ והשולטן תאמו את הדבר ביניהם בסוד, ואף אחד חוץ מהם לא ידע על דבר הגזרה.

החלום המפלא בליל הסדר והעצה הגדולה להצלה

באותו ליל הסדר, לילה לפני שגזרת הגרוש הייתה אמורה להתבצע, הלך בנו של סוחר היין הנ"ל לישן, לאחר שעבר את הסדר, בהיותו ישן, בא אליו אביו בחלום, ואמר לו: "דע לה, שנגזרה גזרת גרוש על כל היהודים שבעיר, רויץ מהר, קח את האשור המלכותי, ולך קדם כל אל אמו של השולטן, ותספר לה הכל, ובניחד תלכו אל השולטן, ותבקשו ממנו רחמים לבטל את הגזרה, ותאמר לשולטן, שהיועץ שלו הוא שקרן, ואינו חפץ בטובתו, מפיון שהוא נוצרי, ואם ישלח חיילים מיד לביתו, יראה שהוא ישן באשר צלב גדול על מטתו", בנו של סוחר היין לא שם בתחלה לב לחלום, וחשב שסתם חלום הוא, ולכן חזר לישן, אך כשנשנה החלום כמה פעמים, הבין שיש דברים בגו, והחליט מיד ללכת אל השולטן, אומר ועושה, לקח את האשור המלכותי, ורך בשעה מאחרת בלילה לארמונו של השולטן, ובאמצע הדרך כשעבר ליד הכנסת האורחים, שמע מהקומה השנייה קול מאים המתחנן ואומר בדבקות גדולה ובלב נשבר את הפסוק: "לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו", וחוזר על כך כמה וכמה פעמים. "לו היה הקול הזה יודע איזה גס אנו צריכים עכשו, בודאי לא היה שר לעצמו כל-כך" — חשב בנו של סוחר היין בלבו, והמשיך בדרך לארמונו של השולטן.

החלום המפלא בליל הסדר והעצה הגדולה להצלה

בְּשֵׁהגִיעַ לְאַרְמוֹן, פָּתַח בְּפָנָיו הָאֲשׁוּר הַמְּלֻכּוֹתֵי אֶת כָּל הַדְּלָתוֹת, רֵאשִׁית, כַּעֲצַת אָבִיו, פָּנָה אֶל אִמּוֹ שֶׁל הַשׁוּלְטָן, וְהֵעִיר אוֹתָהּ מִן הַשָּׁנָה, הוּא הִתְחִיל לִבְכוֹת לַפְּנִיָּה, וְסֵפֶר לָהּ, שְׁנוּדַע לוֹ בְּחִלּוֹם עַל יְדֵי אָבִיו, עַל הַגְּזֵרָה הַנּוֹרָאָה שֶׁגִּזַּר בְּנֵה הַשׁוּלְטָן, וְהָאֵם שֶׁהִפִּירָה לוֹ טוֹבָה גְּדוֹלָה עַל כֶּף שֶׁהִצִּיל אֶת בְּעָלָהּ, הַבְּטִיחָה לוֹ שֶׁתֵּלֵךְ עִמּוֹ אֶל הַשׁוּלְטָן, וְתִבְקַשׁ וְתִתְחַנֵּן לַפְּנָיו לְבַטֵּל אֶת הַגְּזֵרָה.

וְאִמָּנָם, בְּיַחַד הִלְכוּ אֶל הַשׁוּלְטָן, וְהֵעִירוּ אוֹתוֹ מִשְׁנָתוֹ, אִמּוֹ הִתְחַנְּנָה לַפְּנָיו שֶׁיִּבְטֵל אֶת הַגְּזֵרָה, כִּי שָׁקַר סִפְרוּ לוֹ עַל הַיְּהוּדִים, וְהֵעֲלִילוּ עֲלֵיהֶם עֲלִילוֹת שָׂוָא, וְהַיְּהוּדִי בָּנוּ שֶׁל סוֹחֵר הִזִּין אָמַר לוֹ, שֶׁהִיוּעֵץ שְׁלוֹ הוּא נוֹצְרִי, וְאִם יִשְׁלַח אֵלָיו חִילִּים בְּרָגַע זֶה, יִמְצְאוּ אוֹתוֹ יֶשֶׁן עִם צֶלֶב גְּדוֹל בְּמִטָּתוֹ.

לבו של השולטן מתחיל להתרכך ומגלה שנוי דעה

דִּבֶּר זֶה הֵעֲלָה אֶת חֲמַתּוֹ שֶׁל הַשׁוּלְטָן, וְהוּא הִרְגִישׁ נִבְגָּד, הִיוּעֵץ שֶׁסָּמַךְ עָלָיו כָּל-כֶּף — מְרַמָּה אוֹתוֹ כָּל הַזְּמַן, וְהוּא אֵינּוּ מְסַלְמֵי אִמָּתָיו! הוּא הִחְלִיט

לשלח מיד חילים לביתו של היועץ לברר אם אכן אמת הדבר, וכשהגיעו החילים לביתו של היועץ, ראו אותו ישן עם צלב גדול במטתו, ומרב פעם ושנאה ששונאים המסלמים את הנוצרים, פרתו את ראשו במקום, ונתבטלה הגזרה.

לעשה נפלאות גדולות — בקול של שמחה וחרות

שמח וטוב לב חזר בנו של סוחר היין לביתו, וכשעבר עוד הפעם ליד בנן הכנסת האורחים, שמע מהקומה השנייה קול שיר בקול שמחה, והנה זהו אותו יהודי אשר שמעו מקדם שר את הפסוק בקול מאים, שר אותו עכשו בקול של שמחה גדולה: "לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו" — פלא היה הדבר בעיניו, והוא המשיך בדרכו לביתו.

שמו של מרן הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מתפרסם באיסטנבול

למחרת, כשבא אל בית-הכנסת עלה על הבימה, בקש את רשות הדבור, וספר לכל הנוכחים את הנס הגדול שארע בלילה הזה, הוא ספר להם גם, שכשעבר ליד בנן הכנסת האורחים, שמע בתחלה קול מאים ושבור, השר את הפסוק: "לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו",

ובשחזור שמע שאותו קול שר את הפסוק בקול שמח. ברור קצר העלה, שהיה זה רבנו ישראל בעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, וכך התפרסם שמו גם באיסטנבול אצל כל היהודים.

תשלום על הברכה — שלשה מקומות לנסיעה לארץ ישראל

במוצאי היום טוב הראשון נפרדו בני הזוג מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ושאלו אותו: במה אפשר לשלם לו על הברכה שהעניק להם, שיזכו לילדים? הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר, שהוא אינו צריך שום דבר, רק שישפרו עבורו שלשה מקומות בספינה היוצאת לארץ ישראל. הזוג שמח מאד למלא את מבקשו, ואכן נודמנה להם ספינה שנסעה לכוון יפו עוד בחל המועד, והם שפרו עבור הבעל-שם-טוב הקדוש שלשה מקומות בספינה, כפי שבקש. בחל המועד עלו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, בתו אדל, ותלמידו ר' צבי הסופר, על הספינה, ונסעו לכוון ארץ ישראל.

הברכה שנתנו לבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע — או הכתבים או בתו

ובדרך, לפתע החל הים לרעש ולגעש, יעלו שמים ירדו תהומות, האננה חשבה להשבר, והנוסעים החלו לזרק על-פי פקדת רב החובל

והמלחים את כל חפציהם לים, כדי להקל מעל הספינה, אך גם לאחר שזרקו את כל החפצים, לא הועיל דבר והספינה חשבה להשבר, ולבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע נודע שבשבילו הדבר, והיתה לו ברכה לזרק לים או את כתביו שנשא עמו (יש אומרים, שהיה זה ספר תהלים בכתב ידו של דוד המלך, ויש אומרים שהיו אלה כתבים, שקבל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע מרבי אדם בעל שם, הצדיק הנסתר), או את בתו אדל, ואז תפסיק הסערה. הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע רצה לזרק אל הים את בתו, הוא ידע שזכותה גדולה, והיא תעמוד לה להנצל, ולא תטבע בים, וכך אולי יזכה להגיע לארץ ישראל.

"ממני יצא בן שיכתב כתבים יפים מאלו"

אך בתו אדל פנתה אליו ואמרה: "זרק נא, אבי, את הכתבים הללו לים, כי ממני עוד יצא בן שיכתב כתבים הרבה יותר יפים מאלה" ... ולכן בסופו של דבר זרק הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע את כתביו לים, ויקם סערה לדממה ויחשו גליהם. דבר זה היה בשביעי של פסח, ואז נצל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ומליו מטביעה בים.

אותו בן שאדל בתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע התכונה אליו, הלא הוא בן בתה — רבנו נחמן מברסלב זי"ע... ידוע, שהיו לאדל שני בנים ובת, שני הבנים היו: רבי ברוך ממעזיבוז' זי"ע, ורבי

משה חיים אפרים מסדילקוב בעל ה"דגל מחנה אפרים", ששניהם לא השאירו הרבה כתבים, אך מבתה פייגא יצא רבי נחמן מברסלב זי"ע, שהשאיר כתבים לרב, כתבים נפלאים, שעד היום מחיים אנשים את עצמם בהם, וכונתה של אדל היתה על רבנו ז"ל. ולכן נוהגים אנשי שלומנו לעשות סעדה גדולה באחרון של פסח, כי בתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אדל, סבתו של רבי נחמן מברסלב זי"ע, נצלה גם היא, ועל-ידי-זה נולד רבנו ז"ל.

כאשר הסתלקו מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע כל המחין

הסערה שככה אמנם, אך הספינה יצאה ונטתה מן הדרך, ועלתה על שרטון ליד חופו של אחד האיים שבאזור, באותו אי שכנו אז פראים אוכלי אדם, ובראותם את הספינה שנתקעה ליד החוף, עלו עליה ושבּו את כל הנוסעים, הם הורידו את כל הנוסעים על האי, קשרו אותם, והתכּוּנו לשחט אותם ולאכלם, בעוד הפראים עוסקים בהשחזת הספינים, ונוסעי האניה שוכבים קשורים מפחדים פחד מות, פנה אל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע תלמידו רבי צבי הסופר ושאלו: "רבי, מה עושים? מדוע אינכם עושים שום דבר?" אך הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ענה: "אינני יודע כלום, שכחתי הכל, ואיני יודע מה לעשות".

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ואנשיו נצלו ממות לחיים

"האם אתה כן זוכר עוד משהו?" שאל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע את סופרו הנאמן. ורבי צבי ענה: "גם אני שכחתי הכל, אך אני עוד זוכר את אותיות האלף ביי"ת" ... ענה הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ואמר: "טוב מאד! תתחיל לומר את האלף ביי"ת! וכך התחיל ר' צבי הסופר לומר את הא"ב, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע חוזר אחריו אות באות.

ויהי כֵּאֲשֶׁר סִימּוֹ לומר בּוֹז אַחַר זוֹ, אֶת כָּל עֲשָׂרִים וּשְׁתַּיִם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הָאֱלֹף בֵּי"ת, חָזְרוּ אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע כָּל הַמּוֹחִין שֶׁנִּשְׁכַּחוּ מִמֶּנּוּ. וְאִז קָרָה הַנֶּס, מֵרְחוֹק נִשְׁמְעוּ פִּתְאֵם קוֹלוֹת צְפִירָה גְּדוֹלִים, [יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיוּ אֵלֶּה אֲנִיּוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לָאֵי, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיוּ אֵלֶּה רוֹכְבִים שֶׁעָבְרוּ בַּמָּקוֹם וְצָפְרוּ בַּחצוֹצְרוֹת]. וְיֵהִי כִשְׁמַעַת הַפְּרָאִים אֶת קוֹלוֹת הַצְּפִירָה הַגְּדוֹלִים, נִבְהָלוּ וּבְרָחוּ מִן הַמָּקוֹם, וְכָךְ הִשְׁתַּחֲרְרוּ נוֹסְעֵי הָאֲנִיָּה מֵהַשְּׁבִי וְנִצְלוּ מִמּוֹת לַחַיִּים.

סודן של האותיות שכוללות את הכל

והסביר מוהקרא"ש נ"י, שֶׁהַמּוֹחִין הַקְּדוֹשִׁים חָזְרוּ אֶל הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע דִּיקָא לְאַחַר שֶׁאָמַר אֶת הָאֱלֹף בֵּי"ת, בְּיַחַד עִם תְּלִמִּידוֹ, בִּיּוֹן

שְׂבָאוֹתֵיזוֹת הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו כְּלוּלִים כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם, וּכְשֶׁאָדָם אוֹחֵז בְּשִׁלְמוֹת בְּעֵנֵן הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו, הוּא זוֹכֵה לַעֲבֹר אֶת הָעוֹלָם בְּשִׁלּוּם, וְשׁוּם דְּבַר שֶׁבְּעוֹלָם אֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרִיעַ לוֹ וּלְהַפְחִידוֹ כָּלֵל. וּמֵהוּ עֵנֵן הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו? מִגְּלָה לָנוּ מוֹהֲרַנְתָּ וְ"ל הַמְּפָרֵשׁ אֶת מַאֲמָרָם וְ"ל (בְּרִכּוֹת ד:): "כָּל הָאוֹמֵר תִּהְיֶה לְדוֹד שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם, מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶן הָעוֹלָם הַבָּא", וְשָׂאֵלוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: מִפְּנֵי מָה? אִם מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו, הֲרֵי אֶפְשָׁר לוֹמַר אֶת הַתְּמַנְיָא אִפִּי (פָּרָק קִיט בַּתְּהִלִּים) שֶׁהוּא גָדוֹל יוֹתֵר, וְאִם מִפְּנֵי שֶׁכְּתוּב בּוֹ: "פּוֹתַח אֶת יְדָךְ" הַמְדַבֵּר עַל פְּרִנְסָה, יְכוּלִים לוֹמַר אֶת הַהֵלֵל הַגָּדוֹל (פָּרָק קלו בַּתְּהִלִּים), שְׁבוּ כְּתוּב: "נוֹתֵן לֶחֶם לְכָל בֶּשֶׂר", אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֶת שְׁנֵיהֶם, לְכֵן תִּקְנֵנו לוֹמַר אוֹתוֹ ג' פְּעָמִים בַּיּוֹם, וְכָל הָאוֹמְרוֹ הוּא בֶן הָעוֹלָם הַבָּא. וְשׂוֹאֵל וּמִקְשָׁה מוֹהֲרַנְתָּ וְ"ל: הֲלֹא הָעֵנֵן עוֹד טְעוֹן הֶסְבֵּר, וְכִי מֵאַחַר שֶׁכְּתוּב בְּמִזְמוֹר זֶה אֶת הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו, וְאֶת הַפְּסוּק "פּוֹתַח אֶת יְדָךְ", הֲפֹךְ לַהֲיוֹת זֶה הָאוֹמְרוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא? צְרִיךְ לְהַבִּין אֶת הָעֵנֵן מִדוּעַ זֶה אֲכֵן כִּי?! וּמִסְבִּיר מוֹהֲרַנְתָּ וְ"ל, שֶׁעֵנֵן הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו הוּא כּוֹלֵל אֶת הַכָּל, דִּהְיֵנו כִּי הָעֵקֶר בְּזֶה הָעוֹלָם הִיא הַתְּפִלָּה, שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּל אֶת עַצְמוֹ לְהַתְּפַלֵּל וּלְדַבֵּר אֵלָיו יְתִבְרַךְ, וּלְפָרֵשׁ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ אֶת כָּל שִׁיחָתוֹ וְכָל מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְשׁוֹפֵךְ לְפָנָיו יְתִבְרַךְ אֶת לְבוֹ, וְדַבֵּר זֶה נֶעֱשֶׂה עַל־יְדֵי כְּלָלִיּוֹת הָאֱלֹהִים בֵּינֵנו, שֶׁמֵּהֵן מְצַטְרְפוֹת הַמַּלְאָכִים, וּמֵהֵם נֶעֱשׂוֹת

תפלות. נמצא, שאותיות האל"ף-בי"ת כוללות הכל, ומי שאוחז בשלמות בענין זה, דהינו בענין התפלה, וכן אומר את הפסוק "פותח את ידך" המרמז על הפרנסה, והוא יודע היטב, שפרנסתו תבוא לו רק מהקדוש-ברוך-הוא, על-ידי-זה אין אף אחד בעולם שיכול להרע ולהזיק לו, כי מי שמתפלל תמיד אליו יתברך, ושופך לפניו את לבו ונפשו, ומגלה לו בשפת האם שלו את כל מה שעובר עליו, וכן יודע שפרנסתו תלויה רק בידיו של הקדוש-ברוך-הוא ולא בידי בשר ודם כלל, אדם כזה אינו מפחד ואינו נבהל מאף אחד שבעולם, ובודאי מבטח לו שהוא בן העולם הבא.

האל"ף-בי"ת מרמזות את דרך התפלה האמתית

והוסיף מוהרא"ש נ"י והסביר, שהתפלה היא ענין האל"ף-בי"ת, לרמז לאדם את דרך התפלה האמתית, כי הרבה פעמים בעת שהאדם רוצה להתפלל — אינו יודע על מה להתפלל, אין לו דבורים, והוא נשבר בקרבו על כך שאינו יודע מה לבקש ועל מה להתפלל, אף בשאדם יודע את האל"ף-בי"ת, דהינו הוא מתחיל לבקש על הכל, לפי סדר האל"ף-בי"ת, אף פעם לא יחסרו לו דבורים כלל ועקר, כי בשירגיל את עצמו לבקש ממנו יתברך על כל הדברים שצריך לפי הסדר, דהינו על אמונה, על אכילה, על ארץ ישראל, על אורחים, שהם כלם באות א', ואחר-כך ימשיך לאות ב', ויבקש על

בָּנִים, וְעַל בְּרִית, וּבִינָה וְכוּ'... וְכָךְ יַעֲבֹר אֶת כָּל
הָאוֹתוֹת כִּלְכֵן — אִף פַּעַם לֹא יֵאמַר שְׂאִין לוֹ
דְּבוּרִים, וְהוּא אֵינוֹ יוֹדֵעַ עַל מַה לְהַתְּפַלֵּל, כִּי בְּאִשְׁר
יֹדֵעַ אֶת סוּד הָאֱלֹ"ף-בִּי"ת — תָּמִיד יֵשׁ לוֹ עַל מַה
לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְּפַלֵּל, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ!

הָאֱלֹ"ף-בִּי"ת מְבִיאֹת אֶת הָאָדָם לְדְבָקוֹת מַחְלָטָה

וְהִנֵּה אָדָם כְּזֶה הַמְּרַגֵּיל אֶת עַצְמוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהַתְּפַלֵּל
לְפָנָיו יִתְבַּרַךְ עַל כָּל מַה שֶּׁהוּא צָרִיךְ לְפִי סֵדֶר
הָאֱלֹ"ף-בִּי"ת, אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת לוֹ כְּלוּם, כִּי הוּא
דְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרַךְ בְּתַכְלִית הַדְּבָקוֹת תָּמִיד, יִהְיֶה אֵיךְ
שִׁיחָה, וּבְאִיזָה מִצְבָּ שִׁיחָה, כִּי עַל כָּל דְּבַר שֶׁעוֹבֵר
עָלָיו, מִיָּד הוּא פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו, וּמְסַפֵּר אֶת הַכֹּל לְפָנָיו
יִתְבַּרַךְ בְּלִשׁוֹן הָאֵם שְׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁהוּא מְדַבֵּר אֶל חֵבֶר
טוֹב, וּבְאִפְסָן כְּזֶה עוֹזֵר לוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְהוּא
זוֹכֵה לְהַשִּׁיג אֶת הַכֹּל, אֲשֶׁרֵי לוֹ וְאֲשֶׁרֵי חֵלְקוֹ!

הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זִי"ע יֹדֵעַ, שֶׁעַל-יָדֵי הָאֱלֹ"ף- בִּי"ת חוֹזְרִים הַמַּחֲיִין

וְלָכֵן כְּשֶׁנִּזְכַּר הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוּשׁ זִי"ע בְּסוּד
הָאֱלֹ"ף-בִּי"ת, דִּהְיִינוּ בְּהַשְׁגָּה הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת שֶׁל
הַתְּפִלָּה, וּמִסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ אֵלָיו יִתְבַּרַךְ, וְשִׁפָּף אֶת לְבוֹ
לְפָנָיו הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתַפְלָה וְהַתְּבוּדוֹת, מִיָּד
חָזְרוּ אֵלָיו הַמַּחֲיִין הַקְּדוּשִׁים, וּמִמִּילָא נַעֲשֶׂה לוֹ הַנֶּס
הַגָּדוֹל הַזֶּה, וְעַל-יָדֵי-זֶה נִצַּל מִמָּוֶת לַחַיִּים, כִּי הָאוֹחֵז

במדרגה זו בשלמות, הקדוש-ברוך-הוא תמיד מצילו
מכל מיני פגעים רעים, אשרי לו!

**הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ראה, שמן השמים
מעכבים, וותר על התכנית**

בְּאֶשֶׁר התבונן מִרְן הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע
במאורעות שעברו עליו, והבין שבשבילו
היה הסער הזה, החליט לחזור לטורקיה מיד, ולא
לנסע לארץ ישראל, כי ראה שמן השמים מעכבים
אותו, ואין לו לדחק את השעה ולהתעקש לנסע
לארץ ישראל, ואכן מיד בשהחלה הספינה לנסע,
באה רוח חזקה, ובתוך שעות מספר הגיעה הספינה
לטורקיה, ומשם חזר הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע
לביתו נאווה קדש, ולא נסע לארץ ישראל.

**הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ידע, שעל-ידי האל"ף-
בי"ת חוזרים המחין**

והיות שהנס הגדול הזה התרחש ביום טוב הקדוש
— אחרון של פסח, לכן לזכר זה עושים
החסידים בכל מקום שהם סעדה גדולה לזכר הנס
הגדול, ומאחר שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע זכה
להנצל בזכות כ"ב אותיות האל"ף-בי"ת הקדושות,
שהן כלליות התפלה והבקשה, הכלולים בתוך
אותיות האל"ף-בי"ת, שהאדם יכול על ידן לשפף
את נפשו אליו יתברך. ורבנו ז"ל גלה לנו (לקוטי-

מוהר"ן, חלק א', סימן ב', שעקר כחו של משיח הוא התפלה, ועל-ידי התפלה יכבש את העולם, וינצח את כל המלחמות וכו', לכן נקראת סעדה זו — סעדת המשיח, כי משיח יגלה את ענין התפלה וזה התבודדות לכל העולם בלוי, ואיך שאין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, וכשאדם מרגיל את עצמו לילך בדרכו של המשיח עוד עתה, דהיינו שהוא מרגיל את עצמו להתפלל ולהתבודד לפניו יתברך, ולשפך את נפשו בשיחה — זו תפלה, ולספר לו יתברך הכל, הוא זוכה לראות נסים נגלים, ושדוד הטבע ממש, אשרי שיאחז בזה!

האדם בזה העולם נמצא בסכנה גדולה מאד

כי באמת האדם בזה העולם נמצא תמיד בסכנה גדולה, שלא יאבד את שני העולמות, כי הסמ"ך-מ"ם אורב על כל אחד ואחד, ורוצה רק להטביע אותו ביון מצולה — תאות העולם הזה והבליו, ובפרט להכניסו בטבע, ולהמשיך עליו את קלפת: "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", שזו קלפת הסמ"ך-מ"ם, שחושב שהוא המושל וכו', והכל טבע וכו', ומעלים ומכסה ומסתיר את אמתת מציאותו יתברך, לא-כן מי שמרגיל את עצמו לילך בדרך הנוראה והנפלאה שגלה לנו רבנו ז"ל, והיא דרך התפלה וזה התבודדות, שירגיל את עצמו כל בר ישראל לילך במקום פנוי שאין שם בני-אדם, וישיח ויספר לפניו יתברך את כל אשר עם לבבו, וידבר

עמו יתברך באשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו בתמימות ובפשיטות גמורה, אז בודאי לא יזוז משם, עד שיראה נסים נגלים. כי בזה שמדברים עמו יתברך, על-ידי-זה נמשך עליו גלוי ההשגחה, וזוכה לראות בעיניו הגשמיות, עיני הבשר שלו את אמתת מציאותו יתברך, וזוכה להכלל בו יתברך.

משיח יעשה מתפלה והתבודדות דרך כבושה לרבים

ואת הדרך הנפלאה הזו יעשה משיח צדקנו בדרך כבושה לרבים, עד שכל אחד ואחד יבחר לעצמו מקום פנוי, ויילך לשם לשפך את שיחו ואת נפשו, ואת כל מה שעובר עליו אליו יתברך בלשון שהוא רגיל בה, שהיא שפת האם שלו. ודבר זה יהיה פשוט אצל כל אחד ואחד כשיבוא משיח צדקנו, כמו שהיום אצל כלם הוא דבר פשוט להניח טלית ותפלין, כי מרב גלוי אלקות שישגלה משיח צדקנו, יזכה כל אחד ואחד להרגיש את אמתת מציאותו יתברך על פניו בגלוי נורא ונפלא, וממילא יפתח את פיו לדבר אליו יתברך, ולספר לו יתברך את כל מה שעובר עליו, ואת כל מה שהוא צריך. אשרי מי שמטה און קשבת, ומקים את כל זאת עוד עכשו, ואז יזכה לחיות על-פי הגלוי שישגלה משיח צדקנו כבר עתה; אשרי לו ואשרי חלקו, ואז טוב לו כל הימים, אמן בן יהי רצון!

קלג

מֵאִז שֶׁהֲלָכוּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת הַמֶּרְה, לֹא חָדְלוּ
 גִּזְרוֹת רְעוֹת עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, עַד כְּדֵי כִּף
 שְׁאֲמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּנְחֻמָּא תַּצְוָה): אָמַר רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ, אֵין
 יוֹם שֶׁאֵין בוֹ קִלְלָה, שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים ז'): "וְאֵל זַעַם בְּכָל
 יוֹם", וּבִפְרָט בְּכָל דּוֹר וְדוֹר קִדְּם חַג הַפֶּסַח, הָיוּ כָּל
 מִיַּי עֲלִילוֹת דָּם עַל יְהוּדִים חֲפִים מִפֶּשַׁע, כְּאֵלוֹ עִם
 יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים דָּמָם שֶׁל הַגּוֹיִים בְּתוֹךְ הַמִּצּוֹת,
 וְרַחֲמָנָא לְצַלֵּן, רַבְבוֹת נִשְׁמוֹת קְדוֹשׁוֹת נִהְרְגוּ וְנִשְׂרְפוּ
 וְנִחְנְקוּ עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, רַק מִחֲמַת גִּזְרוֹת עֲלִילוֹת דָּם,
 עֲלִילוֹת שְׂוֹא וְשֶׁקֶר שֶׁהוֹצִיאוּ עֲלֵיהֶם, וְעַד הַיּוֹם עוֹד
 בְּהִצְנַע הַגּוֹיִים חוֹשְׁדִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל, כְּאֵלוֹ
 מִשְׁתַּמְשִׁים עִם דָּמָם, וּבִפְרָט בְּהִסְתַּת הַכְּמָרִים
 הַנִּבְעָרִים מִדַּעַת, שֶׁהֵם מְסִיתִים אֶת הַמּוֹן-עַם
 הַגּוֹיִים, כְּאֵלוֹ עִם יִשְׂרָאֵל מִשְׁתַּמְשִׁים בְּדָם בְּתוֹךְ
 הַמִּצּוֹת, וּבִפְרָט סְבָלוֹ עִם יִשְׂרָאֵל מִהַמוֹמְרִים, שְׁמִסְרוּ
 וְהִלְשִׁינוּ כָּל מִיַּי שְׁקָרִים עַל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵם
 סְבָלוֹ מִהַ שְׁסָבְלוֹ עֲבוּר זֶה. וְדָבָר זֶה נִהוּג עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה, שֵׁישׁ רְשָׁעִים אָרוּרִים עָרַב רַב, הַמְּסִיתִים
 וְהַמְּדִיחִים נֶגֶד יְרֵאִים וְשְׁלָמִים, וּמוֹסְרִים וּמְלִשְׁנִים
 אוֹתָם, בְּמִסִּירוֹת וְהִלְשָׁנוֹת, שְׁקָרִים וּכְזָבִים וְעֲלִילוֹת
 דָּם מִפֶּשַׁע, אוֹי לָהֶם וְאוֹי לְנַפְשָׁם, אֲשֶׁר בּוֹדָאֵי יִתְגַּלֶּה
 בְּסוּף קְלוֹנָם בְּרַבִּים. וּבְדִידֵי הַזֶּה עֲבָדָא, שֶׁהָעֲלִילוֹ
 עָלַי עֲלִילוֹת שְׂוֹא, עֲלִילוֹת שְׁקָר, עֲלִילוֹת דָּם, וּמִסְרוֹ
 אוֹתִי בְּמִסִּירוֹת שֶׁל שְׁקָר, כְּאֲשֶׁר יְבֹאֵר בְּאַרְיִכוֹת

בספר "עלילת דם ביבנאל", ושם יראו איך שגם בדור הזה, על-ידי איש בור קל וריק ופוחז גרם מה שגרם, והעליל על קהלה שלמה, עד שאסרו בבית-הסוהר רבים מבני הקהלה על לא עול בכפם, אוי לו ואוי לנפשו!

קלד.

ידוע איך שרבנו ו"ל הפליג במעלת הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זי"ע, עד שהתבטא ואמר בזו הלשון: "אשרי העינים שראו את רבי פנחס", וכן אמר פעם, שהוא היה חד בדרא, בנו השני היה שמו ר' משה, שכהן כרב העירה סלאוויטא, ולא רצה ליהנות מכתרה של תורה, לזאת הוא פתח בית-דפוס גדול שידפיסו רק ספרי קדש, וזכה להדפיס הרבה ספרים בקדשה וטהרה, כי לא הכניס בבית הדפוס שלו אלא פועלים יראי השם, שהקפידו על טבילת מקוה. בשנת תקפ"ג מסר ר' משה את עסק הבית דפוס לשני בניו: ר' שמואל אבא ור' פנחס, שהמשיכו את עבודת הקדש על-פי דרכו של אביהם, ותחת הנהגתם עשה בית הדפוס חיל, והיה למרכז הגדול והחשוב ביותר להדפסת ספרי קדש בכל רחבי רוסייה, גם פתחו בית-חרשת ליצור גיר, וכך היו רב תושבי סלאוויטא מתפרנסים מהמקום, ואז כבר קמו המשכילים הארורים, ובאה מצודתם עד רוסייה, ועינם היתה רעה על בית-הדפוס שמדפיס ספרי קדש, תנ"ך משניות, ש"ס וכו',

מוסר וחסידות, ולכן עשו כל מיני מאמצים למסור את האחים הקדושים לצאר ניקולאי, והלשינו תמיד לשר הפנים הרוסי בכל מיני עלילות שוא, שצריכים להפסיק להדפיס ספרי חסידות, כאלו הם נגד הממשלה, וכך טפטפו מדי פעם בהלשנות חדשות על גדל הסכנה שיש בספרי חסידות, ולא היה צריך הרבה להסית אותם, כי הם ממילא היו שונאי ישראל, והסתכלו בעין רעה על כלליות עם ישראל, ובפרטיות על אלו המאמינים, שומרי תורה ומצוות. ויהי היום, באשר דרכו בפות רגלי ר' לייב צגנר, שמש בית-הכנסת של החיטים, על מפתן בית-הכנסת לעת תפלת המנחה, הפתע לראות את גוית האיש ליזר פראטאגאין תלויה על הקורה, השמש הזעיק את רופא העיר, את נציג המשטרה ואת חבר ועד הקהלה היהודית, הם בדקו את הגופה, ולא מצאו בה כל סימני אלימות, וגם על בגדיו לא נמצאו כל כתמי דם, ברור היה לכל, כי ליזר אבד את עצמו לדעת, והגופה הובלה לקבורה לפי כל כללי החק, השמועה כי קברו של המת חשאי, הוכחה כשקרית, ליזר זה, מכר היה לכל, מדלת עם היה, סבל תכופות מדכאונות ונתן בפוס עינו, בנראה אבד עצמו לדעת מתוך הרגשת יאוש ודכאון שתקפוהו.

והנה היה כמר בעיר זאסלאב, שהיתה סמוכה לסלאוויטא, בשם בענדעראווסקי שנודע

כאיש צר ואוֹיֵב יִשְׂרָאֵל, כְּמִר זֶה נִסָּה כְּבָר מִסְפָּר שָׁנִים לִפְנֵי כֵן אֶת כַּחוּ בְּשֵׁתֵי עֲלִילוֹת דָּם שְׁפִלוֹת נִגְדַּי יְהוּדִים, וּבְשֵׁתֵיהֶן הוּכַח כִּי דוּבָר כְּזָבִים הוּא, וַיֵּצֵא מֵהֶן בְּבִשְׁת פָּנִים, פְּעָמִים אַחְדוֹת הַתִּנְכַּל גַּם לְבֵית-הַדְּפוּס, כְּשֶׁנָּה קָדָם לְכֵן הִגִּישׁ כְּתָב דִּלְטוּרִיָּה נִגְדַּי בֵּית-הַדְּפוּס, וַיִּצְרַף אֵלָיו שְׁנֵי דְפִים מִתּוֹךְ "חֲשׁוֹן מִשְׁפָּט", שָׁבוּ נִפְסַק דִּינָם שֶׁל הַמוֹסְרִים וְהַמְלִשְׁיָנִים שְׁמוּרִידֵינּוּ אוֹתָם וְאִין מַעֲלִין, בְּשַׁעֲתוֹ לֹא הִשְׁגִּיחוּ בְּהַלְשָׁנוֹתָיו, אוֹלָם עֲתָה נִצַּל הַכְּמָר אֶת הַהִזְדַּמְנוֹת, וְטָעַן כִּי הַיְהוּדִי לִיזוֹר פְּרָאטְאגֵאִין מִסָּר לִיְדִיו אֶת הַחְמָר הַמְרָשִׁיעַ, וְעַל-כֵּן קִימוּ בֵּין הָאֲחִים שְׁפִירָא אֶת דִּינוֹ וְהַרְגוּהוּ. הַכְּמָר מֵצָא עֶזֶר בְּשְׁנֵי יְהוּדִים מוֹמְרִים: גְּרִינְבֵּרְג וְלִיפְסֵקִי, שֶׁהַחֲרוּ וְהַחְזִיקוּ גַם הֵם בְּעֲלִילָה זוֹ, הֵם טָעְנוּ, כִּי הַמְדַּפְּסִים הַדְּפִיסוּ אֶת סִפְרֵיהֶם בְּלִי רִשְׁיוֹן הַצְנָזוֹר, וְכִיּוֹן שֶׁהִלָּה בְּקִשׁ לְהַלְשִׁין עֲלֵיהֶם בְּאֲזַנֵּי הַשְּׁלֵטוֹן, מִהֲרוּ לְסַלְקוֹ, מִכְּתַבֵּיהֶם הִצְעוּ מִקֵּץ שְׁנַת תַּקצ"ה לִפְנֵי הַגְּרָף בְּעִנְקֵעֲנֵדֶאֶרְף, הַגְּרָף הִתְרַשַּׁם מִכְּתַב הָאֲשׁוּם, וְהַחְלִיט לְמָסוֹר אֶת הָעֲנִין לְטָפוֹל שֶׁל הַצָּאֵר, הַצָּאֵר נִיקוּלָאִי הָרֵאשׁוֹן עָקַב כְּבָר זְמַן רַב בְּתַשׁוּמַת-לֵב מִיַּחַדָּת אַחַר הַהַלְשָׁנוֹת מִצַּד הַמְשֻׁכִּילִים נִגְדַּי בְּתֵי הַדְּפוּס הָעֵבְרִיִּים, וּבִיחֻד נִגְדַּי בֵּית-הַדְּפוּס הַגְּדוֹל בְּסֵלְאוֹוִיטָא, הִפְעֵם הַחְלִיט הַצָּאֵר לְסַגֵּר אֶת כָּל בְּתֵי הַדְּפוּס הָעֵבְרִיִּים בְּוֹאֵהֲלִין וְלִיטָא, וְלַהוֹרוֹת עַל חֻקִּירָה נִמְרָצָת בִּיַּדֵּי בֵּית-דִין צְבָאִי, בִּינְתֵימִם צָוָה לְכֹלֵא אֶת הָאֲחִים שְׁפִירָא בְּבֵית הַכְּלָא שֶׁל קֵיב עַד לְבִירוֹר מִשְׁפָּטָם, בֵּית הַסֵּהֵר הַקֵּיבִי הָיָה

הכי חמור מפל בתי האסורים ברוסיה, האסירים החזקו בו בבודוד מחלט זה מזה, והתנאים בכללם היו נקשים, האסיר לא נחשב שם כאדם אלא כמספר, האחים הקדושים נאסרו ביום ד' אייר תקצ"ו, אותו יום היה לתושבי סלאוויטא יום אבל כתשעה באב. האחים מצדם רחצו בנקיון כפיהם, והוכיחו את חפותם מכל האשמות, גם תשובת המבקר הווילנאי המזכיר טוגענדהאלד, האישי שבעבר קטרג על הדפסת ספרי החסידות, היתה לטובת האחים, הוא טען, כי אם יש בספריהם דברים נגד העמים, אין זו אשמתם אלא אשמת מבקרי הצנזורה, שמתוך בורותם לא הבינו את אשר כתוב בספרים. למרות חות דעת המבקר, שתמרך דבריו בראיות ברורות, אטמו החוקרים את אזניהם משמע, כיון שהיו משחדים על ידי הצאר ניקולאי, ונגשו מתחלת החקירה במטרה להפליל את הנאשמים, שנתים ימים נמשכה החקירה, החוקרים עשו כל מאמץ לסחט הרשעות מפני תושבי המקום ועובדי הדפוס, באמצעות איומים וענויים נסחטו עדיות שקר, וכאשר בקשו העדים לחזור בהם מעדות השקר נתבעו גם הם לדין וצרפו לנאשמים.

לרשימת הנאשמים נוספו שלשה מעובדי הדפוס:

יעקב ציפרין, יעקב ברבש ונטע ברנדייס,

ר' משה אב"ד סלאוויטא אבי המדפיסים, ור' גרשון הוכבליט שמש בית הכנסת שבו נמצא התלוי, וכן

אֲרַבְעָה מִפְּקִידֵי הַשְּׁלֶטוֹן הַמְּקוּמִי שֶׁהָאֲשָׁמוּ בְּהַעֲלַמַת עֵינַי. בְּמִשְׁךָ כָּל הַתְּקוּפָה הַזֹּאת יָשְׁבוּ הָאֲחִים שְׁפִירָא, שְׁגִילָם הָיָה בֵּין חֲמִשִּׁים לְשִׁשִּׁים, בְּכֹלֵא הַקֵּיבִי, שֶׁהָיָה מֵיַעַד לְרוֹצְחִים, הֵם נִכְלְאוּ בְּתֵא חֲשׂוֹךְ בְּתַנְאֵי צִינוּק, וְרַק חוֹר יָחִיד הָיָה בְּתַקְרָה, וְאִף הוּא הָיָה מְכֻסָּה בְּתַרְיִס, שֶׁדְּרָכּוֹ נִכְנָס מֵעֵט אֹר וְאֹיִר פְּנִימָה, הֵם חִזְקוּ זֶה אֶת זֶה בְּקַבְּלַת הַדִּין בְּאַהֲבָה, הָאֲחִים קִבְּלוּ אֶת עֲזָרְתּוֹ שֶׁל הַשְּׁתַדְּלָן ר' מְרֻדְכִי הוֹבְרָמָן, שֶׁהָיָה בַּעַל נְסִיוֹן רַב בְּמַגַּע עִם הַשְּׁלֶטוֹנוֹת, הִלָּה הוֹכִיחַ בְּכֶשְׁרוֹן רַב אֶת כּוֹזֵבָה שֶׁל הַעֲלִילָה עַל יְסוֹד הוֹכְחוֹת מִשְׁפָּטִיּוֹת, אֲךָ כָּל אֵלּוּ נִדְּחוּ עַל יְדֵי בּוֹדֵי עֲלִילָה, ר' מְרֻדְכִי עֲצָמוּ נֶעֱנַשׁ עַל עֲזָרְתּוֹ לְצַדִּיקִים אֵלּוּ, הוּא גֵרֵשׁ לְקֵיב וְנֶאֱסָר לוֹ לְצֹאת מִמֶּנָּה כָּל יְמֵי חַיָּו.

בְּשָׁלֵב זֶה בְּיוֹם ט' בְּכֶסֶלׁוֹ תַקְצִיחַ נִסְתַּלַּק ר' מִשֶּׁה אַבִּי'ד סְלֵאוּיִטָא, כְּשֶׁהוּא מוֹתִיר אַחֲרָיו אֶת שְׁנֵי בָנָיו הַמֵּיִסְרִים בְּבֵית הַכֹּלָא עַל עֲלִילַת שׂוֹא. בְּאוֹתוֹ פָּרַק יִצְאָה פְּקֻדָּה מֵאֵת הַצָּר נִקּוּלָאִי, לְבַקֵּר אֶת כָּל סְפָרֵי הַיְהוּדִים, כָּל יְהוּדֵי רוּסְיָה נִתְחַיְבוּ לְהוֹצִיא בְּמִשְׁךָ אוֹתָהּ שָׁנָה לִיְדֵי הַפְּקִידוֹת שֶׁבְּמִקּוּמָם אֶת כָּל הַסְּפָרִים שֶׁבְּרִשׁוֹתָם, שְׂאִינָם חֲתוּמִים בְּחוֹתָם הַצְּנֻזָּרָה, אוֹתָם שְׁנַמְצָאוּ כְּשָׂרִים נִחְתָּמוּ וְחִזְרוּ לְבַעֲלֵיהֶם, וְהַסְּפָרִים שֶׁעֲדִין לֹא נִבְדְּקוּ הָיוּ אֲמוּרִים לְהַשְׁלִיחַ עַל יְדֵי הַמִּשְׁטָרָה לְפַעֲטָבוּרְג וְלְהַבְדִּיק שָׁם, לֹא אָרְכוּ הַיָּמִים וּבִיְדֵי הַפְּקִידוֹת נֶעֱרְמוּ תֵּלֵי תֵּלִים

שֶׁל סְפָרִים, שְׁלַגְדֵל כְּמוֹתָם לֹא הָיָה אֶפְשָׁרוֹת לְשַׁלְּחָם לְפַעֲטְבוֹרְג, יִצְאָה, אִיפּוֹא, פְּקֻדָּה חֲדָשָׁה מֵאֵת הַקִּיסָר לְשָׂרְף אֶת כָּל הַסְּפָרִים הָאֵלוּ בְּמִקוֹמוֹתֵיהֶם, בְּכָל עָרֵי הַיְּהוּדִים הַתְּקַנּוּ מְדוּרוֹת מִיְחָדוֹת לְשַׂרְפֵת סְפָרֵיהֶם, וּמֵאוֹת אֲלֵפֵי סְפָרֵי קֹדֶשׁ עָלוּ בְּלִהְבוֹת.

בְּשֵׁלֶשׁ שָׁנִים אָרְכוּ יָמֵי עֲנוּיֵי הַדִּין, בְּאֶדְרֵ תִקְצ"ח סִיִּם הַגְּנָרֵל וְאֶסְלֵטְשְׁקוֹב חֲקִירָתוֹ, וְהַעֲבִיר אֶת מְסַקְנוֹתָיו לַגְּנָרֵל בְּאֲבִיקוֹב, הַמוֹשֵׁל הַכְּלָלִי שֶׁל קִיב פּוֹדוֹלִיָּה וְוֹאֵהֶלִין, בְּתוֹסֶפֶת הַמְּלֻצָּה לְדוֹן אֶת מְרַבִּית הַנְּאֻשְׁמִים לְשִׁלִּילַת הַזְּכִיּוֹת הָאֲזֻרְחִיּוֹת וּלְגֵרוֹשׁ לְסִבִּיר. הַגְּנָרֵל בְּאֲבִיקוֹב הִשְׁתַּדֵּל לְעֵלוֹת עַל חֲבָרָיו בְּרִשְׁעוֹתָיו, וְטָעַן שֶׁפֶסֶק הַדִּין קָל מְדִי, וְהוּא הַעֲבִיר אֶת מְסַקְנוֹת הַחֲקִירָה לְמִשְׂרַד הַצָּבָא בְּפַעֲטְבוֹרְג, וְהִמְלִיץ לְהוֹסִיף עַל פְּסַק הַדִּין אֲלֵפֵי מְלָקוֹת לְכָל אֶחָד מֵהֶם, בְּפַעֲטְבוֹרְג נוֹסְפוּ עַל אֵלֶּה הַחֲמֻרוֹת נוֹסְפוֹת. בְּמִבּוֹא לְפֶסֶק הַדִּין צִיָּן, כִּי אֵין הוֹכָחוֹת לְהִשְׁתַּתְּפוֹתָם שֶׁל הָאֲחִים שְׁפִירָא בְּהַאֲשָׁמָה הַמִּיַּחֲסֵת לָהֶם, אוֹלָם הֵם רְאוּיִים לְעֵנֶשׁ עַל חֲלָקָם בְּהַפְּצַת סְפָרֵי חֲסִידוֹת הַמְּרַבִּים הַכְּלָלִים בְּקֶרֶב בְּנֵי הָעָם הַיְּהוּדִים הַנְּתוּנִים לְהַשְׁפָּעָתָם, בְּאֲרַכְיוֹן הַמְּלֻכוֹתֵי נִתְגַּלָּה פְּסַק הַדִּין הַמְּקוֹרֵי כִּשְׁהוּא מְאֻשָּׁר עַל-יַדֵּי הַקִּיסָר נִיקוּלָאִי בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֵצְמוֹ. הָאֲחִים נְדוּנוּ לִיְסָרָם בְּשׁוֹטִים: אֶלֶף וְחֲמֵשׁ-מֵאוֹת מְלָקוֹת לְכָל אֶחָד, וְאִם יִשְׁאַרוּ בְּחַיִּים יִגְרְשׁוּ לְאֶרֶץ גְּזֵרָה עַד

אחרית ימיהם, פסק הדין יבצע באפן זה: הנדונים יעברו על-ידי שני קצינים, בין שתי שורות של מאתים וחמשים חילים, וכל חיל מכה בשבט שבידו בכל כחו, כך יעברו שלש פעמים כשידיהם כבולות לשני רובים, ואם ישארו בחיים יגלו לסיביר עד סוף ימיהם, מצבם הבריאותי של שני האחים היה חמור, וקשה איך היה לעלות על הדעת שישארו בחיים אחרי ענש כזה, פסק הדין היה מות כמעט בטוח לאנשים כמותם. במשך ישיבתם בכלא קיב, היו עסקנים ואנשי מעשה מפרסמים מבקרים אותם מדי פעם, כמובן הדבר היה כרוך בקבלת רשיון מיחד, גזר הדין נקבע ליום ששי כ"ט מנחם אב תקצ"ט.

יום לפני בצוע גזר הדין נכנסו שני חסידים מפרסמים, ר' דוד מוואסילקוב, ור' נטע מחאסעלעוויטש, לבקר את האחים בתא המאסר, בכוננתם היה להודע אם הם יודעים את העתיד להם ביום המחר, ואם לאו, להודיעם ולשמע מה יצוו בשעה זאת, כשנכנסו לתא המעצר, ראו כי מאומה לא השתנה בהנהגת הצדיקים, ר' שמואל אבא נכנס עמם בשיחה לבבית עם חסידים אנשי מעשה כמותם, שני החסידים החליפו מבטים ברמיה, כי כנראה אין האחים יודעים כלל מה צפוי להם ביום המחר, אך לא העזו לפתח ולדבר באותו ענין. כך עברה בשעה, והצדיקים ממשיכים בשיחה, לפתע פתח הגדול ביניהם, ר' שמואל אבא ז"ל ואמר: הלא

יִדְעֶתֶם כִּי מִחַר יִלְקוּ אוֹתֵנוּ, וּבְכֵן, יֵשׁ לְדַאֵג שִׂיחֵיו
מִנֵּיִן יְהוּדִים בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, וְשִׂיחֵיהֶּ רּוֹפֵא נוֹכַח,
צְרִיכִים גַּם לְהִכִּין קֶרֶח וּמִי לִימוֹן, כִּי יֵשׁ לְדַאֵג לְאַסֵּף
אֶת הַדָּם וְאֶת הַרְסִיסִים הַנִּתְזָזִים מִן הַגּוֹף מִן
הַהִלְקָאָה, הִיתָה זֶה צוֹאָה לְשִׁתִּי אֶפְשָׁרִיּוֹת, אִם
חֲלִילָה יִפְלוּ, יֵשׁ צָרָךְ בְּמִנֵּיִן וּבְקִלִּיטַת הַדָּם לְקַבּוּרָה,
וְאִם לְחַיִּים, יֵשׁ צָרָךְ בְּרוֹפֵא קֶרֶח סְדִינִים וּמִי לִימוֹן.
ר' דוד ור' נטע שֶׁהֵיוּ אֲנָשִׁים רְמִי מַעֲלָה, תִּאָּרוּ אֶת
הַרְגָּשְׁתֶּם בְּאוֹתוֹ רָגַע: "עֲמַדְנוּ נְדֻהִים וּמְזַעְזָעִים,
חֲרַדְתָּ קֶדֶשׁ אֶפְפָּתְנוּ, וְלֹא יִכְלָנוּ לַפְּצוֹת פֶּה, הַרְשָׁם
הָיָה כֹּה כְּבִיר, וְלֹא יִמְחָה מְזַכְרוֹנֵנוּ כֹּל יְמֵי חַיֵּינוּ,
רְאִינוּ לִפְנֵי עֵינֵינוּ, כְּבִיכּוֹל, אֶת אֲבָרָהֶם אֲבִינוּ לִפְנֵי
הָעֵקֶדָה, מְסוּר כֹּלוֹ לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנוֹ, וְאֶת רַבִּי
עֲקִיבָא לִפְנֵי שְׁסָרְקוֹ אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָקוֹת שֶׁל בְּרֹזֶל,
מִבְּלֵי דְבַר דְּבַר, וּמִבְּלֵי לְצֵאת מִשְׁוִיּוֹן הַנֶּפֶשׁ כְּמִלּוֹא
נִימָא, עֲנָקֵי רוּחַ, מְלֵאכִים בְּדַמוֹת אָדָם רְאִינוּ.

לְמַחֲרַת הָיוּ מוֹכְנִים הַמִּנֵּיִן וְכֹל יִתֵּר הַדְּבָרִים שְׂצוּדָה
ר' שְׁמוּאֵל אַבָּא, בְּשִׁנְכִנְסוּ הַסְרְדִיּוֹטִים,
עֲדִין עָמַד ר' פִּנְחָס בְּתַפְלָה בְּתַפְלִין דְּרַבְנּוּ תָם, הֵם
הָאִיצוּ בּוֹ לְצֵאת, אֲךָ הוּא בְּקֶשׁ מֵהֶם לְהַמְתִּין מַעַט
עַד שִׁיִּסִּים אֶת תַּפְלָתוֹ, הֵם חָלְצוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַתַּפְלִין
בְּכַח, וְכָךְ יִצְאוּ שְׁנֵי הָאֲחִים אֶל הָעֵקֶדָה. יְדוּעַ,
כְּשֶׁהֲלָכוּ הָאֲחִים הַקְּדוּשִׁים לְקַבֵּל אֶת הַמַּלְקוֹת, נִגְנוּ
שְׁנֵיהֶם נִגּוֹן מִיַּחַד הַמַּבְיַע הַתְּרוּמָמוֹת הַנֶּפֶשׁ, תִּקְּףָה
גְּאוֹן יַעֲקֹב וְהַבְּטָחוֹן בְּהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, בְּהִלְיַכְתֶּם

התנוכחו האחים הקדושים ביניהם ר' שמואל אבא טען כי הוא הבכור, ולכן ילקה ראשון, ור' פנחס התניף באמרו, כי לא יאצר כח לראות את אחיו מכה, ובסופו של דבר הלך ר' פנחס ראשון. לפני בצוע גזר הדין קרא לפניהם אב-בית-הדין את הדין ואת פסק הדין, לפתע כשהגיע לפסקה מסימת, הפסיקו ר' שמואל אבא, ובקש ממנו לחזר שנית על אותה פסקה, הוא פנה לעומדים על ידו ורמז באצבעו שיקשיבו היטב, באותה פסקה נאמר: כי אם הנדונים ישארו בחיים, ישלחו לסביר — הם ונשיהם, די היה ברמז זה, שהאנשים מהרו להסתיר את הנשים, ולהעבירן מחוץ לגבול. האח הצעיר עבר כאמור הראשון, ונפל מתבוסס בדמו, ועדין רוח חיים היתה באפו, גלגלוהו בסדיני קרח והובילוהו לבית-החולים. אחריו עבר ר' שמואל אבא, ובאמצע הלוכו שהמטירו עליו את השבטים, נפלה הכפה שעל ראשו, וידיו היו קשורות, ולא יכול להתכופף ארצה להרימה, ולהשיבה על ראשו, לבלי לכת בגלוי ראש, הוא עצר מלכת ולא זו, אף הרשעים המשיכו להכותו ללא רחם, בשעה שהפנה את ראשו אחרנית, רוצצו הללו את אפו ואת שפתיו, ורק לאחר שהחזירו שומריו את הכפה לראשו המשיך בדרכו, גם הוא נפל אין אונים כמעט אין רוח חיים באפו, והרופאים הבהילוהו אל בית-החולים בעלפון עמק.

ר' שמואל אבא התעורר מעלפּונו בליל שבת
 בשעה העשירית, המלים הראשונות
 שהוציא מפיו היו "צריך לקבל שבת", הוא קבל
 שבת על משכבו, בלי להחסיר מלה אחת מנסח
 התפלה, ובקש גם לקדש על היין אף לא יכל, וקדש
 על הפת, והגישו לו מים לנטילת ידים, וברך
 "המוציא", אף הוא לא היה יכול בשום אופן להכניס
 את ה'כזית' לפיו, והוא רמז למקורביו שיטבלו את
 הפרוסה בחלב ויכניסוה לפיו, אף גם זה לא עלה
 בידם, כי גדלו כאביו מאד. שנים אחר-כך כשהיה
 נזכר באותו מארע, היה אומר: עדין אני מצטער על
 כן, על הברכה שברך לבטלה, ר' פנחס התעורר
 בשבת בשעת המנחה, וראשית דבורו היה: "שמואל
 אבא צריך לקבל שבת". קרוב לשנה שכבו השנים
 בבית-החולים עד שנרפאו מפצעיהם, ואז העברו
 לפלא כדי להגלותם לסביר, אף לפני-כן הוסיפו
 להשפילם וגלחו חצי זקנם ופאת ראשם כמשפט
 האסירים. בלזית משמר צבא הובלו שני האחים
 ברגל ובראש יתר הנדונים עד מוסקבה. בבית-
 החולים במוסקבה אשרו הרופאים כי מצבם הגופני
 חמור, ולא יוכלו להגיע חיים עד לסביר הרחוקה,
 והם בקשו מהקיסר לחון אותם ולהחזירם לעיר
 מגוריהם סלאוויטא, אף בקשתם נדחתה על-ידי
 הקיסר, מדי ארבעה חדשים העמדו לבדיקה רפואית
 מחדשת, ואז ההכרח היה להפעיל השפעה
 ותשלומי כפר עצומים, כדי להרשות שהותם בבתי

חולים צבאיים ובמושבי זקנים של חילים משחררים, כן התענו בסבלותיהם שבע-עשרה שנה.

במוסקבה לא הייתה קימת קהלה יהודית, ונאסר על יהודים ללון בה ללא רשיון מיוחד, אולם חיו שם כמה מאות משפחות יהודיות, שראשיהם היו חילים משחררים, אלה קבלו רשיון לגור במוסקבה, אך בהעדר מנהיגות רוחנית, ואחר שרות צבאי ממשי היה מצבם הרוחני ירוד ביותר, וכמעט נטמעו בין העמים, שני האחים הקדושים התמסרו בכל מאדם לעורר בהם רוח חיים יהודית, ויסדו להם בית-כנסת לתפלה בחלק העיר המכנה זאראדיע, בית-הכנסת זה עומד על תילו עד היום. בשנת תר"ז נתבשרו האחים על קבלת רשיון לפתיחת בית-דפוס עברי בזיטאמיר, אולם להם לא נתנה רשות לעזוב את כלאם עד שנת תרט"ז.

כאשר עלה הקיסר אלכסנדר השני על כסא המלוכה, הנסיך ווסילטשקוב, שמצפונו יסרו על חלקו ביום העלילה, פנה אל הקיסר בבקשת חנינה, והלה נענה לו, ושני האחים הורשו לחזור לעירם. אין לתאר את השמחה בקרב היהודים בהודע הבשורה, כי האחים הקדושים חוזרים הבייתה, הייתה זאת תקופת תחלת שלטונו של אלכסנדר השני, ויהדות רוסיה נשמה לרוחה, אוירה של חרות הרגשה בכל רחבי המדינה, לאחר שנים

ארכות של שלילת זכויות, בכל עיר ועיר שבה עברו הצדיקים בדרךכם, יצאו היהודים בהמוניהם לקראתם באבוקות, הריעו בשמחה ורקדו על הגגות, מוזיטאמיר עד סלאוויטא העמידו אבוקות משני צדי הכביש, ויהודים רכובים על סוסים הלכו לפניהם, ועגלות אין מספר אחריהם. כשהגיעו לסלאוויטא, היתה המון גדול כל-כף עד שבקשי פלסו להם נתיב, לא רק יהודים השתתפו באותה קבלת פנים, גם גדולי המלוכה, כמו הנסיך ואחרים באו גם הם לחלק כבוד לצדיקים. אף דרכה רגלם בביתם, ישבו על הפסאות ולא דברו עם איש, הם בחנו את עצמם אם משנתם שגורה בפיהם כבימים עברו. בכם, הצדיקים עצמם כלל לא היו במצב רוח מרומם, הם לא רצו לסטות ממנהגם הצנוע והפשוט כפי שהיה עד כה, אלא שהפעם לא היתה בידם להתחבא אל הכלים, והם הפכו לאדמורי"ם להמוני חסידים, ששתו בצמא את דבריהם. ואף שהם לא רצו בשום פנים ואפן להתנהג כאדמורי"ם, אבל ההמון עם רצו אחריהם, ולא רצו לעזוב אותם, ומאז נתקדשו ביותר כל הספרים שנדפסו בדפוסם בסלאוויטא, כי הם מסרו את נפשם עבורו יתברך, ורואים מה שעברו שני צדיקים קדושים כאלו, ענויים קשים ומרים, והחזיקו באמונתם בו יתברך, עד ששמם הקדוש נשאר לתפארת ולתהלה בין נשמות ישראל.

קלה.

כְּמוֹ-כֵן בְּמִשָּׁךְ כָּל יְמֵי הַגְּלוּת הַמֵּר וְהַנְּמָהָר, קָמוּ רָשָׁעִים אַרְוּרִים אֲשֶׁר קָרְאוּ לְעַצְמָם רַבָּנִים, וּמָסְרוּ צְדִיקִים קְדוּשִׁים בְּמַסִּירוֹת שֶׁל הַבֵּל, שֶׁל שְׂוֹא וְשֶׁל שָׁקֶר, כְּמוֹ הַטָּמֵא "שׂוֹר", שֶׁקָּרָא עַצְמוֹ דִּין, וּמָסַר אֶת הַיְתוּסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְכֵן הָאֲרוּר "אֲבִיגְדוֹר", שֶׁקָּרָא אֶת עַצְמוֹ רַב, שֶׁמָּסַר אֶת הַיְבֵעַל הַתְּנִי'א, וְכֵן עוֹד אַרְוּרִים וְרָשָׁעִים, שֶׁמָּסְרוּ אֶת גְּדוּלֵי וּמְפָרְסְמֵי הַצְּדִיקִים, וְהֶעֱלִילוּ עֲלֵיהֶם עֲלִילוֹת דָּם, עֲלִילוֹת שְׂוֹא, אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם שָׁמָּם הַטָּמֵא נִשְׁאָר לְשִׁמְצָה לְדוֹרוֹת, כְּמוֹ-כֵן קוֹרָה עֲכָשׁוּ בְיַמֵּינוּ אֵלֶּה בְּיַבְנָאֵל, שֶׁקָּם רוֹדֵן רָשָׁע, וְהֶעֱלִיל עֲלִילַת שְׂוֹא, עֲלִילַת דָּם, כְּאֵלוֹ רָצוּ לְהַרְגֵּ אֹתוֹ, וְהִלִּיצֵן הַזֶּה מִצָּא עוֹד לְצִים שֶׁהִלְכוּ עִמּוֹ, וְאָסְרוּ אֲנָשִׁים צְדִיקִים חֲפִים מִפְּשָׁע, וְעָנוּ אוֹתָם בְּעִנּוּיִים גְּדוּלִים, אֲשֶׁר כָּל הַסְּפוּר אֵיךְ שְׂסוּבָלִים "חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב" בְּיַבְנָאֵל יִבְאָר בְּאֲרִיכוֹת בְּסִפּוֹר "עֲלִילַת דָּם בְּיַבְנָאֵל".

קלו.

תַּכְּף וּמִיד בְּשִׁמְתַּחֲלֵל הַקִּיץ, וּמִתַּחֲלֵל הַחֹם לְהַתְּפַשֵּׁט בְּעוֹלָם, כְּבָר צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ רַחֲמֵי שָׁמַיִם עַל קִדְשַׁת הָעֵינָיִם, שֶׁזֶה יְסוּד הָאָדָם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יומא עד.): טוֹב מֵרְאֶה עֵינָיִם בְּאִשָּׁה, יוֹתֵר מִגּוּפוֹ שֶׁל מַעֲשָׂה, שֶׁנֶּאֱמַר (קֹהֶלֶת ו'): "טוֹב מֵרְאֶה עֵינָיִם מִהֲלֶךְ נָפֵשׁ", הֵינּוּ כְּשֶׁאָדָם מְסַתְּבֵל עַל נָשִׁים,

זה יותר גרוע מעשית עברה, רחמנא לישזבן, עד כדי
 כך חמור ההסתכלות על נשים, ובני אדם חושבים
 שזה רק חמרא, אבל באמת זה עוד יותר גרוע מגופו
 של חטא. ומובא מהאריז"ל, שמי שרגיל להסתכל
 על נשים, אזי הוא מתגלגל בעוף שנקרא ראה, ויש
 לו צער גדול מזה, ובכלל אדם צריך לדעת שזו
 מחלה, שהוא צריך להסתכל על כל אשה שעוברת
 ברחוב, שזה גורם לו אחר-כך לעבור עברות חמורות,
 כי כך אמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין מה): אין יצר
 הרע שולט אלא במה שעניו רואות, כי אם אדם לא
 מסתכל על נשים, אז אף פעם לא יבוא להרהורים
 רעים, ולצערנו הרב, אדם כל-כך נכנס בקטנות
 המחין, עד שהוא מכרח להסתכל על כל אשה
 שעוברת ברחוב לישזבן, שזה שגוען שמשגע
 את האדם, ורבנו ז"ל אומר (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן
 רמב), שיש אריך אנפין דקלפה, שאיפה שאדם רק
 מסתובב הוא רואה נשים, ואין עצה אחרת אלא
 שאדם ירגיל את עצמו לדבר תמיד אליו יתברך,
 כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ובפרט
 כשהוא נמצא על הדרך, אז ידבר אליו יתברך,
 ועל-ידי-זה יהיה מחו ומחשבתו קשורים אליו
 יתברך, ועל-ידי-זה אפלו שהוא הולך על הרחוב, לא
 יזיק לו כלום, כי מאחר שהוא מדבר אל הקדוש-
 ברוך-הוא, אז יראה רק אריך אנפין דקדשה, שאיפה
 שרק מסתובב רואה את הקדוש-ברוך-הוא.

קלז.

הרב החסיד ר' שמואל הורביץ ז"ל תמיד בשהלך על הרחוב דבר עם הקדוש-ברוך-הוא, והיה מאוד דבוק בו יתברך, והוא היה מבחירי אנשי שלומנו בדור האחרון, הוא מסר את נפשו עבור הדפסת ספרי רבנו ז"ל, אף שהיה עני גדול מאד, עם כל זאת מסר את נפשו, פשוטו כמשמעו, להדפיס את כל ספרי רבנו ז"ל, ובפרט את ספרי ר' אברהם בר' נחמן ז"ל, כי לולא הוא לא היה נשאר ממנו אפלו דף אחד, כי הדפיס את ספר "באור הלכותים", ושאר ספריו, וכן הוא לקט את כל השיחות והספורים ששמע מאנשי שלומנו הזקנים באומן, והדפיס את זה בספר "אבני ברזל", ופעם הלכתי עמו על הרחוב, ודבר עמי ממה שאמר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן לד), שצריכים לקשר את לבו אל הנקדה השיכת אליו בעת הזאת, ענה ואמר לי בזו הלשון: "אתה רואה, עכשו אנחנו הולכים על הרחוב, ואין לנו כלום, ולכן הנקדה השיכת אלינו בעת הזאת זה רק לבקש ממנו יתברך: "שמרני אל-שלא אכשל בראיות אסורות, ואזכה לחזור בלי שום כותם של הסתכלות רע". וכשנהיה בבית-המדרש נתפלל: "רבנו של עולם, זכני לא לבטל את הזמן היקר, אלא שאוציא משניות, ואלמד כמה פרקים משניות וכדומה", שזה נקרא לקשר את הנקדה השיכת אל לבו בעת הזאת, כי על הרחוב צריכים לבקש על קדשת העינים, ובבית-המדרש צריכים

לבקש, שלא יבטל את הזמן היקר שלו.

קלח.

וְסִפֵּר לי הרב החסיד ר' לוי יצחק בנדר ו"ל, שנה לפני הסתלקותו של ר' שמואל הורביץ ו"ל, והוא כבר היה מאוד מאוד חלש, והלכנו יחד, ופתאום התחיל לרוץ, שדבר זה בא לו במסירות נפש גדולה מאוד, כי בקשי הלה, ומלמל לעצמו: "אוי רבנו של עולם, או רבנו של עולם, ראטעווע מיך" (הצילני), ואמר לי ר' לוי יצחק ו"ל, שלא הבין מה זה, ועל מה זה, שהוא רץ במסירות נפש, כי הוא היה אז חולה מאוד, וסבל יסורים עצומים וכו', (כי ידוע שלר' לוי יצחק ו"ל היה קצר ראיה, ולא היה יכול לראות רחוק), ולכן שאל אותו אחר-כך: "ר' שמואל, למה רצת כל-כך, עד שבקשי השגתי אתכם?" ענה ואמר לו: לא ראיתם שאשה הולכת לפנינו! וחקמינו הקדושים אמרו (ברכות סא.): אַחוּרֵי אָרִי וְלֹא אַחוּרֵי אִשָּׁה. וְסִיִּים ר' לוי יצחק ו"ל, "שאז התחלתי לראות מה זה לפחד מאיזה, היה ממש פחד לראות איך שהאדם הזה מפחד לעבר על דברי חכמינו הקדושים, מה זאת אומרת ללכת אחר אשה?! "וּמֵאֵד הִתְפַּעַלְתִּי", אמר לי, "מהתמימות האמתית של ר' שמואל הורביץ ו"ל".

קלט.

מוהרנ"ת ז"ל אָמַר פֶּעַם בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: אֵינִן קוֹק וַיִּנְצִיגֶער אוֹיף דָּער װעלֵט אִיז אֵינִן בְּרִי און גֵּהִינֵם וַיִּנְצִיגֶער, (הַסְתַּכְּלוֹת אַחַת פְּחוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם, זֶה יִסְבַּל בְּוִיָּה אַחַת פְּחוֹת בְּגִיְהֵנוּם), כְּאוֹמֵר שְׁעַל כָּל הַסְתַּכְּלוֹת שְׁמִסְתַּכְּלִים בְּזֶה הָעוֹלָם, מְקַבְּלִים בְּוִיָּה אַחֶרֶת בְּעֵינַיִם, רַחֲמָנָא לִישְׁבֹּן.

קמ.

מוהרנ"ת ז"ל הָיָה גַר בְּעִיר בְּרֶסֶלַב, וְהַחֲלוּנוֹת שָׁלוּ הָיוּ לְכוּוֹן הַשּׁוֹק, וְלִכְּן הָיוּ הַחֲלוּנוֹת סְתוּמִים עִם וִילּוֹן עָבָה, שְׁלֹא יוּכְלוּ לְהַסְתַּכֵּל בַּחוּץ, וּפְעַם אַחַת כְּשִׁישַׁב וְלָמַד, פְּתָאם שְׁמַע קוֹלוֹת וַצִּעֲקוֹת בַּשּׁוֹק כְּאֵלוֹ אַחַד הוֹרֵג אֶת הַשְּׁנִי, וְרָצָה לְקוּם וְלִלְכֹת לַחֲלוֹן לְהַסְתַּכֵּל, אֲבָל בְּרָגַע הָאֲחֵרוֹן תִּפַּס אֶת עַצְמוֹ בְּשִׁלְחָן חֹזֵק, וְאָמַר לְעַצְמוֹ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן: "אֵינִן קוֹק וַיִּנְצִיגֶער אוֹיף דָּער װעלֵט אִיז פֶּאָרֵט בְּעַסֶּער" (הַסְתַּכְּלוֹת אַחַת פְּחוֹת בְּזֶה הָעוֹלָם זֶה יוֹתֵר טוֹב).

קמא.

מוהרנ"ת ז"ל הִיָּתָה לוֹ הַמְּדָה שְׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים עַל רַב, שְׁמִימִיו לֹא הַסְתַּכֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹתָיו, כִּי זוֹ הִיָּתָה דְרָכּוֹ שֶׁל מוהרנ"ת ז"ל, שְׁתַּמִּיד הַסְתַּכֵּל לְמַטָּה, וְאָף פְּעַם לֹא הִגְבִּיָּה אֶת

עיניו בִּשְׁהִיָּה הוֹלֵךְ עַל הַרְחוֹב, וּמֵה גַם בְּשֶׁהֲלֵךְ עַל
הַרְחוֹב, הֵלֵךְ בְּזִרְיוֹת עֲצוּמָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכְשַׁל
בְּרֵאיוֹת אֲסוּרוֹת, וְגַם בְּבֵיתוֹ הָיוּ הַוִּילּוֹנוֹת שֶׁל
הַחֲלוֹנוֹת תָּמִיד סְגוּרִים, מִלְּבַד שֶׁגַם הַתְּרִיסִים מִבְּחוּץ
הָיוּ סְגוּרִים תָּמִיד, בְּאִפְּן שֶׁלֹּא רָאָה אֶף פֶּעַם אֶת
הַחוּץ. וּפֶעַם אַחַת הֵלֵךְ עִם חֲבֵרוֹ ר' נִפְתָּלִי מִנְעַמְיָרוֹב
אֶל רַבְּנוּ ז"ל, וּבָאוּ אֶל אִיזוֹ סִמְטָה קִטְנָה שֶׁהֲצִרְכוּ
לְהִסְתוֹבֵב שָׁם, וְהִהָכֵרַח הָיָה לָהֶם לְהִגְבִּיָּה אֶת
רֹאשׁוֹ, וּבְדִיוֹק אִזוֹ בָּאָה מִמוּלָם אִיזוֹ עֲרֵלִית פְּרוּצָה
מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וּמַחֲמַת שְׁמוֹהֲרַ"ת ז"ל הִגְבִּיָּה
אֶת רֹאשׁוֹ, עַל-כֵּן רָאָה אוֹתָהּ וְכֵן ר' נִפְתָּלִי, וּבִלְבָּל
אוֹתָם הִדְבֵּר מְאֹד, וּכְשֶׁבָאוּ אֶל רַבְּנוּ ז"ל, אָמַר
לְפָנֵיהֶם אֶת הַמֵּאמָר (לְקוּטֵי-מוֹהֲרַ"ן, חֶלֶק א', סִימָן רמב),
שֵׁישׁ אַרְיָךְ אֲנִפִּין דְּקַלְפָּה, וְהִיכֵן שָׂרֵק יִסּוּבְבוּ אֶת
רֹאשׁוֹ, יִהְיֶה הִהָכֵרַח לְרֹאוֹתָהּ, עֵינַי שָׁם; וְנִשְׁתוּמְמוּ
מִרוּחַ-הַקֹּדֶשׁ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל, וְאִזּוֹ נִתְקַרְרוּ וְנִתְיַשְׁבָּה
דַּעְתָּם.

קמב.

וּצְרִיכִים לְזָכֹר, אֲשֶׁר בְּעֵתִים הַלְלוּ הַנְּסִיּוֹן הַכִּי גָדוֹל
שֶׁל הָאָדָם הוּא שִׁיזוּכָה לְקֹדֶשֶׁת הָעֵינַיִם,
כִּי בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים, הַפְּרִיצוֹת מְאֹד מְצוּיָה
בְּרַחוּבוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִכְשָׁלִים בְּעֵינַיִם, בְּהִסְתַּכְּלוּת
אֲסוּרוֹת, וְאִפְּלוּ שִׁירְצָה לְהִסְתַּיֵּר אֶת עֵינָיו וְלֹא
לְהִסְתַּכֵּל, יִקְשֶׁה לוֹ מְאֹד, כִּי בְּאִיזָה צֶד שָׂרֵק יִסְתוֹבֵב
יִרְאֶה כָּל מִינֵי פְּרוּצוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְרַבְּנוּ ז"ל אָמַר

(לקוטי-מוהר"ן, חלק רמב), שיש אריה אנפין דקלפה שאיפה שרק מסתובבים, מכרחים לראות את הזבל הזה, ובפרט לאחרונה הסמ"ך-מ"ם אורב מאד על כל בר ישראל להכשילו בהסתכליות רעות, פי הולכים בפריצות כזו, שלא היה לעולם מדור המבול, רחמנא לישזבן, וקשה להנצל מזה, אלא על-ידי תפלה ובקשה, שצריכים להרבות בתפלה, ובפרט קדם שיוצא לדרך, וכמו שאמר רבנו ז"ל (ספר-המדות, אות ראיה, סימן ט): כשאדם יוצא לשוק ומתירא שלא יבוא לידי הרהור, על-ידי הראיה שיראה נשים יפות, יאמר הפסוק: "הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבפיון", על-ידי-זה ינצל מראיות אסורות, כי המלאכים בעצמם הם מסכנים בשוירדים אל זה העולם, ומכל שכן בשר ודם, בודאי מסכן שלא יכשל בראיות אסורות, ששורף לו את הנשמה, ולכן דיקא עכשו קדם הגאלה, מתפשטת מאד אריה אנפין דקלפה, כי באמת הדבר הוא זה לעמת זה, כי בעת ביאת והתגלות משיח צדקנו, יהיה גלוי אלקות בתכלית המדרגה העליונה, שאין למעלה ממנה, ויתגלה אריה אנפין דקדשה, והיכן שרק יסובבו את הראש, יראו רק אלקות, מרב גלוי אלקות שיהיה אז, ולכן זה לעמת זה, קדם ביאת משיח, מתגברת מאד מאד אריה אנפין דקלפה, כמו קדם שמאיר אור היום, מתעבה החשך מאד מאד, כמו-כן קדם שלמות הגלוי אלקות, מתגברת ומתפשטת הקלפה בהסתכליות אסורות, שזה אים ונורא, ובפרטיות

בדורותינו אלו, שהורידו מעצמם הגויים את כל מדת הבושה, והולכים ממש ערמים וערמות, רחמנא לצלן, ומה יעשה הבן שלא יחטא?! ובפרטיות שהכל כבר פתוח היום וכו', ועל-ידי-זה באים לידי פגם הברית, רחמנא לצלן.

קמג.

אָחַד מתלמידי הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, שאל מרבנו להורות לו דרך איך לזכות להיות "עוצם עיניו מראות ברע", ושלח אותו לעיר אודסה, שיתאכסן אצל איש אחד, ונקב בשמו, וממנו ילמד "עוצם עיניו מראות ברע", ונסע האיש ההוא לעיר אודסה, והתאכסן אצל האיש אשר צוהו הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע. והאיש הזה היה איש פשוט, עבודתו היתה סבל בנמל שיש שם בעיר אודסה, וכל היום איננו בביתו רק בערב הוא בא. ושקה שם תלמיד הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בביתו כמה ימים, ולא ראה אצלו שום דבר מה ללמד ממנו, והיתה אצלו פליאה גדולה, למה שלחו רבו ללמד מהאיש הזה שמירת עינים. פעם אחת שנשאר לבדו בבית, ושכב על המטה, והסתכל על קירות הבית, והנה למראה עיניו ראה שסמוך לתקרה בקיר הבית מכסה איזה חלון עם וילון, ומרב סקרנות רצה לראות מה יש שם, ועל בן העמיד את השלחן סמוך לקיר, ועל השלחן העמיד כסא, ועל הכסא שם ארנז קטן שמצא, ונעמד עליהם, ופתח את הוילון וראה

שְׁבַחֲצֵר יֵשׁ גוֹיִים וְגוֹיֹת עוֹשִׂים דְּבָרִים מְכַעְרִים מְאֹד מְאֹד וְכוּ', וְתִכְףּ-וּמִיד סָגַר אֶת הַחֲלוֹן וְהִסִּיט אֶת הַיּוֹלֵן. וְכִשְׁבָּא בְּעַל הַבַּיִת מִמְּלֹאכְתּוֹ עָנָה וְאָמַר לוֹ הַתְּלָמִיד: פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה בְּעֵינַי אֵיךְ אַתֶּם גָּרִים בְּדִירָה זוֹ, שֵׁישׁ לָכֶם שְׁכָנִים גוֹיִים מְזֻהָמִים כְּאֵלוֹ? וְסָפַר לוֹ אֶת דְּבָרֵי הַנְּבִלָה שֶׁרָאָה דְּרָף הַחֲלוֹן שְׁעוֹשִׂים הַשְּׁכָנִים, עָנָה וְאָמַר לוֹ הָאִישׁ הַסֶּבֶל: אֲנִי מְאֹד מְתַפְּלָא עֲלֵיכֶם, אֲנִי גַר כְּבֵר בְּבַיִת הַזֶּה עֲשָׂרִים שָׁנָה, וְאֵף פַּעַם לֹא עָלָה עַל דַּעְתִּי לְהִסְתַּפֵּל בַּחֲלוֹן, וּלְרֹאוֹת מָה עוֹשִׂים הַשְּׁכָנִים, כִּי לֹא מְעַנֵּן אוֹתִי, וְאַתֶּם פֹּה עִמָּדֵי יָמִים אֶחָדִים, וְלֹא עֲצַרְתֶּם אֶת יַצְרְכֶם וְלֹא יִכְלַתֶּם לְהִתְאַפֵּק לֹא לְהִסְתַּפֵּל בַּחוּץ, וְעַנֵּן אֶתְכֶם מָה עוֹשִׂים שְׁכֵנֵי הַגּוֹיִים?! וְהָאִישׁ הַזֶּה אָמַר אֶת הַדְּבוּרִים הָאֵלוֹ כֹּל-כֶּף בְּתַמִּימוֹת, עַד שֶׁהַתְּלָמִיד נִתְעוֹרַר מְאֹד מְאֹד מִדְּבָרָיו, יְהוּדֵי פָּשׁוּט גַר בֵּין גוֹיִים מְזֻהָמִים הָעוֹשִׂים כָּל מִינֵי נְאוּף וְנִבְלָה, וְעוֹצֵם אֶת עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע, אִזּוֹ הִבִּין לָמָּה שֶׁלְּחוֹ רְבוּ לְכָאֵן.

קמד.

וּבְאַמֶּת יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם שְׁכַל-כֶּף נִדְבָקָה בָּהֶם קְלָפָה זוֹ שֶׁל הַסְּתַפְּלוֹת לְרֹאוֹת מַה קוֹרָה בְּבֵיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, עַד שֶׁיְכוּלִים לַעֲמֹד שְׁעוֹת וּלְהִסְתַּפֵּל וּלְהַבִּיט דְּרָף אֵיזָה חוֹר בַּחֲלוֹנָם מָה עוֹשָׂה, וּמָה נַעֲשֶׂה אֶצֶל חֲבֵרָם, וְהֵם מִמֶּשׁ חוֹלִים עַל דְּבַר זֶה, אֲשֶׁר עַל זֶה צְרִיכִים הַרְבֵּה לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, שִׁיתֵן לוֹ שְׁכַל

ודעת מה לעשות, כי מי שנכנס בקלפה זו, קשה
 וכבד לו לצאת מזה. ופעם נכנס אלי יהודי זקן, ושפך
 את מר לבו לפני, איך שנלכד בחלי זה להסתפל על
 נשים, וזה אצלו כמחלה שאי אפשר להפטר ממנה,
 וכל מה שעובד על עצמו זה לא עוזר, על-כן הוא
 מבקש ממני שאחבר איזה קונטרס בעבור שמירת
 העינים, והוא משלם חצי מדמי ההוצאה, והשאיר
 לי את המעות על השלחן, וכשהלך התחלתי
 להתבודד להקדוש-ברוך-הוא, ואמרתי: "רבנו של
 עולם, היהודי נתן לי את המעות להדפיס ספר
 שמירת העינים, ומאין אקח עכשו ספר?! כי הוא
 רצה שאדפיס את זה תכף ומיד, והאיר לי השם
 יתברך להדפיס את הקונטרס "העין רואה", הכולל
 את התורה רמ"ב עם "שפת הנחל", ועליה התפלה
 מ"לקוטי-תפלות", וזה "לקוטי-עצות", ותפלה עליה
 שמלקטת מ"לקוטי-תפלות", וצרפתי עוד שני
 מכתבים המדברים מקדשת העינים, ותכף-ומיד
 באותו יום נסעתי אל המדפיס שיסדרו לדפוס, וכבר
 הדפיסו את זה, ומאז כבר הדפיסו את זה גזמאות
 פעמים ונתפשט בכל העולם כלו. והמראה הזה מאד
 מאד זעזע אותי, שיהודי זקן שיתלונן שנדבקה בו
 הקלפה הזו של הסתכלות על נשים, וראיתי אז איך
 שצריכים לבקש את הקדוש-ברוך-הוא, עד ליום
 האחרון לזכות לקדשת העינים.

קמה.

פעם התפללתי בבית-המדרש בירושלים מנחה וערבית, ונגש אלי זקן אֶחָד, והוציא מכיסו קונטרס "העין רואה", והיה כבר משפּשֵׁף לגמרי מרב שהשתמש בזה, והעמודים היו קרועים ומקמטים ובקש ממנו אולי תעשו עמי חסד להשיג לי חֶדֶשׁ, כי אני לא מוציא את זה מכיסי, וכבר נשתפּשֵׁפו הדפים עם התפלות מרב דמעות ששפכתי בהם, והיה אצלי חדוש גדול, איך זקן משתוקק כֵּל-כֵּף אחר ספר שְׁמִדְבַר משמירת העינים וגם שופך דמעות כמים על קדשת העינים, אִז נכנס בי חשק ורצון לחבר קונטרסים שְׁמִדְבָרִים מקדשת העינים, ומאז כבר נדפסו המון קונטרסים המדברים ממעלת האדם השומר את עיניו.

קמו.

בדור האחרון היה בין אנשי שלומנו חדוש נפלא בענין שמירת העינים, והוא הרב החסיד ר' שמואל שפירא זצ"ל, מי שהכיר אותו מקרוב היה נבהל ונשתומם מה זה נקרא שמירת העינים, עד שיש אומרים עליו הפלגות גדולות בעניני טהרה וקדשת העינים. וכן הכרתי את הרב החסיד ר' יחזקאל מרגליות ז"ל, שהיה מאנשי שלומנו בני העליה, והיו עיניו מאירות מרב בכיות שבכה להקדוש-ברוך-הוא, והוא היה איש נעלם אפלו

מאנשי שלומנו, כי החביא עצמו מכלם, אבל היה מאנשי העליה בתמימותו וקדשותו להפליא פלאי פלאות.

קמז.

יש המקטרגים על כף שבאים כל מיני סוגי אנשים אל ההלולא הקדושה של רבי שמעון בר יוחאי במרון בל"ג בעמר, הן מצד ההתנהגות שלהם, והן מצד הלבוש שלהם, שלא בצניעות, ובכלל כל הערבוּבֵיָא שיש שם וכו', וצריכים לדעת, שאלו האנשים הם תינוקות שנשבו, מסבנים, נשבו על-ידי הערב-רב, שעקרו מהם את היהדות, עם כל זאת רואים דבר פלא, ישראל קדושים הם, אף-על-פי שאינם נביאים, אבל בני נביאים הם, יש להם דחף פנימי לבוא אל רבי שמעון בר יוחאי. ומכל זה רואים, אשר נשמתם היא נשמה קדושה, ועליו הראיה — מי בקש זאת מידם, שיבואו ויטריחו עצמם בטרחה עצומה לבוא להשתתף בשמחת בר יוחאי, אין זה אלא שיש להם קשר פנימי אל הצדיק הקדוש והנורא הזה. הן אמת, שתהלה לאל, היום יש כבר דרכים של מהדרין, יהודים יראים ושלמים הולכים בדרך לא דרך, כדי שלא יצטרכו להפגש בפריצות וכו', ולהכשל בראיות אסורות, חס ושלום, וכן חסידים ואנשי מעשה, הם נמצאים בתוך המערה, או מסביב לה, ואין להם עסק עם אחרים, רק עוסקים בתפלות ותחנונים לפניו יתברך, בזכות

התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ט): כדאי רבי שמעון לסמך עליו בשעת הדחק, ופרשו הצדיקים: כשיש לאדם איזה דחק וצער, כדאי לבוא אל רבי שמעון ולסמך עליו, כי בפרוש אמר (ספד מה:): ואמר חזקיה, אמר רבי ירמיה, משום רבי שמעון בן יוחאי, יכול אני לפטר את כל העולם כלו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואלמלא אליעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשו, כי רבי שמעון בר יוחאי הוא הצדיק שיוכל לדון את כל העולם כלו לכף זכות, ולהגביה את כלם, ולכן צריכים לדון את כלל נשמות ישראל הבאים ביום ההלוא אל רבי שמעון בר יוחאי, ולידע שהם אנשים תמימים, תינוקות שנשבו, ולא יודעים בכלל חמרת האסור של פריצות וכדומה, רק דבר אחד רואים, שהם באים אל רבי שמעון בר יוחאי, ובודאי בזכות רבי שמעון יהיה לכלם תקון, ועלינו לא להתבלבל משום בריה שבועולם, וכבר אמר הצדיק הקדוש רבי אהרן מקארלין זי"ע: "מה הקדוש-ברוך-הוא לכל אף רבי שמעון בן יוחאי לכל, ואף לפחותים", ולכן אסור לנו לדון את אף אחד לכף חוב, אלא להסתכל על הצד היפה — אשריהם ישראל, אפלו שנמצאים במקום שנמצאים, טורחים ובאים ביום ההלוא של רבי שמעון בר יוחאי במרון להשתתף בשמחה הגדולה שיש שם, יום החתונה של רבי שמעון בר יוחאי, ובודאי גם הם יקבלו מתנה ממנו, כי רבי שמעון בר יוחאי עומד ונותן

מתננות לכל מי שבא אליו במרון ביום ההלולא שלו, והמתנה שיקבל זה הרהור תשובה, ויחזרו באמת בתשובה.

קמח.

ידוע ומפרסם שהמנהג להתאסף בל"ג בעמר אצל רבי שמעון בר יוחאי ולשמח מאד, זה עוד מנהג קדום, וכך מעיד רבי חיים ויטאל ו"ל, שרבו האריו"ל הקדוש, בפעם הראשונה כשהגיע לארץ ישראל ממצרים, עלה למרון בל"ג בעמר עם כל המשפחה שלו, והיה שם שלשה ימים, והיה שמח מאד מאד, ועשו סעודות גדולות לכבוד רבי שמעון בר יוחאי, וכן העיד ר' יונתן שאגי"ש ו"ל לרבי חיים ויטאל ו"ל, שהוא הלך עם האריו"ל שנה לפני שהוא התקרב אל האריו"ל למרון, והלך אז עם כל אנשי ביתו, והוליק עמו את בנו הקטן, ושם גלח את ראשו, ועשה שם יום משתה ושמחה, [ידוע, שהאריו"ל היה בארץ ישראל כשנה וחצי, ולפי זה היה פעמים במרון בל"ג בעמר], וכן העיד ר' אברהם הלוי ו"ל, כי בשנה הראשונה שהגיע האריו"ל בל"ג בעמר אל ציון רבי שמעון בר יוחאי, ודרכו היתה לומר בכל יום בברכת "ולירושלים עירך", "נחם הוי"ה אלקינו את אבלי ציון" וכו', וגם אז בל"ג בעמר אמר "נחם", ואחר שגמר תפלת העמידה, אמר לו האריו"ל, כי ראה בהקיץ את רבי שמעון בר יוחאי עומד על קברו, ואמר לו בזו הלשון: אמר אל האיש הזה

אברָהָם הַלְוִי, כִּי לָמָּה אוֹמֵר נַחֵם בְּיוֹם שְׂמֵחַתְנוּ?
 וְלָכֵן הוּא יֵהִיָּה בְּנִחְמָה בְּקִרְוֹב, וְלֹא יֵצֵא חֹדֶשׁ יָמִים,
 עַד שְׂמַת לוֹ בֵּן, וְקָבַל עָלָיו תַּנְחוּמִין. וּמִזֶּה רוֹאִים
 שֶׁהוּא מְנַהֵג קְדוּשׁ שְׂמֵחַתְקַבְּצִים נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּל"ג
 בְּעֵמָר אֶצֶל הַקֶּבֶר שֶׁל הַתַּנָּא הָאֱלָקִי רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּר
 יוֹחָאִי, וּשְׂמַחִים וְעֲלִיזִים שֵׁם וְעוֹשִׂים סְעֻדוֹת גְּדוּלוֹת
 (עַיֵן כֹּל זֶה, שַׁעַר הַפְּנוּת דְּרוּשׁ יב). וְדַבֵּר זֶה מוּבָא גַם
 בְּהַגְהוֹת "עֵטְרַת זְקֵנִים", בְּשִׁלְחַן עָרוּף, אֵרַח חַיִּים,
 סִימָן תַּצַּג, וּמְסִים: אֲשֶׁר בְּשִׁבִיל זֶה צְרִיכִים לְמַנְעַ אֶת
 עֲצָמוֹ מִכָּל מִינֵי אַבְלוֹת בְּל"ג בְּעֵמָר, רַק צְרִיכִים
 לְשִׂמְחַת הַרְבֵּה בְּיוֹם זֶה.

קמט.

בְּל"ג בְּעֵמָר הַשְּׁנִי שֶׁהִיָּה הָאֲרִיז"ל בְּמֵרוֹן, הִיָּה אֶז
 הַ"בַּעַל הַחֲרָדִים" רַבִּי אֶלְעָזָר אֲזַכְרֵי ו' לְגַם-כֵּן
 בְּמֵרוֹן, הוּא הִיָּה בְּדוּעַ הַשְּׂמֵשׁ בְּעִיר צְפַת, וְאַף אֶחָד
 לֹא הִפִּיר אֶת גְּדֻלָּתוֹ, כָּלֵם הִחֲזִיקוּ אוֹתוֹ לְאָדָם פְּשוּט,
 וְהֵנָּה בְּאֲמִצַּע הַרְקוֹד שְׁכָלֵם רִקְדוּ מִסְבִּיב, רַקֵּד הוּא
 עִם זְקֵן בַּעַל תַּאֲר, וְרִקְדוּ יַחַד בְּהַתְּלַהּבוֹת גְּדוּלָּה
 מְאֹד, וּפְתָאֵם נִכְנַס הָאֲרִיז"ל, וְאַחֲזוּ בִּידֵיהֶם וְרִקְדוּ
 עִמָּהֶם יַחַד זְמַן רַב בְּהַתְּלַהּבוֹת גְּדוּלָּה עִם כָּל
 הַכַּחוֹת, אַחֲר־כֵּן בְּשִׁיְצָא הָאֲרִיז"ל מִהֲצִיּוֹן שֶׁל הַתַּנָּא
 הַקְּדוּשׁ רַבִּי שְׂמַעוֹן בֵּן יוֹחָאִי, שְׂאֵלוּ תְּלַמִּידָיו: רַבִּי,
 הִיָּתְכֵן שְׂתִרְקְדוּ כָל-כֵּן הַרְבֵּה זְמַן עִם שְׂמֵשׁ הָעִיר,
 זֶה לֹא מִתְּאִים לָכֵם לְרִקְדוּ עִם אָדָם פְּשוּט? עֲנֵה
 וְאָמַר לָהֶם הָאֲרִיז"ל: אִם לְרַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי

בְּעֶצְמוֹ מֵתָאִים לְרִקּוֹד זְמַן רַב עִם הַשָּׁמֶשׁ, אֲזִי גַם אֲנִי
 דִּחַפְתִּי אֶת עֶצְמִי לְרִקּוֹד עִמָּהֶם, אֲזִי הִבִּינוּ הַתְּלַמִּידִים,
 שֶׁהֲזֵקֵן הִיָּה הַתְּנָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאֵי בְּעֶצְמוֹ, וּמֵאֲזִי
 נִתְגַּלָּה גְדֻלָּתוֹ שֶׁל "בַּעַל הַחֲרָדִים", וְהַתְּחִילוּ לִכְבְּדוֹ
 מְאֹד.

ק.נ.

ידוע שֶׁבְּאֶשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל הִיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נָסַע עִם
 הַרְבֵּה בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֶל צִיּוֹן הַתְּנָא הַקְּדוֹשׁ רַבִּי
 שְׁמַעוֹן בְּרִי יוֹחָאֵי, וְתַכְּף-וּמִיד בְּשֹׁנְכֵנֵס רַבְּנוּ ז"ל אֶל
 תוֹף הַמְּעָרָה, אָמַר לְבְּנֵי הַנְּעוּרִים, שְׂיַעֲסְקוּ בַתְּפִלָּה
 וּבַלְמוּד זֹהָר, וּמִמֶּנּוּ לֹא רָאוּ שׁוֹם דְּבַר, רַק הִיָּה שְׁמַח
 עַד מְאֹד, וּבְכָל עֵת נִגַּשׁ אֶל ר' יִצְחָק שְׁלוֹהַ אֹתוֹ
 בְּנִסְיָעָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְאָמַר לוֹ: "אֲשַׁרְיָה שְׂאֲתָה
 נִמְצָא עִמִּי פֹה". וְרַבְּנוּ ז"ל הִסְתּוֹבֵב אָנָּה וְאָנָּה בְּתוֹף
 הַחֲדָר, וְלֹא אָמַר כְּלוּם, רַק הִיָּה הוֹלֵךְ וּמִנְגֵן לְעֶצְמוֹ
 נְגוּן, וְהִיָּה בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה עַד מְאֹד, וְתַכְּף-וּמִיד
 בְּשֶׁהָאִיר הַיּוֹם, הִתְעַטֵּף בְּטִלִּית וְתַפְלִין, וְהִתְפַּלֵּל
 בְּמָה שְׁעוֹת, וְהִיָּה אֲזִי בְּדַבְּקוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד, וּמִשָּׁם
 הֵלֵךְ עִם כָּל בְּנֵי הַנְּעוּרִים אֶל מְעַרְת הַלָּל, שֶׁהוּא
 לְמִטָּה בְּהָר, וְנִכְנַס בְּתוֹף הַמְּעָרָה, וְאָמַר שֵׁם מְזֻמּוֹר
 ל"ג וּל"ד בְּתֵהָלִים, וְהִיָּה שֵׁם בְּמְעָרָה בְּדַבְּקוֹת
 עֲצוּמָה, וְהִיָּה שְׁמַח בְּשִׁמְחָה גְּדוֹלָה עַד מְאֹד, אַחֲרֵי
 כֵּן הֵלֵךְ מִשָּׁם לְמִטָּה, וְהַתְּחִיל לְטַפֵּס אֶל הַהָר
 שְׁמִמוֹל, שֵׁשׁ הוּא קָבֵר שְׁמַאֵי, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְשָׁם, נִפְלָה

עליו עצבות גדולה, ואמר שמתפלא מאד למה זה קרה.

קנא.

מוהרנ"ת ז"ל כשהיה בארץ ישראל, נסע גם-כן אצל ציון התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ואמר שם הרבה תהלים ותחנונות ובקשות, אבל מרב טרחת הדרך, היה חלש מאד, עם כל זאת ספר אחר-כך, שכל מה שהחיה את עצמו אז, שנזכר איך שרבנו ז"ל היה אצל התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ומה שהיה אז [כי בעת שהסתובב רבנו ז"ל כל הלילה בציון רבי שמעון בר יוחאי, ושר לעצמו נגון, והיה בדבקות עצומה, היה אז מה שהיה וכו', והשיג אז מה שהשיג, שזה לא ידע רק מוהרנ"ת ז"ל, כי בשעה שנסע רבנו ז"ל מעיר ברסלב לעיר אומן להסתלק לעלא, אז גלה למוהרנ"ת ז"ל סודות נסתרות מכל השתלשלותו בזה העולם, ומה תפקידו כאן וכו']. ובתוך הסודות ענה ואמר רבנו ז"ל: "אף-על-פי-כן השם יתברך עוזר לישראל ואין דור יתום, וכמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי, בשעה שאמר לו תנא אחד: עתידה תורה שתשתכח מישראל, ענה רבי שמעון בר יוחאי, שלא תשתכח מישראל, ואז גלה את הסוד מגדלת רבי שמעון בר יוחאי, שעוד משה רבנו רמו עליו (דברים לא): "והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפיו ורעו" וגו',

סופי תבות י'ו'ח'א'י', כי רבי שמעון בר יוחאי אמר לתנא — לא כמו שאתה אומר שתשתבח תורה מישראל, אלא בי' לא' תשכח מפיו זרעו' — סופי תבות י'ו'ח'א'י', הינו מפיו זרעו של יוחאי שהוא רבי שמעון, לא שתשתבח התורה, כי הוא השאיר לנו ספרים כאלו, שמי שייגע בהם, יאיר לו אורו ויתברך, והתורה לא תשתבח אצלו, כי באמת מי שלומד זהר, מאיר בו אורו ויתברך באפן אחר לגמרי, ומרגיש טעם עולם הבא בעולם הזה. וכמובא בזהר (נשא קכד): בהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון מן גלותא, ענה ואמר מוהרנ"ת ז"ל לרבנו ז"ל: בודאי יש לרבי שמעון בר יוחאי הנאה מזה החדוש הנפלא, שבאשר נגיעו צרות רעות ורבות על נשמות ישראל, דיקא על-ידי למוד ספרי הזהר יצאו מהגלות, ענה ואמר לו רבנו ז"ל: כן היה לרבי שמעון בר יוחאי הנאה מזה החדוש, וסיים, שהתנא רבי שמעון בר יוחאי הוא ענין אחר לגמרי, כי (דניאל ד'): "עיר וקדיש מן שמיא נחית — ראשי תבות: שמי'ע'ו'ן; ועבשו יש נחל נובע מקור חכמה, שאפלו העיר וקדיש מן שמיא, גם-כן צריכים לקבל משם, הינו כי רבי שמעון הוא תקון מדת ההוד, שהוא תחלת התקון, ורבנו ז"ל הוא תקון מדת הנצח, שהוא סוף התקון, כי אי אפשר להבין בדברי רבי שמעון בן יוחאי אלא על-פי ההקדמות של האריז"ל, ושל הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואי אפשר להבין בדבריהם, אלא על-ידי ההקדמות של רבנו ז"ל, כי

עובר על כל אחד בל־כָּף הרבה צרות ויסורים, מרירות והרפתקאות, ירידות והשלכות, עד שאין שום עצה לצאת מהחשך והרע שנלכד בה, אלא על־פי ההקדמות של רבנו ז"ל, כי הגלויים של רבנו ז"ל שייכים גם להכי ירודים ונפולים, ומאיר בהם את האור אין סוף ברוך הוא, עד שפותח להם את פיהם, שגם הם ידברו אליו יתברך, ועל־ידי הדבור יכולים להתקרב אל הקדוש־ברוך־הוא, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי־מוהב"ן, חלק א', סימן עח), שהדבור הולך עם האדם אפלו במקומות המטנפים, ומזכיר אותם לשוב אליו יתברך, שזה (ירמיה לא): "כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד", כי כשאדם מרגיל את עצמו לדבר אל הקדוש־ברוך־הוא, אפלו שיהיה במקומות הכי מזוהמים ומטנפים, גם משם הוא יכול לצאת, כי התפלה היא השער והפתח להכנס אליו יתברך, ואי אפשר לדבר אל הקדוש־ברוך־הוא, אלא על־ידי הגלוי הנפלא של רבנו ז"ל, שמגלה את אורו יתברך בגלוי רב ועצום מאד, כי כשנתגלה לאדם, שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ואסור להתנאש, אז דיקא יפתח פיו לדבר עמו יתברך, ועל־ידי הדבור יכולים לצאת מהשאול תחתית שנפל לשם, ונזדכך מחו ודעתו, להבין ולהשכיל את הגלוי הנפלא שגלה התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, ויבין גם את דברי האריז"ל והבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע. ולכן אשרי מי שמתמיד בספרי רבנו ז"ל, שבפרוש גלה לנו (חיי-

מוֹהֲרֵ"ן, סימן שמו), שְׁהַסְפֵּר הַקְדוּשׁ שְׁלוֹ "לְקוּטֵי-
 מוֹהֲרֵ"ן" הוּא אֶתְחַלְתָּא דְגַאֲלָה, וּמֵאַחַר שְׂיַצֵּא
 בְּעוֹלָם, אָנִי חֲפֵץ מְאֹד שְׂיִלְמְדוּ אוֹתוֹ, כִּי צְרִיכִים
 לְלַמֵּד אוֹתוֹ הַרְבֵּה, עַד שְׂיִהְיֶה שְׁגוּר בְּעַל-פֶּה, כִּי הוּא
 מְלֵא מוֹסֵר וְהַתְעוּרָרוֹת גְּדוֹלָה מְאֹד לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ,
 אֲשֶׁר אֵין עֶרְףַּ אֵלָיו. וְאָמַר (שֵׁם, סימן שמש), שְׂעַל-יְדֵי
 הַסְפֵּר שְׁלוֹ "לְקוּטֵי-מוֹהֲרֵ"ן", יְכוּלִים לְהַעֲשׂוֹת בְּעַל
 תְּשׁוּבָה גְמוּר, וַיִּפְתְּחוּ כָּל גִּידֵי קִשְׁיֹת לְבָבוֹ. וְרוֹאִים
 בְּחוּשׁ, מִי שְׁלוֹמֵד סְפָרֵי רַבָּנוּ ז"ל, נִכְנָסֵת בּוֹ תְּשׁוּקָה
 עֲצוּמָה לְחִזּוֹר אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִתְעוּרָר לְבָבוֹ
 מְאֹד מְאֹד בְּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְנִכְנָס בּוֹ חֶשֶׁק לְלַמֵּד כָּל
 סְפָרֵי הַזֵּהָר וְהַתְקוּנִים וְכָל כְּתָבֵי הָאֲרִיז"ל, וְכָל סְפָרֵי
 תוֹרַת הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְדוּשׁ זי"ע, כִּי הַלְמוּד בְּסְפָרֵי
 רַבָּנוּ ז"ל מְכַנִּיס חֶשֶׁק עֲצוּם לְהִיּוֹת וּלְטִיֵּל בְּכָל חֶלְקֵי
 הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְכֵן לְהַמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ אֹר וְזִיו
 וְחַיּוּת וּדְבָקוֹת, לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא,
 אֲשֶׁרֵי מִי שְׂיִתְמִיד בָּהֶם תְּמִיד.

קנב.

יְדוּעַ וּמְפָרְסֵם סֵדֵר דְּרָךְ הַלְמוּד שֶׁל רַבָּנוּ ז"ל, שְׁנַתֵּן
 לָנוּ דְּרָךְ נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד, עַד שְׂאֲפְלוּ מִי
 שְׂקָשָׁה הַבְּנָה יְכוּל לְזַכּוֹת לְעֵבֵר וּלְטִיֵּל וּלְהִיּוֹת בְּכָל
 הַמְקוֹמוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, אִם רַק יִהְיֶה לְאָדָם
 רְצוֹן חֹזֵק. וְסֵפֶר עֲמָנוּ הַרְבֵּה בְּעִנְיָן זֶה (שיחות-הֲרֵ"ן,
 סימן עו), שְׂטוֹב לְלַמֵּד בְּמַהִירוֹת, וּלְבַלִּי לְדַקְדֵּק הַרְבֵּה
 בְּלִמּוּדוֹ, רַק לְלַמֵּד בְּפִשְׁטוּת וּבְזָרִיוּת. וּלְבַלִּי לְבַלְבֵּל

דעתו הרבה בשעת למודו מענין לענין, רק יראה להבין הדבר בפשיטות במקומו. ואם לפעמים אינו יכול להבין דבר אחד, אל יעמד הרבה שם, ויניח אותו הענין וילמד יותר להלן, ועל-פיהרוב ידע אחר-כך ממילא מה שלא היה מבין בתחלה כשילמד בסדר בזריזות להלן יותר. ואמר רבנו ז"ל, שאין צריכין בלמוד רק האמירה לבד, לומר הדברים בסדר, וממילא יבין. ולא יבלבל דעתו בתחלת למודו שירצה להבין תכף, ומחמת זה יקשה לו הרבה תכף ולא יבין כלל, רק יכניס מחו בהלמוד, ויאמר בסדר בזריזות, וממילא יבין. ואם לא יבין תכף, יבין אחר-כך, ואם ישארו איזה דברים, שאף-על-פי-כן לא יוכל לעמד על פונתו, מה בכך? כי מעלת רבוי הלמוד עולה על הכל, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (שבת סג): 'לגמור והדר לספור, ואף-על-גב דלא ידע מה קאמר', שנאמר (תהלים קיט): 'גִּרְסָה נִפְשִׁי לְתַאבָּה', כי על-ידי רבוי הלמוד שילמד במהירות, ויזכה ללמוד הרבה, על-ידי-זה יזכה לעבור כמה פעמים באלו הספרים שלומד, לגמרם ולחזור להתחיל ולגמרם פעם אחר פעם, ועל-ידי-זה ממילא יבין בפעם השני והשלישי כל מה שלא היה מבין בתחלה, כל מה שאפשר להבין ולעמד על דבריהם. ודבר הרבה מאד בענין זה, ואי אפשר לבאר דברים אלו בכתב היטב, אבל באמת הוא דרך עצה טובה מאד בענין הלמוד, כי על-ידי-זה יכולים לזכות ללמוד הרבה מאד לגמור כמה וכמה ספרים, וגם יזכה

להבין הדברים יותר, מאשר היה לומד בדקדוק גדול, כי זה מבלבל מאוד מן הלמוד, וכמה בני-אדם פסקו מלמודם לגמרי, על-ידי רבוי הדקדוקים שלהם. ומאומה לא נשאר בידם. אבל כשירגיל עצמו ללמוד במהירות בלי דקדוקים הרבה, התורה תתקיים בידו, ויזכה ללמוד הרבה מאד, גמרא ופוסקים כלם, ותנ"ך ומדרשים וספרי הזהר וקבלה ושאר ספרים כלם, ואמר רבנו ז"ל, שטוב לאדם שיעבר בחייו בכל הספרים של התורה הקדושה. ופעם אחת ספר רבנו ז"ל עמנו מה שהאדם צריך ללמוד בכל יום עד שאין היום מספיק, דהינו לגמור בכל שנה ש"ס עם הרי"ף והרא"ש, וארבעה חלקי שלחן ערוך הגדולים, וכל המדרשים כלם, וכל ספרי הזהר ותקונים וזהר חדש, וכל ספרי הקבלה מהאר"ז"ל, גם צריכין ללמוד איזה שעור ביום בקצת עיון. ועוד חשב הרבה דברים, איך שאדם צריך ללמוד בכל יום, שלא ידקדק הרבה דקדוקים, כי רבים הפסיקו ללמוד מחמת זה, כי היה קשה להם מאוד מאוד התפיסה, ולכן הפסיקו. וספר עמנו הרבה מאד, איך שאדם יכול לזכות בכל יום ללמוד הרבה תורה בדרך זה, לא לדקדק הרבה, אלא ללמוד בזריזות, ואמר אז, שגם צריכין לומר תהלים בכל יום, ותחנונות ובקשות הרבה מאד, ולהתבודד עמו יתברך ולפרש שיחתו בלשון שרגיל בה, וספר אז הרבה מענין זה שצריכין ללמוד במהירות גדולה ובזריזות, ולבלי לבלבל דעתו בדקדוקים הרבה מענין לענין. והדברים הללו הם בדוקים ומנסים. גם לא

הִיָּה מְצוּיָה לַחֲזוֹר תַּכְּפָּה עַל לַמּוֹדוֹ, רַק רְצוֹנוֹ תַּמִּיד הִיָּה לְלַמֵּד הַסֵּפֶר אוֹ הַפּוֹסֵק שְׁלוֹמֵד בְּסֹדֶר מְרֹאֲשׁוֹ לְסוּפּוֹ בְּזִרְיוֹת, וְאַחֲר־כֵּן יִתְחִיל פְּעַם שְׁנִי וַיִּגְמֹר אוֹתוֹ כְּלוּ, וְכֵן פְּעַם אַחֵר פְּעַם. וְאָמַר אָז לְבַל יִהְיֶה נִבְהָל מִזֶּה שְׁהִזְהִיר, שְׁפָרִיכִין לְלַמֵּד כָּל-כֵּן הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, כִּי אִם מְרַגְלִים אֶת עֲצָמָם לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם קִצַּת מִכָּל שְׁעוֹר, אֲזִי לְאֵט לְאֵט יְכוּלִים לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה בְּמִשְׁךָ כַּמָּה שָׁנִים, וְדֶרֶךְ וְעֵצָה זוֹ הִיא נִפְלְאָה מְאֹד, וּמִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, זוֹכֵה לְסַיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּדֶרֶךְ זֶה, וְאֵז הַתּוֹרָה תִּשָּׂאֵר אֲצִלוֹ עַד הַיּוֹם הָאֲחֵרוֹן שְׁלוֹ, כִּי מִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּדֶרֶךְ זֶה, אֲזִי יִלְמַד כָּל יוֹם בְּהַתְמַדָּה וּבַתְּשׁוּקָה עֲצוּמָה, כִּי רַב אֵלוֹ שְׁעוֹזְבִים אֶת הַתּוֹרָה, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבֵן, זֶה בָּא לָהֶם מַחֲמַת שְׁנֵדָמָה לָהֶם, שְׂאִין לָהֶם כְּשֶׁרוֹנוֹת טוֹבִים, עַל-יְדֵי-זֶה מְסִתּוֹבְבִים בְּטַל, וְהַבְּטָלָה מְבִיאָה לִיָּדֵי שְׁעֵמוֹם, וְלִיָּדֵי זְמָה, עַד שֶׁנֶּאֱבַד לְגַמְרִי, וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּדֶרֶךְ זוֹ, וְטוֹב לְחַלֵּק אֶת הַיּוֹם בְּסֹדֶר נִפְלָא, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא יוֹכֵל לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם חֲמֵשׁ וְרִשְׁ"י עִם הַתְּרַגּוּם וְכַמָּה פְּרָקִים מִשְׁנִיּוֹת, וְכַמָּה דְּפִים גְּמָרָא, כַּמָּה סִימָנִים בְּשִׁלְחֵן עָרוּף, וְעוֹד לַמּוֹדִים רַבִּים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְגַמֹּר אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וּמִי שְׁמַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, מְצַלִּיחַ מְאֹד מְאֹד.

קנג.

ואמר רבנו ז"ל (שיחות-הרב"ן, סימן יט): נכספתי מאד להמשיך את העולם אל עשיה, שיהיה חיוב אצל כל אחד ואחד ללמד כף וכף בכל יום ולא יעבר, ואמר: שאפלו אותן האנשים הרחוקים מן הקדשה מאד, שנלכדו במצודה רעה, עד שרגילין בעברות, חס ושלום, רחמנא לצלן, רחמנא לישזבן, אף-על-פי-כן הפח של התורה גדול כל-כף, עד שיכולה להוציא אותם מן העברות שרגילין בהם, חס ושלום. ואם יעשו להם חק קבוע וחיוב חזק ללמוד בכל יום ויום כף וכף, יהיה איה שיהיה, בודאי יזכו ליצאת ממצודתם הרעה, על-ידי התורה, כי פח התורה גדול מאד, וכך עקר מגמתו וחפצו היה תמיד רק לעבודות ועשיות של קדשה, בלי שום חכמות כלל, רק שנעסק תמיד בעשיות של קדשה בפשיטות, דהינו להרבות בלמוד התורה, ולעשות מצוות הרבה בכל יום, ולהרבות בתפלה ותחנונים תמיד, והכל בפשיטות בלי שום חכמות. ובאמת מי שחזק בדעתו, על-ידי-זה הוא זוכה ללמוד הרבה תורה, והתורה מוציאה אותו מהשאל תחתית ומתחתיו, העקר להיות עקשן גדול מאד על למוד תורה הקדושה, ויהיה רגיל ללמוד בכל יום חמש ורש"י עם התרגום באפן שיסיים בכל שבוע שנים מקרא ואחד תרגום, והוא תקון הברית, וכן מקבל אצל אנשי שלומנו, שמה שאמר רבנו ז"ל: "כף וכף", זה טובב על חיי פרקים משניות, כי מי שנפל בפח יקוש, ונכשל

בַּעֲבֹרוֹת חֲמוּרוֹת, יַעֲשֶׂה לְעַצְמוֹ חֵק קְבוּעַ לְגֵרֵס בְּכָל יוֹם ח"י פְּרָקִים מְשֻׁנוּיֹת, וְזֶה יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהֶבֶץ שֶׁנֶּפֶל לְשֵׁם, וְזֶה עֵקֶר הַעֲשִׂירוֹת שֶׁל הָאָדָם — שְׂזוּכָה לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה, וּגְמָרָא. וְחֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ (שֶׁבַת קכ.): וּבְבִיתִי אֵין לֶחֶם וְאֵין שְׂמֵלָה, שְׂאֵין בְּיָדֵי לֹא מִקְרָא וְלֹא מִשְׁנָה וְלֹא גְמָרָא. רוֹאִים מִזֶּה, שֶׁעֵקֶר הָעֲנִיּוֹת שֶׁל הָאָדָם — כְּשֶׂאֵין בְּיָדוֹ בְּכָל יוֹם מִקְרָא, מִשְׁנָה וּגְמָרָא, כִּי זֶה עֵקֶר הַלֶּחֶם וְהַשְּׂמֵלָה שֶׁל הָאָדָם. וְלִכֵּן אֲשֶׁרֵי הָאָדָם, שְׂאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עַצְמוֹ, אֶלָּא עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ קְבִיעוֹת חֲזָקָה בְּכָל יוֹם לְלַמֵּד הַרְבֵּה תוֹרָה, שֶׁהִיא מְזַכֶּכֶת אֶת הָאָדָם מִכָּל מִינֵי חֲלָדָה, וְאֶפְלוֹ שֶׁנֶּפֶל לְעַמְקֵי עַמְקִים בְּשִׂאוֹל תַּחְתִּית וּמִתַּחְתָּיו, הַתּוֹרָה תּוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהֶבֶץ שֶׁנֶּפֶל אֵלָיָה.

קנד.

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר (שיחות-הר"ן, סימן צא): סְגָלָה לְהַתְמַדָּה, שְׂיִזְכֶּה לְהִיּוֹת מִתְמִיד בְּלִמּוּדוֹ, הוּא לְהִזְהַר לְבָלֵי לְדַבֵּר עַל שׁוֹם אִישׁ יִשְׂרָאֵלִי, כְּמוֹ כְּשֶׁהַכֹּלָה הִיא יָפָה, אֲזִי הָאֵהָבָה בְּשִׁלְמוֹת, אָבֵל כְּשִׂישׁ לְהַכֹּלָה אִיזָה חֶסְרוֹן וּמוֹם, אֲזִי בּוֹדָאֵי אֵין הָאֵהָבָה בְּשִׁלְמוֹת. כְּמוֹ-כֵן הַתּוֹרָה נִקְרָאת כֹּלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים לג): "תּוֹרָה צָוָה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשָׁה", וְדָרְשׁוּ חֻכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּרַכּוֹת נו.): "אֵל תִּקְרֵי מוֹרְשָׁה אֶלָּא מְאוֹרְסָה", וְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ אוֹת בַּתּוֹרָה, כִּי שְׂשִׁים רַבּוֹא אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה כְּנֶגֶד שְׂשִׁים רַבּוֹא נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכְשִׂישׁ חֶסְרוֹן בְּאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, נִמְצָא

שֵׁשׁ חֶסְרוֹן בְּתוֹרָה, שֵׁשׁ שָׂשׂוֹן בְּשִׁמּוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל-כֵּן בּוֹדְאֵי אֵי אֶפְשֶׁר לְאַהֲבֵת אֶת הַתּוֹרָה בְּשִׁלְמוֹת, אָבֵל בְּשִׁיזָהָר מְלֻדָּבֵר עַל שׁוֹם בֵּר יִשְׂרָאֵל, וְלִבְלֵי לְמִצָּא שׁוֹם חֶסְרוֹן בְּשׁוֹם בֵּר יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא, שָׂאִין בְּהַתּוֹרָה שׁוֹם חֶסְרוֹן וּמוֹם, אָזִי בּוֹדְאֵי יֹאֲהֵב אֶת הַתּוֹרָה מְאֹד, וְאָזִי יִתְמִיד בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה מִגְדֵּל הָאֲהָבָה. וְזֶהוּ (תְּהִלִּים יט): "תּוֹרַת הַיְיָ תְּמִימָה", הֵינּוּ בְּשִׁתּוֹרַת הַשֵּׁם הִיא תְּמִימָה בְּלֵי שׁוֹם חֶסְרוֹן וּמוֹם, דִּהְיִנּוּ בְּשִׁנְזוּהָרִין לְבֵלֵי לְדַבֵּר וְלִבְלֵי לְמִצָּא שׁוֹם חֶסְרוֹן בְּשׁוֹם בֵּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא אוֹת מֵהַתּוֹרָה, נִמְצָא, שָׂאִין תּוֹרַת הַשֵּׁם תְּמִימָה בְּלֵי שׁוֹם חֶסְרוֹן וּמוֹם, אָזִי הִיא מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ, כִּי אִזּוֹ דִּיקָא זּוֹכִין לְאַהֲבַת הַתּוֹרָה, וּמְרַגְּשִׁין טַעַם מְתִיקוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁמְשִׁיבָה אֶת הַנֶּפֶשׁ, מֵאַחַר שָׂאִין בָּהּ שׁוֹם חֶסְרוֹן, וְאִזּוֹ זּוֹכִין לְהַתְמַדָּה. וּבְאִמַּת רוֹאִים בְּחוּשׁ, בְּשֶׁהֵיִצֵּר הָרַע מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם מְאֹד מְאֹד, וּמוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ מִלְּלַמַּד תּוֹרָה, עַל-יְדֵי שֶׁהוּא תְּמִיד עֶסוֹק לְדַבֵּר מִזֶּה עַל זֶה, וּמִזֶּה עַל זֶה, וּבְכָל יוֹם יֵשׁ לְהֵיִצֵּר הָרַע סְפוּרִים חֲדָשִׁים מִמֶּה לְדַבֵּר וּלְסַפֵּר, וּבְכָל מִתְלַבֵּשׁ בְּמִצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבֵּנוּ וְ"ל (לְקוּטִי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק א', סִימָן א'), שֶׁהֵיִצֵּר הָרַע מִתְלַבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמִצּוֹת, וּמְרָאָה לוֹ כְּאִלוֹ הוּא עוֹשֶׂה מִצְוָה, וְלִבְסוּף הוּא לוֹכֵד אוֹתוֹ בְּמִצּוֹדָתוֹ, הֵינּוּ שֶׁבְּכָל פַּעַם יֵשׁ חֲדָשׁוֹת בְּעוֹלָם מִמֶּה לְדַבֵּר, הָעֵקֶר לְשׂוֹרֵף אֶת הַזְּמַן הַיֵּקָר, כִּי אִין לָהּ עוֹד דְּבַר שֶׁל הַפֶּסֶד כְּמוֹ בְּטוֹל זְמַן, וּכְבָר אָמַר הַחֶכֶם: "אָדָם דּוֹאֵג עַל אֲבוּד דְּמִיּוֹ, וְאִינוֹ דּוֹאֵג עַל אֲבוּד יְמִיּוֹ, דְּמִיּוֹ אֵינָם עוֹזְרִים, וְיְמִיּוֹ

אינם חוזרים". וכן אמר: "אין אבדה באבדת הזמן", כי בכל יום ובכל שעה ובכל רגע האדם מת, ואף פעם לא יחזור אליו, ולכן חבל על הזמן לבלות בדברים בטלים, אשר הורסים את האדם לגמרי, וכל אלו ששורפים את הזמן בדבורים של מה בכך, אחר-כך יתחרטו מאוד, ואמר החכם: "מי שיפחידהו הדבור תצילהו השתיקה"; וכל אלו שממעטים בדבור — מצליחים ביותר; כי באמת אחר ישוב הדעת אמת, מה יוצא מזה שמדברים על הזולת? רק מבלים את הזמן היקר. וכבר אמר החכם: "לא תוכל להלחם עם נבל כמו שתחריש לו"; ולכן למה אתה צריך להכנס לוכוחים ולבלות את הזמן היקר, יותר טוב לשמר על הדבור, ואז הדבור ישמר עליך, וזה עקר הצלחת האדם — שתמיד שותק, שכן יש לו הרבה זמן ללמוד, ומי שמדבר הרבה, אין לו שום זמן, וצריכים לזכור את זה היטב, ואז מצליחים בחיים.

קנה.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע נסתלק בחג השבועות בין השמשות, ולא רצו התלמידים שיתעסקו עמו גוים, ולכן נקבר במוצאי חג השבועות, כך מקבל אצל אנשי שלומנו, ולכן משם באה הטעות, שאומרים שנסתלק ביום ב' של שבועות, כי הקבורה הייתה במוצאי חג השבועות.

קנו.

רַבְּנוּ ו"ל הפליג מאד במעלת קָבֵר הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קט), ואמר שטוב מאד להיות שם על קברו, כי (תהלים לו): "צדיקים יירשו ארץ", הינו שהצדיקים האמתיים יורשים את ארץ ישראל, שזוכים שמקום גניזתם הוא קדוש כקדשת ארץ ישראל ממש, וארץ ישראל תקון גדול לפגם הברית.

קנז.

רַבְּנוּ ו"ל ספר פעם עם אנשי שלומנו מרש"י הקדוש ובעלי התוספות, שרבם מנוחתם כבוד במדינת צרפת. וסיים ואמר: ואנחנו זכינו, שבמדינתנו מקום מנוחתו וקבורתו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואמר אז, שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, היה רבי של אלפים ורובבות עולמות (חיי-מוהר"ן, סימן תקנג). ואמר (שם, סימן קצה): כשהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היה אומר דברי צחות, הביא שמחה גם בעולם האצילות, שגם שם היו מחיבין מהדברי צחות שלו, ובכל פעם כשדבר רבנו ו"ל מהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, הפליג מאד מאד במעלתו.

קנח.

רַבְּנוּ ו"ל אָמַר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קלג), שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אָמַר: "אוי

ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיד הקטנה עומדת בפני העינים, ומעכבת מלאות אורות גדולים, כי באמת הכל לכל אלקות גמור הוא, ואין בלעדיו יתברך כלל, ודומם, צומח, חי, מדבר, זה לבוש לגבי האין סוף ברוך הוא, ואור האין סוף הוא תמיד לפני העינים, אך היד הקטנה, הינו בזה שבא איזה לך, ועושה איזו תנועה עם היד הקטנה שלו, ומבטל את הכל, בזה נעלם ונסתר כבר אורו יתברך, כי הצדיקים הגדולים במעלה נראה ונפלאה מאד, מגלים תמיד את אמתת מציאותו יתברך, אבל זה לעמת זה יש לצים, שעם תנועה אחת עם היד הקטנה, הם כבר מבטלים את דברי הצדיק. ולכן כשהצדיק מגלה אלקותו יתברך בגלוי נורא ונפלא מאד, עד שהאלקות לפני העינים, לך אחד שעושה תנועה עם היד הקטנה שלו, ואומר אה! זה כבר מחליש את הדעת של קטני השכל, וכבר לא רואים אלקות, וזה דבר נפלא מאד, איך שהבחירה כל-כך גדולה, שיכולים להטעות בני אדם.

קנט.

רבנו ז"ל גלה לנו (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ז'), שההסתלקות של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הייתה על-ידי הדבורים רעים של הש"צ, ימח שמו, כי אצל הש"צ, ימח שמו, היו כמה גדולי הדור ולומדים מפלגים, שהטעה אותם כמפרסם, והם

יָצְאוּ מִכָּלֵל יִשְׂרָאֵל, וְדִבְרוּ רְעוּת עַל כָּלֵל תּוֹרָה
שְׁבַע־לִפְּהָ, וְאָמַר הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע,
שֶׁנַּעֲשׂוּ לוֹ שְׁנֵי נִקְבִים בָּלְבוֹ, עַל־יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁל
הַשֵּׁ"צ, יִמַּח שְׁמוֹ, וּמִזֶּה נִסְתַּלֵּק.

ק.ס.

רַבְנוּ ו'ל אָמַר (לקוטי־מֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן מו), אֲשֶׁר אֵין
שׁוּם מְנִיעוֹת כָּלֵל, וְעַקֵּר הַמְּנִיעָה הוּא מְנִיעַת
הַמַּח, דְּהֵינּוּ שְׂמַחוֹ וּלְבוֹ חֲלוּקִים מִהֶשֶׁם יִתְבַּרֵּךְ. וְסִפֵּר
מִהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב הַקְּדוֹשׁ זִי"ע מִשָּׁל, שְׁמֵלֶךְ אֶחָד
הֵנִיחַ אוֹצֵר גָּדוֹל בְּמָקוֹם אֶחָד, וְסָבַב בְּאַחִיזוֹת עֵינָיִם
כַּמָּה וְכַמָּה חוֹמוֹת סָבִיב הָאוֹצֵר, וּכְשָׁבְאוּ בְּנֵי אָדָם
לְאֵלוֹ הַחוֹמוֹת, נִדְּמָה לָהֶם שֶׁהֵם חוֹמוֹת מַמָּשׁ, וְקָשָׁה
לְשַׁבְּרָם. וְקִצְתָם חֲזָרוּ תַּכְּף, וְקִצְתָם שָׁבְרוּ חוֹמָה
אַחַת, וּבָאוּ אֶל הַשְּׁנִיָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁבְּרָהּ, וְקִצְתָם
שָׁבְרוּ יוֹתֵר, וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁבֵּר הַנִּשְׁאָרִים, עַד שֶׁבָּא
הַבֶּן־מֶלֶךְ, וְאָמַר: אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁכָּל הַחוֹמוֹת הֵם רַק
בְּאַחִיזוֹת עֵינָיִם, וּבְאַמַּת אֵין שׁוּם חוֹמָה כָּלֵל, וְהֵלֶךְ
לְבַטֵּחַ עַד שֶׁעָבַר עַל כָּלָם. וְסִיִּם רַבְּנוּ ו'ל: מִזֶּה יָבִין
הַמְּשַׁכִּיל הַנִּמְשָׁל מֵאֵלָיו, עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַהֲסָתוֹת
וּפְתוּיִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת חוֹמוֹת, שֵׁישׁ עַל אוֹצֵר שֶׁל
יְרֵאת שָׁמַיִם, שְׁבָאָמַת אֵינָם כָּלוּם. וְהַעֲקָר לֵב חֲזָק
וְאִמִּיץ, וְאֵז אֵין לוֹ שׁוּם מְנִיעָה, וּבִפְרָט הַמְּנִיעוֹת
בְּגַשְׁמִיּוֹת, כְּגוֹן: מַחְמַת מְמוֹן, אוֹ שְׁמוּנֵעַ אוֹתוֹ אֲשֶׁתוֹ
וּבְנָיו וְחוֹתָנּוֹ אוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְכוּ', וְכִיוּצָא, הֵם כָּלָם
בְּטָלִים וּמְבַטְלִים לְמִי שֶׁלְּבוֹ חֲזָק וְאִמִּיץ לְהֶשֶׁם

יתברר. וגם אפלו גבורה של הגבורים, הוא רק מחזק ואמץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה.

קסא.

הרב הקדוש רבי פנחס מקוריץ זי"ע אמר, שנשמת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע ירדה לעולם הזה, כדי להעיר את כלל נשמות ישראל משנתם, כי אז היו כלל נשמות ישראל בבחינת עלפון, מרב הצרות והגזרות רעות שעברו עליהם, שמדות והריגות, רחמנא לישזבן, עד שכבר לא ידעו מה לעשות, ואז ירדה נשמת הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בעולם, והאיר את האור אין סוף ברוך הוא לכלל נשמות ישראל, ועל-ידי-זה נפח בהם רוח חיים חדשים, ואמר הרב הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, קדם שבא הבעל-שם-טוב זי"ע לעולם הזה, היה העולם הזה עולם התהו, והוא האיר את העולם עם אור האין סוף ברוך הוא, וסיים: אנו מאמינים, שעד ביאת הגואל כל מה שיתאנח אחר מישראל וישבר לבו בהרהורי תשובה, הכל הוא מכח הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ואמר תלמידו הרב הקדוש רבי ישראל דב מוולעדניק זי"ע, אשר קדם הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע היתה העבודה בסגופים, שזה תשובה של עולם התהו, ומשבא הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, התחילה העבודה מעולם התקון, שהוא גלוי האור אין סוף ברוך הוא, שיגלה משיח צדקנו, כי

משיח כבר יכניס בעולם את הדבור, וכמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן פג), שנקרא משיח על-ידי שהוא משיח אלמים, כי הוא יפתח את הפה של האדם, שיוכל לדבר אליו יתברך, שזה כל הענין שגלה לנו רבנו ז"ל: "תפלה והתבודדות", שאדם יהיה רגיל לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, באשר ידבר האיש אל רעהו והבן אל אביו, כי על-ידי גלוי האור הגדול והנורא שיגלה משיח צדקנו בכל העולם כלו, ויקים (ישעיה יא): "כי מלאה הארץ דעה את הוי"ה במים ליים", ולכן יקים (צפניה ג): "כי אז אהפך אל עמים שפה ברוך לקרא כלם בשם הוי"ה לעבדו שכם אחד", כי מרב גלוי אלקות שיהיה בכל העולם כלו, והדעת יגדל כל-כף, עד שמשיח יפתח את הפה, שכל אחד ידבר אל הקדוש-ברוך-הוא, באשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, בתמימות ובפשיטות גמורה. וזה יהיה דבר פשוט לדבר אל הקדוש-ברוך-הוא, כי כל אחד ירגיש, שהקדוש-ברוך-הוא נמצא, ואין בלעדיו נמצא.

קטב.

הרב הקדוש רבי אריה לייב העלער זי"ע בעל "קצות החשן", שאל את הרב הקדוש רבי צבי מזידטשוב זי"ע, שיסביר לו מה חדש הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בדרך החסידות שלו יותר מרבי שמעון בר יוחאי והאריז"ל, וענה לו: רבי שמעון בר יוחאי גלה גדלת השם, והאריז"ל הרחיב בבאור איך

נגיע האדם להכיר גדלות השם, והבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע הוסיף וגלה שמלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה, ונמצא הקדוש-ברוך-הוא בכל מקום בעולם הזה, ובכל פרט ופרט מפרטי הבריאה, כי אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא.

קסג.

בְּשֵׁהִיָּה הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בעיר איסטנבול בטורקיה, בדרךו לנסע לארץ ישראל, אמר, שראה שם אברכים צעירים, שיש להם נשמות של תנאים, וזה בא להם מגדל הצניעות של הנשים שהיו שם, ששמרו מאוד על הצניעות, וחתנו את הילדים בגיל צעיר, שלא ידעו מה זה חטא.

קסד.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר, שאדם צריך להתעקש כל ימי חייו מהקדוש-ברוך-הוא, שיזכה לבטל ממנו את מדת הגאווה והישנות, כי כל זמן שאדם חי, קשה לו מאוד לעקר ממנו את מדת הגאווה והישנות, ואת זה צריכים לבקש עד הרגע האחרון, וספרו תלמידיו הקדושים, שנשמתו הקדושה יצאה בפסוק (תהלים לו): "אל תבואני רגל גאווה", ומספר על הבעל-שם-טוב

הקדוש זי"ע, שפעם בא לבקר חולה אחד, וכשהיה שם, יצאה נשמת החולה ונסתלק, וחיך הבעל-שם טוב הקדוש זי"ע, וכשהלך משם, שאלו תלמידיו: מה פשר החיוף הזה? ענה ואמר: ראיתי איך שהחולה, כשהגיע קצו, החזיר פניו כלפי העם, כדי שיראו אותו מת מיתה יפה, כמאמרם ז"ל (כתבות קג:): פניו כלפי העם סימן יפה לו; והנפטר הזה ברגעיו האחרונים, עדין היתה דעתו נתונה על עסקי כבוד, רחמנא לצלן, ועל זה חיכתני. וידוע מה שאמר פעם רבנו ז"ל, איך אדם צריך לעקר מעצמו את מדת הגאווה והישות, כי אפלו נפטר שכבר מנח בארון, ומוליכים אותו בהלוויה שלו, אם היה יכול להגביה אז את ראשו, ולהסתכל בפמה אנשים מלויים אותו, היה מגביה והיה מסתכל... כל-כך בוער באדם הישות והגאות והכבוד המדמה.

קסה.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע גלה לתלמידיו, שלא בא אל מדרגתו, אלא על-ידי רבוי טבילות, שהיה מרבה לטבל במקוה, וזה מה שהביא אותו אל מדרגותיו, כי כשאדם מרבה בטבילת מקוה, על-ידי-זה ממשיך על עצמו טהרה. וכן מובא בזהר, שבחויץ לארץ נתגלה השכינה וגלוי נבואה ורוח-הקדוש, על-ידי מי שתמיד במים.

קסו.

רַבְּנוּ ז"ל אָמַר (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן כה): צָרִיךְ
 כָּל אָדָם לְהוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ מִן הַמְדָמָה,
 וְלַעֲלוֹת אֶל הַשָּׁכֵל, וְהִנְמֶשֶׁךְ אַחֵר הַמְדָמָה זֶה
 שְׁרִירוֹת לֵב, הֵינּוּ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אַחֵר הַמְדָמָה שְׁבֵלֵב.
 כִּי בְּאֵמֶת אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד,
 וְלַחֲשֹׁב רַק מִהֶתְכַלִּית הַנְּצַחִית, וְלֹא לְדַמּוֹת לְעֲצָמוֹ
 דְּמִיוֹנוֹת, כִּי הַדְּמִיוֹן הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי. וְאִין לָךְ
 דְּמִיוֹן יוֹתֵר גָּדוֹל מְזֵה, שֶׁאָדָם רוֹצֵה לְהַתְנַשְׂאוֹת עַל
 הַזּוֹלָת וְלִהְיוֹת יֵשׁ וּמְצִיאוֹת בְּפָנָי עֲצָמוֹ. פְּעַם בָּא
 אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוֹ, וְאָמַר אֶל רַבְּנוּ ז"ל, שֶׁיֵּשׁ לוֹ
 רְצוֹן גָּדוֹל מְאֹד לִהְיוֹת מְפָרְסֵם, וְלִנְסֹעַ עַל פְּנֵי
 הַמְדִינָה וְלִקְבֹּל כְּבוֹד. עָנָה וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל (שיחות-
 הַר"ן, סִימָן מז): הֲלֹא לֹא תוּכַל לְבָרֵךְ בְּרַבְת־הַמְזוֹן אַחַת
 בְּלֵי מַחְשְׁבוֹת זָרוֹת, כִּי תִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת תְּנוּעוֹת
 מְשֻׁנוֹת, כְּדֵי לִשְׂאֵל חֵן בְּעֵינַי בְּנֵי אָדָם, כְּדָרֵךְ
 הַמְפָרְסָמִים, שְׁעוֹשִׂין כָּל מִינֵי תְּנוּעוֹת מְשֻׁנוֹת, כְּדֵי
 לִשְׂאֵל חֵן בְּעֵינַי רוֹאֵיהֶן, וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (שם): יֵשׁ
 תְּאֻוָּה לְבְנֵי אָדָם לִהְיוֹת מְפָרְסֵם וְלִהְנַהִיג אֶת הָעוֹלָם,
 וּבְאֵמֶת הַכֹּל הֵבֵל וְדְמִיוֹן גָּדוֹל מְאֹד, כִּי הָעוֹלָם מְלֹא
 יְסוּרִים קָשִׁים וּמְרִים, וּמֵה לְאָדָם לְהַכְנִיס אֶת עֲצָמוֹ
 בְּדְמִיוֹנוֹת כְּאֵלוֹ, וּבְפָרֵט בְּשַׁעֲה שְׁאִינוֹ רְאוּי לָזֶה.
 וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל (לקוטי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן יח), שְׁזוֹ סִפְנָה
 גְּדוֹלָה מְאֹד לִהְיוֹת מְפָרְסֵם, וַיְכוּלִים לִהְיוֹת מִמֶּשׁ
 גָּנֵב, נוֹאֵף, רוֹצֵחַ, בְּכֹל פְּעַם וּבְכֹל רִגַע, רַחֲמָנָא
 לִישׁוּבָן.

קטז.

פַּעַם נָסַע הַבַּעַל-שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ זי"ע עִם תַּלְמִידָיו
 בַּתּוֹךְ הַיַּעַר לְהַתְּבוֹדָד, וְהִנֵּה רָאוּ אִיךָ שֶׁהַבַּעַל-
 שֵׁם טוֹב הַקְדוֹשׁ עוֹמֵד עַל יַד עֵץ וְדוֹפֵק רֹאשׁוֹ בְּאֵילָן,
 וּבּוֹכָה בְּכִיּוֹת עֲצוּמוֹת, וְנִבְהָלוּ הַתַּלְמִידִים מְאֹד וַחֲכוּ
 לוֹ. וּכְשֶׁגָּמַר אֶת תַּפְּלָתוֹ וּבְכִיּוֹתָיו, שָׁאָלוּ אוֹתוֹ: מַה
 זֶה וְעַל מַה זֶה? עָנָה וְאָמַר, שֶׁקֹּדֶם בֵּיאַת הַמְּשִׁיחַ,
 יִהְיוּ כָּל-כֶּף הַרְּבֵה מִפְּרִסְמִים שֶׁל שֶׁקֶר כְּמוֹ עָלֵי
 הָאֵילָן הַזֶּה, וְיִטְעוּ אֶת בְּנֵי הָעוֹלָם, וְעַל זֶה הוּא בּוֹכָה,
 וְהֵם אֲשֶׁר יַעֲכְבוּ אֶת הַגְּאֻלָּה, כִּי הֵם יִגְרְמוּ פְּרוּד
 לְבָבוֹת וְשִׁנְאָת חֲנָם, כִּי לֹא יִלְמְדוּ עִם תַּלְמִידֵיהֶם
 מִדּוֹת טוֹבוֹת וְיִשְׁרוֹת וְדַרְכֵי עֲבוּדָה וְעִיּוֹן בְּסִפּוֹר
 "אוֹצֵר-הַחַיִּים" לְהַרְבֵּ הַקְדוֹשׁ מִקְּאִמָּאֲרָנָא זי"ע (מִצְוָה
 תַקמ"ה), שְׁצַרִּיכִים לְשָׁמֵר מְאֹד מְאֹד מִדְּבָרִים כְּאֵלוֹ,
 שִׁיְהִיָּה נִמְתָּק הַדֵּינָיִם מֵעַם יִשְׂרָאֵל, וְלִשְׁמֹר אֶת עֲצֻמוֹ
 לֹא לְדַבֵּר עַל שׁוֹם מִנְהִיג יִשְׂרָאֵל, כִּי זֶה רַק גּוֹרֵם
 פְּרוּד לְבָבוֹת וּמַחְלֶקֶת וְשִׁנְאָת חֲנָם בֵּין עַם יִשְׂרָאֵל,
 אֲשֶׁר זֶה גּוֹרֵם עֲכּוֹב הַגְּאֻלָּה. וְכִבֵּר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל
 (חֵי-מוֹתֵר"ן, סִימָן תכ"א), אֲשֶׁר הַצְּדִיקִים שֶׁל הַדּוֹר הַזֶּה,
 אִם יֵשׁ בָּהֶם רַק מַה שְׁמַרְחֻקִים מִמִּנְהַגֵי קְלֵי הָעוֹלָם,
 לֹא לְדַמּוֹת אֶת עֲצָמָם אֶל הַגּוֹיִים, וְשׁוֹמְרִים שֶׁלֹּא
 יִלְכוּ עִם בְּלוֹרִיּוֹת, וְיִתְרַחֲקוּ מִמְּלַבּוֹשִׁים שֶׁל עַבּוּ"ם,
 זֶה כְּבָר דְּבָר גְּדוֹל מְאֹד, וְהֵם מְאֹד יִקְרִים בְּעֵינָי
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְאִם רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר אֶת זֶה בְּיָמָיו,
 עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה בְּאֵין עֶרְךָ כָּלֵל בְּדוֹרוֹתֵינוּ אֵלוֹ,

אשר החשף והשקר מתפשטים בעולם, בודאי ובודאי חשוב כל מנהיג עדה שמחזיק את עדתו, שיתרחקו מהערב-רב, ועומדים חזק מאוד על אנשיהם, שילכו עם בגדי חסידות, ומקפידים על זקן ופאות, וכן הנשים שילכו בצניעות כראוי לבת ישראל, אם אין במנהיגים האלו רק הדברים האלו, כבר הם חשובים למעלה, ואסור להלעיג עליהם בשום פנים ואופן.

קסח.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע אמר (היכל הברכה ראה): בשיוֹרֶדֶת נשמת צדיק, אור גדול לעולם, טוען הסמ"ך-מ"ם: על מה שוא בראת? למה בראת יצר הרע, שהרי זה ימשיך לבבות בני-אדם לחיים, לאור תורה ותתבטל הבחירה? והיתה התשובה: כי כמו שיהיה צדיק וקדוש שיאיר אור אהבה ויראה, אש שורף בלב בני אדם לתורה ולתפלה ולמצוות ולמעשים טובים, כמו-כן יהיה נגדו רמאי, אשר לבו מלא חשך, אין בו לא אהבה, ולא יראה, ומראה עצמו קדוש ופרוש, וימשיך רב בני אדם אצלו. ומעתה תהיה הבחירה חפשית, לדבק עצמו אל אור עליון צדיק אמת, או לילך אל השקר והרמאות, שד יהודי, וצריכים לבקש הרבה רחמים ממנו יתברך שלא יטעה אותו העולם, כי רב רבם של בני אדם נמשכים יותר אחרי השקר, כי שקר נמשך אחר שקר, וקשה מאוד לקבל את

האמת כמו שהוא, כי באמת איש צדיק הדבוק בחי החיים בו יתברך, הוא נכלל לגמרי באין סוף ברוך הוא, ואצלו לא רואים שום דבר. ולכן בני-אדם לא רוצים לבא אליו, כי בני-אדם אוהבים לראות משהו משנה. וכבר אמר רבנו ז"ל: "מי שמפיר אותי, יעיד שאין בי שום תנועה של מפרסם", כי אצל רבנו ז"ל לא ראו שום תנועה משנה, אדרבה, ראו בדיוק ההפך, כי תמיד בכה ואמר: איך זוכים להיות איש כשר, ואפלו שגלה מה שגלה — סודות נוראות ונפלאות עד מאד, דברים שלא שמעתן און, עם כל זאת היה אומר בלב נשבר: איך זוכים להיות יהודי?! ודבר כזה בני אדם לא יכולים לקבל, כי חושבים שהצדיק צריך להיות משנה. ואמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן קטז), שפתיצוניות הצדיק נראה כמו כל אדם, אבל בפנימיות הוא ענין אחר לגמרי, ובני-אדם טועין, שחושבים שגם מבחוץ צריכים להכיר את הצדיק, ומזה בא כל מיני צבועים ורמאים, שעובדים על בני-אדם, ומרמים אותם כאלו שצדיק צריך ללכת עם ראש כפוף, אשר רבנו ז"ל אמר על זה (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצז): בודאי אין זה מעלת הענוה, להראות עצמו בכפיפת ראש בדרך שטות, כאלו הוא ענו, כי זו ענוה פסולה, וכן אמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן כב), אשר נגד כל נביא אמת יש נביא שקר, אשר מראה את עצמו בהכנעה, ואין זה אלא חנפה, שחונף את הבריות, וצריכים לשמר מאוד מאוד מאלו השקרנים והרמאים

והצבועים, ואי אפשר להשמר מהם, אלא על-ידי רבוי תפלה, לבקש בכל יום ממנו יתברך, שלא יטעו אותו, ויזכה להתקרב להצדיק האמת, שיכול לקרבו אליו יתברך באמת, ולהאיר בו אור זיו שכנית עזו יתברך.

קסט.

עקר מעלת הצדיק, שהוא בטל לגמרי באין סוף ברוך הוא, עד שאין לו שום הסתכלות בזה העולם, וככל שנכלל יותר באין סוף ברוך הוא, בן הוא נעשה בעיני עצמו כלום. ולכן מאד מאד קשה להשיג אותו, כי כמו שאין אדם משיג רוחניות אלקות, כי ברוחני אין לאדם שום השגה, כמו-כן אין לאדם שום השגה בצדיק הנכלל באין סוף ברוך הוא, ולכן כל זמן שאדם בעיני עצמו כלום, הוא יתקרב אל הצדיק האמת, כי כלום הולך אצל כלום, אבל כשנכנסת באדם ישות וגאות, אזי נתרחק מהצדיק האמת, שהוא בעיני עצמו כלום, כי בו ברגע שנחשב האדם בעיני עצמו למשהו, על-ידי-זה נהפך מאותיות "כלום" ונעשה "מולך", הינו שהוא חושב שהוא גם-כן יכול כבר להנהיג עדה, ומשם באה כל המחלקת, כי באמת הצדיק הדבוק לגמרי באין סוף ברוך הוא, הוא תמיד בעיני עצמו כלא כלום, וככל שמשגי יותר אלקותו יתברך, הוא מרגיש את האמת, שהוא אינו כלום לגבי האין סוף ברוך הוא, מה שאין בן מי שרחוק לגמרי, ועדין חטאת נעורים מריחים

ונוֹדָפִים מִמֶּנּוּ, הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא כֹּהֵר מְצִיאוֹת בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, וְרוֹצֵה לְמַלְךְ, וּמִשֵּׁם בָּא שֶׁהוּא מְטַעֵה אֶת בְּנֵי אָדָם בְּדִמְיוֹנוֹת שֶׁל הֶבֶל, עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ אַחֲרָיו, הוּא מוֹלִיךְ אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ עֲקֻלְקָלוֹת. וּכְבָר אָמַר רַבֵּנוּ ז"ל, עַל מִפְרָסֵם אַחַד, שֶׁהוּא גֵרֵם שְׁאֵלָה אֲנָשִׁים לֹא יָקוּמוּ לְתַחֲיַת הַמֵּתִים. וְלִכֵּן צְרִיכִים הֵרֵבָה לְבַקֵּשׁ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂיִזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֵת, שְׂיַחְדִּיר בּוֹ אֶת הָאֱמֵת, שְׂיַדַּע שֶׁהוּא "כָּלוּם", כִּי אַחֲרַת יִתְהַפֵּךְ אֲצֵלוֹ מֵאוֹתִיּוֹת "כָּלוּם" אֶל אוֹתִיּוֹת "מוֹלֵךְ", שֶׁהוּא עֲבוּדָה זְרָה, וְאִי אֶפְשָׁר לְהִנְצֵל מִזֶּה, רַק עַל-יַדֵּי רַבּוֹי תִּפְלָה, וְלִבְכוֹת בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׂיַצִּילוּ מִרְמָאִים צְבוּעִים כְּאֵלוֹ.

ק.ע.

רַבֵּנוּ ז"ל אָמַר (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק א', סִימָן קו) עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים מֵא): "אֲשֶׁרֵי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל", אֲשֶׁרֵי הָאָדָם שְׂמִכְנִיס שְׁכָל בְּדָל. וְחִכְמִינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (בְּדָרִים מֵא.): אֵין עֲנִיּוֹת אֶלָּא מִן הַדַּעַת, כִּי אִם דַּעַת קָנִיתָ מֶה חֲסַרְתָּ; וְלִכֵּן צְרִיכִים לְהִכְנִיס דַּעַת בְּבִנְי אָדָם, וְאֵין עוֹד מִצְוָה יוֹתֵר גְּדוּלָה מִזֶּה — מִלְּחִזֵּק וּלְעוֹדֵד אֶת נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֶלֶק ב', סִימָן ז'), אֲשֶׁר צְרִיכִים לְעַסֵּק בִּישׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם, שְׂיִהְיֶה הָעוֹלָם מִישָׁב מִבְּנֵי אָדָם; כִּי עַקֵּר הָאָדָם הוּא הַדַּעַת, וּמִי שְׂאֵין לוֹ דַּעַת — אֵינוֹ מִן הַיְּשׁוּב, וְאֵינוֹ מִכְּנֶה בְּשֵׁם אָדָם כְּלָל, רַק הוּא בַּחֲיִנַת חַיָּה בְּדַמּוֹת אָדָם, וְצְרִיכִים לְהַחְדִּיר דַּעַת בְּבִנְי

אדם, עד שכלם יכירו את הקדוש-ברוך-הוא. ולכן זה דבר גדול מאוד תמיד לדבר עם בני אדם בענייני יראת שמים ואמונה פשוטה בו יתברך, לחזקם ולעודדם ולשמחם, כי יש בני-אדם שמסתובבים בזה העולם ממרמרים ובדכאון, שבורים ורצוצים, ושורים בעצבות ובמרה שחורה, ומי שזוכה לשמחם — אין קץ לשכרו, וכבר ספרו לנו חכמינו הקדושים (תענית כב.): רבי ברוקא חוזאה הוה שכיח בשוקא דבי לפט הוה שכיח אליהו גביה, אמר ליה: איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי וכו', אדהכי והכי אתו הנהך תרי אתי, אמר ליה: הנהך נמי בני עלמא דאתי ניהו אול לגבייהו. אמר להו: מאי עובדייכו? אמרו ליה: אינשי ברוחי אנן מבדחינן עציבי אי נמי, כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדייהו טרחינן ועבדינן להו שלמא. רואים מזה, שאנשים שהיו מבדחין בני-אדם, ועושים אותם שמחים, על-ידי-זה זכו להיות בני עולם הבא. ולכן אין עוד מצוה יותר גדולה בדור הזה כמו לחזק יהודים שבורים ורצוצים, כי עוברים על כל אחד משברים וגלים, ואשרי מי שמחזיק מעמד, אך לא כל אחד מסגל להחזיק מעמד, ולכן הוא דבר גדול מאוד לחזק בני-אדם ולדבר על לבם, כי יש הרבה אנשים שרוצים, פשוטו כמשמעו, להתאבד, רחמנא לישזבן, ועל-ידי שמדברים על לבם, על-ידי-זה מצילים אותם מלהתאבד. ואמרו חכמינו הקדושים (בבא בתרא יא.): כל המקיים נפש אחת מישראל, כאלו קיים עולם מלא.

קעא.

ידוע ומפרסם, אשר רבנו בעל "שפתי כהן" (הש"ף), חלק הרבה על רבנו בעל "טורי זהב" (הט"ז), ואף שבעל הש"ף היה צעיר מאד, ובעל הט"ז היה כבר זקן ויושב בישיבה, ושמו היה מפרסם בכל העולם, ופסקיו היו מקבלים בתפוצות ישראל, ולכן החליטו להחרים את הש"ף, אף לפני זה שלחו שני שליחים אליו לתהות על קנקנו וגם להזהירו. והנה בפשהגיעו לביתו מצאו אותו רכון על ספרים וכותב, ובכל פעם קם ומוציא ספר אחר, ומעין בו וכותב, והוא בכלל לא הבחין בשני האנשים שנכנסו לחדרו, והמשיך ללמד ולכתב, והנה בתוך כך שהם עומדים ומתבוננים עליו, הנה נפתחת הדלת, ויהודי אחד מנשק את המזוזה, והסתכל על בעל הש"ף, ותקף ומיד סגר את הדלת וברח, והש"ף אף שהיה כל-כך עמק בתוך ספריו, ולא הבחין בשני האנשים עומדים כל הזמן שם בחדרו, אבל ברגע שהיהודי שם ידו על המזוזה וברח, תקף ומיד סגר את כל הספרים, ויצא במהירות מחדרו, והתחיל לרוץ אחר היהודי, והיהודי בורח והש"ף רץ אחריו, והאנשים עומדים ומתפלאים — מה קורה כאן? ומי היה היהודי הזה?! ולכן גם הם התחילו לרוץ אחריהם. והנה היהודי רץ לכוון הנהר, וברגע האחרון השיגו הש"ף, והתחיל לדבר עמו הרבה מאד, והאנשים עומדים ומתפלאים מרחוק — מה קורה כאן? ולמה בהם

הוא לא הבחין, ואלו היהודי, מיד כשהוא רק שם את ידו על המזוזה, נתעורר ורץ אחריו! ואחרי שיחה ארכה שהיתה לבעל הש"ך עם היהודי, חזר אל חדרו ללמוד, ואלו שני האנשים אמרו אחד לשני: קדם אנחנו כבר רואים, שלא כמו שהעלילו על בעל הש"ך מה שהעלילו וכו', אלא הוא איש אלקי קדוש מאד, וכך עסקו זה רק תורה, אבל מתוך סקרנות רצו מאד מאד לדעת מי היהודי הזה ומה מעשהו, ומה דבר אתו בעל הש"ך.

ולכן החליטו לרוץ אחרי היהודי הזה, והשיגו אותו, והתחילו לחקר אצלו, ולא רצה לענות להם, אבל הם באחת לא עזבו אותו, עד שההוא החליט לספר להם: היות שהוא בעל יסורים גדולים, יש לו יסורי הגוף, וכן יש לו ילדים חלי נפש, רחמנא לצלן, ועל כלם — הוא עני גדול מאד, ומסבב בחובות גדולים, והנושים רודפים אותו, ואין לו מאיפה לשלם, ולכן החליט לאבד את עצמו לדעת, רחמנא לצלן, אבל התישב בדעתו, שלפני שהולך לעשות דבר כזה, להשליך את עצמו בתוך הנהר, יבוא אל בעל הש"ך, כי הוא הפיר אותו לאיש אלקים נורא מאד, ולכן הוא רוצה רק להסתכל פעם אחרונה על צורת פניו הקדושים, ואחר-כך ילך להתאבד, וכנראה שבעל הש"ך תכף ומיד כשהיהודי שם ידו על המזוזה, הרגיש הכל, ולכן הוא התחיל לרוץ אחריו למנע אותו מלהתאבד.

אֲזִי הבינו האנשים האלו, שבעל הש"ך הוא בעל רוח הקודש, אבל התחילו להתעקש עם היהודי הזה, שיספר להם מה דבר כל-כך הרבה בעל הש"ך עמו. ענה ואמר להם: הוא חזק אותי מאד, והבטיח לי לעזור במה שהוא רק יכול, רק שלא אתאבד, והוא מוכן אפילו ללכת ולאסוף צדקה עבורו, כדי לשלם לו את כל חובותיו, אבל אני באחת התעקשתי, שכבר גמרתי בדעתי, שאני הולך להתאבד, ואין כבר מה לדבר, ואז כשבעל הש"ך ראה שהוא לא פועל אצלו כלום, ענה ואמר לו בזו הלשון: אני יודע היטב, שאתה בעל יסורים, וסובל מה שאף אחד לא סובל כל-כך, אבל אני מכרח להגיד לך, אם תתאבד, חס ושלום, דע לך, שאתה לא נפטר מהצרות שלך, אלא כל מה שסבלת בחיים חיותך, אינו אלא טפה מן הים מה שתסבל שם למעלה, מפני שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, והרבה לדבר על לבי, עד שהבטחתי לו, שאני חוזר בי ולא אתאבד.

וְאִז חזרו שני האנשים אל הבית-דין ששלחו אותם לתהות על קנקנו של בעל הש"ך, וספרו להם את גדלתו ואת עצם קדשותו, ואת הרוח-הקודש הפתוח שראו אצלו, ומכל זה יכולים להבין מה זה להציל יהודי, שאיש קדוש ונורא כזה כמו הבעל הש"ך, שלא ענין אותו שום דבר בעולם אלא ישב ולמד, ולא שם לב אל שום בריה שבאה להפריע לו,

ואֶפְלוּ שֶׁהוּא גַם־כֵּן הָיָה עֲנִי גָדוֹל מְאֹד בְּיָדוּעַ, וְלָמַד תּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק, אֲבָל תִּכְף־וּמִיד בְּשֶׁהֲרִגִישׁ בִּיהוּדֵי מִסְכָּן שֶׁהַחֲלִיט לְהִתְאַבֵּד, סָגַר אֶת כָּל הַסְּפָרִים וְהִפְסִיק לְלַמֵּד, וְרָץ אַחֲרָיו, וְהִרְבֵּה לְדַבֵּר עַל לְבוֹ עַד שֶׁהֲצִילוֹ. רוֹאִים מִזֶּה מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְחֻזֵק לְעוֹדֵד וּלְשִׂמְחָה יְהוּדִים שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם צְרוּת וְיִסּוּרִים וּמִכְאוּבִים, וְרַע וּמַר לָהֶם הַחַיִּים.

וְלָכֵן אֲשֶׁרֵי הָאָדָם שְׂזוֹכֶה לְחֻזֵק יְהוּדִים, וְזֶה הָיָה הַרְצוֹן שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, שֶׁתְּמִיד נִדְבָר עִם אֲנָשִׁים בְּדַבּוּרֵי חֻזֵק. וּפַעַם אַחַת אָמַר לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו (שיחות־הַר"ן, סימן מג): "אִם אַתֶּם תִּהְיוּ בְּשִׂמְחָה, יִהְיֶה טוֹבָה גְּדוֹלָה לְעוֹלָם; כִּי יֵשׁ הִרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁהֵם מְלֵאִים צְרוּת וְיִסּוּרִים, וּמְחַפְּשִׁים אָדָם לְסַפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם, כִּי הֵם מְלֵאִים צְרוּת וְיִסּוּרִים וּדְאָגוֹת, אֲבָל תִּכְף־וּמִיד בְּשִׂרְוֵאִים אָדָם שְׂמִיחָה, הֵם נִדְבָקִים אֵלָיו וּפּוֹתְחִים לְפָנָיו אֶת כָּל לִבָּם, וּמְסַפְּרִים לוֹ הַכֹּל, וְזֶה מְחִיָּה אוֹתָם, וְלָכֵן הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד לְקָרֵב בְּנֵי־אָדָם אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וּלְדַבֵּר עַל לִבָּם כָּל מִיָּנִי דַבּוּרִים שֶׁל נְחוּמִים.

קעב.

כְּתַב הַש"ךְ בְּהַקְדַּמַת סִפְרוֹ "נִקְדַּת הַכֶּסֶף", וְזוֹ לְשׁוֹנוֹ: "אֵל יַעֲלֶה עַל לִב הַקּוֹרֵא בְּסִפְרֵי זֶה, שֶׁהִיָּה לִי, חֵס וְשְׁלוֹם, אִיזוֹ מְחַלְקֶת עִם הַבַּעַל "טוּרֵי זֶהב", אוֹ יֵשׁ לִי בְּלִבִּי עָלָיו אִיזוֹ טִינָה, שֶׁחֲבַרְתִּי

השגות על ספרו, כי הלא נודע לכל, כי נתקיים בנו: "ואת זהב בסופה", והתורה מחזרת אחר אכסניה שלה, שנעשיתי אכסניה לבעל "טורי זהב", והיה אצלי שלשה ימים וכבדתי כבוד גדול, אשר לא יאמן כי יספר, וגם הוא נתכבד בי הרבה, עד שנשקני על ראשי, ושמח בי ממש כשמחת בית השואבה, ואל-אלקים הוא יודע ועד, שלא חברתי ספרי "נקדת הכסף" הלז, רק לשם שמים, לברר וללבן האמת".

קעג.

כתב החיד"א בספרו "מעגל טוב", ששמע מגאונים, שהש"ך היה לו שם הכותב, הוא היה מדבר, והקולמוס כותב מאליו (השבעת הקלמוס), וכן כתב בספרו "שם הגדולים", שמעתי שהש"ך היה לו שם המציאה, שם קדוש לכון בו, ולמצא הבקיות שרוצה תכף-ומיד, עין שם. וידוע, שרבנו ז"ל אמר (ספר-המדות, אות דעת, סימן ב'): מי שמחזו מבלבל, יהיה רגיל בתפלת חבקוק הנביא, גם למוד ש"ך סגלה לזה.

קעד.

הגאון הקדוש הבעל הש"ך טמון בעיר העליוני, ושם יש גם את הבית-הכנסת שהיה רגיל להתפלל שם, והרב הקדוש מסאטמאר זי"ע קדם

שהתחתן בזווג שני, נסע אל ציון הבעל הש"ך להתפלל שם (והיה פלא — מדוע בחר דוקא בציון זה, ולא גלה לאף אחד את טעמו ונמוקו), וכשיצא מהציון, בא אליו גוי ושאל אותו, אם הוא רוצה לראות את בית-הכנסת של בעל הש"ך, ואמר: כן. והוליכו שם, ואיך שנכנס מאד מאד התפעל מהמקום הקדוש הזה, כי היה עוד חרוט על הקיר תפלה שבעל הש"ך אמרה קדם שנכנס להתפלל: "הריני הולך למסור את נפשי לבוראי, ואני הולך להתפלל במסירות נפש, ומוכן ומזמן למות על קדוש השם" וכו', וכשנכנס בתוך בית-הכנסת, כל-כף התפעל, עד שעלה על הבמה, וסגר את עיניו, ודרש פלפול עצום לפרש את דברי הש"ך, ואף אחד לא היה שם, רק אדם אחד שלזה אותו, שעמד מהצד והתפעל איך שהוא כל-כף מלהב, ודורש כאלו היו שם אלפי אנשים, והדבר פלא מאד.

קעה.

רבנו נחמן מברסלב זי"ע אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רכח): כשהקדוש-ברוך-הוא מסתפל על נשמה שתוכל להחזיר בני-אדם בתשובה, אזי הוא יתברך בעצמו, כביכול, מבקש ורואה שתהיה מחלקת עליו, כדי שאלו שמתקרבים אליו, שיהיה עם אמת, כי אם אין מחלקת על האדם, ומתקרבים אליו, אין בזה שום מעלה, אדרבה, כל אחד מחפש שם, כבוד וישות, ולכן אם מתקרב למקום שאין

מחלקת, זה רק בשהוא רוצה משהו, ולהפך, אם אדם מתקרב אל צדיק שיש עליו מחלקת, זה סימן שהתקרבותו זה עם אמת, כי מה לו לחפש במקום שיש שם מחלקת?! אין זה אלא שהוא באמת רוצה לקבל דרך לעבוד את השם יתברך.

ובאמת גלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ה'): כשאחד פוגם בברית, עליו נאמר (משלי ב'): "כל באיה לא ישובו ולא ישיגו ארחות חיים", ולכן כששומע מחלקת ומריבות על הצדיק, הוא צריך לדעת, שזה בא בשבילו, כמו שכתוב (משלי טו): "אין שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין", כשאתה שומע מריבות בין הצדיקים, תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה שפגמת בטפי מחך, וזה הנסיון של האדם שחטא בפגם הברית, שהוא צריך לשמע מחלקת על הצדיק, ואם אין לו דעת ושכל, אזי הוא מתרחק מהצדיק האמת, שיכול לתקן אותו, מאחר שהוא שומע מחלקת עליו, אבל מי שמרחם על עצמו, ויודע את פגמו, איך שפגם כל-כך הרבה בפגם הברית, והוא מלכלך בחטא המגנה הנה, אדרבה, הוא לא ישים לב אל כל אלו שמדברים על הצדיק, כי יודע שכל אלו המדברים על הצדיק, הם שליחי הסמ"ך-מ"ם, כדי לרחק אותו מתקונו הנצחי. וכבר גלה לנו רבנו ז"ל (שיחות-הר"ן, סימן עא), שבזהר הקדוש (ויחי ריט:) מבאר, שעל פגם הברית אין מועיל תשובה, ואמר על זה רבנו ז"ל, שבזה הזהר אין אף

אחד יכול להבין רק הוא לבד, כי באמת מועילה על הכל תשובה. ומסבירו מוהרנ"ת ז"ל (לקושי-הלכות, תפלין, הלכה ד'), שזה הנסיון של האדם שפגם בברית, שהוא צריך לשמע מחלקת על הצדיק, והוא צריך לשמע שאין לו שום תקון, ולא יכול לחזור בתשובה, וזה הנסיון שלו, אם הוא מתקרב אל הצדיק האמת הדבוק אל האין סוף ברוך הוא, ואף שיש עליו מחלקת, שבני אדם מדברים עליו כל דבר אסור, ואף-על-פי-כן הוא מתקרב אל הצדיק, וסובל עלבונות ובזיונות, חרופים וגדופים, העקר שילמד אצל הצדיק איך לחזור בתשובה שלמה, אז באמת יעבור על הכל, והקדוש-ברוך-הוא ימחל לו, אבל בו ברגע שאדם אינו עומד בנסיון, ותכף-ומיד כשהוא שומע מחלקת על הצדיק — הוא מתרחק, על-ידי זה אבד מנוס ותקוה ממנו, ורחמנות גדולה עליו.

ולכן כל מי שפגם בברית, והוא מלא עוונות, צריך לדעת, שבהכרח לשמע מחלקת על הצדיק, ואם לא יטעה און אל אלו המתנגדים, רק ימסר את נפשו להחזיק בהצדיק האמת, בודאי יש לו תקוה לתקן את הכל. ולכן אסור להתפעל כשיש מחלקת על הצדיק הגדול במעלה נוראה ונפלאה מאד, רק צריכים לדעת, שכל המחלקת היא רק לגסות את האדם, אם הוא רוצה באמת לחזור בתשובה. ומי לנו גדול ממשנה רבנו, שקמו עליו קרח ועדתו ור"ג ראשי סנהדרין, מפרסמים אנשי שם, וחלקו עליו, עם כל

זאת רב רבם של כלל ישראל הלכו אחר משה ולא אחר קנח, דבר זה טוב בכל דור ודור, והמשפיל המבין, יבין איפה האמת.

קעו.

רבנו ז"ל אמר בזו הלשון: אז מען קומט אלעס איבער נעמט מען מיר פאר א נסיון (בשעוברים כבר על הכל, לוקחים אותי לנסיון), הינו אדם יכול להיות עובד השם גדול מאד, וצם תעניות, ומסגף את עצמו בסגופים, ועושה כל מיני עבודות קשות בעבודת השם יתברך, ונדמה לו כבר, שהגיע לאיזו מדרגה, אז לוקחים אותו לנסיון, הינו לראות אם לא יתערב במחלקת. כי אדם יכול לעבור כבר על הכל, ולשבור את יצרו הרע, עם כל זאת יחלק על רבנו ז"ל, וזה הנסיון של הסמ"ך-מ"ם בדור הזה, אם אחד חולק על רבנו ז"ל, צריכים לדעת שהאדם הזה עדין רחוק מאד מהקדשה, ואף שלא כל אחד אוהב לשמע את הדבור הזה, עם כל זאת כיון שיצא מפי רבנו ז"ל, צריכים לזכר את זה, שזה הנסיון הכי גדול — לא לחלק על רבנו ז"ל, כי רבנו נחמן מברסלב זי"ע נשלח לדורותינו אלו דיקא להציל את נשמות ישראל מרדת שחת, והוא הבטיח להקדוש-ברוך-הוא, שיחזיר את כל העולם כלו בתשובה שלמה, ובפרוש גלה לנו רבנו ז"ל (ת"י-מוה"ר"ן, סימן רמד), שיש לו יסורים גדולים, שהוא מכרח לחשב במחשבתו את בלעם בתוך תפלתו; והמוכן מדבריו

הִיָּה, שְׁהוּא צָרִיךְ לִלְחֹם עִם טְמֵאת בְּלַעַם, שְׁהוּא פָּגַם הַבְּרִית וּלְבַטְלוּ מִן הָעוֹלָם. וְרוֹאִים בְּחוֹשׁ שְׁמִי שֶׁנִּכְשַׁל בַּחֲטָא הַמְּגַנֵּה שֶׁל פָּגַם הַבְּרִית, אֵין לוֹ תַקְנָה, אֶלָּא עַל-יְדֵי שִׁיתְקַרֵּב אֶל רַבְּנוּ נַחֲמָן מִבְּרֶסֶלַב זי"ע, כִּי רַק רַבְּנוּ ז"ל יֵשׁ לוֹ דְבוּרִים לְחַזְקוֹ וּלְאַמְצוֹ וּלְעוֹדְדוֹ וּלְשַׁמְחוֹ, וּלְקַרְבוֹ אֵלָיו יִתְבַּרַךְ, וְהוּא הוֹצִיא מִהֶעָלָם אֶל הַגְּלוּי אֶת הָעֶשְׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהֵלִים הַנִּקְרָאִים "תַּקּוֹן הַכְּלָלִי", שֶׁהֵם סְגֻלָּה גְּדוּלָּה לְתַקֵּן אֶת כָּל מַה שֶׁשָּׁחַת, וּבִפְרָט מִי שֶׁזּוֹכָה לָבוֹא אֶל צִיוֹנוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּעִיר אוֹמֵן, וּלְתַת שֵׁם פְּרוּטָה לְצַדֻּקָּה, וְלוֹמַר אֶת הָעֶשְׂרָה מְזֻמּוֹרֵי תְּהֵלִים הָאֵלּוּ, אֲשֶׁר רַבְּנוּ ז"ל שָׂם שְׁנֵי עֵדִים צְדִיקִים, וְהַבְּטִיחַ: אֶפְלוֹ אִם עֲצַמוּ וּגְדְלוּ חֲטָאֵיו וּפְשָׁעָיו, יַעֲשֶׂה לוֹ טוֹבָה נְצַחִית. וְלִכֵּן לֹא בַּחֲנָם, שֶׁהַסֵּמ"ךְ-מ"ם שׁוֹנֵא כָּל-כָּף אֶת רַבְּנוּ נַחֲמָן מִבְּרֶסֶלַב זי"ע, וְהַקִּים עָלָיו מִתְּנַגְּדִים גְּדוּלִים, כְּדֵי לְרַחֵק אֶת כָּל הַפְּגוּמִים וְהַרְחוּקִים מִמֶּנּוּ, וְזֶה עֵקֶר הַנְּסִיּוֹן שֶׁל הָאָדָם, אֶפְלוֹ שֶׁהִגִּיעַ כְּבָר לְמַה שֶׁהִגִּיעַ, רוֹאִים — אִם עַל-כָּל-פָּנִים אֵינוֹ חוֹלֵק עַל רַבְּנוּ ז"ל, אִזְּ סִימָן שֶׁהוּא מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, אָבֵל אִם אָדָם חוֹלֵק עַל רַבְּנוּ ז"ל, רַחֲמָנוּת גְּדוּלָּה עָלָיו. וְלִכֵּן כָּל מִי שִׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ שֶׁפָּגַם בַּבְּרִית, שִׁישְׁמַר מְאֹד מְאֹד מֵאֵלוֹ שֶׁמִּתְּנַגְּדִים עַל רַבְּנוּ נַחֲמָן מִבְּרֶסֶלַב זי"ע, כִּי הֵם יוֹלִיכוּ אוֹתוֹ שׁוֹלֵל, וְיִהְיֶה נֶאֱבָד מִשְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, כִּי רַק רַבְּנוּ ז"ל עוֹסֵק בְּתַקּוֹן נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּדוֹר הַזֶּה, וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁזּוֹכָה לְעִבּוֹר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל הַחוֹלְקִים וְהַמְּתַנַּגְּדִים, וְהוּא בּוֹרַח אֶל

ספרי רבנו נחמן מברסלב זי"ע, ואז בודאי יזכה לתקון אמתו ונצחיו, אשרי לו!

קעז.

בְּשַׁחֲזֹר רבנו נחמן מברסלב זי"ע מארץ ישראל, אמר לאנשי שלומנו: "הבאתי לכם מתנה — מחלקת", וכשהתגברה המחלקת מאד, ובאו אנשי שלומנו אל רבנו ז"ל להתלונן, שהם לא יכולים כבר לסבל את המחלקת, ענה ואמר להם רבנו ז"ל: תאמינו לי, שאני יכול להשלים עם כלם, אבל יש היכלות באלו, שאי אפשר להגיע אליהם, אלא על-ידי מחלקת, ולכן כדאי לסבל ולשתק, ובאמת רואים בחוש, בשיש על האדם מחלקת ושותק, אפלו שסובל חרופים וגדופים, או מתעלה ברוחניות מאד מאד, כי הגשמיות והחמריות של האדם מתבטלת, וזוכה שיאיר לו מלך הכבוד. ואמר רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ו'), שעקר התשובה — ידם וישתק למחרפו ולמבזו, ואפלו הצדיקים שזוכים להשגות אלקות, ובכל יום ובכל שעה משיגים רוחניות חיות אלקות, אף-על-פי-כן הם תמיד חוזרים בתשובה על השגה הראשונה, פן ואולי גשמו את השגתם, הינו שחשבו שכבר זכו לאיזו מדרגה, ועכשו הם משיגים השגות שעדין הם לא זכו, וכן בכל פעם משיגים יותר ויותר רוחניות חיות אלקות, עם כל זאת הם חוזרים בתשובה, פן

ואולי עדין גשמו את השגתם. ודבר זה אי אפשר להבין ולהשפיל כלל, כי אם מי שהוא צדיק וקדוש עליון ונורא מאד, שבכל פעם ובכל יום ובכל שעה משיג רוחניות חיות אלקות מחדש, הוא יכול להבין מה זה לסבל עלבונות ובזיונות, חרופים וגדופים מאינשי דלא מעלי, ואף-על-פי-כן שלא יעשה אצלו שום רשם כלל, אלא ידם וישתק למחרפי ולמבזי נפשו, ואז יעלה תמיד בעליה אחר עליה בהשגת אלקות.

והנה בעת שהתחילה המחלקת על רבנו נחמן מברסלב זי"ע, היה אחד מהצדיקים הקדושים, ששמע את טענות החולקים עליו ואמר: שמעתי מה שאתם אומרים, אבל מה אומר רבנו ז"ל על הטענות של המתנגדים שלו? ענו ואמרו לו: הוא שותק ואינו עונה כלום! אז אמר הצדיק: עכשו אני מבין מה שאמר התנא הקדוש (אבות פרק ה'): איזוהי מחלקת שאינה לשם שמים? זו מחלקת קרח ועדתו. ולכאורה היה צריך לכתב: מחלקת קרח עם משה? אלא מכאן ראיה, שמשה רבנו שתק ולא ענה למחלקתם של קרח ועדתו, ולכן כל המחלקת נקראת רק על שמם, כי הם המלהיבים ומעוררים את המחלקת. והצדיק הזה מאד שבח את רבנו ז"ל על שהוא שותק למתנגדים עליו.

קעח.

בְּשֶׁרְבֵנוּ ז"ל עֲדִין הָיָה צָעִיר, וְגַר בְּעִיר
 מְעֻדָּעֵדִיּוֹקָע, נִתְעוֹרְרָה עָלָיו שֵׁם
 מַחֲלֶקֶת מִכַּפְּמָה בְּנֵי בְּלִיעַל, וּבְרֵאשֵׁם עֶמֶד מִלְּמֹד
 אֶחָד, שֶׁהוּא הִסִּית אֶת תּוֹשְׁבֵי הָעִיר נֶגֶד רַבֵּנוּ ז"ל.
 וְאָמְרוּ לוֹ תּוֹשְׁבֵי הַמְּקוֹם: הֲרֵי אַף אֶחָד לֹא יִשְׁמַע לָךְ
 לְעֶמֶד נֶגֶד הַצַּדִּיק הַזֶּה, כִּי הֲרֵי הוּא נֶכֶד הַבַּעַל-שֵׁם-
 טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע. וַיַּעֲצוּ אוֹתוֹ כַּמָּה מִחֻצְפִּים, יַעַן
 שֶׁהֵרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נְחוּם מִטְּשָׁרְנוּבִּיל זי"ע צָרִיף
 לְהַגִּיעַ בְּקִרְוֹב לְעִיר מְעֻדָּעֵדִיּוֹקָע, וּכְשֶׁהוּא יֹאמֵר
 אֵיזָה דְבוּר נִגְדוֹ, בּוֹדָאֵי זֶה יִתְקַבֵּל בְּכָל הָעִיר, וְכֻלָּם
 יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלָךְ. כִּף דְּבָרוֹ הַמִּחֻצְפִּים אֶל הַמְּלַמֵּד. וְהִנֵּה
 הִגִּיעַ הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ, וְכֻלָּם קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּכַבּוֹד גָּדוֹל.
 וְרַבֵּנוּ ז"ל שֶׁהָיָה עוֹד צָעִיר לְיָמָיִם, גַּם הוּא הֵלֵךְ לְקַבֵּל
 אֶת פָּנָיו, וּכְשֶׁרָאָה הַמְּלַמֵּד שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל הוֹלֵךְ לְהַפְגִּס
 אֶל חֲדַר הַצַּדִּיק, אָזִי הוֹצִיא תַּכְּף-וּמִיד אֶת כָּל
 הַכִּסָּאוֹת, כְּדֵי שֶׁרַבֵּנוּ ז"ל יִצְטָרֵף לְעֶמֶד, וְלֹא יוּכַל
 לְשִׁבֵּת, וְעַם רַבֵּנוּ ז"ל בָּא אִישׁ אֶחָד: ר' חֵיִיקָל, שֶׁהָיָה
 שָׁמְשׁוֹ שֶׁל רַבֵּנוּ ז"ל, כְּשֶׁרָאָה דְּבָר זֶה, הִתְחִיל לְצַעֵק
 בְּקוֹל גָּדוֹל, בֵּין הַמּוֹן הָאֲנָשִׁים שֶׁחָכוּ שָׁם: בְּרַעֲנָגֵט א
 בְּעֶנְקֵל פֶּאָר'ן רַבִּי'ן [תְּבִיאוֹ כֶּסֶא לְרַבִּי], וְתַכְּף וּמִיד
 הַכְּנִיסוֹ עוֹד כֶּסֶא לְרַבֵּנוּ ז"ל לִיד הַצַּדִּיק מִטְּשָׁרְנוּבִּיל.
 וְתַכְּף-וּמִיד צִוָּה הַצַּדִּיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נְחוּם מִטְּשָׁרְנוּבִּיל
 זי"ע, לְהוֹצִיא אֶת כָּל הָאֲנָשִׁים מִשָּׁם, וְצִוָּה לְהַגְבִּיאֵי
 שְׁלוֹ שִׁיסְגוֹר אֶת הַדְּלֵת. וְסִפֵּר ר' חֵיִיקָל, שֶׁלֹּא שָׁמַע
 כְּלוּם מֵה שֶׁדְּבָרוֹ בִּינֵיהֶם, רַק הִצִּיץ מִחוּר הַמַּנְעוּל,

וְרָאָה אִיךָ שֶׁשְּׁנִיָּהֶם יוֹשְׁבִים זֶה מוּל זֶה, וְיָד רַבְּנוּ ז"ל
עַל צַד אֶחָד מִפְּנֵי, וְכֵן יָד רַבִּי נְחוּם עַל צַד אֶחָד
מִפְּנֵי, וְכָךְ יָשְׁבוּ כָּל הַלְיָלָה וְדָבְרוּ יַחַד עַד עֲלוֹת
הַשַּׁחַר, וְאָז נִכְמְרוּ פְּנֵיהֶם שֶׁל כָּל הַמִּתְנַגְּדִים, וְהִלְכוּ
לָהֶם בְּבִשְׁת פָּנִים.

קעט.

ידוע ומְפָרְסֵם אִיךָ שֶׁהַצְּדִיק הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נְחוּם
מִטְשָׁרְנוּבִּיל זי"ע הִחְזִיק מְאֹד מִרַבְּנוּ נַחֲמָן
מִבְּרֶסֶלֶב זי"ע, אִף שֶׁהָיָה מְבַגֵּר מִמֶּנּוּ כְּאַרְבָּעִים
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, (כִּי רַבִּי נְחוּם זי"ע נוֹלַד בְּשַׁנַּת ת"צ,
וְרַבְּנוּ ז"ל נוֹלַד בְּשַׁנַּת תַּקל"ב). וּפְעַם אַחַת כְּשֶׁרַבְּנוּ
ז"ל הָיָה עֹדֵין יָלֵד קָטָן, וְרַבִּי נְחוּם מִטְשָׁרְנוּבִּיל זי"ע
הִגִּיעַ לְעִיר מְעוֹבּוֹז, וְהִשְׁתַּטַּח עַל צִיּוֹן הַבַּעַל-שֵׁם-
טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וּכְשֶׁעָלָה עַל הָעֵגְלָה לְנִסְעַ חוֹרָה
לְעִירוֹ, וְרַבְּנוּ ז"ל עוֹד הָיָה יָלֵד קָטָן, וְעָמַד מִהַצַּד
וְהִסְתַּמֵּל עָלָיו, וְאִיךָ שֶׁהָעֵגְלוֹן לָקַח אֶת הַשּׁוֹט בְּיָדוֹ
וְרָצָה לְהַכּוֹת אֶת הַסּוֹסִים שֶׁיִּתְחִילוּ לְנִסְעַ, וְהִגְבִּיחַ
אֶת הַשּׁוֹט, וּבְדִיוֹק אָז עָבְרָה צְפוּרָה, וְקָבְלָה מִכָּה
מִהַשּׁוֹט וְנִפְלְאָה בְּמִיתָהּ, עָנָה וְאָמַר רַבְּנוּ ז"ל: "עַס אִיז
אִיָּהֶם גַּעְקוּמַעֵן" (הִגִּיעַ לוֹ). וּכְשֶׁשָּׁמַע זֹאת הַצְּדִיק
הַקְּדוֹשׁ רַבִּי נְחוּם מִטְשָׁרְנוּבִּיל זי"ע מְאֹד הִתְפַּעַל,
וְאָמַר מַה שְּׁכָתוּב עַל דְּוֹד הַמֶּלֶךְ (שְׁמוּאֵל א' טו): "יָפָה
עֵינַיִם וְטוֹב רֵאיוֹ", זֶה נֶאֱמַר עַל הַיָּלֵד הַזֶּה, כִּי הוּא
רָאָה טוֹב. וְהִבִּינוּ הַסּוֹבְבִים, שֶׁהָיָה אִיזָה גִלְגוּל
נִשְׁמָה, שֶׁעָכְשׁוּ קָבַל אֶת תְּקוּנוֹ. וְכֵן פְּעַם אַחַת כְּשֶׁבָּא

הצדיק הקדוש רבי נחום מטשרנוביל זי"ע לעיר מעז'בוז' להשתטח על ציונו של הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע, ורבונו ז"ל היה אז קדם גיל בר מצוה וראה אותו, והוא מאד התפעל ממנו, ואמר מה שפכתוב (שמות כ'): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" — זה נאמר על הילד הזה, כל-כף התפעל ממנו.

קפ.

וכן ידוע ומפרסם, אשר בנו של הרב הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע החזיק מאד ממוהרנ"ת ז"ל, ופעם הגיע לעיר ברסלב, וכל העיר יצאו לקבל פניו, ענה ואמר בזו הלשון: אני איפה שאני רק הולך, יש לי כבוד גדול מאד, אבל פה בעיר ברסלב, יש יהודי שיש לו מלא בזיונות, ואני רוצה לקנות עצמי בו, "איה וייל זיך איינקויפן אין איהם", ושלח מטבע של זהב לקנות אצל מוהרנ"ת ז"ל ספר "לקוטי-תפלות", ואף שבהמטבע הזו היה יכול לקנות עשרים ספרי "לקוטי-תפלות", ואז ראו המתנגדים של מוהרנ"ת ז"ל איה שהצדיק הקדוש הזה מחבבו.

קפא.

פעם בא אברהם אחד אל הרב הקדוש רבי מרדכי מטשרנוביל זי"ע, והתלונן, שבכל לילה,

רחמנא לצלן, יש לו מקרה, ואין לו שום עצה איך להנצל מזה, ענה ואמר לו בזו הלשון: קנה לך "לקוטי-מוהר"ן", וקדם שתלך לישן תעין קצת בהספר, וזה יועיל לך, וכן עשה, ומאז הניח לו. רואים מזה, איך שספר רבנו ז"ל היה מאוד חשוב בעיניו.

קפב.

בשהיה מוהרנ"ת ז"ל עם הרבה מאנשי שלומנו בעיר טשורנוביל על החתנה הקדושה של הבת של הרב הקדוש רבי אהרן מטשורנוביל זי"ע, בן הרב הקדוש רבי מרדכי מטשורנוביל זי"ע, שלקחה את רבי ישראל, בנה של הצדקת שרה, בת רבנו ז"ל, והיתה שם שמחה גדולה מאוד, ורקדו הרבה מאוד, והצדיק הקדוש רבי מרדכי זי"ע, היה כבר זקן מאוד, וישב מן הצד, וראה איך שאנשי שלומנו רוקדים בהתלהבות גדולה מאוד. ענה ואמר: חשבתי שחסידים רוקדים עכשו, אני רואה שצדיקים רוקדים. ואז פשננש אליו מוהרנ"ת ז"ל לברכו בברכת "מזל טוב" בנהוג, שאל אותו: מה אומר רבכם על ענין חלי נופל? ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל: רבנו ז"ל גלה לנו (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רא) על הפסוק (תהלים קיב): "פ'זר נ'תן ל'אביונים", ראשי תבות: נ'פ'ל'. בששמע זאת הצדיק הקדוש רבי מרדכי מטשורנוביל זי"ע, ענה ואמר בזו הלשון: אויב אזוי דארפן מיר אופסניי אנהויבן צו טיילן צדקה

(אם בן אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְהִתְחִיל מִחֲדָשׁ לְחַלֵּק צְדָקָה).
וְיָדוּעַ, אֲשֶׁר כָּל יָמָיו פָּזַר הוּן תּוֹעֲפוֹת לְצְדָקָה, וְהַחֲזִיק
הִרְבֵּה צְדִיקִים נִסְתָּרִים, וְעַם כָּל זֹאת בְּשִׁשְׁמֵעַ דְּבוּר
מֵרַבְּנוּ ז"ל, כָּל-כֶּף הִתְלַהֵב, עַד שֶׁאָמַר שְׁצִרִיכִים
לְהִתְחִיל מִחֲדָשׁ לְתַת צְדָקָה.

קפג.

בְּשַׁנַּת תַּקכ"ח קָם רֶשַׁע עָרִיץ וְאֶכְזָר בְּשֵׁם אִיוּוֹאן
גִּנְטָא, יִמַּח שְׁמוֹ, וְקִבּוּצַת רוֹצְחִים, שְׁמֵרְדָה
בְּמַלְכוּת פּוֹלִין, וְעָרְכוּ טֶבַח נוֹרָא בְּקֶרֶב בְּנֵי קַהֲלוֹת
יִשְׂרָאֵל בְּאוֹקְרֵינְיָה, רַבְּבוֹת רַבְּבוֹת שֶׁל יְהוּדִים נִהְרָגוּ
בְּפִרְעוֹת, וּבְכַעְדוֹתוֹ שֶׁל הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי יִשְׂרָאֵל חֲרִיף
מִסְּאֻטִּינוּב, שֶׁהָיָה תַלְמִיד הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ
זי"ע, בְּסִפְרוֹ הַנִּפְלָא "תַּפְּאֶרֶת יִשְׂרָאֵל" (פְּרָשַׁת
בְּחֻקֹּתַי), נִהְרָגוּ אֲלָפִים וּרַבְּבוֹת, כְּמַעַט כִּי חָדַל לְסַפֵּר,
עָרַךְ קְרוּב מְאֹה אֲלָפִים. הָרוּצַח וְחִבּוּרְתוֹ רוֹצְחִים הָיוּ
פוֹרְעִים וְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל מִשְׁבָּעִים, וְהִתְחִילוּ לִילֵךְ
מִכְּפָר לְכְּפָר וּמִיִּשׁוּב לְיִשׁוּב, וְהָרָגוּ וְחָמְסוּ כָּל הַבָּא
תַּחַת יָדָם, וְעָקַר רְצִיחָתָם הִיָּתָה נֶגֶד הַיְּהוּדִים, אֵיפֹה
שָׂרַק מְצֹאוֹ אֵיזָה כְּפָר אוֹ יִשׁוּב שֶׁל יְהוּדִים, הָרָגוּ
וְרָצְחוּ בְּמִיתוֹת מְשֻׁנוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָן, חָתְכוּ אֲנָשִׁים
וְנָשִׁים וְטַף לְחֻתִּיכוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וּגְזְלוּ אֶת כָּל
רְכוּשָׁם, וּמְחַמַּת שְׁבִימִים הָהֵם הָיוּ קָשִׁים קוֹי
הַתְּקַשְׁרָת לְהוֹדִיעַ לְשָׂרֵי הַמְּלוּכָה מַה שֶׁנַּעֲשֶׂה
בְּכַפְרִים וּבְיִשׁוּבִים הַקְּטָנִים, עַל-כֵּן לֹא הָיָה מִי
שִׁמְנַע בִּידָם.

קפד.

בדור ההוא היה גר באומן צדיק קדוש ונורא, והיה שמו רבי דוד חזן, וכשהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בקר פעם בעיר אומן, התועד עם רבי דוד חזן, ואמר לו בזו הלשון: "אסאף אידן וועלן זיך ראטינוען אין אייער גארטל" (הרבה יהודים ינצלו באבנט שלך), וזה הצדיק רבי דוד חזן, היה צדיק גנוז נורא מאד, והייתה לו מערה אחת שם בעיר אומן, ושם היה רגיל להתבודד ימים שלמים להתדבק עם קונו, והייתה עבודתו במערה הזו נפלאות פלאי פלאות מרב דבקו בו יתברך, והמערה הזו הייתה ארכה מאד מהגשר הקטן שעל יד בית החיים הישן, שהוליכו שם את המתים, שהיה נקרא "דאס טויטע בריקעל" (הגשר המת), עד היער הגדול שנקרא "דאס גרעקווער וועלדיל". וכאשר התחיל להתקרב הרוצח סמוך לגלילות אומן, וכל היהודים שבסביבות אומן שמעו כבר מעשי הרצח של הרוצח גנטא וכנופיתו, אז התחילו לברח בלם, אנשים, נשים וטף אל עיר אומן, כי באומן היה אז המושל גרף גדול, והיה אוהב ישראל מאד, וחשבו להנצל על ידו, אף הגרף תכף-ומיד כששמע שגנטא הרוצח ואנשיו מתקרבים לאומן, סגר את עצמו בביתו, ולא הניח שום ברית סמוך לו, והיה סביב לביתו כמין חומה גדולה, ויתקבצו אז שם באומן מכל הכפרים והישובים והעירות הסמוכים שלשים אלף נפשות,

אנשים, נשים וטף. והצדיק הגנוז רבי דוד חזן לקח עמו הרבה אנשים, והתחבאו במערה, ושום בריה לא ידעה מהם, ואחר-כך הגיע גנטא וכנופיתו לעיר אומן, והעמיד חפה בחצר בית-הכנסת, ותחת החפה העמיד שתי וערב והכריז: "כל מי שיעבר דרך החפה הזאת, וישתחוה לפני השתי וערב, ישאר חי", וישראל קדושים, לא נמצא ביניהם אפלו אדם אחד שרצה לעבר דרך החפה, והתחילו להרג ביהודים מפת הרג רב באכזריות נוראה, ותהי שם צעקה גדולה עד לב השמים מצער היסורים שסבלו שם, ובתחלה לחמו הרבה מבני ישראל, קצבים ובעלי עגלות וכו' וכו', עם הרוצחים וגם הרגו הרבה רוצחים, אבל לבסוף נהרגו כלם, והשחיטה וההריגות היו ביום ה' ו' ז' בתמוז תקכ"ח, והיו הצעקות שלשה ימים ושלשה לילות אים ונורא, רבי דוד חזן עם אנשיו שמעו במערה את קול הצעקות ופחדו לצאת.

קפה.

בין כך ובין כך עד שהרגו הרוצחים את היהודים, נגש גנטא, ימח שמו, עם כמה מאנשיו אל חומת הגרף, והכריזו אליו, שיפתח את החומה ויתן להם את כספו, ואם לא, אז יהרגו את בתו היחידה, וראה הגרף שאין לו ברירה ועצה, לכן פתח להם, ונכנסו והרגו את בתו היחידה, ושללו את כספו וזקבו, וברחו להם מהעיר אומן, (שמה של בתו היחידה

סופֵיָה, ואַחַר כִּמָּה שָׁנִים נָטַע הַגֶּרֶף גַּן גָּדוֹל בְּעִיר,
וְקָרָא שְׁמוֹ סוּפֵיָה, וְכֵן הוּא עַד הַיּוֹם הַזֶּה, הַגַּן הַיֵּשֵׁן
בְּאוּמָן נִקְרָא סוּפֵיָה).

קפז.

אַחַר שִׁבְרָחוּ הַרוֹצְחִים וְשָׁקְטוּ הַקּוֹלוֹת וְהִצְעָקוֹת,
חִבּוֹ קָצַת רַבִּי דָּוִד חֲזָן עִם הָאֲנָשִׁים
שֶׁהִתְחַבְּאוּ עִמּוֹ, וְכִשְׁיָצְאוּ, וְהִנֵּה לִפְנֵי עֵינֵיהֶם כְּמוֹ
נַחַל מְלֵא דָם, וְאִיבָרִים מְנַחִים עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ,
יָדַיִם וְרַגְלַיִם וְרֵאשִׁים וְכוּ' וְכוּ', הִתְחִיל לְבַכּוֹת מְאֹד
מְאֹד, וְתַכָּף וּמִיד הִזְדַּרְזוּ וְחָפְרוּ שְׁתֵּי חֲפִירוֹת גָּדוֹלוֹת,
וְהִטְמִינוּ שָׁם אֶת כָּל הַהַרוּגִים בְּמִשְׁךְ כִּמָּה יָמִים
שְׁלָמִים, וּמִרַב הַהַרוּגִים נַעֲשׂוּ שְׁתֵּי חֲפִירוֹת כְּמוֹ שְׁנֵי
הָרִים קְטָנִים, (וּלְבִסּוֹף הָרְגוּ אֶת הַרוֹצֵחַ גִּנְטָא עִם
אֲנָשָׁיו, כִּי בֵּין כֶּף נִתְּוַדַּע לְשָׂרֵי הַמְּלוּכָה בְּעִיר
פֶּטְרִבוּרְגַּ אֶת הַהַרְיָגוֹת, וְשָׁלְחוּ אַחֲרָיו אֲנָשֵׁי חֵיל,
וַעֲשׂוּ בְּעַרְמָה, וְהוֹדִיעוּ לוֹ שְׂרוּצִים לַעֲשׂוֹתוֹ מְלָךְ,
וְהִסְכִּים לְהִתְוַעַד עִם הָאֲנָשֵׁי חֵיל, וְתַכָּף-וּמִיד הָרְגוּ
אוֹתוֹ וְאֶת אֲנָשָׁיו).

קפז.

בְּיוֹם ה' פְּרַשְׁתָּ רְאֵה, כ"ח בָּאָב שְׁנַת תַּקס"ב, הִגִּיעַ
רַבְּנוּ ז"ל אֶל עִיר אוּמָן, כִּי נָסַע אָז מֵעִיר
זְלַאטִיפֶלְיַע לְהִתְיַשֵּׁב בְּעִיר בְּרֶסְלָב, וְהִהְכִּרְחַ לַעֲבוֹר
דֶּרֶךְ עִיר אוּמָן, וְאָז בְּשָׁנְכֵנְס רַבְּנוּ ז"ל לַעִיר אוּמָן,

היתה כניסתו דרך הבית החיים הישן, אשר שם נקברו הקדושים, ורבנו ז"ל יצא אז מהעגלה, ונעמד על המקום הזה, הינו בין שני ההרים ואמר: "דא איז גוט צו ליגען", ואף אחד לא הבין אז את כונתו. אבל אחר-כך, אחר שמונה שנים שגר בעיר ברסלב, חזר בחדש איר תק"ע לגור בעיר אומן, ושם נסתלק, וכך היה, שציון רבנו ז"ל הוא בעיר אומן בין שתי החפירות, ואז הבינו למפרע מה שאמר, שפה טוב לנוח.

קפת.

רבי דוד חזן כתב אחר-כך את המגלה מפרסמת הנקראת "קינת אומן", והיה חק לקרא בכל בית-הכנסת בעיר אומן בכל שנה את הקינה הזו שנתחברה בדרך א' ב', בימים ה' ו' ז' תמוז, וספר לי הרב החשוב ר' לוי יצחק ז"ל, שהוא זוכר איך שגם בקלויז אצלנו באומן היו קוראים את הקינה הזאת, ובקינה רבי דוד חזן מתאר את השחיטה הנוראה שהיתה בעיר אומן, והוא נורא נוראות, רציחות ומיתות משנות, שאין לתאר ואין לשער כלל (ומחמת שהמגלה הזאת "קינת אומן" אינו בנמצא, לזאת אמרנו להעתיקו כאן, כדי שיהיה מצוי ביד כל אחד).

קפט.

בשנה הראשונה אחר הסתלקות רבנו ז"ל כשהגיע ראש השנה, אמרו כל התלמידים, שצריכים להתפלל היכן שרבנו ז"ל התפלל בראש השנה האחרון, ושם נסתלק, רק מוהרנ"ת ז"ל צעק שהוא יודע שרבנו ז"ל רצה שנהיה מערבים בין העולם, ולהתפלל ביניהם, וכשהגיע ערב ראש השנה בעת מנחה, וראה מוהרנ"ת ז"ל שהתלמידים לא מוכנים לשמע לו, הלביש את עצמו עם המעיל העליון, ויצא מהבית-הכנסת, והלך להתפלל בבית-הכנסת הגדול באומן, וכשראה זאת חברו מנער ר' נפתלי ז"ל, אזי גם הוא לקח את המעיל העליון, ורץ אחרי מוהרנ"ת ז"ל, ובין כך הלכו כל גדולי תלמידי רבנו ז"ל אחריהם, וכך התפללו בבית-המדרש הגדול כמה שנים, אבל יען שבכל שנה ושנה נתרבה הקבוץ, ונתקבצו מקרבים חדשים, וכלם התפללו בקולות וצעקות ובחיות, כדרך אנשי שלומנו, ואנשים והמון-עם שהתפללו בבית-המדרש הגדול לא יכלו לסבל את זה, אזי התחילו להציק לאנשי שלומנו, ומאז בכל שנה חפש מוהרנ"ת ז"ל מקום אחר לאנשי שלומנו, שיהיה להם מקום להתפלל בראש השנה, והיה לו צער גדול מזה, כי הבין שתבוא שנה, ולא ימצא מקום לאנשי שלומנו, ופחד שיתבטל הקבוץ, ומאז חשב מה לעשות, ונסכם בדעתו שצריך לבנות בית-הכנסת פרטי עבור אנשי שלומנו.

קצ.

והנה נספם בדעתו של מוהרנ"ת ז"ל לנסע אל העירות שהיו פזורים בהם אנשי שלומנו, כדי לעוררם ולחזקם לבנות בית-הכנסת עבור אנשי שלומנו בעיר אומן, שיהיה לקבוץ הקדוש שלנו בראש השנה, ואז נגש אליו אחד מאנשי שלומנו, ואמר לו בזה הלשון: "ר' נתן! אם אתה לא בונה בית-כנסת מיחד "קלויז" עבור אנשי שלומנו, עדין לא עשית כלום בדבר רבנו ז"ל", והבין מוהרנ"ת ז"ל, שהוא צודק בדבריו, ומזה נתעורר ונתלהב מוהרנ"ת ז"ל מאד לבנות את הקלויז, והתחיל לדבר עם אנשי שלומנו ממעלת בנן בית-הכנסת על שם רבנו ז"ל, אשר שם יתקבצו כל תלמידי רבנו ז"ל בראש השנה ויתפללו יחד.

קצא.

ונסע מוהרנ"ת ז"ל לעיר לאדיווין, ששם היו קבוץ של אנשי שלומנו, והתחיל לעורר אותם על גדל מעלת בנן בית-הכנסת על שם רבנו ז"ל, והיה שם אחד מאנשי שלומנו בשם ר' מנחם מנדל, והוא היה עני גדול מאד, שהתפרנס ממעשי ידיו, ובקשי היה לו פרנסה, אבל בדיוק בו ביום שמוהרנ"ת ז"ל הגיע, ואסף את כל אנשי שלומנו יחד, ודבר עמם ממעלת בנן בית-הכנסת על שם רבנו ז"ל, ולהב את

לבם, אז תכף-ומיד נתעורר ר' מנחם מנדל, שהיו בידו שני רבל, שהיה סכום גדול עבור עני, ונתן את זה למוהרנ"ת ז"ל, ולא רצה לקחת ממנו, כי זה היה כל רכושו, והתחיל ר' מנחם מנדל לבכות בבכיות עצומות, ובקש ממוהרנ"ת ז"ל: אָנָּא תִּקְחוּ אֶת הַכֶּסֶף הַזֶּה בְּיָדִי, שִׁיהִי לִי חֶלֶק בְּבִנְיַת הַקְּלוּיָז, וְאַף-עַל-פִּי-כֵן לֹא רָצָה מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל לְקַחַת מִמֶּנּוּ, כִּי אָמַר: רַחֲמָנוּת גְּדוֹלָה עָלָיו, וְאִיךָ יִקַּח לוֹ אֶת כָּל כֶּסֶף? וְהוּא אֲדַרְבֵּה הִתְעַקֵּשׁ: תִּרְחַמוּ עַל הַנְּשֵׁמָה שְׁלִי, אָנִי צְרִיךְ תַּקּוּן, וְהִתְקוּן שְׁלִי, שְׁאַנִּי אֶהְיֶה הַמִּתְחִיל בְּמִצְוָה, וְאִז חָשַׁב מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל, אֲוִלִי הוּא צוֹדֵק, וְלִקַּח מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׁנֵי רֶבֶל, וְזֶה הָיָה הַתְּחִלַּת בְּנִיַת הַקְּלוּיָז, וְתַמִּיד הִתְפָּאַר מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל עִם שְׁנֵי הַרְבָּלִים הָאֵלּוּ, וְאָמַר: עִם שְׁנֵי הַרְבָּלִים הָאֵלּוּ בְּנִיַתִּי אֶת הַקְּלוּיָז, כִּי לֹא שָׁהִיָּה נוֹתֵן לוֹ לְהִתְחַלֵּה אֶת הַסִּכּוּם הַזֶּה, מִי יוֹדֵעַ אִם הוּא הָיָה מְמַשִּׁיךְ, מֵרַב הַמְּנִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ.

קצב.

אחר-כך נסע מוהרנ"ת ז"ל בכל עיר שהיו גרים אנשי שלומנו, ועוררם לתרם על בנִיַת הַקְּלוּיָז, וְכָלֵם תִּרְמוּ, וְכִשְׁהִגִּיעַ לְעִיר טְשֶׁעְרִין, שָׁשׂם גְּרוֹ עֲשִׂירֵי אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְדָרָךְ עֲשִׂירִים שְׁמֻקְמָצִים, וְהִתְחִילוּ כָּל אֶחָד לְהַבְטִיחַ לוֹ הַבְּטָחוֹת, וְכָף הִתְחַמְּקוּ, אִז סָפַר לָהֶם מוֹהֲרֵנ"ת ז"ל אֶת הַסְּפוּר, אִיךָ שְׁעָנִי וְאֲבִיוֹן הַמִּתְפָּרְנֵס מִיִּגִיעַ כְּפִיו, מָסַר אֶת כָּל

רכושו שהיה לו בתוך ביתו שני רבל, והגביה את הקול ואמר: ואתם מקמצים? ונכנסה בהם בוששה גדולה. ותכף-ומיד נתן כל אחד סכום הגון, וכך התחיל לבנות את הקלויז, ובא לו הדבר ביגיעה וטרחה גדולה מאד, כי תמיד היה צריך לנסע על הדרכים לקבץ נדבות לבנות את הקלויז, עם כל זאת תמיד התפאר, אשר את הקלויז בנה לא מכסף העשירים, אלא מהרצונות החזקים של העניים, שהם רק חזקו אותו, ולבסוף נבנה הקלויז, עד שבשנת תקצ"ה נסתיימה בניית הקלויז לשמחת כל אנשי שלומנו. עם כל זאת התחילה אז מחלקת עצומה עליו, עד שהתאספו אנשים ריקים וקלים, ושברו את החלונות ואת הדלת, וגם גנבו מהבית-הכנסת כמה דברים, והיה למוהרנ"ת ז"ל צער גדול מזה.

קצג.

כל הבניה של הבית-הכנסת עלתה למוהרנ"ת ז"ל בבריאות, כי הוא היה צריך לעמוד על הגוים, ולשמור איך שעובדים הפועלים, ועם כל זאת היה צריך לנסע על פני המדינה ולקבץ נדבות, פה הוא היה צריך לקנות עצים, פה הוא היה צריך לקנות שאר חמרים לצורך הבנין. ופעם באמצע הבניה נפלה על ראשו חתיכת עץ גדולה, והיה כפסע בינו לבין המות, עם כל זאת התפאר, שמאז שקבל את המכה בראשו, נפתחו לו שערי החכמה, וכשנגמר

הבגנו, הִיָּה שָׁמַח מְאֹד מְאֹד, שְׁעֲבָשׁוּ יֵשׁ לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ מְקוֹם אֵיפָה לְהִתְפַּלֵּל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּי הִיָּה בֵּית-הַכְּנֶסֶת מִפְּאָר. וְלֹא בְּחֻנָּם שֶׁנִּתְקַנָּא עָלָיו הַסֵּם "ר-מ"ם, וְנִתְלַבֵּשׁ בְּמֵי שֶׁהִתְלַבֵּשׁ, וְהִתְחִילָה עָלָיו מִחֻלָּת עֲצוּמָה, עַד שֶׁרַק רָצוּ לְהִרְסֵ אֶת הַבֵּית-הַכְּנֶסֶת, הַקְּלוּזוֹ שְׁלָנוּ. וּפְעַם בָּא הַחוֹלֵק עִם חֲסִידָיו, וְרָאָה אֶת הַקְּלוּזוֹ הַיָּפֵה שֶׁבָּנָה מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, עָנָה וְאָמַר: "פְּעוּ צְרִיכִים לְהִרְסוֹ". וּמֵאֲזוֹ חֲסִידָיו לֹא הִפְסִיקוּ לְהַצִּיק לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְעָשׂוּ הַזְּקוּת בְּקְלוּזוֹ, וּמוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִיָּה לוֹ צַעַר גָּדוֹל מְזֵה, עִם כָּל זֹאת הַחִיָּה אֶת עֲצֻמוֹ מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל מְאֹד, שְׁאִיךְ שֶׁהוּא יֵשׁ לְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ ד' אַמּוֹת מִשְׁלָנוּ, וְזֶה הִיָּה מְאֹד מְאֹד יָקָר בְּעֵינֵי מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל, כִּי הִבִּין, שֶׁבְּזֶה שֵׁישׁ לָנוּ בֵּית-הַכְּנֶסֶת נִפְרַד, דִּיקָא עַל-יְדֵי-זֶה נִזְכָּה שֶׁהַקְּבוּץ שְׁלָנוּ יִהְיֶה לוֹ קִיּוּם. וְכֵן הִיָּה, שֶׁלְּבִסוֹף מֵהַחוֹלְקִים לֹא נִשְׁאַר כְּלוּם, וְהַקְּלוּזוֹ נִשְׁאַר הַקְּלוּזוֹ, וּבְכָל שָׁנָה נִתְאַסְפוּ נַפְשׁוֹת חַדְשׁוֹת, וְהִתְקַרְבוּ אֶל דַּעַת רַבְּנוּ ז"ל.

קצד.

בְּקְלוּזוֹ שֶׁל מוֹהֲרַנְ"ת ז"ל הִתְפַּלְלוּ עַד שֶׁנִּתְּרַכְ"וּ, שְׂאֲזוֹ כְּבָר הִתְחִיל הַמְּבַנֶּה לְהִתְפּוֹרֵר, אֲזוֹ נִתְעוֹרַר מְאֹד ר' סַנְדֵּר מִטְרֵה־אֹיִצֶעַ ז"ל לְבַנּוֹת אֶת הַקְּלוּזוֹ בְּפְעַם הַשְּׁנֵיָה, וְעָשָׂה הִתְעוֹרְרוּת גְּדוֹלָה מְאֹד בֵּין אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, וְכֻלָּם עָזְרוּ לוֹ וְנִתְּנוּ לוֹ, וְהָיוּ כְּמֵה עֲשִׂירִים שֶׁנִּדְּבּוּ לוֹ סְכוּמִים גְּדוֹלִים, כִּי הִיָּה לוֹ כַּח גְּדוֹל מְאֹד לְעוֹרֵר בְּנֵי אָדָם לְצַדָּקָה, וְכֵן נִבְּנָה הַקְּלוּזוֹ

השני, על אותו מקום שבנה מוהרנ"ת ז"ל את הקלויז הראשון, בתוך העשירים היה עשיר גדול מפלג מאד בעשירותו בשם ר' אברהם ציפרעס ז"ל, ומרב דבוריו של ר' סנדר הנלהבים, תרם סף הגון ונכבד שלא כמנהגו, כי לא היה פזרן בממונו כלל וכלל, רק ר' סנדר היה לו כח גדול להוציא מעשירים צדקה, כי הוא בעצמו לא היה צריך, כי הוא היה סוחר, ולכן היתה לו שפה עם עשירים וסוחרים. אחר-כך בערב ראש השנה בשראה ר' אברהם איך שר' סנדר רוצה לגשת אליו שוב, פנה הוא אליו ואמר לו ברחמים: הניחני נא, ואל תגש אלי שוב. כי חשש פן רק יתחיל לדבר עמו, וישכנעו לתרם עוד ועוד.

קצה.

הבית־הכנסת היה עמד עד שנת תרס"ב, וכבר אז התחיל להתקלקל, כי היה בנוי מעץ, ואז נתעורר יהודי עשיר גדול בשם ר' אייזיק אייזנשטיין מאומן ז"ל לבנות את הקלויז בבנין של לבנים, בנין חזק מאד, והיה התחלת בנינו בל"ג בעומר תרס"ב, ועל ראש השנה תרס"ג כבר התפללו בו אנשי שלומנו, וזה היה פלא על גבי פלא, איך יכולים לבנות קלויז מפאר כזה בזמן קצר, אלא הוא היה עשיר גדול מאד, והביא המון פועלים, ועבדו ביום ובלילה, עד שנגמר על ראש השנה תרס"ג, והיתה לאנשי שלומנו שמחה גדולה מאד, כי עכשו

זכו לבית-הכנסת רחב ידיים משלהם, והיה קדוש השם גדול מאד, לכל תושבי אומן, אשר לחסידי ברסלב יש מבנה כל-כף יפה, ובעת השמחה והרקודין שרקדו אנשי שלומנו לשמחת חנפת הבית, ענה ואמר ר' אייזיק'ל בהתרגשות: "משיח עוד יתפלל בבית-הכנסת הזה". כשסגרו השלטונות אחר-כך את הקלויז, אמרו אנשי שלומנו בבטחון עצום: "הקלויז בודאי עוד יחזר אלינו, רק כדי לקיים את ברכתו ובקשתו של הצדיק רבי אייזיק'ל ז"ל", [ורואים עכשו איך שאנשי שלומנו היו צודקים, כי עדין הקלויז קיים מול ציון רבנו ז"ל, ומקוים מאד שבקרוב יחזר ויגיע לידי אנשי שלומנו היקרים].

קצו.

כְּשֶׁנִּבְנְהָה הקלויז בשנת תרס"ג, אנשי שלומנו היו בשמחה גדולה מאד, ואז התאנח ר' אברהם בר' נחמן טולטשינער ז"ל (בעל מחבר ספר "באור הלקוטים") ואמר: "אוי תסגר אוי תסגר", כי ראה ברוח קדשו, אשר הקלויז הזה עוד יסגר, וכן נתקיים, אשר הקלויז נסגר בשנת תרצ"ט, וזה היה הבית-המדרש האחרון באומן, שנסגר על-ידי הקומוניסטים, ימח שמם.

קצו.

בְּשֵׁנֶפֶטֶר ר' אייזיק'ל מאומן שָׁבְנָה אֶת הַקְּלוּיָז, בֵּיעַת הַלְוִיָּתוֹ רָצוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְכַבְּדוֹ בְּכָבוֹד גָּדוֹל, וּלְהַכְנִיסוֹ לַפְּנִים בֵּית-הַמִּדְרָשׁ, מִחֲמַת חֶלְקוֹ הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה לוֹ בְּבִנְיַת הַקְּלוּיָז, כִּי מָסַר אֶת נַפְשׁוֹ פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמְעוֹ, לְבָנוֹת אֶת הַקְּלוּיָז, כִּי אָף שֶׁהָיָה עָשִׂיר, עִם כָּל זֹאת לָוֶה הִרְבֵּה כְּסָפִים עֲבוּר הַבְּנָיָה, וְהָיָה לוֹ הִרְבֵּה מְסִירוֹת נַפֶּשׁ עֲבוּר הַקְּלוּיָז, אוֹלָם רֹאשׁ הַחֶבְרָא קְדִישָׁא בְּשֵׁם ר' בּוּנְיָא לֹא נָתַן לָהֶם, בְּטַעֲנוֹ, כִּי לֹא הָיָה רַבִּי אִיזִיק'ל חֲסִיד בְּרִסְלָב, וְזֹאת מִחֲמַת שְׁבִסוּף יָמָיו הָיָה גֵר בְּעִיר הַחֲדָשָׁה שְׁפֹאוּמָן, רְחוֹק מִהַקְּלוּיָז, וְהָיָה מִתְפַּלֵּל בְּבֵית-הַמִּדְרָשׁ הַכְּלָלִי. בְּשֶׁהַחֲלוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ לְהִתְנַפֵּחַ עִמּוֹ, נִגַּשׁ ר' הָעֶרֶשׁ לֵיב בְּנוֹ שֶׁל ר' אִיזִיק'ל לְר' לִוִי יִצְחָק, וְאָמַר לוֹ: הָרִי אֶתָּה הַפֶּרֶת אֶת אָבִי וְ"ל, וְיִדְעָתָ כִּמָּה לֹא סָבַל אָבִי שׁוּם רִיב וּמַחְלָקָת. תִּכְרַף נִגַּשׁ ר' לִוִי יִצְחָק וְהִשְׁקִיט הָרִיב, וְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וְתָרוּ, וְלֹא הִכְנִיסוּהוּ בְּתוֹךְ הַקְּלוּיָז (אֲנִי שְׁמַעְתִּי מֵר' הָעֶרֶשׁ לֵיב לִיפְעַל וְ"ל, שֶׁהוּא וְחֶבְרָיו הִתְנַבְּרוּ, וּבְכַח גָּדוֹל רָצוּ בֵּן לְהַכְנִיסוֹ אֶז בְּקְלוּיָז, כִּי אָמְרוּ, אָדָם שְׁמָסַר אֶת נַפְשׁוֹ לְבָנוֹת אֶת הַקְּלוּיָז, וְכֵן עָזַר לְכָל עַנְיֵי אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, לְכָל הַפְּחוֹת מַגִּיעַ לוֹ שְׁאַחַר הַסְּתַלְקוּתוֹ יִכְנִיסוּ אוֹתוֹ בְּקְלוּיָז, עִם כָּל זֹאת רֹאשׁ הַחֶבְרָא קְדִישָׁא הִתְעַקֵּשׁ, וְלֹא נָתַן בְּשׁוּם פְּנִים וְאַפֵּן, וְלָכֵן הֵלֵךְ הוּא וְחֶבְרָיו עִם הַמְּטָה, וְהַכְנִיסוּ אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הָאֵהָל שֶׁל צִיּוֹן רַבְּנוּ וְ"ל. וְהַקְּפִידוּ עֲלֵיהֶם אַנְשֵׁי

שְׁלוֹמֵנוּ מְאֹד, אֲבָל הֵם עָשׂוּ אֶת שְׁלֵהֶם). אַחַר זֶמַן קָצֵר קָבַל ר' הָעֶרֶשׁ לֵיב בֶּן ר' אֵיזִיק'ל מִכְּתָב מֵאֲחִיו ר' מִשָּׁה, שֶׁהָיָה גֵר בְּזֹאֲסֶלֶב, וּשְׁאַלּוּ בְּמִכְתָּבוֹ: מַה שְׁלוֹם בּוֹנֵיָא, פִּי חֲלַמְתִּי, שְׂרָאִיתִיו בְּחֵלוֹם צוּעֵק מָרָה: "מִדּוּעַ הָיִיתִי צָרִיף לְהִתְעַרֵּב בְּהַלּוּיַת אַבִּיכֶם?" וְכַף חֲזֹר וְאָמַר כַּמָּה פְּעָמִים, וּבִקֵּשׁ אֲחִיו: עֲנֵה נָא לִי מַה שְׁלוֹמוֹ. לֹא עָבְרוּ יָמִים מוֹעֲטִים, וְעָנָה לוֹ ר' הִירֶשׁ לֵיב בְּמִכְתָּב, שֶׁנִּפְטַר ר' בּוֹנֵיָא, וְהֵלֵךְ לְעוֹלָמוֹ, וְהִבִּינוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, שֶׁזֶה הָיָה קִפְדָּה — לָמָּה הָיָה צָרִיף לְהִתְעַרֵּב בְּזֶה שְׂאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ רָצוּ לְהַכְנִיס אוֹתוֹ בְּקִלּוּזוֹ, וְהוּא בָּא מֵאַחַר, הִרְבֵּה שָׁנִים אַחַר ר' אֵיזִיק'ל, וְחָשַׁב שְׂאִינוּ מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ חֲסִידֵי בְּרֶסֶלֶב.

קצח.

בְּשִׁקְמוֹ הַקּוֹמוֹנִיסְטִים, יִמַּח שָׁמַם, וְהִתְחִילוּ לְהַצִּיק לְכָל הַיְהוּדִים שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, וְהִתְחִילוּ לְסַגֵּר אֶת כָּל הַבָּתִּי כְּנִסְיוֹת בְּאוּמָן, וְאֲנָשֵׁי הָעִיר רָאוּ שְׁסוּגָרִים אֶת הַבָּתִּי כְּנִסְיוֹת, וְלִכֵּן הִבִּיאוּ אֶת כָּל הַסְּפָרֵי תוֹרָה שְׁלֵהֶם אֶל הַקְּלוּזוֹ בְּאוּמָן, שְׁעֵדִין הִיָּתָה פְּתוּחָה, וְנֶאֱסָפוּ הִרְבֵּה סְפָרֵי תוֹרָה, וּבִלִּית בְּרָרָה וּמַחְסֵר מְקוֹם, הִנְיָחוּם בְּשִׁקְעִים שֶׁל חֲלוֹנוֹת הַקְּלוּזוֹ, וּסְגָרוּם בְּמִדְפֵי עֵץ. וְאַחַר־כֵּן כְּשֶׁאֲטָמוּ גַם אֶת הַקְּלוּזוֹ שְׁלֵנוּ, גִּזְלוּם הָרְשָׁעִים, יִמַּח שָׁמַם, וְעָשׂוּ מֵהֶם עוֹרוֹת לְנַעֲלִים, וְאֶת סְפָרֵי הַקֹּדֶשׁ, הַגְּמֵרוֹת וְחֻמְשֵׁים, הִשְׁתַּמְשׂוּ בָהֶם לְנִיר עֲטִיפָה וְאַרְיֵזָה בְּחִנְיֹת הָעִיר.

קצט.

בפולין עורר הרב החסיד ר' יצחק ברייטער ו"ל הי"ד, את אנשי שלומנו תמיד, שיפתחו בכל עיר ועיר שגרים אנשי שלומנו בית-הכנסת על שם רבנו ו"ל, כדי שלא יצטרכו להתפלל במקום אחר. ובאמת זכה על-ידי ההתעוררות שלו, שכמעט שלא הייתה עיר גדולה בכל ערי פולין, שלא היה שם בית-הכנסת על שם רבנו ו"ל, רק בראש השנה התאספו כלם יחד בלובלין, כי כבר אז לא היו יכולים לנסע לאומן, כי היו הגבולות סגורים, וראו את גדל ההצלחה שהיתה לאנשי שלומנו בפולניה, רק על-ידי שהיה להם בכל עיר ועיר בית-הכנסת שלהם.

ר.

הרב החסיד ר' לוי יצחק ו"ל ספר לי, כשבא לארץ ישראל בשנת תש"ט, והיה לאנשי שלומנו בית-הכנסת קטן, ובקשי היה מנין, וכאב לו מאד, היתכן שלאנשי שלומנו לא יהיה מנין?! והוא היה גר בהתחלה רחוק מאד מהבית-הכנסת, והלך כל יום רגלי לבית-הכנסת במסירות נפש גדולה מאד, ותמיד עורר את אנשי שלומנו שיבואו להתפלל, וכך לאט לאט הקים שהיה מנין בכל יום בבית-הכנסת של אנשי שלומנו. ותמיד היה אומר: כי לולא

המסירות נפש הזו שהיתה לו, מי יודע אם היה לנו פעם מנין! כי בדרך כלל אנשים מתחמקים, ולא כל אחד רוצה להיות הראשון, וזה מה שגורם שלא יהיה מנין. ולכן בכל מקום שיש קבוץ מאנשי שלומנו חסידי ברסלב, אפלו רק כמה, כבר יעשו מנין, ויקרבו כמה שכנים, וכך יהיה להם מנין, ולאט לאט יזכו גם-כן לקרב את השכנים, שישמעו איך שלומדים את ספר רבנו ז"ל: "לקוטי-מוהר"ן", ויחזק ויעורר אותם מאד מאד, ודבר זה שיה לכול מקום ובכל זמן, בכל עיר ועיר שגרים קבוץ של אנשי שלומנו, אפלו שעדין אין להם מנין, יתאספו יחד, ויפתחו מנין על שם רבנו ז"ל, קדם לשכר מקום, ואחר-כך יזכו לבנות מקום פרטי, וזה היה רצון רבנו ז"ל ומוהרנ"ת ז"ל.

רא.

חנוך ילדי ישראל זו העבודה הכי קדושה אצל עם ישראל, כי עקר התכלית בהלדת ילדים הוא רק להאיר בהם האמונה הקדושה, ולמסור להם את המסרת שקבלנו מאבותינו ומאבות אבותינו מדור דור, ובשביל זה צוה הקדוש-ברוך-הוא לשא אשה ולהוליד בנים, כדי שימשיך בהם אלקותו יתברך, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'), שבשביל זה צריכים להוליד בנים, להאיר בהם אמתת מציאותו יתברך, וכמו שכתוב (ושעיה לח): "אב לבנים יודיע אל אמתך", וזה היה רצונו יתברך,

ולכן צריכים להתמסר בענין חנוך יותר מהכל, וצריכים להשקיע בהילדים, וכפי שזוכים להשקיע, כמו־כן זוכים להוציא, אין דבר כזה שהילדים יגדלו לבד, אם לא מחנכים אותם ולא משקיעים בהם, הם יגדלו פראיים ועזי פנים, מורדים באבא ואמא, ויהיו מלסטמים את הבריות, חס ושלום, ויהיה לו אחר-כך צער גדול מהם. ולכן אשרי ההורים שמשקיעים בילדיהם, ואז יזכו להנות מהם.

ר.ב.

הִיָּה אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, שֶׁהָיוּ לוֹ יְלָדִים טוֹבִים וּמְצַלְחִים מְאֹד, וְהִרְבָּה אֲנָשִׁים קָנְאוּ בוֹ, וּשְׂאָלוּ אוֹתוֹ: אֵיךְ זָכִיתָ לִילְדִים טוֹבִים כָּאלוֹ? עָנָה וְאָמַר: מָה אַתֶּם חוֹשְׁבִים, הֵם צָמְחוּ לִי בִגְנֵה? אֵלֶּא כֹּל יוֹם וַיּוֹם מֵלֵאתִי אֶת הַכֶּפֶה שְׁלִי עִם דְּמָעוֹת, וּשְׁטַפְתִּי אֶת הַפָּנִים עִם הַדְּמָעוֹת, וּבְכִיתִי לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שִׁיְהִיוּ לִי יְלָדִים טוֹבִים וּמְצַלְחִים, וְגַם הִשְׁקַעְתִּי בָהֶם הִרְבָּה, וְכִּי הִצַּלְחֵתִי עִמָּהֶם. וּכְבָר אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תָּנָא דְבֵי אֵלֵיהוּ רַבָּה, פֶּרֶק יח): מַעֲשֵׂה בְכוֹהֵן אֶחָד, שֶׁהָיָה יָרָא שָׁמַיִם בְּסִתְרָא, וְכֹל מַעֲשָׂיו הַטוֹבִים שֶׁהָיָה עוֹשֶׂה, הָיָה עוֹשֶׂה בְּסִתְרָא, וְהָיוּ לוֹ עֲשָׂרָה בָּנִים מֵאִשָּׁה אַחַת, שֶׁשָּׂה זְכָרִים וְאַרְבַּע נְקֻבוֹת, וּבְכֹל יוֹם וַיּוֹם הָיָה מִתְפַּלֵּל וּמִשְׁתַּטַּח וּמִבְקֵשׁ רַחֲמִים, וּמִלַּחֵף בְּלִשׁוֹנוֹ עֶפֶר, כְּדִי שֶׁלֹּא יָבֵא אֶחָד מֵהֶן לִידֵי עֲבָרָה, וְלִידֵי דְבַר מְכַעֵר, וְאָמְרוּ: לֹא יִצְתָה אוֹתָהּ שָׁנָה וְלֹא שְׁנֵית וְלֹא שְׁלִישִׁית, עַד שֶׁבֵּא עֲזָרָא

והעלה הקדוש-ברוך-הוא על ידו את ישראל מבבל, ואותו הכהן עמם, ולא נכנס הכהן ההוא לעולמו, עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהנה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה, ואחר-כך נכנס אותו הכהן לבית עולמו. עליו הכתוב אומר (תהלים לו): "בטח בהוי"ה ועשה טוב" וגו', הרי כדי שיזכה לילדים טובים, צריכים להפיל את עצמו בכל יום על הרצפה, ולבכות ולשפך דמעות במים, ורק כך מצליחים שיהיו לו ילדים טובים.

רג.

מוהרנ"ת ז"ל, אף שהיה בשנים המבגרות שלו איש חולני, שסבל הרבה מחלי מעים, והיו לו שני ילדים קטנים מזוג שני, ודרכו הייתה ללכת לישן תכף-ומיד אחר ערבית, כדי לקום בחצות, עם כל זאת היה מוסר נפשו להיות ער עד שהילדים יחזרו מהחדר (תלמוד תורה), וראה שיטלו ידיהם לאכילה, ויברכו ברפת-המזון, וחנף אותם וכו', והיתה דרכו לומר, שהעבודה של חנוף חשובה אצלו כמו עבודת חצות, שאף שאז הוא עת רצון גדול בשמים, ויכולים לזכות להגיע אל כל המעלות הנפלאות וכו', עם כל זאת העבודה של חנוף צריכה להיות אצל עובד השם חשובה כמו עבודת חצות.

רד.

יש בני-אדם שטוענים שאין להם פח ומח להשקיע בילדיהם, והם כבר יגדלו טובים וכו', ומזניחים את ילדיהם לגמרי, ואומרים: כשהילדים יגדלו, הם כבר ידאגו לעצמם, והם לא יודעים שגם הילדים יגידו כף כשיגדלו — מה לנו להשקיע בעצמנו, כבר נשקיע בילדינו; וכך יוצאים לתרבות רעה, דור אחר דור, וזו פונת הפסוק (דברים ד'): "והודעתם לבניך ולבני בניך", אם אדם אומר: הוא כבר יודיע לבניו אחריו, שהם ידאגו לעצמם, הוא לא קולט שגם הילדים יגידו אחר-כך כשיגדלו, שהבנים שלנו ידאגו לעצמם, וכן הלאה. וכך, רחמנא לצלן, יגדלו דור של בורים ועמי הארץ ופורקי על וכופרים בעקר, רחמנא לצלן.

רה.

צריכים לדעת, שחנוך מתחיל באדם בעצמו, אדם צריך קדם לחנך את עצמו, שהוא ילך לבית-הכנסת להתפלל שחרית, מנחה, ערבית — במנין דיקא, וימסר את נפשו עבור זה, וכן לא ידבר באמצע התפלה, כי כל אלו הדברים הן רואה; כשאבא מוסר נפשו בגשם ובשלג, ברוח, בקר ובחם, ללכת לבית-הכנסת, ומתפלל מתוך הסדור, ואינו מדבר באמצע התפלה, הן יחקה את האבא, לא-כן אם אדם מזלזל לבא להתפלל במנין, ואם כבר בא,

הוא בא מאַחַר, וגם לא מתפלל, וכן מדבר עם זה או עם זה, וזה מכניס בילד ולזול לבית-הכנסת ולתפלה, רחמנא לצלן, והאבא אינו תופס, שהוא הגורם לכל זה, פי הבן תמיד מחקה את האבא, וכן הוא בקיום המצוות: ציצית ותפלין, אם האבא מוזל בהם, גם הבן יוזל יותר, וכן בכל פרט מהיהדות, כמו ברפת-המזון, או לא להזהר בכשרות המאכלים, הבן כבר יאכל טרפות ונגלות, ומי חיב בזה? לא ה"תלמוד תורה", אלא האבא בעצמו, ואחר-כך יש לו טענות ומענות על התלמוד תורה, ועל המלמד, שלא חנף את בנו. ולכן כל בר ישראל צריך לדעת, שחנוף מתחיל עם עצמו, והרב הקדוש החונה מלובלין זי"ע, פרש הפסוק (דברים לב): "שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל", "שחת לו" הינו "לו", הוא עצמו עושה דברים נשחתים, אף "לא בניו מומם", אבל בניו יחפץ שלא יעשו את זה, ולא יהיה להם המום הזה, אם כן הוא רק "דור עקש ופתלתל", כי מי שאינו נזהר בעצמו, מה הוא רוצה מבניו?! וזה רואים בחוש, בני-אדם מוזלים במצוות, רחמנא לצלן, ואינם מתפללים, רק מדברים משך כל התפלה, ולבניהם נותנים מכות רצח — למה הם לא מתפללים?! ואינם קולטים, שהבן מחקה אותם. ולכן חנוף מתחיל בעצמו, איך שאתה תתנהג — כך יתנהג בנך, וצריכים לזכור את זה טוב, ועם כל החנוף שלו עצמו, צריכים רחמים רבים, שהבנים שלו ילכו בדרך התורה, ובפרטיות עכשו, שהערב-רב אורבים

על נשמות ישראל לתפס אותם במצודתם ולטמאם, ולכן אשרי ההורים שמוסרים נפשם עבור חנוף ילדיהם.

ר.ו.

מצינו, שכל גדולי ישראל הצדיקים והלומדים, הגאונים המפרסמים, שנתפרסמו בעולם, לא הגיעו אל מדרגתם, אלא בזכות ההורים שלהם, שמוסרו נפשם עבור ילדיהם, ולקחו אותם אל גדולי עולם, שילמדו עם ילדיהם תורה, ההורים היו עניים גדולים, מלאים צרות ויסורים, ואף-על-פי-כן כל דאגתם הייתה, שילדיהם יגדלו גדולי תורה, ולקחו אותם אל הישיבות הכי טובות, וכמעט אין גדול בישראל, שלא עבר את הצער והעני, והאבא או האמא מסרו את נפשם עבורם, שילמדו תורה במקומות הכי קדושים אצל גדולי עולם. והיום מזולזלים בזה מאוד, לא אכפת להורים על ילדיהם כלום, ומניחים אותם ללכת למקומות שלבם חפץ, וההורים בכלל לא מתעניינים כלל מה קורה עם ילדיהם, בשעה שבעתים הללו הדור פרוץ מאוד, ומסתובבים כל מיני מנוולים ומשחתים, וצריכים כל-כף לשמור על הילדים עם מי הם מתחברים, ואסור להניח אותם לבד ברגע, כגון: במקואות וכו', או בשאר מקומות בודדים וכו', ובפרט שצריכים לבער מהבית את כל מיני כלי משחית: וידיאו, אינטרנט, ועתונים מגנים וכו', המגבירים את

התאוות אצל בני הנעורים וכו', ועם כל זאת צריכים רחמים רבים ושמירה על שמירה על בני הנעורים, ואשרי מי שיכול לחתן אותם בגיל צעיר, שיהיו שמורים מעברות וחטאים, וגם המלמדים והמחנכים צריכים לשמור מאוד על תלמידיהם עם מי הם מתחברים, פי בעתים הללו, שהפריצות עושה פרצות בנשמות ישראל, צריכים לשמור מאוד מאוד על בני הנעורים, אשרי מי ששם דברים אלו אל תוך לבו.

רח.

רבנו ז"ל אמר (חיי-מוהר"ן, סימן תקלט), שטוב מאוד לתן בכל עת על פדיונות לצדיקים, אפלו שלא בעת צרה, חס ושלום. וספר מכמה אנשים ממדינת קיר"ה, שרגילים מאוד להרבות בנתינת פדיונות תמיד, ואמר, שאלו היה לו איש צדיק, שיהיה ראוי לעשות לו פדיון, היה נותן לו על פדיון בכל יום ובכל עת. ודבר מזה הרבה, פי פדיונות הם דבר גדול מאוד, פי (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן מא): כשהצדיק העושה הפדיון, מניח ידיו על הממון, והוא מכון בשלשה ידות: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה, שהם שם מ"ב, ומיחד את היחודים השייכים לזה, על-ידי-זה נמתק הדין. ולכן הוא דבר גדול מאוד, להיות רגיל לתת פדיון בכל פעם לצדיק אמת, שיוכל להמתיק ממנו את כל הדינים.

ר.ט.

וספר הצדיק הקדוש רבי ישעיה מקרעסטיר זי"ע, בשם רבו הצדיק הקדוש רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, אשר שמעו מפי הגאון הקדוש רבי מאיר א"ש זי"ע, המהר"ם א"ש אבד"ק אונגואר, אשר שמעו מפי רבו הגאון הקדוש איש האלקי רבי משה סופר אבד"ק פרשבורג זי"ע, בעל ה"חתם סופר", אשר מסר את עדות רבו הגאון הקדוש, המקבל האלקי, רבי נתן אדלר זי"ע מפרנקפורט-דמיין, מגדלת מעלת האחים הקדושים הרבי רבי אלימלך זי"ע והרבי רבי זושא זי"ע, ואיך שהם כל-כך חשובים בשמים, ומאד מתפארים עמהם בעולמות עליונים. ומעשה שהיה כן היה: הצדיק הקדוש רבי צבי הירש מליסקא זי"ע, בעל המחבר "אף פרי תבואה", הגיע פעם לבקר בהיכלו של הגאון הקדוש המהר"ם א"ש, ומסר לו פתקא עם פדיון, והמהר"ם א"ש לא היה רגיל לקחת פתקאות עם פדיונות, ולכן סרב לקבל את הפדיון, והיה נראה בעיניו, כאלו הוא רוצה לשחד אותו, ואמר לו: הלא כתיב (משלי טו): "ושונא מתנות יחיה", ולכן למה אתם מביאים אלי פתקא עם פדיון?! כשהתעקש המהר"ם א"ש בסרובו, ולא רצה לקחת, ענה ואמר לו הרב הצדיק מליסקא זי"ע: "היתכן פי ימנע רבנו הטוב מבעליו, ויסרב לעשות טובה ליהודי?! והשיב לו המהר"ם א"ש: "חס ושלום! לעשות טובה ליהודי הריני מוכן ומזמן בכל עת ורגע לעשות! אבל מה

ענין קבלת מתנה אצל עשית טובה?! ענה ואמר לו הרב הקדוש מליסקא זי"ע: "מתורתו של רבנו הקדוש רבי אלימלך מליז'נסק אני לוקח את זה! שך מפךש נאמר בספרו הקדוש "נעם אלימלך", כי תלמיד חכם צדיק, בקבלתו מתנה מידי יהודי, הריהו מיטיב עמו בכך!" והתפעל מזה המהר"ם א"ש מאד, ובקש שביאו לפניו את הספר הקדוש "נעם אלימלך", לראות מה פתוב בפנים, מיד הובא "נעם אלימלך" אל השלחן, והרב הקדוש מליסקא זי"ע פתח את הספר, והראה לו מה שכתוב (פרשת קרח, דבור המתחיל: וידבר ה' אל אהרן וגו'): "בתוך הדברים התנצל (משה רבנו, עליו השלום) לפני השם יתברך, שלא יענשו (קרח ועדתו) בזה העולם, ולמד זכות עליהם באמרו: 'לא חמור אחד מהם נשאתי, דהנה כן הוא המהנה תלמיד חכם וצדיקים מנכסיו, אז ההנאה הזאת תביאהו שלא במהרה הוא חוטא, וזהו שאמר: 'לא חמור' וכו', כלומר אני גרמתי להם זאת, שעל-ידי שלא לקחתי מהם, זה גרם שחטאו. שאם נהניתי מהם, ה'יה מגן עליהם זאת לבלתי יחטאו. והיוצא לנו מזה, שעל-ידי נתינה לצדיק, נשברים כח הקלפות, ונתקשר בקשר של קימא עם הצדיק, שלא ישיאהו היצר לחטא בחטא גדול, חס ושלום, ואדרבה, יתקדש על-ידי הצדיק."

ותכף-ומיד בשראה את זה המהר"ם א"ש, נתלהב מאד ופשט את ידו, וקבל ברצון את

הפתקא ואת הפדיון, ואמר: "אם כן אומר הרבי הקדוש, רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע, הריני מצית לדבריו ללא עוררין!" לאחר שקרא את הפתקא, וברך את הרב הקדוש מליסקא זי"ע, עם הרבה ברכות, אז המשיך המהר"ם א"ש ואמר: "עתה אספר לכם מי היה הרבי רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע, כפי ששמעתי מפי מורי ורבי בעל ה"חתם-סופר", על עצם מדרגותיהם הנפלאות בקדש של האחים הקדושים, הרבי רבי אלימלך והרבי רבי זושא. פעם בעת רצון, פתח מורי ורבי הקדוש רבי נתן אדלר זי"ע, ושח בזו הלשון: "לא בכדי נהוג לומר, כי בני פולין אינם בעלי דרך ארץ, אכן! בעצמי נוכחתי לדעת כי אמת נכון הדבר, כל אימת שמגיע אני בעליית נשמה' לעולמות העליונים, אני פוגש שם בשני האחים הקדושים, הרבי רבי אלימלך והרבי רבי זושא, אשר הקדימו להגיע שמה זה מכבר, ומעולם לא עולה בידי להקדימם. יום אחד גמרתני בלבי להקדים בוא, עוד לפני ששערי גן-העדן נפתחים. המתנתי בחוץ, ושמרתי על הפתח עד עת פתיחת השערים, ואז מהרתי ונכנסתי פנימה ראשון, והנה מה זה רואות עיני? — שני האחים הקדושים כבר נמצאים בפנים! האיה נכנסו ומנין נכנסו? אינני יודע לומר לכם; אף הם כבר היו שם! הוא אשר אמרתי! צודקים האומרים, כי הפולנים אינם בעלי דרך ארץ! הם לא המתינו לפתיחת השערים, והתגנבו פנימה שלא בדרך המקבלת". נוו! —

הפטיר המהר"ם א"ש אחר ספורו — "אחרי שומעי מפני רבי, היחתם-סופר' הקדוש, עד כמה הייתה גדלתו של הרבי רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע מגעת, שוב אינני יכול להמרות את פי הרבי רבי אלימלך, ולכן עלי למלא אחר דבריו הקדושים, בשביל זה קבלתי את הפתקא והפדיון מידכם". רואים מכל זה מעלת האדם הזוכה לתת פדיון לצדיק, כי בזה נמתקים ממנו כל הדינים, ולכן אשרי האדם שנותן בכל יום פתקא עם פדיון לצדיק קדוש הדבוק בו יתברך, וצריכים להיות רגיל בזה מאד.

וי.

רבנו ז"ל ספר (חיי-מוהר"ן, סימן תקכד), שהבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע כשהיה המלבוש שלו לא תפור כראוי כדרך החיטים, שלפעמים מקלקלים המלבוש בתפירתם, היה מצוה לעצמו לעשות פדיון, עין שם. והענין הוא, שמלבוש עולה כמספר חשמ"ל, כי המלבוש שומר את האדם מכל רע, ולכן הזהירנו רבנו ז"ל מאד ללכת עם בגדים נקיים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן כט), שצריכים לשמור מאד מאד שלא יהיה בתמים על בגדיו, כי זה קלקול השמירה, וכן אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קכז): הבגדים הם בסוד החשמ"ל שהוא שמירה, ועל-כן הבגדים יהיו שלמים תמיד, ולא קרועים, כי הוא קלקול השמירה, והבגדים בעצמם תובעין את האדם אם לא נזהר בשמירתן, לכבדם כראוי, ולהחזיקם

בנקיות. ולכן כשהבגדים קרועים, נמצא, שיש אצלו קלקול השמירה, ולכן צריכים לתת פדיון להמתיק ממנו את הדינים, ולהמשיך על עצמו שמירה עליונה.

ריא.

והנה חכמינו הקדושים אמרו (ברכות ו): הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו. ופרש רש"י: בגדי התלמידים שבלים מהר, והם אינם בני מלאכה, שיבלו בגדיהם, מחופיא דידהו באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם. נמצא, כשבגדי התלמידי חכמים מתקלקלים, זה בא מהקלפות והמשחיתים שרוצים להתאחו באדם, ועל זה צריכים רחמים רבים. ולכן צריכים לבוא אל צדיק עם פדיון, שימתיק ממנו את הדינים, כי איתא בדברי האר"ז"ל (עין של"ה הקדוש, פרשת תצנה, תורה אור ב'), שעל-כן אמרה התורה בפרשת בגדי כהנה (שמות כח): "שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע", שאלמלא לא היה כתוב כן, אזי כשהכהן גדול היה נכנס לקדש הקדשים לעשות את העבודה, היתה הסטרא אחרא קורעת בידיים ממש את בגדי הכהנה, והוא דבר נורא, שהסטרא אחרא היתה הולכת בלי שום לבוש, כי אם בהתגלות ממש וקורעת את הבגדים, כדי שלא יוכל לעשות את העבודה. ועל-כן כתבה התורה באזהרה: לא יקרע, שאסור לבגד להקרע, והזהירה התורה להסמך-

מ"ם, שלא תקרע את הבגדים, ועל-כן בפסוק זה שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה ל' לא יקרע, בראשי תבות שמו של הסמ"ך-מ"ם ונוקבא דליה, הינו סמא"ל ולילי"ת, להורות שבגלל אלו הרשעים מקור הטמאה, הצרכה התורה לכתב לא יקרע, ומשם נובע שהבגדים נקרעים. ולכן צריכים לשמור על הבגדים מאד מאד, ורבנו ז"ל הקפיד על דבר זה יותר מהכל, שלא ילכו עם בגדים מלכלכים, וכן לא יהיו קרועים, כי זה בא מהסמ"ך-מ"ם ונוקבא דליה, שהם מכשילים את בני-אדם בפגם הברית, ולכן הסימן שאדם פגום במחו וכו', אם בגדיו קרועים או מלכלכים.

רבי.

מוהרנ"ת ז"ל היתה דרכו בשהגיע לאומן, תכף-ומיד שם את המזודה שלו באכסניה שלו, ורץ בזריזות גדולה אל ציון רבנו ז"ל. ופעם אחת הגיע לאומן עם תלמידו ר' נחמן טולשינער ז"ל, ומוהרנ"ת ז"ל הניח את החפצים שלו באכסניה שלו, והתחיל לרוץ לכוון הציון, ור' נחמן טולשינער רצה להיות אתו ביחד, ומוהרנ"ת ז"ל ראה שהבגד שלו קרוע, ענה ואמר לו: "לך קדם תתפור את הבגד שלך, ואחר-כך תבוא". והוא התחיל להתעקש: "אתפור את זה כשאחזור מהציון". ענה ואמר לו מוהרנ"ת ז"ל: "אם לא מציתים את רבנו ז"ל, למה צריכים לבוא אליו?" כי רבנו ז"ל הקפיד מאד מאד,

שָׁאֵדָם לֹא יֵלֶךְ עִם בְּגָדִים קְרוּעִים. וְלִכֵּן תַּחֲזֹר דִּיקָא עֲכָשׁוּ וְתִתְפֹּר אֶת זֶה, כִּי רַבְּנוּ ז"ל לֹא הָיָה יָכוֹל לְסַבֵּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ עִם בְּגַד קְרוּעַ, וּבְאַמֶּת רָאוּ אַנְשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ, אִף שֶׁהָיוּ עֲנִיִּים גְּדוֹלִים, וּמִמֶּשׁ לֹא הָיָה לָהֶם בְּגַד חָדָשׁ לְהִתְלַבֵּשׁ בוֹ, עִם כָּל זֹאת הָיוּ שׁוֹמְרִים מְאֹד שֶׁלֹּא יִהְיוּ הַבְּגָדִים קְרוּעִים וּמְלַכְלָכִים, וְעַל זֶה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים מְאֹד מְאֹד לְהִזְהָר, כִּי בְּאַמֶּת מִי שֶׁפָּגוּם בְּדַעְתּוֹ, הוּא לֹא מְקַפֵּיד עַל בְּגָדִים נְקִיִּים וּשְׁלֵמִים, וְזֶה הַסִּימָן אִם יֵשׁ לוֹ מִחַ מִיָּשֵׁב, וְאִם הוּא שְׁלֵם בְּדַעְתּוֹ, אִם הוּא מְקַפֵּיד עַל נְקִיּוֹת וְתִקּוֹן הַבְּגָדִים.

ריג.

פַּעַם אַחַת הִלְכָה אֶדְל בְּתוֹ שֶׁל רַבְּנוּ ז"ל לְצַדֻּקָה, עִם עוֹד כַּמָּה נָשִׁים, וּבְאַמְצַע הַדֶּרֶךְ הִתְחִיל לְרַדֵּת גָּשֶׁם, וְנִעְשָׂה בֶּץ גְּדוֹל, וְנִתְלַכְּלוּ לְכָל הַנָּשִׁים שְׁמֵלוֹתֵיהֶן, רַק אֶדְל נִשְׁאַרָה נְקִיָּה, וְאַפְלוּ הַנְּעֻלִים שָׁלָה הָיוּ נְקִיּוֹת בְּלִי בֶּץ, וְהִתְפַּעְלוּ הַנָּשִׁים מְאֹד — אִיךָ זָכַתָּה לְשֵׁלֵמוֹת הַדַּעַת כֵּזוֹ, לְהִיּוֹת שְׁמוּרָה מְלַכְלוּךָ? עֲנֵתָה וְאַמְרָה לָהֵן בְּזֵה הַלְשׁוֹן: "הָאֲבָא שְׁלִי לְמַד אוֹתִי, אִיךָ אֶפְלוּ שְׁהוֹלְכִים בְּבֶץ, שִׁישְׁאָרוּ נְקִיִּים".

ריז.

וּבְאַמֶּת רוֹאִים שֶׁהַנָּשִׁים צְרִיכוֹת לְהַקְפִּיד יוֹתֵר בַּקְדָּשׁת וּטְהָרַת בְּגָדֵיהֶן, כִּי עֲלֵיהֶן

מתאחות הסטרא אחרא ביותר, ולכן אשרי האשה שהולכת בצניעות, כי זה עקר מעלת בנות ישראל, שהולכות בצניעות, והקדוש-ברוך-הוא מאד משתבח עמהן, ובפרט בעתים הללו, שהדור כל-כך פרוץ, ואמות העולם הולכים בפריצות גדולה מאד, ממש ערמות בלי שום בושה כלל, זו המעלה של בת ישראל, שהולכת בצניעות. ולכן אין מספיק שכר לתת לאשה שהולכת בצניעות בעתים הללו דיקא, וזה השבח של בת ישראל, שהולכת בצניעות, ואינה מתבישת מאף אחד בעולם. וחכמינו הקדושים אמרו (במדבר רבה, פרשה ח', סימן י'): "אשתך כגפן פריה בירכתני ביתך", בזמן שהיא נוהגת בעצמה דת יהודית שהיא צנועה, זוכה שיוצאין ממנה בנים בעלי משנה, וידוע, איך שהרב הקדוש רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע צעק תמיד נגד כל אפנת הגויים, ואיך שהנשים צריכות לשמר מאד מאד שלא ימשכו אחריהם, וביותר בכה תמיד על ענני השערות שהנשים מגלות, ואמר, שכל הגאולה תלויה על שערה, הינו אם האשה אינה מקפדת בגלוי שערות, זה מה שגורם עכוב הגאולה, והוא מאד מאד הקפיד על צניעות הנשים, וגם הוא תמיד דבר איך שכל אחד צריך לשמר ולהקפיד על בגד יהודי, שלא יכפתר משמאל לימין, אלא מימין לשמאל, ודבר תמיד מענין קדשת בגד ישראל, איך שצריכים להקפיד על כל פרט ופרט, ולא להתפעל מאמות העולם, וזה השבח של בר ישראל, שלא שנו

את מלבושיהם, וכשבר ישראל הולך עם לבוש יהודי, בזה הוא נבדל לגמרי ממנהגי הגויים ונבדל מהם, ולכן צריכים מאד מאד להקפיד על הלבוש, ודיקא קלי העולם נפלו מאמונה, על-ידי שלא הקפידו על קדשת הלבוש.

רטו.

רבנו ו"ל אמר (חיי-מוהר"ן, סימן תכב): מחמת שבמדינת אשכנז אינם נמצאים ספרי הזהר, על-כן הם הולכים במלבושי הגויים, כי הלבושים הם בחינת מקיפים וכו', עין שם. כי באמת הזהר הקדוש מגלה את אמתת מציאותו יתברך בגלוי רב ונורא מאד, וכל הזהר רק מדבר מגלוי אלקות במדרגה הכי עליונה, וזה סוד 'אור מקיף' שמקיף את האדם עם אור אין סוף ברוך הוא, ובשביל זה חסידים ואנשי מעשה נוהגים ללכת שני בגדים: בבחינת 'מקיף' ובחינת 'פנימי', וכן מאחר שאין להם את ספרי הזהר, על-ידי-זה אין להם בכלל בגדים של יהודים, שהם סוד המקיפים, מכל זה רואים איך שבר ישראל צריך מאד מאד להקפיד על עניני הלבושים, ולא להקל בהם, כי כל היתהדות תלויה בזה, וכל המקל בענין הלבוש, מקלים בחייו. ורואים שרב רבם של אנשים שמולזלים בלבוש, על-ידי-זה לבסוף הם יוצאים לתרבות רעה, רחמנא לישזבן, ולכן אשרי מי שזוכה לשמור על הלבושים, ועל-ידי-זה ישמר מכל רע.

רטז.

רבנו ז"ל אמר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן ס'), שכל יום ויום כשמתחלת, היא באה בצמצום גדול מאוד, וצריכים להשתדל מאוד מאוד להרחיב את כל יום, ושיזכה לאריכות ימים, זאת אומרת להאריך כל יום ויום בטוב אמת ונצחי, ולחזור בתשובה שלמה אליו יתברך, אשר אצלו יתברך מאוד מאוד חשוב כשבר ישראל חוזר בתשובה, ואפלו כשהוא עשה מה שהוא עשה, והוא נמצא בדיחקות גדולה מאוד, עם כל זאת אם הוא רק חוזר בתשובה אמתית, בלב אמת, בלב טהור אליו יתברך, אז הוא יכול להגיע לכל המדרגות שבעולם, אם הוא רק ירצה, וזה (בראשית כד): "ואברהם זקן בא בימים", ומוכא בזהר הקדוש (חיי-שרה קכט), שהוא בא עם כל יום ויום, הינו שהאריך את כל יום ויום, וחזר בתשובה בכל יום ויום, וכמו-כן כל בר ישראל כשזוכה לחטף בכל יום טוב אמת ונצחי, ומדבק את עצמו באין סוף ברוך הוא, אז הוא זוכה בשעה אחת וברגע אחד להגיע לכל המדרגות שבעולם, אם הוא יחזר בתשובה בלב אמת, וכאן הוא בר נש דאורחוי אתפשין קמי קדשא בריך הוא, ואיהו אתרעי בה לקרבא ליה לגביה, תא חזי אברהם אתקריב לגביה, ותיאובתיה דיליה הוה כל יומי בהאי, ולא אתקריב אברהם ביומא חד או בזמנא חדא, אלא עובדוי קריבו ליה בכל יומי מדרגא לדרגא עד דאסתלק

בדרגוי כד הוה סיב, ועאל בדרגין עלאין כדקא חזי, דכתוב: "ואברהם זקן", וכדין: "בא בימים", באינון יומין עלאין באינון יומין ידיעאן ברזא דמהימנותא, "והו"ה ברך את אברהם בכל", דמתמן נפקין כל ברקאן וכל טיבו. ופאין אינון מאריהון דתשובה, דהא בשעתא חדא, ביומא חדא, ברגעא חדא קריבין לגבי קדשא ברין הוא, מה דלא הוה הכי אפלו לצדיקים גמורים, דאתקריבו גבי קדשא ברין הוא בכמה שנין, אברהם לא עאל באינון יומין עלאין עד דהוה סיב כמה דאתמר, וכן דוד דכתוב (מלכים א' א'): "והמלך דוד זקן בא בימים", אבל מאריה דתשובה מיד עאל ואתדבק בה בקדשא ברין הוא. רבי יוסי אמר, תנינן אתר דמאריהון דתשובה קיימי בה בההוא עלמא, צדיקים גמורים לית לון רשו לקימא בה, בגין דאינון קריבין למלכא יתיר מפלהו ואינון משכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר, ובחילא סגינא לאתקרבא למלכא. רואים מזה, שמי שחוזר בתשובה בלב אמת, הוא יכול להגיע אל המדרגה הכי עליונה בזה העולם, מה שאפלו צדיקים גמורים לא יכולים להגיע, וכמאמרם ז"ל (ברכות לד.): במקום שבעלי תשובה עומדים שם צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד; העקר שיהיה בלב אמת, בלב נכון אליו יתברך, וזה מה שרבונו ז"ל מחדיר בנו, שנוזפה לעשות בכל פעם התחלה חדשה, ולידע אשר כל יום ויום מתחיל עם צמצום גדול מאד, וקשה וכבד לו היום, אבל אם יתאמץ להכנס בעבודת השם יתברך, אז יוכל לזכות לכל טוב אמתו ונצחו.

ריז.

הבעל-שם-טוב הקדוש זי"ע בָּרַךְ אֶת אֶחָד, שֶׁתְּהִיָּה לוֹ אַרְיֵכֶת יָמִים וְשָׁנִים, וְשִׁזְכָּה לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ, וּבֵין כֶּף נִסְתַּלֵּק הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, וְהָאִישׁ הַזֶּה כָּבַר הָיָה בְּגִיל מְאֹה וְחֵמֶשׁ עֶשְׂרֵה וְהָיָה כְּפוּף מְאֹד, וְכָבַר לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַחַיִּים, וְלִכֵּן נָסַע אֶל הַרְבֵּה צַדִּיקִים, וְלִבְקֶשׁ מֵהֶם שִׁיתְּפַלְלוּ בְּעֵדוֹ שְׂיָמוּת, כִּי הוּא כָּבַר לֹא יָכוֹל לִסְבֹּל אֶת הַסְּבָל הַזֶּה, שֶׁהוּא כָּל-כֶּף כְּפוּף וְחָלֵשׁ מְאֹד, וְעֵדִין לֹא זָכָה לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ, כִּי כָּל צַדִּיק שָׁתַק, וְלֹא עָנָה לוֹ, כֶּף הַסְּתוּבָב מִצַּדִּיק לְצַדִּיק, עַד שֶׁהִגִּיעַ אֶל רַבְּנוֹ ז"ל, וְשָׁפַר אֶת מֶרֶ לְבָבוֹ אִיךָ שֶׁהוּא קָבַל בְּרָכָה מִסְּבוֹ הַבֶּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ זי"ע, שִׁזְכָּה לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ צְדָקְנוֹ, וְהוּא כָּבַר כְּפוּף וְחָלֵשׁ, וְהוּא כָּבַר לֹא יָכוֹל לְחַיּוֹת יוֹתֵר, וְהוּא רוֹצֵה לְמוֹת. וְרַבְּנוֹ ז"ל חִיָּךְ וְלֹא עָנָה לוֹ שׁוֹם דְּבַר. וַיֵּצֵא הַזָּקֵן בְּפָחִי נֶפֶשׁ, וּכְשֶׁהֵלֵךְ מִרַבְּנוֹ ז"ל, נָפַל בְּדַעְתּוֹ — אוֹלֵי אֶת זֶה שֶׁרְאִיתִי עִכְשָׁו, הוּא שֶׁרֵשׁ נִשְׁמַת מְשִׁיחַ?! וְכִשְׁחֹזֵר לְבֵיתוֹ הִשְׁכִּיב אֶת עַצְמוֹ בְּמִטָּתוֹ, וּמַת בְּמִיתַת נְשִׁיקָה.

ריח.

כָּל צַדִּיק שֹׁזְכָה לְהִיּוֹת דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּדַבְּקוֹת אֶמֶת, וְהָיָה בְּטֵל וּמִבְטָל אֶל הָאֵין סוּף בְּרוּךְ

הוא, זכה לעלות אל למעלה מהמקום ולמעלה מהזמן, וכמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן סא), שמי שנכלל באין סוף ברוך הוא, נתבטל אצלו הזמן, וזוכה להגיע אל דעת של משיח, שאצלו נאמר (תהלים ב') "בני אתה, אני היום ילדתיך", כי מי שנכלל במקום שנכלל, אצלו כל השבעים שנה ברבע שעה, וכמו שאנחנו רואים בחלום, שאדם יכול לחלום ברבע שעה, יהיה נדמה לו באמצע החלום ספור של שבעים שנה, וכשמתעורר מהשנה, הוא רואה שסך הכל ישן רבע שעה, כמזכרן מי שיש לו שכל גדול ונורא מאד, והוא דבוק לגמרי בחי החיים בו יתברך, אצלו כל השבעים שנה עולים כהרף עין. ודבר זה אי אפשר להסביר, כי רק צדיקים קדושים הדבוקים בקביעות באין סוף ברוך הוא, רק הם זוכים להבין ולהשכיל דבר זה, ומה גם שיש בכחם לברך גם את אחרים באריכות ימים ושנים, כי מאחר שאצלם נתבטל הזמן לגמרי, כי הם נכללים במקום שהם נכללים באין סוף ברוך הוא, ולכן יש בכחם לברך גם את אחרים באריכות ימים ושנים.

ריט.

הייתי רגיל להכניס אצל הרב הקדוש ר' יהושע העשיל מקופישניץ זי"ע עבור צדקה, והיה מקרב אותי מאד, ופעם ספר שנכנס אצלו יהודי אחד זקן, אדם פשוט מאד, שגר רבות בשנים בארצות-

הברית, ושאל אותו: "רבי, בן כמה אני?" והשיב לו: "לדעתי, אתה בן שבעים", ענה ואמר: "רבי, בעוד יומים אהיה בן מאה", ופתח את פיו והראה לו, שיש לו את כל השנים, וכן אף פעם לא חבש משקפים, והוא רואה טוב, ושאל אותו הרב הקדוש מקופישיניץ זי"ע: איך זכית לאריכות ימים ושנים כאלו? והשיב לו: "כשהייתי ילד קטן בגיל חמש שחקתי בחוץ בחצר המקוה, והנה הגיע הרב הקדוש רבי מאיר מפרימשלאן זי"ע, ושכח להביא אתו מגבת, ואמר לי: "יונגלע, אפשר ברענגסטו מיר א האנטיר?" [ילד, אולי תביא לי מגבת מבית], ורצתי כמו ילד בזריזות גדולה, והבאתי לו מגבת, ונהנה מזה מאד, ואמר בצחות לשונו בזו הלשון: "מאיר לך גיט דיר פאר דעם א מאה" [מאיר נותן לך בשביל זה מאה], ובשביל ברכה זו זכיתי לאריכות ימים. וסיים: "רבי, בעוד יומים תשאלו אחריי". וכן היה, שאחר כמה ימים נתודע שהאדם הזה נסתלק מן העולם, רואים מזה שיש כח לצדיקים להמשיך לאדם אריכות ימים ושנים, כי מאחר שהם כלולים ונכללים באין סוף ברוך הוא, ולכן הם יכולים להמשיך גם לזולתם אריכות ימים ושנים.

רכ.

ראו במשך כל הדורות צדיקים שהיו כל-כך דבקים באין סוף ברוך הוא, עד שהעמיקו כל-כך בדברי תורה, ששכחו לגמרי מכל הבלי עולם הזה,

ולא היזה להם שום הסתכלות בזה העולם, וכמובא בדברי רבנו ז"ל (ספורי-מעשיות, מעשה יג), מהבטליר העור שלא היזה לו שום הסתכלות בזה העולם, ועל-כן היזה נראה כמו עור, כמו-כן גדולי מבחרי הצדיקים מעמיקים עצמם כל-כף בלמוד התורה הקדושה, עד ששוכחים איפה הם נמצאים בזה עולם. ומספרים על הצדיק הקדוש מדוקלא זי"ע (שהיזה אחיו של הצדיק הקדוש בעל "דברי חיים" זי"ע), שהיזה עמקן גדול מאד, וכשהוא התעמק בלמודו, היו יכולים להפך את העיר, והוא לא הרגיש בדבר, והייתה דרכו לחזור הרבה על מסכת ערובין, והיזה מתישב על כסאו ומתנועע הלוף וחזר, ומרחש בשפתיו דף אחר דף בדבקות עצומה, עד שגמר את המסכת בלה, ולא ארף אצלו לחזור על כל מסכת ערובין מרישא ועד גמירא יותר מה' או ו' שעות, ובמשך הזמן הזה היזה מפשט לגמרי מחיזו דהאי עלמא, ולא ידע מאומה מהסובב אותו, ואלו היו שורפים את הבית, גם לא היזה מתעורר, ואם ראו אותו בני ביתו מתישב על כסאו, ומתחיל להגיד מסכת ערובין, כבר ידעו שבשש שעות הבאות אינו כאן, והרבנית, עליה השלום, הייתה אומרת: ס'מיר גוט ער חזרט שוין ערובין... פעם בקיץ במוצאי-שבת-קדש תכף אחר הבדלה, התחיל לחזור על מסכת ערובין, ומחמת החם הכבד פשט את המעיל העליון, והסיר את הכובע מעל ראשו, ויצא אל לפני הבית לשאף אור, והחל לשגן בפיו דף אחר דף,

וככל שנקפו הרגעים, התעמק יותר ויותר עד ששכח מעולם ומלואו, והתחיל ללכת בתוך העיר, עד שיצא את העיר, הוא הלך ככה כמה שעות בלא הפסק, עד שהגיע לכפר יאנאשי השוכן לא רחוק מדוקלא, ואז כבר עלה השחר בבקרו של יום ראשון, ואיש אחד מאנשי הכפר הלך לפתח את בית המזיגה שלו, ומה גדלה פליאתו לראות את הרב מדוקלא הולך תפוס בשרעפיו בלי בגד עליון ובלי כובע לראשו, ופנה אליו לקדמו לשלום, כאשר ראהו הרב מדוקלא מתקרב לעברו, התעורר ממחשבותיו והושיט ידו וקרא: "שלום עליכם, מה אתם מחפשים כעת בדוקלא"... והצריך הלה לשכר עגלה וסוסים, להסיע את הגאון הקדוש מדוקלא זי"ע לביתו.

רואים מזה, איך שצדיק קדוש הדבוק בפי החיים בו יתברך, ומתעמק בתורה הקדושה, שוכח לגמרי מחיזו דהאי עלמא, והוא לא יודע איפה הוא נמצא, פי מרב הדבקות שהצדיקים דבוקים באין סוף ברוך הוא, הם נכללים במקום שנכללים, עד שנתבטל אצלם המקום והזמן לגמרי, אשרי מי שמקרב אל צדיקים קדושים כאלו.

סוד ה' לִירָאֵנוּ וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעֵם
זֶה שְׁמוֹ נֶאֱמָה לוֹ

תְּקוּן הַכְּלָלִי

תְּקוּן נוֹרָא וְנִפְלְא מְאֹד מְאֹד
לְכָל־לֵיבוֹת הַחַטָּאִים
וְהוּא פָּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לִיצְלָן



וּמִסְגָּל מְאֹד גַּם לְפִרְנֶסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעֲנִינִים בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִיּוֹת
אֲשֶׁר־י מִי שִׂיאֲמָרֶם בְּכָל יוֹם



יִסְדּוּ, תְּקַנּוּ, גִּלּוּ, וְצוּהָ לְפִרְסָמוֹ לְכָל יִשְׂרָאֵל
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא אֹרֵי הַגְּנוּזֵי וְהַצְּפוּן
בּוֹצִינָא קְדִישָׁא עֵילָאָה, אֲדוּנְגוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי
רַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלָב, זְכוּתוֹ יִגַן עַל־ינוּ.



הוּבָא לְדְפוּס לְקִרְאָת י"ז שְׁבַט תַּשְׁע"ז - יוֹמָא דְהַלּוּלָא
קְדִישָׁא

עַל יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלָב

עִיר הַקְּדוֹשׁ יְרוּשָׁלַיִם ת"ו